

INFORME SOBRE **EXCLUSIÓ I DESENVOLUPAMENT SOCIAL** A LA **DIÒCESI DE BARCELONA**

RESULTATS DE L'ENQUESTA
SOBRE INTEGRACIÓ I
NECESSITATS SOCIALS 2024

FUNDACIÓN FOESSA

FOMENTO DE ESTUDIOS SOCIALES
Y DE SOCIOLOGÍA APLICADA

Informe sobre exclusió i desenvolupament social a la diòcesi de Barcelona

Resultats de l'Enquesta sobre Integració i Necessitats Socials 2024

FUNDACIÓN FOESSA

FOMENTO DE ESTUDIOS SOCIALES
Y DE SOCIOLOGÍA APLICADA

– Índex –

Coordinació

Raúl Flores Martos
Thomas Ubrich

Secretaria tècnica de la Fundació FOESSA
Membre del Comitè tècnic de la Fundació FOESSA

Anàlisi i redacció

Raúl Flores Martos
Pedro Fuentes Rey
Idoia Garcia Goikoetxea
Imanol Ilárraz Rodríguez
Guillermo Oteros
Sara Peña Valderrama
Daniel Rodríguez de Blas
Marina Sánchez-Sierra Ramos
Madalen Saizarbitoria Suinaga
Raquel Sanz Álvarez
Thomas Ubrich
Joseba Zalakain Hernández

Secretaria tècnica de la Fundació FOESSA
Col·laborador de la Fundació FOESSA
SIIS Servei d'Informació i Investigació Social
SIIS Servei d'Informació i Investigació Social
Tècnic de l'Observatori de la Realitat Social de Càritas Barcelona
SIIS Servei d'Informació i Investigació Social
Membre del Comitè tècnic de la Fundació FOESSA
Membre del Comitè tècnic de la Fundació FOESSA
SIIS Servei d'Informació i Investigació Social
SIIS Servei d'Informació i Investigació Social
Membre del Comitè tècnic de la Fundació FOESSA
SIIS Servei d'Informació i Investigació Social

Disseny mostral

Manuel Trujillo Carmona

Institut d'Estudis Socials Avançats

Treball de camp

Verian

Referència bibliogràfica

FLORES MARTOS, R. y UBRICH, T. (coords.) (2025). *Informe sobre exclusión y desarrollo social en la diócesis de Barcelona: Resultados de la Encuesta sobre Integración y Necesidades Sociales*. (Informes Territoriales). Madrid: Cáritas Española; Fundación FOESSA. 221 p.

Madrid, 2025

© FUNDACIÓN FOESSA

Embajadores, 162
28045 Madrid
informacion@foessa.org
www.foessa.es

© Cáritas Española Editores

Embajadores, 162
28045 Madrid
Teléf.: 91 444 10 00
publicaciones@caritas.es
www.caritas.es

ISBN: 978-84-8440-929-8

Dipòsit Legal: M-18735-2025

Preimpressió i impressió:

Gráficas Arias Montano. S. A.
www.ariasmontano.com

Imprès a Espanya/Printed in Spain

Índex

Pròleg: renovant la mirada sobre la dinàmica de l'exclusió social	7
Introducció	17
Resum executiu	25
Bloc 1. La integració social i les característiques de les llars afectades pels processos d'exclusió social a la diòcesi de Barcelona	43
Capítol 1. La integració i exclusió social a la diòcesi de Barcelona	45
1.1. Es redueix l'exclusió social, però augmenten les situacions d'integració precària	46
1.1.1. 400 mil persones menys en situació d'exclusió social des del 2021 ...	51
1.1.2. Un terç de les persones en situació d'exclusió social a la diòcesi de Barcelona no es troben en risc de pobresa	53
1.2. Els eixos i les dimensions de l'exclusió social a la diòcesi de Barcelona	57
1.2.1. Creix lleugerament la proporció de persones afectades per l'exclusió en l'eix polític i de ciutadania, que arriba a gairebé el 48% de la població	57
1.2.2. Es redueix notablement el percentatge de persones amb problemes en quatre o més dimensions de la vida quotidiana	61
1.2.3. Descendeix la incidència de l'exclusió social en la dimensió d'habitatge, encara que es manté com la més prevalent i afecta el 26,6% de la població	66
1.2.4. Els obstacles a la participació política derivats de la condició estrangera, les despeses excessives d'habitatge i l'amuntegament greu són els problemes més freqüents entre la població de la diòcesi de Barcelona	71

Capítol 2. L'impacte desigual de l'exclusió social a la diòcesi de Barcelona	81
2.1. Introducció	81
2.2. Els grups més afectats per l'exclusió social: llars en situació de pobresa o sense ingressos i llars encapçalades per algú que busca feina	84
2.3. L'exclusió creix entre les llars sense ingressos, però es redueix entre les persones de nacionalitat o d'origen estranger	87
2.4. Els grups més nombrosos dins de l'exclusió social: persones que resideixen en llars encapçalades per homes i persones de nacionalitat espanyola	91
Bloc 2. Elements de risc en la societat de la diòcesi de Barcelona: cap a un model d'integració precària	99
Capítol 3. Un accés cada cop més difícil a l'habitatge, amb dues de cada deu persones afectades per situacions d'exclusió residencial	101
3.1. Introducció	101
3.2. Creixen les dificultats per accedir a l'habitatge	102
3.3. Les situacions d'exclusió en la dimensió de l'habitatge afecten una de cada quatre persones i una de cada cinc llars	107
3.4. Les situacions d'habitatge insegur o habitatge inadequat afecten dues de cada deu persones a la diòcesi de Barcelona	110
3.5. Les llars encapçalades per homes, persones amb feina, de nacionalitat espanyola i les formades per parelles amb fills/es, entre les més nombroses dins de les situacions d'habitatge inadequat	115
Capítol 4. Un mercat de treball que es recupera, però que manté algunes ombres	119
4.1. Introducció	119
4.2. L'ocupació es recupera però el creixement salarial és insuficient	120
4.3. Les dificultats de la població en situació d'exclusió en l'àmbit de l'ocupació	128
Capítol 5. Disminueix la pobresa i augmenta l'accés a Ingrés Mínim Vital	135
5.1. Introducció	135
5.2. Es redueixen la pobresa i la desigualtat, però persisteixen les situacions de carència material i social severa	136
5.3. Augmenta l'accés a l'IMV, encara que la cobertura se situa en nivells inferiors als del conjunt de l'Estat	140
5.4. Persisteixen dificultats importants per accedir a l'IMV per part de les llars més vulnerables	148

Capítol 6. Es manté, però debilitat, el suport a les polítiques socials redistributives	151
6.1. Introducció	151
6.2. Les llars de la diòcesi de Barcelona que acudeixen només als serveis socials públics ho fan en una proporció notablement més gran que les del conjunt de Catalunya i Espanya	152
6.3. El 81,1% de la població de la diòcesi de Barcelona acudiria en primer lloc als serveis socials públics en cas de necessitat econòmica	156
6.4. Al voltant del 60% de la població de la diòcesi de Barcelona, a favor de majors inversions i millores als serveis socials pagant més impostos.....	159
6.5. La preferència per la universalitat de les polítiques socials continua sent majoritària, però perd suport social	162
6.6. Es manté el rebuig als arguments que culpabilitzen de la seva situació les persones que perceben prestacions econòmiques	166
Capítol 7. Disminueix l'exclusió en salut, que continua afectant especialment les llars en situació de pobresa	169
7.1. Introducció	169
7.2. Disminueix el nombre de llars amb problemes d'exclusió en la dimensió de la salut	171
7.3. Les llars en situació de pobresa, així com les encapçalades per persones grans o pensionistes, sobrerrepresentades entre les llars amb problemes d'exclusió en la dimensió de la salut	175
7.4. L'exclusió social es relaciona amb tenir una pitjor salut física i mental	177
7.5. Al voltant d'una de cada tres persones que reconeix tenir una malaltia mental es troba en situació d'exclusió social	179
7.6. La cobertura sanitària és quasi universal, però no així la cobertura de les necessitats sanitàries	183
Metodologia	189
Glossari.....	215

Pròleg

Renovant la mirada sobre la dinàmica de l'exclusió social

La darrera etapa dels informes FOESSA, de l'any 2000 endavant, se centra a donar compte del desenvolupament social al nostre país com a marc a partir del qual centrar la mirada en aquesta part de la societat que no gaudeix dels avantatges de participar-hi plenament integrada, i que la sociologia ha denominat com a l'exclusió social.

En aquesta IX edició volem fer una passa significativa en el camí de redefinició d'aquest concepte, que continua sent tremendament útil, però que el pas dels anys i de les anàlisis va desvelant-nos-en algunes mancances o insuficiències, especialment en allò que té a veure amb el seu caràcter dinàmic.

Com que es tracta d'un procés en marxa, que encara no ha tingut traducció en l'enquesta, i aquesta és la base fonamental sobre la qual es desenvolupa aquest informe territorial, ens semblava oportú introduir-hi la reflexió, encara que sigui a mode de pròleg, per no deixar-ho completament al marge.

De descriure a explicar

La història dels informes de la Fundació FOESSA ha transcorregut de la mà de les ciències socials i de les aportacions de molts autors i autores, que han pensat i escrit mirant de desentranyar el fenomen social de la pobresa. Així, partint d'una comprensió simplificada que la situava únicament en la carència de recursos materials, n'arriba a una altra de molt més completa que la situa com un fenomen social complex.

En aquest camí s'han formulat diferents termes que pretenien donar compte d'aquest canvi de percepció. Destaca entre ells el d'exclusió social. Però, com passa amb tots els esforços per trobar una terminologia precisa, poden acabar fent-nos caure en el parany del nominalisme i desviar-nos d'allò important, que és comprendre els perquè del terme que es proposa, al marge que sigui encertat o precís.

Per això, ens prenem la llicència d'utilitzar en aquest text de manera indistinta tant pobresa com exclusió social. Amb tots dos termes ens volem referir a aquest fenomen social complex, absolutament impossible de delimitar amb precisió en un terme infal·lible. No és aquest el problema.

Si volem passar de la descripció a l'explicació hem de donar compte de les causes, descriure només ens parla de conseqüències. I per això és necessari situar-ho en el seu context i veure les relacions entre els actors, i d'aquests amb les estructures socials. Explicar és donar compte de la complexitat de l'assumpte.

Una realitat amb moltes cares

Un cop d'ull a aquesta realitat ens descobreix de seguida que hi ha més pobreses que la pobresa material. El tema econòmic, la renda... gairebé mai no apareix aïllat. Veiem com les persones en situació de pobresa no només mengen, vesteixen o gasten poc, malament o menys; sinó que, a més, tampoc no participen en la mateixa mesura dels béns culturals, del mateix nivell educatiu, dels mateixos paràmetres de salut, s'associen menys, voten molt menys... I algunes d'aquestes altres pobreses no sempre i no només tenen la seva causa en l'escassetat d'ingressos, sinó que es relacionen amb el no-accés a l'exercici ple dels seus drets.

Així doncs, estem enfrontats a una realitat que és multidimensional, en la qual intervenen molts factors diferents que s'acumulen junts en les mateixes persones i que interactuen i es reforcen o s'anul·len els uns als altres, dotant la situació de consistència i de resistència al canvi.

La pobresa és, doncs, un fet complex. Solem entendre que el que és complex és sinònim de complicat, però complex ve del llatí *complexus*, que significa “el que està ben trenat, molt entrellaçat”.

Una realitat complexa entre allò individual i allò social

En estudiar la pobresa en una mirada temporal, longitudinal, se'ns mostra un grup humà que pot fluctuar en les persones que el componen, però que, no obstant això, persisteix malgrat els cicles econòmics. És a dir, el fenomen de la pobresa està en temps de crisi i es manté en èpoques de bonança afectant un percentatge gens menyspreable del conjunt social. I, a més, existeix en societats de les anomenades desenvolupades i en les que no ho són tant.

Les dona en el marc de societats i de models socials que prediquen uns valors i enuncien uns drets, i no només això, sinó que desenvolupen institucions i mecanismes socials perquè es facin efectius. Que, no obstant, i de manera ineludible, tenen una història i arrossegueu contradiccions entre allò que enuncien i allò que realment han aconseguit.

La pobresa s'hereta, es transmet de generació en generació el si de les mateixes famílies i grups socials i en els mateixos territoris. Així, les persones en situació de pobresa constitueixen una mena de classe social, definible i definida. No es tracta, per tant, d'una realitat que només es refereix a individus.

D'altra banda, l'estudi de la pobresa desvetlla que persones i famílies diferents, en circumstàncies semblants, reaccionen de maneres diferents, que provoquen, al seu torn, punts d'arribada també diferents. Mostra que aquestes maneres d'actuar tenen molt a veure amb els valors interioritzats, i amb el sentit vital, estructurant i, en ocasions, determinant les capacitats individuals per afrontar la vida.

També entre els individus i les estructures socials s'ubiquen els grups, les comunitats, les famílies, que tenen unes característiques diferencials entre la població en pobresa i que, per tant, tenen un paper destacat en l'estudi de la realitat de la pobresa.

Per comprendre adequadament la pobresa no podem mirar només els individus i els seus comportaments, ni fer-ho només a la societat i les seves normes i institucions. Ni tan sols podem mirar les dues realitats posant una al costat de l'altra sense més. Necessitem veure les dues parts com el tot interrelacionat (*complex*) que són en la realitat.

Una realitat complexa que col·loca en bucle la relació causa-efecte

Afrontar allò complex ens empeny també a repensar quina és, en realitat, la relació entre les causes i els efectes. Des de Newton i Descartes la solem entendre d'una manera molt lineal; és a dir, una causa provoca un efecte.

Imaginem-nos en Joan, que és una persona en atur crònic que consumeix alcohol en excés. És l'alcohol la causa de la situació d'atur, o és l'atur allò que li provoca l'alcoholisme? Entendre i acompanyar en Joan exigeix comprendre que una i altra (sumades a moltes altres qüestions que no enunciem per fer més simple l'exemple) formen un bucle que es retroalimenta. La causa esdevé conseqüència i la conseqüència causa segons el moment o la perspectiva que adoptem en respondre. La pregunta anterior, formulada així, no ens ajuda gens.

Aquest bucle i les seves retroalimentacions ens indica, sobretot, que la situació d'en Joan té elements que la doten de molta consistència interna: és “lògic” allò que li passa; uns factors n'apuntalen d'altres, s'equilibren, i com tota realitat consistent és difícil de modificar, es torna també resistent al canvi.

L'exclusió social o la metàfora d'“estar fora de”

En el primer capítol d'aquest llibre, aportats per la darrera onada de l'Enquesta sobre Integració i Necessitats Socials (EINSFOESSA), i referits a un territori concret, apareixen les dades d'aquest conjunt de mancances que interactuen i s'acumulen en les mateixes persones, llars i territoris. I doten de consistència interna i resistència al canvi a aquesta situació.

Va semblar que continuar denominant aquesta realitat com a pobresa podria portar a no tenir en compte tot això, i per això es proposa i comença a emprar-se el concepte d'“exclusió social”, perquè aquest conjunt d'elements incideix de tal manera en les persones, territoris i grups que els impedeix o dificulta greument la plena participació en allò que es considera com l'acceptable en la societat en la que viuen. No és ja només una situació d'estar “a sota”, sinó també d'estar-ne “fora.”

Quan la comunicació humana s'enfronta a realitats per a les quals no té una paraula, sol recórrer a la metàfora, a dir que allò que vol comunicar “és com si...”,

“s'assembla a...”. Parlar d'exclusió social és aquest tipus de recurs, perfectament vàlid sempre que no oblidem mai el “com si estiguessin fora”, perquè evidentment no n'estan, formen part de la societat en què vivim i hi interactuen en i amb ella. Esdevenen, probablement, metàfora de les inconsistències del model social.

L'exclusió social com a fallada en els mecanismes i accions d'integració i arrelament

Una manera sintètica d'expressar tot l'anterior seria dir que la nostra societat desenvolupa una sèrie de mecanismes (estructurals) i unes accions (comportaments individuals/grupals) que serveixen per a la integració, i d'altres que acompanyen el procés d'arrelament.

Naixem amb pràcticament totes les nostres neurones desconnectades, sense consciència ni de nosaltres mateixos ni dels altres, ni de la resta. I en la mesura que creixem, la biologia i la societat en què vivim ens va ajudant a aquesta presa de consciència de la resta i dels altres, i a integrar el nostre jo amb tot això.

La família i les seves cures, l'escola i les seves lliçons, el barri i els seus amics, la feina i el seu sou, el centre de salut i els seus tractaments... Són alguns exemples no exhaustius d'aquests mecanismes i accions d'integració i arrelament.

Una altra manera d'aproximar-se a comprendre l'exclusió social és veure-la com un procés provocat per fallades i desajustos en els mecanismes i accions d'integració i d'arrelament social. Formar part de la societat, estar-hi integrat, implica d'una banda tenir les portes obertes i, de l'altra, poder arrelar una vegada les has travessat. Si les portes estan tancades, no s'hi pot entrar, i si no hi ha sòl fèrtil no arrela allò plantat. Sense vincle no hi ha pertinença possible, i sense drets efectius no hi ha cap vinculació real.

Això que hem denominat desajustos i fallades són moltes i provoquen també altres realitats doloroses que, com l'exclusió social, són criatures socials i, alhora, són creadores de societat, d'un determinat model de societat.

Però probablement l'exclusió social sigui, per la seva especial gravetat, la major i més preocupant manifestació d'un model que camina per uns camins no desitjables. Aquesta és si més no la mirada des de la qual treballem a FOESSA, apostant com sempre per transformar la realitat cap a d'altres de més desitjables.

L'exclusió social com a mirall de la societat

Les fallades en els mecanismes i accions d'integració i arrelament, més enllà d'estar en l'arrel de l'exclusió social són reflex de la societat en què es produeixen. Posen de manifest quins dels valors que proclama són els que realment practica i quins són meres declaracions estètiques.

Així, barra portes d'accés a una part important de la seva població, no en permet l'arrelament i la vinculació, i culpabilitza els qui no poden fer-ho acusant-los de no voler integrar-se, de ser mandrosos o viciosos. Probablement per no voler reconèixer que alguns dels valors dels quals presumeix realment no són part del seu *ethos* col·lectiu.

La lluita contra l'exclusió social no és una prioritat en l'agenda política ni en la social. Existeixen polítiques i accions amb aquest nom, però són quasi anecdòtiques comparades amb aquelles altres que tendeixen a consolidar els veritables valors que sustenten el model. A més d'acabar resultant, gairebé sempre, més com a mesures d'autoprotecció per evitar que un excés d'exclusió desbordi l'ordre necessari, i tendint més al control de “les persones pobres” que a la lluita contra la pobresa.

I amb tot això va generant també una població, inclosa aquella que pateix l'exclusió, que es configura amb un *ethos* personal absolutament funcional a aquesta contradicció. Que, a més, a poc a poc va desprenent-se de la necessitat d'ocultar els valors reals que en sustenten l'acció quotidiana: l'individualisme i el campí qui pugui (o qui en tingui), i, per això, “jo, que en tingui per salvar-me”, o dit en clau política, “*America First*”. Amb tot això es converteix en actor i creador de la societat, no només en el seu reflex.

Una mirada a la dinàmica de l'exclusió

Els diferents informes FOESSA empenen el concepte d'exclusió social i han anat pensant i repensant tant el concepte teòric com l'instrument de mesurament. Perquè si la realitat analitzada és dinàmica, el seu procés d'anàlisi també ha de ser-ho i ha d'estar en tensió permanent per anar incorporant formes noves i millors de comprendre i mesurar.

En aquesta edició ens vam proposar dedicar un especial esforç a revisar el concepte per complementar-lo des d'una mirada centrada en el relat de l'experiència de les persones, i vam posar en marxa una investigació, desenvolupada pel Grup de Recerca Social i Acció Participativa (GISAP) de la Universitat Pablo de Olavide, en estreta col·laboració amb 12 Càritas diocesanes (Oviedo, Biscaia, Vitòria, Saragossa, Barcelona, Terrassa, Girona, Salamanca, Madrid, València, Oriola-Alacant i Sevilla).

Es van fer 50 entrevistes microbiogràfiques a llars i 13 tallers nominals amb professionals i persones voluntàries de la intervenció social de serveis públics i del tercer sector. Presentem aquí algunes de les conclusions principals d'aquest estudi, que serveixen arran de la reflexió general que volem posar en valor.

L'exclusió com a camí entre l'autonomia i la dependència

Tota recerca necessita fer operatius els conceptes teòrics i, en fer-ho, no és mai capaç d'abastar tota la profunditat i arestes. Però fer-ho resulta imprescindible per poder delimitar i fer abastable el que s'ha investigat.

Aquest treball formula una àmplia bateria de factors i fites que influeixen en els processos d'exclusió/inclusió operant en dos tipus ideals (és a dir, que no existeixen purs a la realitat): l'exclusió com una situació de dependència de tercers, i la inclusió com una situació d'autonomia plena.

Entén per factors els elements clàssics de l'anàlisi de l'exclusió, els que fan referència a les dimensions que afecten les llars (feina, consum, prestacions, educació, habitatge, salut, xarxes sociofamiliars, valors i creences, habilitats i actituds vitals...). I entén per fites les materialitzacions d'aquests factors en successos, fets, esdeveniments (un acomiadament, un divorci, un desnonament, un contracte, una titulació aprovada, un reagrupament...) que empenyen, almenys teòricament, cap a l'exclusió o cap a la inclusió, cap a més dependència o més autonomia.

Els processos d'exclusió/inclusió són un caos ordenat per les xarxes sociofamiliars

No hi ha lloc aquí per resumir l'exhaustiva anàlisi desenvolupada per la investigació, simplement apuntem el que és la seva gran conclusió. El que apareix entre cometes és literal del treball.

Els factors i les fites interactuen entre si i conformen un complex sistema que desenvolupa trajectòries i processos “molt flexibles, versàtils i variats, de vegades molt difícilment classificables”. No obstant això, sí que hi ha un factor amb la major part de les seves fites associades que “posa en relació, articula, dona sentit als efectes de tots els altres”: les xarxes sociofamiliars. “Tant és així que l'ocupació, l'habitatge o la salut, en tant que processos, adquireixen un sentit quan som capaços d'encaixar-los en una xarxa de relacions concreta (densa, feble, conflictiva, inexistent, tòxica...). Només llavors podem captar si els efectes d'aquests altres factors resulten positius o negatius per a la trajectòria de la llar”.

Conclusió aquesta que haurà de tenir molt de pes de cara al disseny d'una agenda investigadora i d'intervenció social que trenqui amb la tradicional linealitat del *café per a tots* i que ens obri a donar molt més pes a la comprensió i el treball amb i dels processos d'arrelament. Especialment els que tenen a veure amb les xarxes sociofamiliars, que tradicionalment són considerats com a menors si els comparem amb el pes que li donem en l'anàlisi i en la intervenció davant dels factors estructurals.

Les xarxes sociofamiliars en els contextos d'exclusió social

Partint de diferents investigacions ens volem acostar a una certa caracterització de les xarxes sociofamiliars en els contextos d'exclusió social. A partir de les dades de l'EINSOFESSA 2024 que alimenten aquest mateix informe, observem com, a mesura que ens endinsem en la zona de l'exclusió, el percentatge de les llars afectades per unes relacions socials dèbils o conflictives creix exponencialment.

Així, en la zona de l'exclusió severa les llars que tenen unes relacions socials molt dèbils o fins i tot inexistentes arriben al 16%. En el cas de les que sí que existeixen, però són dolentes, difícils o fins i tot violentes, arriben fins al 20%, enfront dels que estan a la zona de la integració precària, que estan afectats en un 6% per a tots dos tipus de relacions negatives (aïllades i/o conflictives). Com una de les

concrecions de l'anterior, en l'espai de l'exclusió severa, una de cada tres llars no compta amb cap persona que els pugui donar un cop de mà en cas de necessitar-ho.

Altres recerques, ara de tipus qualitatiu, ens retornen també una imatge de les xarxes sociofamiliars en les zones d'exclusió caracteritzades per una major debilitat, quan no una absència pràcticament total de la mateixa. Amb una forta incidència del conflicte com a característica, a més d'una clara i estesa tendència a l'endogàmia. Tot i això, també condicionat pels espais geogràfics que, en concentrat també espacialment, les realitats d'exclusió social esdevenen territoris exclosos.

No volem deixar d'assenyalar l'emergència dels professionals de la intervenció com a persones clau als vincles de les persones en situació d'exclusió social. Paper exercit *de facto*, però no necessàriament ben integrat en les estratègies de treball de les institucions de les quals els professionals formen part.

Un elogi a la fraternitat en el marc de la desvinculació estructural

El VIII Informe FOESSA l'any 2019 ja posava el dit en aquesta nafra. Denunciava una societat que sortia de la Gran Recessió de 2008 construint unes relacions interpersonals i socials marcades per l'utilitarisme com a criteri dominant, amb unes capacitats de connexió increïbles, però cada vegada menys de vinculació. Desvinculació que no només es manifesta en la distància entre la societat inclosa i l'exclusa, sinó que es conforma com a característica del conjunt social i acabava reivindicant la incorporació del dret a la vinculació en el marc de la formulació de drets de tercera generació.

La tríada “llibertat, igualtat, fraternitat” ha estat símbol dels valors sobre els quals teòricament s'han construït les societats europees de la modernitat. No obstant això, hi ha una curiositat històrica poc coneguda: en la no nata constitució francesa de 1793, la tercera de les paraules es transforma de fraternitat a propietat, quedant la tríada com a “llibertat, igualtat i propietat”.

Potser podem atribuir l'anècdota a un lapsus freudià dels autors del text del 1793, motivat per l'hegemonia cultural de l' *habitus* burgès imperant en il·lustrats del segle XVIII. Però, sigui com sigui, l'evolució posterior dels models sociopolítics no fa sinó donar-los la raó en la lucidesa de la substitució, ja que la propietat priva-

da i les diverses maneres d'exercir-la i comprendre-la, malgrat no ser enumerada, resulta la més significativa de totes tres per comprendre el món en què vivim. I que la revolució neoliberal que comença als anys 80 ha aconseguit imposar com a humus cultural.

És urgent reincorporar l'element oblidat de la fraternitat per fer i entendre el món des de la sororitat, que posa al centre la cooperació davant de la competència com a valor universal i l'empoderament com a eina fonamental de transformació de la realitat.

Una visió en què els germans i germanes conviuen i comparteixen una mateixa casa comuna, en la qual habiten i de la qual tenen cura, que mantenen en condicions que permetin el desenvolupament de la vida present i dels projectes de futur. La casa comuna és molt més que un mitjà, es tracta de la llar, del lloc no només on són, sinó on són i van sent germanes i germans. La sororitat ens ubica també en el marc adequat de què ha de ser la nostra relació amb el planeta i la resta dels seus habitants.

La convivència “sororal” deixa espai a la llibertat i a la igualtat, però també incorpora la diversitat, el reconeixement de les altres persones com a legítimes en la convivència, força el consens com a mètode de solució de les disputes, i estableix normes, alhora flexibles i reguladores.

La germandat com a fórmula ens permet també revertir el procés històric d'enclavament dels béns comuns i recuperar o inventar noves formes de gestió del que és comú, perquè no és de ningú i ningú, ni un individu ni una institució els ho poden apropiat. Així com revertir la identificació entre el bé comú i l'interès general, la qual cosa possibilitaria formes de produir, consumir i convida que posin en valor allò comunitari i els vincles davant l'individualisme i l'utilitarisme que ens ofega.

Aquest canvi necessari no només reubica els vincles com a significatius en la comprensió i l'acció davant de l'exclusió social, sinó que ens apunta que el subjecte de canvi és el conjunt social i que això és inseparable de qualsevol anàlisi i qualsevol intent d'afrontar-lo en els contextos de l'exclusió social.

Introducció

El 2025, la Fundació FOESSA celebra el 60è aniversari, una fita significativa des de la seva creació el 1965 sota l'impuls de Càritas Espanyola, amb l'objectiu de conèixer, de manera rigorosa i objectiva, la situació social d'Espanya.

Al llarg d'aquestes sis dècades, FOESSA ha estat pionera en la investigació empírica, destacant-se a través dels seus informes sobre la situació i el canvi social a Espanya. Aquests informes subratllen la importància d'analitzar els processos, estructures i tendències que marquen l'evolució social del nostre país. Aquest esforç s'ha consolidat principalment en cinc informes globals **(1)** i en tres de recents sobre exclusió i desenvolupament social **(2)**. Des del primer informe el 1966, que va marcar l'inici del procés de modernització a Espanya, fins al VIII Informe el 2018, que analitza la sortida de la Gran Recessió, FOESSA ha mantingut un compromís constant amb l'estudi de la realitat social. Entre els informes, també s'han publicat nombroses monografies de caràcter específic que han permès mantenir la tensió investigadora en un món cada cop més complex. Més recentment, el 2022, es va publicar un informe sobre l'evolució de la cohesió social i les conseqüències socials de la COVID-19 a Espanya.

Des dels inicis, FOESSA s'ha proposat tres objectius fonamentals. En primer lloc, va buscar superar la visió economicista del desenvolupament humà, oferint una anàlisi social alternativa a les perspectives dels Plans de Desarrollo del

(1) Dirigits els dos primers per Amando de Miguel; Luis González Seara el III representen la coordinació inicial de Juan Díez Nicolás; Juan José Linz i Francisco Murillo cadascun dels dos toms de l'IV; Miguel Juárez el V.

(2) Dirigits per Víctor Renes el VI, Francisco Lorenzo el VII i Guillermo Fernandez el VIII.

franquisme. Per això, va incorporar elements polítics, psicosocials i pedagògics que enriquessin la comprensió del desenvolupament, destacant aspectes que l'economia tradicional no considerava. En segon lloc, es va dedicar a establir sistemes d'indicadors socials per avaluar l'estructura i els problemes socials. Des del principi, va mostrar interès per mesurar fenòmens socials i polítics utilitzant tècniques de recerca avançades. L'Enquesta sobre Integració Social i Necessitats Socials (EINSFOESSA) s'ha convertit en un referent en l'anàlisi de l'exclusió i la integració social a Espanya. Finalment, el seu tercer objectiu ha estat generar coneixement empíric sobre la realitat social i les vulneracions de drets, per contribuir a facilitar polítiques públiques i intervencions socials orientades al bé comú, combinant rigor i imaginació sociològica. El 2024, FOESSA reafirma el compromís d'analitzar la realitat i descriure els fenòmens que afecten la nostra societat. Per això, reprèn el mesurament i l'anàlisi multidimensional de l'exclusió social a través d'una nova edició de l'EINSFOESSA, que forma part de la preparació de l'IX Informe sobre Exclusió i Desenvolupament Social a Espanya. L'EINSFOESSA 2024 representa la sisena edició d'aquesta eina, dissenyada el 2007 per quantificar l'exclusió social de manera integral i permetre una anàlisi exhaustiva d'aquest fenomen tan complex.

És important recordar que el concepte d'exclusió social va més enllà de la pobresa econòmica, abastant les barreres que enfronten certs grups per participar plenament a la vida social. Això inclou l'accés a la feina, béns bàsics, drets polítics i socials, així com la integració en xarxes socials saludables. L'exclusió social es concep de manera estructural i dinàmica, centrant-se en les dificultats que limiten la participació i el benestar d'aquests grups en diversos àmbits.

Per identificar les limitacions a la cohesió social a les nostres societats, s'ha utilitzat un complex sistema d'indicadors, que inicialment comptava amb 35 i que es va ampliar a 37 a partir de l'edició de 2021. Des d'aleshores, s'ha dut a terme un procés de millora contínua en la definició operativa d'aquests indicadors i en el procés d'agregació, assegurant sempre la comparabilitat entre les diferents edicions.

Aquesta nova edició recull, per tant, el coneixement acumulat i ofereix una perspectiva de gairebé dues dècades de evolució dels processos d'exclusió a la societat espanyola. Aquestes dues dècades han estat marcades per una crisi social intensa i prolongada, conseqüència de la crisi financera de 2008 i de les polítiques restrictives implementades per afrontar-la; així com per crisis més curtes, però també intenses, com les provocades per la pandèmia de COVID-19 i la posterior inflació. A

més, s'han experimentat períodes de recuperació més evidents en els indicadors macroeconòmics i laborals que en les condicions de vida de la població.

Una altra de les aportacions significatives de la Fundació ha estat l'interès creixent pel desenvolupament territorial i regional. Des del 1995, FOESSA ha centrat la seva atenció en el desenvolupament i l'exclusió social, tant a Espanya com a les seves comunitats autònomes, contribuint a una millor entesa dels desafiaments socials que afrontem.

A partir de la tercera onada de l'Enquesta (EINSFOESSA 2013), es van començar a elaborar informes sobre la situació de l'eix inclusió-exclusió a tretze comunitats autònomes. Amb el VIII Informe FOESSA, es van generar informes sobre les disset comunitats autònomes i la diòcesi de Barcelona. El 2021, en plena pandèmia, es van enquestar més de 7.000 llars i es van elaborar onze informes territorials. Aquesta edició marca una nova fita, amb enquestes realitzades a 12.289 llars amb robustesa estadística a cada comunitat i ciutat autònoma, la diòcesi de Barcelona, l'illa d'Eivissa i el municipi d'Albacete, cosa que ha permès una anàlisi detallada de la situació social en vint-i-dos territoris.

En conseqüència, aquest document forma part d'un projecte més ampli que no només presenta, a través de diversos informes independents, la situació de l'eix integració-exclusió social a cadascuna de les comunitats i ciutats autònomes del nostre país, sinó que també està connectat amb el IX Informe FOESSA sobre Exclusió i Desenvolupament Social a Espanya. Els informes territorials tenen un enfocament principal les dades presentades. Per aquesta raó, tots dos informes estan estretament relacionats i se'n suggereix la lectura conjunta.

En aquest informe, tindrem l'oportunitat d'observar com es presenta el model de cohesió social a la diòcesi de Barcelona en comparació amb Catalunya i Espanya. A partir de l'EINSFOESSA 2024, analitzem l'evolució de la integració social i les característiques de les persones afectades pels processos d'exclusió social a cada territori, així com els principals elements de risc (ocupació, habitatge, pobresa, protecció social, capital social, entre d'altres) que poden estar impactant la cohesió i el desenvolupament social en cada societat.

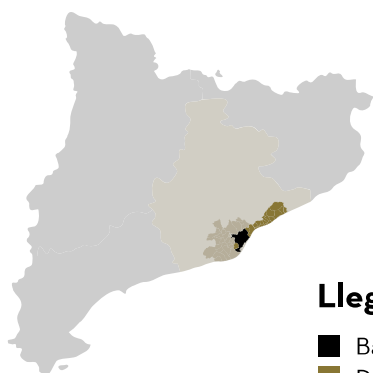
Des de la Fundació FOESSA, el nostre objectiu és projectar llum sobre la realitat social mitjançant una anàlisi fonamentada en evidències. No obstant això, no només busquem generar nous coneixements; aspirem a obrir un debat sobre com abordar els desafiaments que enfrontem com a societat. Ens trobem davant de

múltiples reptes que requereixen atenció no només des de la perspectiva de les majories, sinó també amb un enfocament especial en aquells individus, llars i territoris que pateixen més dificultats i vulneracions dels seus drets, sovint interrelacionats. Aquest és un moment crucial per construir un futur més inclusiu, on el bé comú guïï el redisseny d'un nou model de convivència.

Amb aquesta intenció compartim la nostra feina amb la societat i amb tots els agents de canvi en els àmbits polític, econòmic, cultural i social, amb l'esperança d'avançar cap a una realitat més justa. Fem una crida a totes les administracions públiques perquè escoltin les veus de les seves comunitats, avaluin amb criteri i actuïn amb determinació. La participació ciutadana ha de ser l'eix de qualsevol estratègia, i les decisions han de reflectir les aspiracions locals i protegir els drets. No es tracta només de recopilar dades i elaborar diagnòstics, sinó de fomentar un diàleg constructiu que generi polítiques efectives per millorar la vida de les persones. És crucial que els governs es converteixin en agents de canvi, implementant solucions que tractin les causes profundes dels problemes identificats i garanteixin el compliment dels drets fonamentals. Així mateix, apel·lem a l'enfortiment d'una ciutadania conscient i exigent amb el paper de les administracions; una ciutadania compromesa des del seu espai comunitari i personal, i responsable amb una actuació solidària i fraterna. La transformació real requereix un compromís genuí i sostingut, on cada diagnòstic actuï com una brúixola cap a un futur més just i equitatiu.

MAPA DE BARCELONA. Delimitacions territorials

Catalunya, província de Barcelona, àrea metropolitana de Barcelona, diòcesi de Barcelona i Barcelona ciutat

Llegenda

- Barcelona ciutat
- Diòcesi de Barcelona
- Àrea metropolitana de Barcelona
- Província de Barcelona
- Catalunya

Àrea metropolitana de Barcelona i diòcesi de Barcelona

Llegenda

- Diòcesi de Barcelona
- Àrea metropolitana de Barcelona

MAPA DE BARCELONA. Delimitacions territorials (Continuació)

La diòcesi de Barcelona i els municipis que la componen

Font: elaboració pròpia.

Resum executiu

Contingut

1.	Es redueix l'exclusió social, però augmenten les situacions d'integració precària, que afecten el 37,7% de la població	26
2.	L'exclusió en l'eix polític i de ciutadania (participació política, educació, habitatge i salut) afecta gairebé el 48% de la població a la diòcesi de Barcelona, i és també la que més creix respecte al 2018	28
3.	Es redueix notablement el percentatge de persones amb problemes en quatre o més dimensions de la vida quotidiana, i la dimensió de la participació política és l'única en què augmenta la incidència de l'exclusió social	29
4.	Els obstacles a la participació política derivats de la condició estrangera, les despeses excessives d'habitatge i l'amuntegament greu són els problemes més freqüents entre la població de la diòcesi de Barcelona	30
5.	Els grups més afectats per l'exclusió social: llars en situació de pobresa o sense ingressos i llars encapçalades per algú que busca feina	31
6.	L'exclusió creix entre les llars sense ingressos, però es redueix entre les persones de nacionalitat o d'origen estranger	32
7.	Creixen les dificultats per accedir a l'habitatge i les situacions d'exclusió residencial afecten dues de cada deu persones a la diòcesi de Barcelona	33
8.	El mercat de treball es recupera, però manté algunes ombres	35
9.	Disminueix la pobresa i augmenta l'accés a l'Ingrés Mínim Vital (IMV)	36
10.	Es manté, però debilitat, el suport a les polítiques socials redistributives	38
11.	Disminueix l'exclusió en salut, que continua afectant especialment les llars en situació de pobresa	40

Resum executiu

A la diòcesi de Barcelona, com al conjunt de Catalunya i Espanya, la senda de recuperació de l'economia que s'inicia després de la crisi de la COVID-19 mostra avenços que es difuminen en gran mesura quan la mirada es retrotrau fins al 2018. Si el període immediatament posterior a la crisi sociosanitària es caracteritza, en els dos territoris catalans, per forts descensos en el percentatge de població afectada per l'exclusió social –després d'assolir nivells especialment crítics el 2021– i una recuperació de l'espai de la integració plena, aquestes tendències mostren canvis més modestos en comparar la situació actual amb l'existent el 2018. Sí que es pot parlar, a la diòcesi de Barcelona, de millores substancials en l'espai social de l'exclusió, en reduir-se a més de la meitat la proporció de població en situació d'exclusió social severa durant els sis darrers anys. Aquesta tendència positiva no té, però, un clar impacte en l'espai de la integració social, on principalment augmenten les situacions d'integració precària. Des de la perspectiva comparada, a més, aquests avenços tampoc situen la diòcesi de Barcelona en una posició comparativament millor a la de Catalunya, ja que s'emmarquen en una trajectòria caracteritzada per una pitjor situació de partida.

Són dues, per tant, les tendències generals que es poden identificar tant per a la diòcesi de Barcelona com per al conjunt del territori català, i que també s'estenen al context estatal. D'una banda, la persistència d'un percentatge no poc significatiu de població –superior en tots dos casos al 15%– que es manté a l'espai de l'exclusió social i la situació del qual sembla que assentar-se com una qüestió estructural. D'altra banda, s'observa un eixamplament de l'espai de la integració precària, amb una població cada cop més susceptible de veure's afectada per problemàtiques d'exclusió social en diversos àmbits de la vida quotidiana. Des d'una perspectiva global, tot això suposa un augment de la debilitat de la

societat catalana i espanyola per respondre davant de situacions d'inestabilitat que, d'altra banda, s'erigeixen com una de les característiques fonamentals del nostre temps.

A partir d'aquest primer diagnòstic bàsic, es resumeixen a continuació les conclusions principals que cal extreure de l'Enquesta sobre Integració i Necessitats Socials 2024 per a la diòcesi de Barcelona.

1. Es redueix l'exclusió social, però augmenten les situacions d'integració precària, que afecten el 37,7% de la població

Les dades de l'EINSFOESSA 2024 posen de manifest que a la diòcesi de Barcelona **el 45,4% de la població es troba en una situació d'integració plena, el 37,7% en una situació d'integració precària, el 10,8% de la població es troba en una situació d'exclusió moderada i el 6% es veu afectada per l'exclusió social severa.** L'exclusió social arriba gairebé al 17% de la població de la diòcesi de Barcelona; en termes absoluts, això significa que **una mica més de 450.000 persones —una de cada sis persones residents a la diòcesi de Barcelona—** es veuen afectades per diferents processos d'exclusió social.

Des d'una perspectiva comparada, la situació actual a la diòcesi de Barcelona és molt semblant a la que s'observa tant per a Catalunya com per al conjunt de l'Estat. La taxa global d'integració social se situa al mateix nivell a la diòcesi de Barcelona i a Catalunya, en un 83%, per la qual cosa també l'exclusió social arriba al mateix percentatge de persones als dos territoris (17%). Al conjunt de l'Estat es registra un nivell una mica superior d'exclusió social, del 19,3% i, en conseqüència, un espai de la integració també lleugerament més reduït (80,7%). Les diferències més significatives entre la diòcesi de Barcelona i el conjunt de Catalunya, així com de l'Estat, es produeixen en tot cas a l'espai de l'exclusió social severa: la diòcesi de Barcelona presenta una proporció de població afectada per les formes més severes d'exclusió (6%) inferior tant a la de Catalunya (8,4%), com a la d'Espanya en conjunt.

En termes evolutius, i per al període més recent que va del 2021-2024, tant la diòcesi de Barcelona com el conjunt de Catalunya mostren una evolució particularment favorable, ja que partien d'una situació especialment negativa. Així, després d'un fort impacte de la crisi sociosanitària en aquests dos territoris —que es va traduir en una escalada de les taxes d'exclusió moderada i severa

i una important reducció de l'espai de la integració plena— retrocedeixen notablement les situacions menys favorables i es recuperen en gran mesura les més positives. Així mateix, les dades també mostren per a la diòcesi de Barcelona **una important recuperació no només respecte al període més convuls de crisi sociosanitària, com potser caldria esperar, sinó també respecte a la situació anterior a la crisi**. En efecte, dels tres territoris analitzats, només la diòcesi de Barcelona presenta el 2024 una situació global més favorable a la que feia sis anys enrere, si bé és cert que la situació d'aquest territori el 2018 era la menys positiva, amb un nivell d'exclusió social superior tant al de Catalunya com al d'Espanya.

En efecte, l'EINSFOESSA 2024 llança resultats positius per a la diòcesi de Barcelona quan l'anàlisi s'amplia al període 2018-2024, encara que en aquest cas les millores són una mica més moderades i tampoc suposen, com ja s'ha dit, una posició actual comparativament millor a la de Catalunya o Espanya en termes globals. En qualsevol cas, durant aquest període ha baixat la incidència de l'exclusió social en 5,1 punts, amb una notable millora a l'espai de l'exclusió social severa, que es redueix a més de la meitat, passant del 13,8% al 6%. Això significa que les situacions més greus d'exclusió social han perdut gran part del seu pes, i han deixat de ser majoritàries en el conjunt de l'espai social de l'exclusió de la diòcesi de Barcelona. En contrapartida, ha augmentat el percentatge de població afectada per processos d'exclusió social moderada, en 2,6 punts percentuals, i el d'aquelles en situació d'integració precària, en 4 punts. La proporció de persones en situació d'integració plena, d'altra banda, gairebé no ha variat, i es manté entorn del 45%.

Des d'una perspectiva global, per tant, caldria qualificar l'evolució de les situacions d'integració social a la diòcesi de Barcelona com a ambivalent, en tant que es redueix l'abast i la intensitat de l'exclusió social, però augmenten les situacions d'integració precària i gairebé no varien els nivells d'integració plena. Això apunta a un cert **eixamplament i consolidació de la integració precària** com a espai social on s'ubica més d'un terç de la població. Així mateix, malgrat les millores experimentades, el 2024 persisteixen nivells d'exclusió social no poc significatius i que assoleixen més del 15% de la població de la diòcesi de Barcelona (com també a Catalunya i a Espanya).

2. L'exclusió en l'eix polític i de ciutadania (participació política, educació, habitatge i salut) afecta gairebé el 48% de la població a la diòcesi de Barcelona, i és també la que més creix respecte al 2018

La metodologia de l'EINSFOESSA diferencia tres grans eixos a l'espai social de l'exclusió: l'eix econòmic, l'eix polític i de ciutadania i l'eix relacional. A l'**eix econòmic** s'integren les dimensions de l'ocupació i el consum, és a dir, s'aborda tant l'exclusió vinculada a les relacions laborals normalitzades, com a la capacitat econòmica de les persones i les llars per participar plenament en societat, on s'emmarquen les situacions de carència de béns considerats bàsics. **L'eix polític i de ciutadania** fa referència a les dimensions de la participació política, l'educació, l'habitatge i la salut. En la dimensió de la participació política es considera el dret de les persones a triar els seus representants polítics i a ser elegides, així com la capacitat efectiva de participació política i ciutadana; mentre que, en les dimensions relacionades amb la ciutadania, es contempla l'accés en condicions similars al conjunt de la població a l'educació, l'habitatge i la **salut**. Finalment, **l'eix relacional** de l'exclusió fa referència fonamentalment a les situacions de conflicte i aïllament, que inclouen, d'una banda, les relacions socials adverses i altres situacions de conflicte social o familiar i, de l'altra, l'absència de llaços i de suports socials.

Les dades de l'EINSFOESSA 2024 posen en relleu que **el 16,9% de la població de la diòcesi de Barcelona es troba afectada per problemàtiques d'exclusió social a l'eix econòmic, el 47,9%, per l'exclusió a l'eix polític i de ciutadania i el 6,8% per l'eix relacional**. En posar el focus sobre l'evolució dels processos d'exclusió social en aquests tres grans eixos per al període que va del 2018 al 2024, les dades posen en relleu un descens significatiu en la incidència de l'exclusió social a la diòcesi de Barcelona als eixos econòmic i relacional. Així, les problemàtiques d'exclusió vinculades a l'eix econòmic descendeixen en 5,5 punts percentuals, passant d'afectar el 22,4% de la població de la diòcesi de Barcelona el 2018, el 16,9% el 2024. A l'eix relacional, aquest descens és encara més pronunciat, i l'abast de l'exclusió social disminueix en gairebé 10 punts percentuals, del 16,5% al 6,8%. Davant d'aquestes millores, la prevalença de l'exclusió a l'eix polític i de ciutadania augmenta lleugerament, en una mica menys de dos punts percentuals. Encara que la situació actual d'aquest territori no dista en excés de Catalunya o la d'Espanya, sí que es pot parlar d'una evolució una mica més favorable, ja que la diòcesi de Barcelona partia d'un context global més negatiu el 2018.

3. Es redueix notablement el percentatge de persones amb problemes en quatre o més dimensions de la vida quotidiana, i la dimensió de la participació política és l'única en què augmenta la incidència de l'exclusió social

En analitzar la situació de la població de la diòcesi de Barcelona sobre la base de la presència de problemes d'exclusió social en les diferents dimensions que conformen la metodologia de l'EINSFOESSA, s'observa que, el 2024, el 45,4% **de la població no es veu afectada per problemàtiques d'exclusió social en cap de les vuit dimensions analitzades, mentre que un 6,3% presenta problemes en quatre o més dimensions.** Aquesta acumulació de problemàtiques en diverses dimensions de la vida quotidiana resulta molt més freqüent entre la població de més vulnerabilitat social, i fins al 74,2% de les persones en situació d'exclusió social severa presenten afectacions de quatre o més dimensions, cosa que no fa sinó posar de manifest el caràcter multidimensional de l'exclusió social.

En tot cas, des del 2018 s'ha produït a la diòcesi de Barcelona un marcat descens en el percentatge de població que acumula problemàtiques en quatre o més dimensions, que passa de l'11,6% el 2018 al 6,3% el 2024, dada que reflecteix el ja assenyalat retrocés de les situacions de major severitat en aquest territori. Al marge d'aquesta important millora, durant aquest període ha augmentat el percentatge de persones afectades per l'exclusió social en una única dimensió, que presenta un creixement gradual des del 2018, i passa d'afectar el 24,4% de la població al 28% el 2024.

Centrant-nos, d'una banda, en l'abast de l'exclusió social en cadascuna d'aquestes dimensions, els resultats de l'enquesta mostren que aquelles en les quals la població de la diòcesi de Barcelona presenta situacions de mancança són les dimensions de l'habitatge (26,6%) i de la participació política (23,4%). Així mateix, un 15,5% de la població presenta dificultats en la dimensió de la salut, i un 11,3% ho fa a la del consum. Amb una incidència inferior al 10% hi ha les dimensions de l'ocupació (9,4%), l'educació (8,5%), l'aïllament social (5,8%) i el conflicte social, que afecta l'1,9% de la població en aquest territori.

En termes comparats, resulta particularment ressenyable la diferència observada entre els dos territoris catalans en la dimensió de la salut, on la diòcesi de Barcelona presenta una incidència de l'exclusió social més de 5 punts superior

a la del conjunt de Catalunya. De la comparativa amb la mitjana estatal, per altra banda, cal destacar la menor incidència de l'exclusió social a la diòcesi de Barcelona en les dimensions de l'educació (5,2 punts de diferència), l'ocupació (4,6 punts), el conflicte social (3,8 punts) i el consum (2,5 punts).

Des de l'enfocament temporal, atenent el període que va del 2018 al 2024, les dades posen en relleu una senda positiva a la diòcesi de Barcelona en totes les dimensions considerades, excepte en dues: la dimensió de la participació política, en la qual la prevalença de l'exclusió s'incrementa en 4,1 punts percentuals, i la de l'aïllament social, que es manté pràcticament al mateix nivell registrat al 2018. Les millores més significatives es refereixen, d'altra banda, a la dimensió del conflicte social, que descendeix en més de nou punts percentuals fins a situar-se el 2024 en un 1,9%, així com en les dimensions del consum (-4,5 punts) i l'habitatge (-3,8 punts). Malgrat aquest descens, l'abast de l'exclusió social en la dimensió de l'habitatge a la diòcesi de Barcelona ha estat significativament superior al de Catalunya durant tot el període analitzat, i manté aquesta incidència més gran actualment.

4. Els obstacles a la participació política derivats de la condició estrangera, les despeses excessives d'habitatge i l'amuntegament greu són els problemes més freqüents entre la població de la diòcesi de Barcelona

A més de les diferents dimensions a què s'acaba d'al·ludir, l'EINSFOESSA permet aprofundir sobre la incidència de les problemàtiques d'exclusió social més concretes que afecten la població i les llars, a través dels 37 indicadors específics que conformen aquestes vuit dimensions de la vida quotidiana.

D'acord amb les dades de l'enquesta, les problemàtiques d'exclusió social més freqüents a la diòcesi de Barcelona, amb una prevalença superior al 10%, són tres: **els obstacles a la participació política derivats de la condició estrangera (que afecten el 18,1% de la població), les despeses excessives d'habitatge (15,2%) i l'amuntegament greu (13,5%)**. Juntament amb les limitacions a la participació política, les situacions de manca més freqüents a la diòcesi de Barcelona es relacionen clarament amb la capacitat de la població per accedir a un habitatge assequible i adequat.

Entre els indicadors d'exclusió social que afecten entre el 5% i el 10% de la població de la diòcesi de Barcelona es troben les situacions de manca relacionades amb la salut —tant en termes de dificultat econòmica per adquirir medicaments o seguir tractaments, com pel que fa a les demores per a l'accés a l'assistència sanitària—, les situacions de pobresa severa i, de nou, els obstacles a la participació política i ciutadania —en aquest cas derivats de la falta d'interès per la participació electoral i per no pertànyer a entitats ciutadanes—i les problemàtiques relacionades amb l'habitatge, concretament les situacions de tinença precària i d'insalubritat a la llar.

5. Els grups més afectats per l'exclusió social: llars en situació de pobresa o sense ingressos i llars encapçalades per algú que busca feina

Els processos d'exclusió social que s'han analitzat no es distribueixen a l'atzar entre el conjunt de la població, sinó que responen a dinàmiques fortament vinculades a la nostra estructura social i a variables sociodemogràfiques i socioeconòmiques concretes. La metodologia de l'EINSFOESSA permet analitzar les situacions d'integració i exclusió a partir de les característiques sociodemogràfiques de les persones i de les llars, així com de les característiques específiques que presenta la persona sustentadora principal de la llar.

Des d'aquesta perspectiva, els resultats d'aquesta edició posen en relleu que **a la diòcesi de Barcelona són dos els grups socials que majors taxes d'exclusió social afronten: les persones a llars que no perceben cap mena d'ingressos i aquelles a llars en situació de pobresa severa. La pràctica totalitat de la població que pertany a aquestes llars es troba en situació d'exclusió social.** Amb taxes d'exclusió social inferiors, però en tot cas molt elevades, es troben les persones en llars encapçalades per algú que busca feina (76,1%) i aquelles en llars que experimenten situacions de pobresa, però no severa (62,9%).

Les persones en llars encapçalades per alguna persona jubilada o per algú amb estudis superiors, així com les que integren llars compostes per una parella sense fills i filles són els grups que registren un abast més baix de l'exclusió social en aquest territori, amb taxes inferiors al 8%.

Sobre la base d'aquestes dades —i al marge d'anàlisis estadístiques més exhaustives— es pot **afirmar que l'exclusió social a la diòcesi de Barcelona es relaciona principalment amb la manca material**. En efecte, el tipus d'ingressos i el nivell de pobresa es configuren com a variables especialment determinants del risc d'exclusió social en el context barceloní.

Juntament amb elles, la composició i la mida de la llar, el nivell d'estudis de la persona sustentadora de la llar i la procedència, tant pel que fa a la nacionalitat com a l'origen de les persones, es configuren com a variables que exerceixen un important impacte diferencial sobre les possibilitats de trobar-se en situació d'exclusió a la diòcesi de Barcelona: les persones en llars de cinc o més membres més de dos menors d'edat, en llars encapçalades per algú amb un nivell educatiu baix i les persones de nacionalitat i origen estranger enfronten taxes d'exclusió social particularment elevades.

6. L'exclusió creix entre les llars sense ingressos, però es redueix entre les persones de nacionalitat o d'origen estranger

Adoptant un enfocament temporal, els resultats de l'EINSFOESSA 2024 posen en relleu que en els darrers sis anys l'exclusió social ha augmentat marcadament entre les llars sense ingressos de cap tipus, que passa d'afectar el 73% de la població pertanyent a aquestes llars el 2018, a la pràctica totalitat en 2024 (si bé es tracta d'un grup amb una reduïda mida poblacional, en suposar únicament l'1% de la població a la diòcesi de Barcelona). També s'han produït increments, encara que molt menys dràstics (al voltant dels 6 punts percentuals) entre les persones a les llars que només perceben ingressos per protecció i en aquelles encapçalades per una persona que ni treballa, ni busca feina ni està jubilada.

Amb tot, aquestes dades no oculten una tendència positiva generalitzada, amb millores substancials entre un important nombre de perfils o grups poblacionals, i on les més significatives es concentren entre grups fortament afectats per l'exclusió social: persones de nacionalitat o origen estranger, persones en llars en situació de pobresa no severa, aquelles en llars compostes per cinc o més persones i les que integren llars que perceben ingressos laborals i de protecció social. Tots aquests grups presenten un descens en la prevalença de l'exclusió social entre els 19 i els 28 punts percentuals.

7. Creixen les dificultats per accedir a l'habitatge i les situacions d'exclusió residencial afecten dues de cada deu persones a la diòcesi de Barcelona

Disposar d'un habitatge digne i adequat és un requisit bàsic per a la integració social, però l'accés a un habitatge a preus assequibles s'ha convertit en un greu problema, que preocupa i afecta àmplies capes de la societat. En efecte, en un context caracteritzat per l'oferta limitada i l'especulació immobiliària, el preu de l'habitatge ha augmentat, tant en règim de compra com de lloguer, a un ritme major del que ho han fet les rendes familiars, tant a la diòcesi de Barcelona com al conjunt de Catalunya i de l'Estat.

Així, malgrat la caiguda dels preus iniciada amb la crisi econòmica del 2008, a partir del 2014 va començar una nova etapa d'increment continu, tal com mostra l'Índex de Preus de l'Habitatge, que ha augmentat un 23,1% a Catalunya des del 2018 al 2023, sent aquest increment molt més gran en el cas de l'habitatge nou (40,5%), enfront de l'habitatge de segona mà (21,3%). La majoria dels grans municipis de la diòcesi també han vist elevar els preus tant de l'habitatge nou com de l'habitatge usat. D'altra banda, el problema de la manca d'habitatge de lloguer afecta especialment Catalunya, no només pel preu més elevat que té l'habitatge en aquesta comunitat, sinó també perquè la modalitat del lloguer resulta molt més freqüent. En aquest context, destaca la vulnerabilitat social de les persones que opten per aquesta modalitat si es considera que el 49,4% de les persones en situació de risc de pobresa viuen en règim de lloguer, enfront del 28,6% del conjunt de la població catalana. En efecte, el règim de tinença de l'habitatge es relaciona clarament amb la pobresa monetària en aquest territori: mentre que el risc de pobresa afecta únicament un 8,2% de les persones que viuen en règim de propietat, s'eleva fins a un 22,3% si considerem les que es troben en un règim de lloguer.

Els resultats de l'EINSFOESSA 2024 posen en relleu que a la diòcesi de Barcelona un 26,6% de la població i un 20,8% de les llars es troben afectades per algun problema d'exclusió social en la dimensió de l'habitatge. Les taxes que resulten per al conjunt de Catalunya situen la diòcesi en uns nivells similars, encara que una mica superiors, als de la mitjana catalana. El que distingeix la diòcesi del conjunt de Catalunya és l'evolució experimentada els darrers anys per aquestes situacions d'exclusió. Tots dos territoris mostren una reducció d'aquestes situacions respecte al 2021, any en què l'exclusió en la dimensió

de l'habitatge va arribar a afectar una mica més d'una tercera part de la societat catalana (35,3%). En una perspectiva temporal més àmplia, mentre que al conjunt de Catalunya les dades del 2024 es col·loquen en un nivell similar o lleugerament per damunt de les del 2018, en el cas de la diòcesi de Barcelona s'observa un clar descens respecte a aquest any, si bé cal assenyalar que la diòcesi partia de nivells superiors als del conjunt de Catalunya.

Les problemàtiques d'exclusió més habituals en aquesta dimensió són, amb diferència, les despeses excessives d'habitatge, que afecten l'11,5% de les llars en aquest territori. També presenten una important incidència l'amuntegament greu, que afecta el 6,4% de les llars, la tinença precària de l'habitatge, que afecta el 5,9%, i les situacions d'insalubritat, que afecten el 4,5% de les llars de la diòcesi. Aquestes situacions greus es troben molt més esteses entre les llars en exclusió social de la diòcesi de Barcelona: els problemes de despeses excessives d'habitatge s'estenen al 41,1% de les llars en exclusió, els relacionats amb la tinença en precari de l'habitatge, l'amuntegament i la insalubritat afecten el 22,2%, el 22,2%, respectivament, de totes elles.

L'EINSFOESSA també permet analitzar el percentatge de població que pateix situacions d'exclusió residencial i, més concretament, situacions d'habitatge insegur o inadequat. Així, un 5,8% de la població de la diòcesi de Barcelona es troba en una situació residencial d'habitatge insegur, mentre que una proporció molt superior, el 16%, ho estan en una situació d'habitatge inadequat. Això significa que dues de cada deu persones a la diòcesi de Barcelona estarien afectades per almenys una d'aquestes dues situacions residencials, cosa que implica que al voltant de 560.00 persones estarien en una situació d'habitatge insegur o habitatge inadequat.

En termes evolutius, les dades posen en relleu un cert manteniment de les situacions d'habitatge insegur per al període 2018-2024, mentre que les d'habitatge inadequat experimenten una reducció clara, ja que aquest indicador baixa progressivament des de 2018 en prop de quatre punts percentuals. En totes dues variables, l'evolució a la diòcesi de Barcelona és més positiva que al conjunt de Catalunya.

8. El mercat de treball es recupera, però manté algunes ombres

El mercat de treball durant aquests darrers sis anys s'ha vist subjecte a un gran dinamisme, en gran mesura derivat del punt d'inflexió que va suposar la pandèmia de la COVID-19, que va truncar el període de recuperació en què ens trobàvem en aquell moment. A partir del 2022 i superada la pandèmia, es va anar produint una millora general del mercat de treball, amb un augment de l'ocupació i la reducció de la temporalitat, la qual cosa, sens dubte, ha estat una de les claus de la millora recent en les dinàmiques de la inclusió.

A la província de Barcelona, l'evolució recent que ha experimentat l'economia en els darrers anys s'ha traslladat a l'àmbit de la feina, amb un creixement en el nombre de persones ocupades (14,2%) superior al registrat tant al conjunt de Catalunya (13,8%) com de l'Estat (12%). Concretament, entre 2018 i 2024, el volum de persones ocupades ha crescut en més de 350 mil persones treballadores. Aquest augment, que s'ha concentrat en el sector serveis i, en menor mesura, en el de la construcció, es deu majoritàriament a les persones nascudes a l'estranger.

Aquesta recuperació de l'ocupació, però, no ha anat acompanyada d'un creixement dels salaris en termes reals. Així, encara que entre el 2018 i el 2023 el salari mitjà brut mensual augmentés un 18% a Catalunya (un 16,9% al conjunt de l'Estat), quan es considera la inflació d'aquest període l'augment en euros constants hauria estat molt moderat a Catalunya (2,2%) i inexistent al conjunt d'Espanya (0,7%).

Els resultats de l'EINSFOESSA posen de manifest que, el 2024, les situacions d'exclusió social en l'àmbit de l'ocupació afecten el 8,2% de les llars i el 9,4% de la població a la diòcesi de Barcelona, una incidència inferior a la registrada tant a Catalunya com al conjunt de l'Estat. Des de la perspectiva temporal, a la diòcesi de Barcelona la senda recuperació recent resulta molt favorable, ja que no només es redueix de manera molt notable l'abast de les situacions d'exclusió social en la dimensió de la feina després de la crisi sociosanitària, sinó que també milloren els nivells d'exclusió respecte al 2018, ja que se situen 3,1 punts percentuals per sota dels registrats aleshores.

Amb tot, cal tenir present que l'abast de les problemàtiques en aquesta dimensió a la diòcesi de Barcelona resulta molt més prevalent entre les llars en situa-

ció d'exclusió social severa (61,2%) que entre les que estan en exclusió moderada (39%) i, fonamentalment, entre les persones integrades (4%). De la mateixa manera, l'evolució d'aquestes situacions ha estat desigual entre aquests tres grups. En aquest sentit, dels sis indicadors inclosos en aquesta dimensió, les llars de la diòcesi de Barcelona en situació d'exclusió social registren avenços en tres indicadors i reculades en els altres quatre. La millora més significativa es produeix en la proporció de llars amb almenys una persona aturada de llarga durada, sense títol professional i que no ha rebut formació l'últim any, que baixa en 14 punts percentuals, mentre que el principal deteriorament es dona entre la proporció de llars on la persona principal té una feina d'exclusió, que ascendeix a 4,1 punts en el període examinat; aquesta problemàtica afecta, el 2024, al 9,4% llars en exclusió.

En qualsevol cas, la millora relativa respecte de l'any 2021 dels indicadors d'exclusió vinculats a l'ocupació no oculta algunes ombres quan la mirada s'amplia al període que va del 2018 al 2024. D'aquesta manera, persisteixen alts nivells d'exclusió social en alguns grups específics de persones actives, concretament entre les persones que busquen feina (64,9%). També destaca la relativament elevada incidència de l'exclusió social entre les persones ocupades, del 9% a la diòcesi de Barcelona i del 8,5% al conjunt de Catalunya, i que posa en qüestió l'ocupació com a factor de protecció davant de l'exclusió social.

9. Disminueix la pobresa i augmenta l'accés a l'Ingrés Mínim Vital (IMV)

Tant a Catalunya com al conjunt de l'Estat les taxes de risc de pobresa i de pobresa severa s'han reduït de manera lleugera, però gradual, des de la irrupció de la pandèmia per la COVID-19, assolint, en el cas de Catalunya, uns nivells molt similars als que es registraven l'any 2018.

A partir de les darreres dades que proporciona l'Enquesta de Condicions de Vida de l'INE i prenent en consideració els llindars fixats a escala estatal, el 2024 la taxa de risc de pobresa a Catalunya se situa en un 12,9% de la població, i la taxa de pobresa severa en un 5,6%, la qual cosa implica l'existència d'aproximadament 1.022.000 i 448.000 persones, respectivament, afectades per aquestes situacions. Independentment del llindar utilitzat, les taxes de pobresa i pobresa severa catalanes són inferiors a les estatals. Juntament amb el descens de les taxes de pobresa també s'observa, tant per a Catalunya com per al conjunt de

l'Estat, una reducció en els nivells de desigualtat: entre el 2021 i el 2023 la relació S80/S20 s'ha reduït a Catalunya en 0,8 punts i l'índex de Gini en gairebé dos punts.

Malgrat aquestes millores, continuen persistint uns nivells relativament alts i estables de privació material i social. El 2024, les situacions de carència material i social severa afecten, tant a Catalunya com a Espanya, una mica més d'un 8% de la població. En el cas de Catalunya, les situacions de privació més freqüents es relacionen amb la incapacitat de les llars per fer front a despeses imprevistes (el 35,2% de la població), la impossibilitat, per no poder permetre-se-les, d'anar de vacances almenys una setmana a l'any (30,4%) o amb el fet de no poder substituir els mobles vells o fets malbé per uns de (28,2%). L'indicador que representa una evolució més desfavorable és el relatiu a no permetre's mantenir l'habitatge amb una temperatura adequada, que a Catalunya passa del 8,8% el 2018 al 17,6% el 2024.

Davant d'aquestes situacions greus, i quatre anys després de la posada en marxa, la cobertura de l'Ingrés Mínim Vital (IMV) ha augmentat considerablement, tant a la província de Barcelona com a Catalunya i al conjunt de l'Estat, fins a arribar al novembre del 2024 a l'1,7% de les llars barcelonines i al 2,1% i 3,4% de les catalanes i espanyoles respectivament. Aquesta menor cobertura en els dos territoris catalans analitzats s'explicaria, en part, per les menors taxes de pobresa severa a Catalunya (del 5,6%, davant d'un 8,4% a Espanya), però, també, per la major taxa de llars que, malgrat complir els requisits, no accedeixen a aquesta prestació en el context català (del 67%, una de les més altes de l'Estat).

Els resultats que proporciona l'EINSFOESSA 2024 permeten identificar la manca d'informació com un dels principals problemes existents en l'accés a aquesta prestació: el percentatge de llars de la diòcesi de Barcelona amb dificultats econòmiques greus que no han sentit a parlar de l'IMV supera el 55%, una proporció similar a la registrada al conjunt del territori català. Això també es reflecteix en el fet que, de totes les llars barcelonines en situació de pobresa severa que no estan rebent actualment la prestació, l'absència completa (59%) o bé parcial (4,8%) d'informació s'erigeixen com a principal obstacle en l'accés a aquesta prestació. En el conjunt de Catalunya, aquests percentatges pugen al 60,6% i al 10,4%, respectivament.

D'altra banda, com passa a altres comunitats autònomes, l'IMV coexisteix a Catalunya amb una renda mínima autonòmica, la Renda Garantida de Ciutadania

(RGC). L'evolució de la cobertura de la RGC, compatible amb l'IMV, s'ha caracteritzat per un augment molt notable en el període 2018-2021, i el 2021 ha arribat a una cobertura del 2,22% de la població, i d'un gradual descens a partir de llavors. Aquest descens només s'ha donat, de tota manera, en el cas de les persones activables laboralment —a causa, en bona mesura, de la disminució de l'atur—, però no dins del grup de persones no activables, on la cobertura de la RGC no ha parat de créixer gradualment des de l'any 2018.

10. Es manté, però debilitat, el suport a les polítiques socials redistributives

L'accés als serveis socials és reconegut a Catalunya com a dret universal, accessible per a totes les persones amb necessitats relacionades amb la dependència, la discapacitat, la malaltia mental, la violència masclista, la desprotecció o l'exclusió social. A més, els serveis socials catalans —tant els de titularitat pública com els impulsats per la iniciativa social— cobreixen altres necessitats de les persones i les famílies, com les relacionades amb la subsistència, l'oci i el temps lliure o amb l'accés a l'allotjament.

Malgrat el seu caràcter universal, no es pot dir que l'accés als serveis socials sigui majoritari a la diòcesi de Barcelona. D'acord amb les dades de l'EINSFOESSA 2024, el 13,7% de la població diocesana viu a les llars que han acudit a l'últim any a algun servei social en cerca d'ajuda. Concretament, el 12,6% viu a llars que han acudit als serveis socials públics; l'1,9%, a les llars que han accedit als serveis de Càritas, i el 3% a les llars que han anat als serveis d'altres entitats. El percentatge de persones a les llars que han accedit a algun d'aquests serveis és, a la diòcesi de Barcelona (13,7%), més alt que el registrat al conjunt de Catalunya (10,5%) i de l'Estat (13,2%).

En termes evolutius, les dades del 2024 posen en relleu un notori descens en la proporció de persones residents a les llars que acudeixen als serveis socials, al marge de la seva titularitat. Aquesta caiguda no només es produeix respecte de 2021, en ple auge de la demanda per les noves necessitats sorgides en el context de la crisi sociosanitària, sinó també respecte de 2018 i tant a la diòcesi de Barcelona com al conjunt de Catalunya.

L'EINSFOESSA també posa de clar manifest l'accés més gran de les llars en situació d'exclusió social als serveis socials a la diòcesi de Barcelona: el 43,6% de

les persones en aquestes llars han accedit a algun d'aquests serveis el 2024, enfront del 7,5% de les persones en llars integrades. Comparada amb Catalunya en el seu conjunt, la situació de la diòcesi de Barcelona destaca per un accés als serveis socials superior, tant entre les persones en situació d'exclusió social com entre les que es troben integrades.

Preguntada pel tipus d'entitat a què accedirien en cas de necessitat econòmica, la població de la diòcesi de Barcelona accediria, preferentment i, en primer lloc, als serveis socials públics (81,1%) i ho faria, a més, en major mesura que el conjunt de la població catalana (70,6%). Per contra, la proporció dels qui accedirien en primer lloc a les entitats sense ànim de lucre és més baixa en el cas de la diòcesi de Barcelona, així com el percentatge dels qui no demanarien ajuda en cap de les xarxes assenyalades. Així mateix, les dades posen en relleu que la disposició a la diòcesi de Barcelona a sol·licitar ajuda econòmica als serveis socials públics —que ja era alta el 2018— ha crescut de forma gradual i contínua, passant del 59% al 81,1% de la població en els sis darrers anys.

L'enquesta també detecta una àmplia disposició entre la població de la diòcesi de Barcelona a destinar un finançament més gran dels serveis socials i a l'increment de la pressió fiscal per poder fer-la sostenible: el 64,9% de la població creu que les administracions públiques haurien de destinar més diners que en l'actualitat als serveis socials i el 59,8% és partidària de tenir més serveis i prestacions, pagant més impostos. Aquesta percepció de la ciutadania coincideix en bona mesura amb la població catalana en el seu conjunt. Amb tot, durant els últims sis anys ha descendit de manera molt significativa, i en ambdós territoris, tant el percentatge de població que defensa una despesa més gran en serveis socials, com el que manifesta una preferència per ampliar els serveis i prestacions incrementant la pressió fiscal.

Preguntades pel grau d'universalitat o focalització que han de tenir les diferents polítiques socials que es desenvolupen en el marc de l'Estat del Benestar, a la diòcesi de Barcelona la preferència per la universalitat és majoritària en quatre de les set qüestions plantejades. Les adhesions a aquestes idees es donen especialment en matèria d'accés a una feina (73,4%) i, en menor mesura, a l'accés a l'atenció terapèutica per a la salut mental (58,7%), als serveis socials (55,8%), i a un habitatge adequat (50,8%).

11. Disminueix l'exclusió en salut, que continua afectant especialment les llars en situació de pobresa

A la diòcesi de Barcelona, el 15,5% de la població i el 13,7% de les llars estan afectades per algun problema d'exclusió social en la dimensió de la salut, la qual cosa suposa al voltant de 429.000 persones i 148.000 llars. Aquestes taxes situen la diòcesi de Barcelona en uns nivells d'exclusió amb relació a la salut similars a la mitjana estatal (afecta el 14,8% de la població), però superiors a la mitjana catalana (del 10,9%). En termes evolutius, les dades mostren una petita millora que, en el cas de la diòcesi de Barcelona, aconsegueix situar les taxes d'exclusió en salut del 2024 per sota de les del 2018.

Les carències més freqüents en aquesta dimensió a la diòcesi de Barcelona estan relacionades amb la insuficiència de recursos per cobrir el cost de tractaments i productes sanitaris o de suport (que afecta el 8% de les llars), amb les demores en l'atenció sanitària davant de situacions de malaltia greu o crònica (5,6%) i amb les dificultats per assegurar una alimentació suficient (el 2,7% de les llars a la diòcesi de Barcelona passa actualment o ha passat gana amb freqüència en els darrers 10 anys). Cal destacar així mateix que sis de cada deu llars en situació d'exclusió severa, tres de cada deu llars en exclusió moderada i gairebé dues de cada deu llars en situació d'integració precària presenten problemes en la dimensió de la salut el 2024 en aquest territori.

Les dades de l'EINSFOESSA 2024 mostren com l'exclusió social es relaciona amb una pitjor salut física i mental. En efecte, les persones que viuen a llars en exclusió social manifesten generalment tenir un pitjor estat de salut que les que resideixen a llars en integració social. L'autovaloració de la salut tendeix a ressentir-se, a més, no ja entre les persones en situació d'exclusió severa, sinó també entre les que presenten exclusió moderada o es troben en situació d'integració precària.

Aquestes mateixes dades també posen en relleu que l'exclusió social és un fenomen molt més estès entre la població que declara tenir alguna malaltia mental: un 35% de la població que declara tenir un diagnòstic d'afectació de la salut mental es troba en situació d'exclusió social, davant del 15,6% d'aquelles sense diagnòstic per aquesta malaltia. A més, cal assenyalar que la malaltia mental apareix associada a l'exclusió més a la diòcesi de Barcelona que al conjunt de Catalunya.

L'EINSFOESSA recull també informació sobre com ha evolucionat l'estat d'ànim de la població de la diòcesi de Barcelona i el conjunt de Catalunya en el darrer

any. L'efecte devastador que va tenir la crisi sociosanitària en l'estat d'ànim de la població catalana en el seu conjunt i de la població de la diòcesi de Barcelona en particular, reflectit a l'enquesta del 2021, s'ha superat en gran mesura en l'última enquesta. En efecte, si el 2021 un 36,8% de la població de la diòcesi de Barcelona i un 42,3% de la catalana afirmava que el seu estat d'ànim havia empitjorat els darrers mesos, el 2024 aquestes proporcions s'han reduït al 16% i el 13,3%, respectivament.

Cal, per últim, atendre la qüestió de la universalitat de la cobertura sanitària, pel que fa a la seva rellevància actual en relació amb diverses circumstàncies, com les creixents demores en l'accés a l'atenció sanitària a la majoria de les comunitats autònomes o l'expansió d'assegurances privades. En aquest sentit, els resultats procedents de la EINFOESSA 2024 suggereixen que la cobertura sanitària continua sent pràcticament universal, i només un 0,1% de les persones a la diòcesi de Barcelona i a Catalunya assenyalen no tenir cobertura sanitària. Així mateix, la immensa majoria de la població (90,6%) opta únicament per la sanitat pública, si bé a la diòcesi de Barcelona la proporció de persones que accedeixen exclusivament a la sanitat pública (87,2%) és una mica inferior a la de Catalunya (90,9%), i també a la d'Espanya en el seu conjunt (90,6%).

Aquesta cobertura sanitària (gairebé) universal no és, però, equivalent a una cobertura universal de les necessitats relacionades amb la salut. Això ho posen de manifest les dades de l'EINSFOESSA 2024: fins al 11,7% de la població de la diòcesi de Barcelona que té diagnosticada alguna malaltia greu o problema de salut crònic, deficiència o discapacitat no rep assistència per a aquest problema de salut; un 11,7% afirma haver buscat atenció mèdica en el sector privat a causa de les extenses llistes d'espera o a dificultats en la sanitat pública; i un 10,1% de la població en aquest territori assenyalava que té necessitat de tractaments odontològics la satisfacció dels quals no es pot permetre.

Bloc

La integració social i les característiques de les llars afectades pels processos d'exclusió social a la diòcesi de Barcelona

Contingut

Capítol 1. La integració i exclusió social a la diòcesi de Barcelona	45
Capítol 2. L'impacte desigual de l'exclusió social a la diòcesi de Barcelona	81

Capítol 1

La integració i exclusió social a la diòcesi de Barcelona

És important tenir en compte que quan parlem d'integració social —o de la seva cara oposada, l'exclusió— fa molt de temps que partim d'una noció que transcendeix una concepció purament econòmica o monetària de la pobresa. Des de la primera edició de l'Enquesta sobre Integració i Necessitats Socials (EINSFO-ESSA), l'objectiu de la Fundació FOESSA ha estat dimensionar adequadament un fenomen tan complex com l'exclusió social des d'una concepció plenament multidimensional. Sobre aquesta premissa el que pretenem és aproximar-nos a les dificultats i a la pèrdua d'oportunitats que tenen certs grups socials i llars per participar plenament en els àmbits de la vida social, tant en aquells vinculats a la participació econòmica a través de la producció (ocupació) o el consum (accés a béns bàsics), com a l'exercici efectiu dels drets polítics (participació en la presa de decisions) i socials (salut, educació i habitatge); i a la participació en una xarxa de relacions socials àmplia (sense caure a l'aïllament social) i saludables (no conflictives ni anòmiques).

Per identificar totes aquestes limitacions de la inclusió social emprem un complex sistema de 37 indicadors específics (vegeu Taula 4), que pertanyen al seu torn a vuit dimensions de la vida quotidiana (ocupació, consum, participació política, educació, habitatge, salut, conflicte social i aïllament social) i s'estructuren a l'entorn de tres grans eixos (el econòmic, el polític i de ciutadania i l'eix relacional). En l'últim nivell es troba l'índex sintètic que ens permet classificar les llars i les persones segons el nivell d'integració social partint de quatre espais diferenciats que van des de la integració plena fins a l'exclusió severa, passant pels dos grups intermedis de la integració precària i l'exclusió moderada.

Índex	Tres eixos	Vuit dimensions	Indicadors	Espais de l'exclusió
Índex Sintètic d'Exclusió Social	Econòmic	Ocupació	37 indicadors	Exclusió severa Exclusió moderada Integració precària Integració plena
		Consum		
	Polític i de ciutadania	Participació política		
		Educació		
		Habitatge		
		Salut		
	Relacional	Conflicte social		
		Aïllament social		

Aquest primer capítol comença amb aquesta visió general que proporciona l'indicador sobre el nivell d'integració social i mostra una anàlisi general dels nivells d'integració social a la diòcesi de Barcelona, la seva evolució al llarg dels darrers sis anys a partir dels períodes 2018, 2021 i 2024 i la seva situació respecte al conjunt de Catalunya i d'Espanya (3). Després d'aquesta primera anàlisi, la segona part del capítol aprofundeix en el fenomen de l'exclusió social centrant l'atenció en els eixos, les dimensions i els indicadors que conformen la metodologia de l'EINSFOESSA, sempre des d'una perspectiva evolutiva i comparada territorialment.

1.1. Es redueix l'exclusió social, però augmenten les situacions d'integració precària

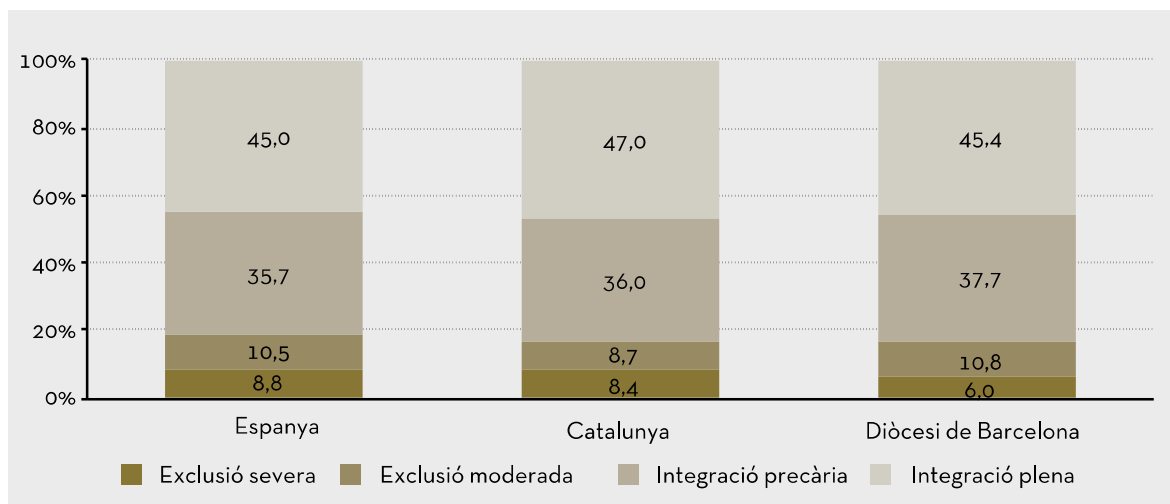
Aquest primer epígraf examina l'evolució experimentada per les situacions d'exclusió social en el període que va des de l'any 2018 fins l'actualitat. Si bé amb prou feines suposa una mica més d'un lustre, no pot sinó descriure's com un període caracteritzat per un gran dinamisme. L'etapa que s'analitza aquí comença deu anys després de l'inici de la crisi financera del 2008, que a Espanya arriba al seu moment més crític en termes d'atur, pobresa i exclusió, el 2013, per iniciar a continuació una recuperació lenta. El 2018, si bé s'aconsegueixen recuperar els nivells d'integració plena que es donaven amb anterioritat a la crisi, no passa el mateix amb l'exclusió, que continua sent més elevada; a la diòcesi

(3) A diferència de la resta d'informes autonòmics, la comparativa de la situació de la diòcesi de Barcelona es farà, principalment, amb la del conjunt de Catalunya.

de Barcelona, concretament, més d'una cinquena part de la població (21,9%) es troba en situació d'exclusió social el 2018. És, encara dins d'aquesta fase de recuperació, quan irromp la recent crisi de la COVID-19, dels efectes de la qual donen bon compte els resultats de l'EINSFOESSA 2021. En efecte, la crisi socioeconòmica que segueix la sociosanitària envesteix amb especial força tant a la diòcesi de Barcelona com al conjunt del territori català, amb una forta escalada dels nivells d'exclusió social. Després d'aquesta nova i nova crisi s'inicia un camí de recuperació de l'economia, amb un creixement més veloç del que s'esperava dels efectes dels quals són palpables els resultats que es presenten en aquesta nova edició.

Els resultats de l'EINSFOESSA realitzada el 2024 posen de manifest que a la diòcesi de Barcelona **el 45,4% de la població es troba en una situació d'integració plena, el 37,7% en una situació d'integració precària, el 10,8% de la població es troba en una situació d'exclusió moderada i el 6% es veu afectada per l'exclusió social severa**. L'exclusió social arriba gairebé al 17% de la població de la diòcesi de Barcelona; en termes absoluts, això significa que **poc més de 450.000 persones —una de cada sis persones residents a la diòcesi de Barcelona—** es veuen afectades per diferents processos d'exclusió social.

GRÀFIC 1. Nivells d'integració social de la població de la diòcesi de Barcelona, Catalunya i Espanya (2024)

Font: EINSFOESSA 2024.

Des d'una perspectiva comparada, la situació actual a la diòcesi de Barcelona és molt similar a la que s'observa tant per a Catalunya com per al conjunt de l'Estat. La taxa global d'integració social se situa al mateix nivell a la diòcesi de Barcelona i a Catalunya, en un 83%, per la qual cosa també l'exclusió social ar-

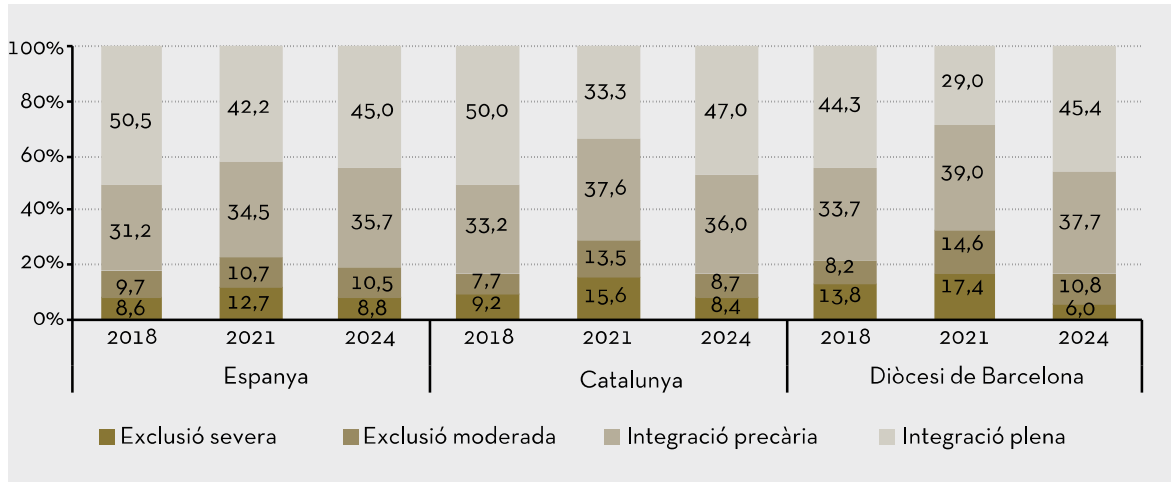
riba al mateix percentatge de persones en tots dos territoris (17%). Al conjunt de l'Estat es registra un nivell una mica superior d'exclusió social, del 19,3% i, en conseqüència, un espai de la integració també lleugerament més reduït (80,7%).

Centrant-nos en primer lloc en l'espai de la integració social, i analitzant el pes relatiu de les dues situacions que el conformen —integració plena i integració precària—, s'adverteix per a la diòcesi de Barcelona un cert equilibri entre ambdues situacions, inclinat en tot cas cap a aquelles més favorables, en representar la integració plena el 55% de totes les situacions. Aquesta proporció és molt similar a la que es dona tant a Catalunya (57%) com al conjunt d'Espanya (56%).

Aquest mateix exercici a l'espai social de l'exclusió revela diferències una mica més significatives. En efecte, com el Gràfic 1 posa en relleu, les formes més greus d'exclusió social a la diòcesi de Barcelona afecten un 6% de la població, davant un 8,4% de la població catalana i un 8,8% de l'espanyola. En contrapartida, la diòcesi de Barcelona compta amb un espai una mica més ampli (10,8%) de l'exclusió moderada que el de Catalunya i molt similar, d'altra banda, al del conjunt de l'Estat. Des d'aquesta perspectiva, es pot afirmar que **l'espai de l'exclusió social a la diòcesi de Barcelona és menys sever que el de Catalunya i el d'Espanya**, ja que l'exclusió social severa representa el 36% de totes les situacions d'exclusió social a la diòcesi de Barcelona, davant del 49% a Catalunya i el 45% a Espanya.

Com han evolucionat aquestes situacions durant els darrers sis anys? Adoptant l'enfocament temporal, les dades de l'EINSFOESSA 2024 posen en relleu per a la diòcesi de Barcelona **una important recuperació no sols respecte del període més convuls de crisi sociosanitària, com potser caldria esperar, sinó també respecte a la situació anterior a la crisi**. En efecte, dels tres territoris analitzats, només la diòcesi de Barcelona presenta el 2024 una situació global més favorable a la que feia sis anys enrere, si bé és cert que la situació d'aquest territori el 2018 era la menys positiva, amb un nivell d'exclusió social (21,9%) superior tant al de Catalunya (16,8%) com al d'Espanya (18,3).

GRÀFIC 2. Evolució dels nivells d'integració social de la població de la diòcesi de Barcelona, Catalunya i Espanya (2018-2024)

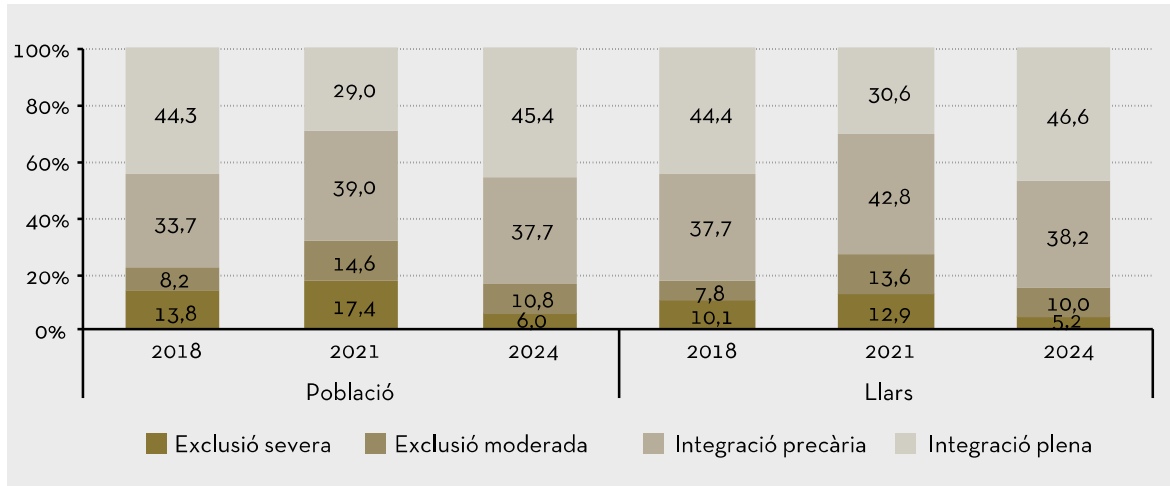
Font: EINSFOESSA 2018, 2021 i 2024.

Atenent el període més recent (2021-2024), les dades són particularment favorables per a la diòcesi de Barcelona i el conjunt de Catalunya, atès que partien d'una situació especialment negativa. Així, després d'un fort impacte de la crisi sociosanitària en aquests dos territoris —que es va traduir en una escalada de les taxes d'exclusió moderada i severa i una reducció important de l'espai de la integració plena— retrocedeixen notablement les situacions menys favorables i es recuperen en gran mesura les més positives. A la diòcesi de Barcelona, concretament, la incidència de l'exclusió social es redueix a gairebé la meitat i passa del 32% durant el període immediatament posterior a la pandèmia, al 16,8% el 2024. Així mateix, aquesta reducció es concentra més entre el segment de població afectada per processos d'exclusió social severa, la incidència dels quals es redueix en 11,4 punts percentuals. En paral·lel, durant aquests tres últims anys s'eixampla de manera molt significativa l'espai de la integració plena, que passa de representar el 29% de totes les situacions el 2021, al 45,4% el 2024, mentre que el de la integració precària no pateix grans canvis. Aquesta dinàmica de forta recuperació també s'observa en el context català, encara que amb variacions una mica menys pronunciades: les situacions d'exclusió severa i moderada a Catalunya s'han reduït en 7,2 i 4,8 punts percentuals respectivament, mentre que l'espai social de la integració plena ha crescut en 13,7 punts. A nivell estatal, al contrari, la recuperació hauria estat d'una magnitud molt menor, amb un retrocés en les formes més greus d'exclusió social de 3,9 punts, i un percentatge de persones afectades per l'exclusió social moderada molt semblant al registrat el 2021.

Al marge d'aquest període més atípic, l'EINSFOESSA 2024 també presenta resultats positius per a la diòcesi de Barcelona quan l'anàlisi s'amplia al període 2018-2024 encara que en aquest cas les millores són una mica més moderades i tampoc suposen, com ja s'ha dit, una situació actual comparativament millor a la de Catalunya o Espanya en termes globals. En qualsevol cas, durant aquest període ha descendit la incidència de l'exclusió social en 5,1 punts, amb una notable millora en l'espai de l'exclusió social severa, que es redueix a més de la meitat, passant del 13,8% al 6%. Això significa que les situacions més greus d'exclusió social han perdut gran part del seu pes, i han deixat de ser majoritàries en el conjunt de l'espai social de l'exclusió (passen de suposar el 63% de totes les situacions d'exclusió social el 2018 al 36% el 2024). En contrapartida, ha augmentat el percentatge de població afectada per processos d'exclusió social moderada, en 2,6 punts percentuals, i el d'aquelles en situació d'integració precària, en 4 punts. La proporció de persones en situació d'integració plena, d'altra banda, només ha variat, mantenint-se a l'entorn del 45%.

Quines conclusions es poden extreure d'aquests diversos desplaçaments en el continu de la inclusió-exclusió? Des d'una perspectiva global, caldria qualificar l'evolució de les situacions d'integració social a la diòcesi de Barcelona com ambivalent, ja que es redueix l'abast i intensitat de l'exclusió social, però augmenten les situacions d'integració precària i només varien els nivells d'integració plena. Això apunta, d'una banda, a un cert eixamplament i consolidació de la integració precària com a espai social en què s'ubica més d'un terç de la població. Així mateix, malgrat les millores experimentades, persisteixen el 2024 nivells d'exclusió social no pas poc significatius i que arriben a més del 15% de la població de la diòcesi de Barcelona (com també a Catalunya i a Espanya). Des d'aquesta perspectiva, és possible parlar d'un percentatge de la població que no rep beneficis de les millores macroeconòmiques i amb una situació d'exclusió social que va més enllà de la conjuntura socioeconòmica, i que es fixa com una qüestió en certa manera estructural.

GRÀFIC 3. Evolució dels nivells d'integració social de la població i de les llars de la diòcesi de Barcelona (2018-2024)

Font: EINSFOESSA 2018, 2021 i 2024.

1.1.1. 400 mil persones menys en situació d'exclusió social des del 2021

Les dades que es recullen a la Taula 1 mostren de manera detallada el volum de persones i llars en exclusió social a la diòcesi de Barcelona i a Catalunya, i la seva evolució entre el 2018 i el 2024. En aquest cas cal tenir en consideració que des de l'any 2018 ha augmentat tant la població com el nombre de llars. Entre 2018 i 2024, per exemple, l'augment de la població resident a la diòcesi de Barcelona ha estat menor (2,7%), que el que s'ha donat al conjunt del territori català (4,5%). Des d'aquesta perspectiva, els transvasaments entre grups que s'esmenten en aquesta anàlisi tenen, sobretot, un valor il·lustratiu, ja que en les variacions observades hi ha una part deguda als canvis demogràfics.

La senda de recuperació que caracteritza el període més recent queda clarament reflectida en les dades que recull la Taula 1: entre el 2021 i el 2024 —sempre recordant que es tracta d'estimacions— el nombre de persones en situació d'exclusió social s'hauria reduït a la diòcesi de Barcelona al voltant de les 400.000. Aquesta dada, de per si molt positiva, resulta encara més significativa si es considera que suposa el 46% del descens registrat al conjunt del territori català (de 880 mil persones), quan la població de la diòcesi de Barcelona representa el 35% de tota la població catalana. Malgrat aquesta forta recuperació, les dades no amaguen que, el 2024, entre 390.000 i 530.000 persones es trobarien en situació d'exclusió social a la diòcesi de Barcelona.

TAULA 1. Percentatge de la població i les llars de la diòcesi de Barcelona i Catalunya en situació d'exclusió social i exclusió severa (i límits de confiança al 95%) i estimació del nombre en milers de persones i llars (2018-2024)

	2018	2021	2024
Catalunya			
Població total (milers)	7.600,1	7.673,5	7.938,7
Exclusió social			
- Proporció sobre la població total (%)	16,8 [15,0-18,6]	29,1 [27,3-30,9]	17,0 [15,3-18,8]
- Nombre de persones afectades (milers)	1.278 [1.139-1.417]	2.234 [2.096-2.372]	1.351 [1.212-1.491]
Exclusió severa			
- Proporció sobre la població total (%)	9,2 [7,3-11,0]	15,6 [13,8-17,5]	8,4 [6,6-10,1]
- Nombre de persones afectades (milers)	696 [557-835]	1.201 [1.062-1.339]	664 [525-803]
Exclusió severa sobre exclusió total (%)	54,5	53,8	49,1
Llars totals (milers)	3.011,3	2.989,4	3.130,6
Exclusió social			
- Proporció sobre el total de les llars (%)	13,9 [11,0-16,9]	24,9 [21,8-27,9]	13,2 [10,3-16,0]
- Nombre de llars afectades (milers)	419 [330-508]	744 [653-835]	412 [324-500]
Exclusió severa			
- Proporció sobre el total de les llars (%)	7,2 [4,2-10,2]	12,9 [9,8-15,9]	6,1 [3,3-8,9]
- Nombre de llars afectades (milers)	217 [128-306]	385 [294-476]	191 [103-280]
Exclusió severa sobre exclusió total (%)	51,7	51,7	46,4
Diòcesi de Barcelona			
Població total (milers)	2.693,8	2.718,3	2.766,9
Exclusió social			
- Proporció sobre la població total (%)	21,9 [19,5-24,3]	32,0 [29,7-34,4]	16,9 [14,3-19,4]
- Nombre de persones afectades (milers)	591 [527-656]	870 [807-934]	467 [397-536]
Exclusió severa			
- Proporció sobre la població total (%)	13,8 [11,4-16,2]	17,4 [15,0-19,7]	6,0 [3,5-8,5]
- Nombre de persones afectades (milers)	371 [307-436]	472 [409-536]	167 [97-236]
Exclusió severa sobre exclusió total (%)	62,8	54,3	35,7
Llars totals (milers)	1.065,7	1.047,7	1.082,8
Exclusió social			
- Proporció sobre el total de les llars (%)	17,9 [14,0-21,7]	26,5 [22,6-30,5]	15,2 [11,2-19,2]
- Nombre de llars afectades (milers)	191 [150-232]	278 [237-319]	164 [121-208]
Exclusió severa			
- Proporció sobre el total de les llars (%)	10,1 [6,2-13,9]	12,9 [9,0-16,9]	5,2 [1,2-9,2]
- Nombre de llars afectades (milers)	107 [66-148]	135 [94-177]	57 [13-100]
Exclusió severa sobre exclusió total (%)	56,3	48,7	34,4

Nota: les xifres de població i llars es mostren arrodonides a la baixa.

Fons: EINSFOESSA 2018, 2021 i 2024; INE. Estadística Continua de Població (2021 i 2024).

Atenent el període que va del 2018 al 2024 —i deixant així al marge els valors atípics que presenta l'edició de 2021—, el que s'adverteix és una millora bastant menys pronunciada, amb aproximadament 125.000 persones menys en situació d'exclusió social, un descens del 21%. Aquesta millor posició respecte del 2018 contrasta amb el deteriorament observat en el context català, que registra un increment del 5,8% en el volum de població afectada per l'exclusió social, amb 73.000 persones més en aquesta situació el 2024.

En situar el focus específicament sobre l'evolució de les situacions de més vulnerabilitat social, s'adverteix per a la diòcesi de Barcelona un retrocés clar de l'exclusió social severa que en termes absoluts hauria suposat una reducció de 300.000 persones en aquest espai des del 2021, i de 200.000 des del 2018. Comparativament, aquest descens (del 55,1%) resulta molt superior al registrat al conjunt de Catalunya (4,6%), i on el volum de persones en situació d'exclusió social severa s'hauria reduït molt menys (en 32.000 persones).

Aquesta evolució positiva també té el seu reflex en les dades relatives al conjunt de llars de la diòcesi de Barcelona on, novament, la recuperació es concentra entre els sectors de més vulnerabilitat social. En efecte, entre el 2018 i el 2024, la taxa d'exclusió social severa es redueix a la meitat, del 10,1% al 5,2%, amb 51.000 llars menys afectades per les formes més greus d'exclusió social. L'espai de l'exclusió social en conjunt retrocedeix en menor mesura, en 2,7 punts percentuals i, en 26.000 llars quan es quantifiquen aquestes situacions. Encara que també positives, les variacions que es produeixen en la incidència de l'exclusió social i severa entre el conjunt de llars catalanes són molt més moderades, amb reduccions d'aproximadament un punt percentual en tots dos casos.

1.1.2. Un terç de les persones en situació d'exclusió social a la diòcesi de Barcelona no es troben en risc de pobresa

Com es veurà més endavant, la pobresa monetària es configura com un factor explicatiu fonamental de l'exclusió social a la diòcesi de Barcelona. En aquest sentit, la Taula 2 mostra la relació existent entre l'exclusió social i la pobresa econòmica, tant a la diòcesi de Barcelona com a Catalunya. Malgrat la manca d'informació econòmica en un percentatge elevat de casos, comptem amb la informació suficient per fer anàlisis que ens permeten extreure algunes idees d'interès.

D'aquesta manera, atenent les dades de què es disposa pot observar-se com el risc de pobresa afecta dos terços (66,8%) de la població de la diòcesi de Barcelona en situació d'exclusió, però un percentatge molt minoritari (6%) de les persones que hi estan integrades.

TAULA 2. Relació entre la taxa de risc de pobresa* i l'exclusió social de la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya (2024) (percentatges de taula calculats sobre el total de la població)

(%)	Catalunya			Diòcesi de Barcelona		
	A exclusió	A integració	Total	A exclusió	A integració	Total
Distribució sobre el total de la població						
En situació de pobresa	12,0	4,1	16,0	11,3	5,0	16,3
Sense pobresa	5,1	78,9	84,0	5,6	78,1	83,7
Total	17,0	83,0	100,0	16,9	83,1	100,0
Distribució vertical						
En situació de pobresa	70,3	4,9	16,0	66,8	6,0	16,3
Sense pobresa	29,7	95,1	84,0	33,2	94,0	83,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Distribució horitzontal						
En situació de pobresa	74,6	25,4	100,0	69,2	30,8	100,0
Sense pobresa	6,0	94,0	100,0	6,7	93,3	100,0
Distribució sobre el total de la població	17,0	83,0	100,0	16,9	83,1	100,0

*Per calcular els percentatges d'aquesta taula s'han utilitzat els ingressos declarats per la llar, obviant-se els casos de les llars que no han declarat els ingressos totals amb fiabilitat. En el cas de les persones excloses, la proporció de casos sense informació ha estat del 27,8% en el cas de la diòcesi de Barcelona i del 19,7% al de Catalunya, però en el de les no excloses aquesta proporció s'ha elevat a un 48,1% en el cas de la diòcesi de Barcelona i a un 37% al de Catalunya. Donats aquests percentatges, els resultats d'aquesta taula han de ser interpretats amb les cauteles degudes. Els resultats d'aquesta taula provenen d'una estimació ajustada i no coincideixen exactament amb les taxes d'exclusió en situació de pobresa o no pobresa que es mostren al capítol 2. Aquí s'ofereix una panoràmica global de la població per il·lustrar la interacció entre pobresa i exclusió; en canvi, al capítol 2 s'aborda l'exclusió dins de grups específics.

Nota: En integració fa referència a la suma del percentatge de població que es troba en situació d'integració plena i d'integració precària.

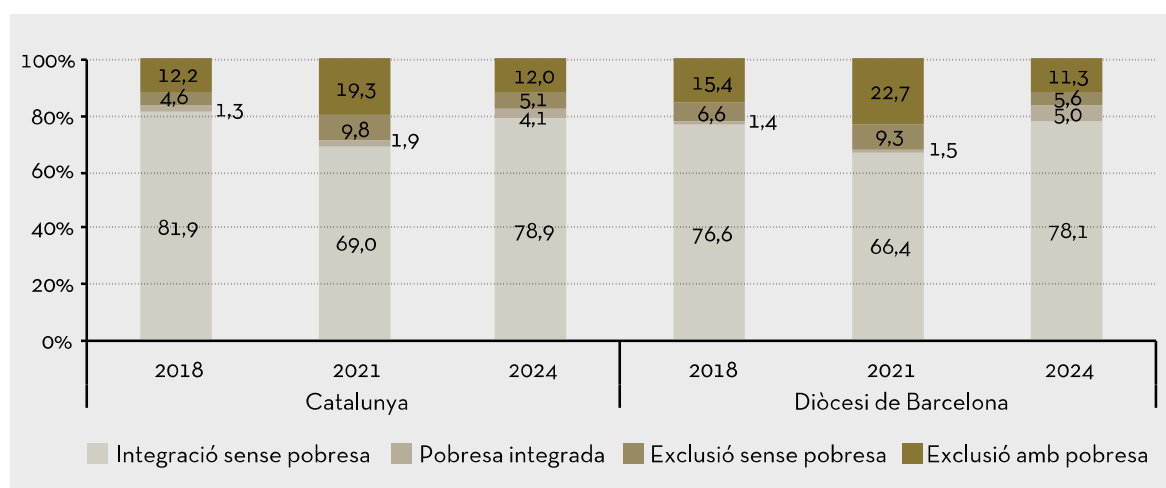
Font: EINSFOESSA 2024.

Malgrat aquesta estreta relació entre els fenòmens de l'exclusió social i la pobresa econòmica, les dades recollides també il·lustren que fins a un terç (33,2%) de les persones afectades per l'exclusió social a la diòcesi de Barcelona no es trobarien en risc de pobresa i, igualment, un 30,8% de les situacions de risc de

pobresa es donarien entre persones que no es veuen afectades per processos d'exclusió social (aquestes diferències també s'observen en el conjunt de Catalunya, amb proporcions una mica inferiors, del 29,7% i el 25,4% respectivament). Aquestes dades il·lustren, per tant, com l'exclusió social i la pobresa no són fenòmens equivalents i no sempre es manifesten conjuntament; les persones poden veure's afectades per processos d'exclusió social tot i comptar amb ingressos que superen el llindar de la pobresa i, de la mateixa manera, poden donar-se situacions de pobresa monetària que no van acompanyades de processos d'exclusió social.

Des d'aquesta perspectiva, l'anàlisi combinada de les situacions relacionades amb l'exclusió social i la pobresa monetària permet ubicar el conjunt de la població en quatre espais diferenciats: l'espai de la integració sense pobresa, on es troben les persones que no estan ni en situació d'exclusió social ni de pobresa monetària; el de la pobresa integrada, que correspondria als casos de persones en situació de pobresa econòmica, però que no es troben en situació d'exclusió social; l'espai de l'exclusió sense pobresa, ocupat per persones afectades per l'exclusió social, però amb ingressos superiors als del llindar de la pobresa; i l'espai de l'exclusió amb pobresa, que correspon al grup de persones afectades tant per l'exclusió social com per la pobresa monetària. Tenint en consideració únicament la informació de què es disposa, el Gràfic 4 mostra la manera com la població de la diòcesi de Barcelona i la població catalana es distribueix segons la presència combinada de situacions de pobresa i exclusió social, i dona compte de l'evolució d'aquestes situacions entre 2018 i 2024.

GRÀFIC 4. Evolució de la distribució de la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya en funció de la presència combinada de situacions de pobresa i exclusió (2018-2024)

*Per calcular els percentatges d'aquest gràfic s'han utilitzat els ingressos declarats per la llar, obviant-se els casos d'aquelles llars que no han declarat els seus ingressos totals amb fiabilitat. Els resultats d'aquest gràfic han de ser interpretats amb les cauteles degudes.

Font: EINSFOESSA 2018, 2021 i 2024.

Com es pot observar, el 78% de la població en tots dos territoris es troba en una situació d'integració sense pobresa, és a dir, no es troba en situació d'exclusió social ni es veu afectada per la pobresa monetària. Es tracta, des del punt de vista evolutiu, d'una proporció molt superior a la registrada el 2021 i també lleugerament més elevada que la de 2018 en el cas de la diòcesi de Barcelona. En contrapartida, durant els sis últims anys s'ha produït un cert eixamplament de l'espai que ocupen les persones que, tot i trobar-se en situació d'integració social, s'enfronten processos de pobresa monetària. Si el 2018 aquestes persones representaven l'1,4% del total de situacions, en l'actualitat suposen el 5%. Aquesta mateixa tendència també pot observar-se en el context català, encara que la proporció de persones en aquesta situació és una mica menor, del 4,1%.

Atenent ara a l'evolució de les situacions d'exclusió social, les dades mostren una evolució positiva tant en aquelles situacions en les quals aquest fenomen concorre amb el de la pobresa, com en les que no: l'exclusió social sense pobresa passa d'afectar el 6,6% de la població de la diòcesi de Barcelona el 2018, el 5,6%, i la incidència de l'exclusió amb pobresa descendeix del 15,4% a l'11,3%. Al conjunt de Catalunya, per contra, no es pot parlar de millores en aquest sentit, atès que l'abast de les situacions d'exclusió social sense pobresa passa del 4,6% el 2018 al 5,1% el 2024, i es mantenen les situacions combinades dels dos fenòmens.

1.2. Els eixos i les dimensions de l'exclusió social a la diòcesi de Barcelona

Com s'assenyalava a l'inici d'aquest capítol, la metodologia de l'EINSFOESSA diferencia tres grans eixos a l'espai social de l'exclusió: l'eix econòmic, l'eix polític i de ciutadania i l'eix relacional. En l'**eix econòmic** s'integren les dimensions vinculades al treball i el consum, i aborda, d'una banda, els processos que exclouen les llars i els seus membres d'una relació laboral normalitzada i, de l'altra, a la suficiència dels ingressos econòmics necessaris per a la participació de les persones en societat, així com a les situacions de manca de béns considerats bàsics. L'**eix polític i la ciutadania** fa referència a les dimensions de la participació política, l'educació, l'habitatge i la salut. En la dimensió de la participació política, es considera el dret de les persones a triar els seus representants polítics i a ser elegides, així com la capacitat efectiva de participació política i ciutadana; mentre que, en les dimensions relacionades amb la ciutadania, es contempla l'accés en condicions similars al conjunt de la població a l'educació, l'habitatge i la salut. Finalment, l'**eix relacional** de l'exclusió fa referència fonamentalment a les situacions de conflicte i aïllament, que inclouen, d'una banda, les relacions socials adverses i altres situacions de conflicte social o familiar i, de l'altra, l'absència de llaços i de suports socials.

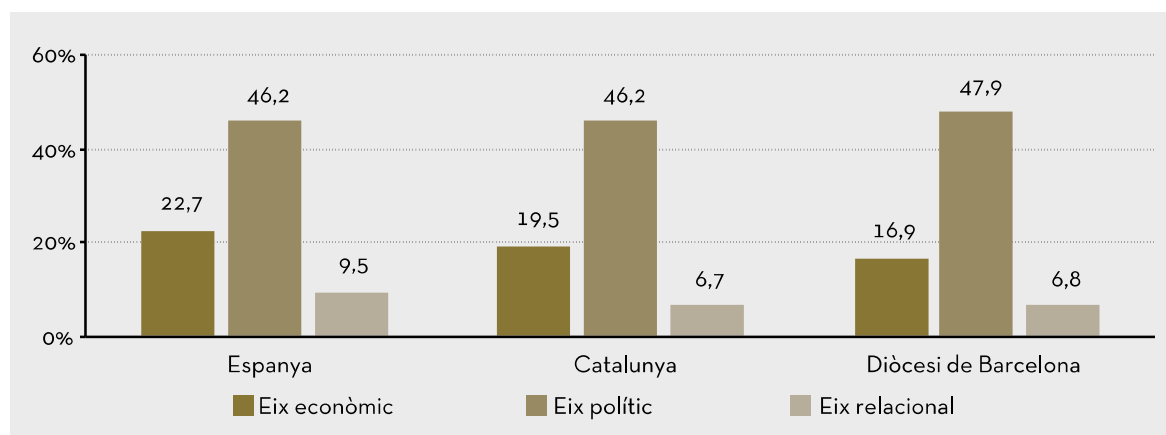
Així mateix, aquestes vuit dimensions articulen un total de 37 indicadors específics relatius a les capacitats i les oportunitats de les persones per participar de la societat, i sobre els quals es construeixen, en el marc de l'enquesta, les categories d'integració i exclusió social.

En els tres epígrafs següents s'analitza la situació de la població de la diòcesi de Barcelona amb relació a aquests eixos, dimensions i indicadors.

1.2.1. Creix lleugerament la proporció de persones afectades per l'exclusió en l'eix polític i de ciutadania, que arriba a gairebé el 48% de la població

Atenent, en primer lloc, els tres grans eixos de l'exclusió social, les dades de l'EINSFOESSA 2024 posen en relleu que **el 16,9% de la població de la diòcesi de Barcelona es troba afectada per problemàtiques d'exclusió social en l'eix econòmic, el 47,9% per l'exclusió, 6,8% per l'exclusió en l'eix polític i de ciutadania, i el 6,8%, per l'exclusió en l'eix relacional.**

GRÀFIC 5. Percentatge de la població de la diòcesi de Barcelona, Catalunya i Espanya afectada per cadascun dels eixos d'exclusió social (2024)

Font: EINSFOESSA 2024.

Com s'ha posat en relleu en analitzar els nivells d'inclusió i exclusió a l'apartat anterior, la diòcesi de Barcelona presenta una situació el 2024 força similar a la que s'observa al conjunt de Catalunya i una mica més dispar quan es compara amb l'espanyola. En tot cas, als tres territoris l'exclusió social es troba molt més estesa a l'eix polític i de ciutadania, que afecta el 46,2% de la població catalana i espanyola. Com es veurà més endavant, també als tres territoris l'exclusió social en aquest eix es vincula fonamentalment amb les dimensions de la participació política i l'habitatge. Pel que fa a l'eix econòmic, en el qual s'emmarquen les problemàtiques relacionades amb l'ocupació i el consum, la diòcesi de Barcelona presenta una incidència de l'exclusió social (16,9%) inferior tant a la registrada a Catalunya (19,5%) com a Espanya (22,7%). Amb una prevalença significativament menor als tres territoris, finalment, les problemàtiques pertanyents a l'eix relacional es troben igual d'esteses a la diòcesi de Barcelona i a Catalunya (per sota del 7%), mentre que són una mica més prevalents a nivell estatal (9,5%).

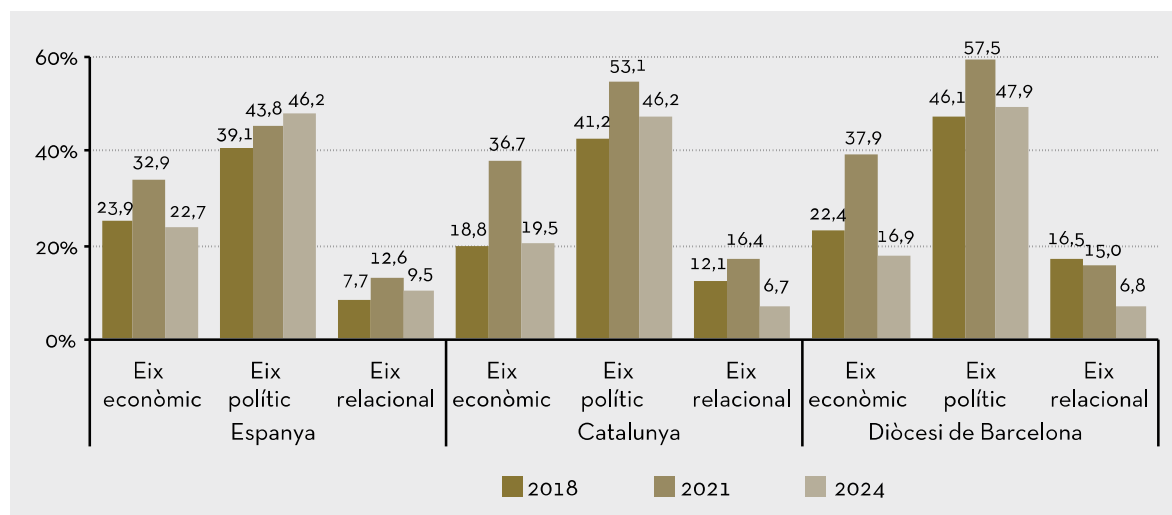
En posar el focus sobre l'evolució dels processos d'exclusió social en aquests tres grans eixos i per als tres territoris analitzats, tal com mostra el Gràfic 6, poden destacar-se les qüestions següents. En primer lloc, les dades mostren de manera inequívoca la recuperació econòmica posterior a la crisi sociosanitària, que es reflecteix en el fort descens de l'exclusió social a l'eix econòmic a cadascun dels territoris analitzats. Aquesta recuperació ha estat més profunda als dos territoris catalans, i són aquests també els que un major impacte van patir en aquell moment: la diòcesi de Barcelona, concretament, registra un descens

de la incidència de les problemàtiques en aquest eix de 21 punts percentuals. La diòcesi de Barcelona, de fet, també mostra una evolució favorable en la incidència de l'exclusió social en aquest eix per al període que va del 2018 al 2024, amb un descens de 5,5 punts que no té correspondència en els casos català (que manté els nivells d'exclusió en aquest eix) o espanyol (on es registra una reducció d'1,2 punts).

En segon lloc, les dades revelen una important millora en l'eix polític i de ciutadania als dos territoris catalans que no es produeix al conjunt de l'Estat. No obstant això, aquests avenços també es donen en un context marcat pel fort impacte de la crisi sociosanitària en aquests dos territoris —l'exclusió social a l'eix econòmic va arribar a assolir el 57% de la població de la població de la població incidència de l'exclusió social en aquest eix superior a la del 2018 i similar a la d'Espanya en conjunt.

Finalment, és ressenyable l'evolució positiva experimentada per la diòcesi de Barcelona pel que fa a l'eix relacional, ja que partint el 2018 d'una incidència d'aquestes problemàtiques superior (16,5%) a les de Catalunya (12,1%) i Espanya (7,7%), el territori registra un descens de gairebé 10 punts percentuals fins a assolir nivells d'exclusió social en aquest eix similars als del territori català, i inferiors als de l'espanyol.

GRÀFIC 6. Evolució del percentatge de població de la diòcesi de Barcelona, Catalunya i Espanya afectada per cadascun dels eixos d'exclusió social (2018-2024)

Font: EINSFOESSA 2018, 2021 i 2024.

En síntesi, pot dir-se que durant els darrers sis anys la incidència de l'exclusió social a la diòcesi de Barcelona ha baixat en els eixos econòmic i relacional, mentre que ha augmentat lleugerament en l'eix polític i de ciutadania. Encara que, comparativament, la situació actual d'aquest territori no dista en excés de la de Catalunya o la d'Espanya, sí que es pot parlar d'una evolució una mica més favorable, ja que la diòcesi de Barcelona partia d'un context global més negatiu el 2018.

La Taula 3 permet analitzar més detalladament l'evolució de les situacions d'exclusió en cadascun dels eixos examinats i la distribució de la població en cadascun d'aquests eixos d'acord amb la posició que ocupin en el continu que va de l'exclusió severa a la integració plena.

TAULA 3. Evolució del percentatge de població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya afectada pels eixos de l'exclusió social segons els nivells d'integració-exclusió social (2018)

(%)	Catalunya				Diòcesi de Barcelona			
	2018	2021	2024	Evolució 2018-24	2018	2021	2024	Evolució 2018-24
Eix econòmic								
Integració plena	0,0	0,0	0,0	--	0,0	0,0	0,0	--
Integració precària	18,6	33,0	18,3	-0,3	13,9	28,7	11,2	-2,7
Exclusió moderada	53,2	67,8	56,1	+2,9	52,6	66,4	65,1	+12,4
Exclusió severa	93,3	97,0	95,8	+2,5	97,2	97,6	93,5	-3,7
Conjunt de població	18,8	36,7	19,5	+0,7	22,4	37,9	16,9	-5,5
Eix polític								
Integració plena	0,0	0,0	0,0	--	0,0	0,0	0,0	--
Integració precària	75,6	68,0	82,4	+6,8	73,0	67,4	84,8	+11,7
Exclusió moderada	91,3	89,8	94,7	+3,4	95,0	95,6	91,0	-4,0
Exclusió severa	99,7	98,6	99,3	-0,4	99,5	98,8	100,0	+0,5
Conjunt de població	41,2	53,1	46,2	+4,9	46,1	57,5	47,9	+1,8
Eix relacional								
Integració plena	0,0	0,0	0,0	--	0,0	0,0	0,0	--
Integració precària	23,7	22,6	12,6	-11,0	31,0	22,6	8,6	-22,4
Exclusió moderada	22,8	22,2	13,7	-9,1	37,2	22,2	20,9	-16,3
Exclusió severa	26,8	31,1	11,5	-15,2	22,0	17,0	21,4	-0,6
Conjunt de població	12,1	16,4	6,7	-5,3	16,5	15,0	6,8	-9,7

Font: EINSFOESSA 2018, 2021 i 2024.

Com es desprèn d'aquestes dades, **les problemàtiques d'exclusió social relatives a l'eix polític i de ciutadania no són només les més esteses a la diòcesi de Barcelona, sinó també les més transversals, ja que afecten de manera més o menys uniforme el conjunt de la població.** En efecte, l'exclusió a l'eix polític i de ciutadania afecta la pràctica totalitat de les persones en situació d'exclusió social severa, el 91% de les persones en situació d'exclusió moderada i el 84,8% de les que es troben en situació d'integració precària. Aquest fenomen també s'observa, amb poques variacions, al conjunt del territori català. Des d'aquesta perspectiva, les dades suggereixen que la precarietat es relaciona principalment amb les problemàtiques d'exclusió social en aquest eix que, cal recordar, engloba les dimensions de la participació política, l'educació, l'habitatge i la salut. També l'anàlisi evolutiva revela que les situacions d'exclusió en aquest eix han augmentat, en gairebé 12 punts percentuals, entre la població integrada de manera precària.

En contrapartida, **l'exclusió social en l'eix econòmic es distribueix de manera molt més desigual, concentrant-se entre la població en situació de major vulnerabilitat.** Així, la proporció de població en situació d'exclusió social severa que registra problemàtiques en aquest eix és més de 8 vegades superior a la de la població en situació d'integració precària. Les distàncies també són rellevants entre la població en exclusió social severa (93,5%) i aquella en exclusió moderada (65,1%), si bé aquest segon grup és el que presenta un augment més gran de la incidència de l'exclusió social en aquest eix, de 12,4 punts durant els últims sis anys.

Amb un abast més limitat, les problemàtiques d'exclusió emmarcades a l'eix relacional es concentren, en la mateixa proporció, entre les persones en situació d'exclusió social moderada i severa (entorn del 20%) i afecten en menor mesura les que es troben integrades (8,6%). Com s'assenyalava més amunt, l'abast d'aquestes situacions ha baixat significativament des del 2018, un descens que, d'acord amb les dades de la Taula 3, només ha beneficiat les persones en situació d'integració precària i aquelles en exclusió moderada.

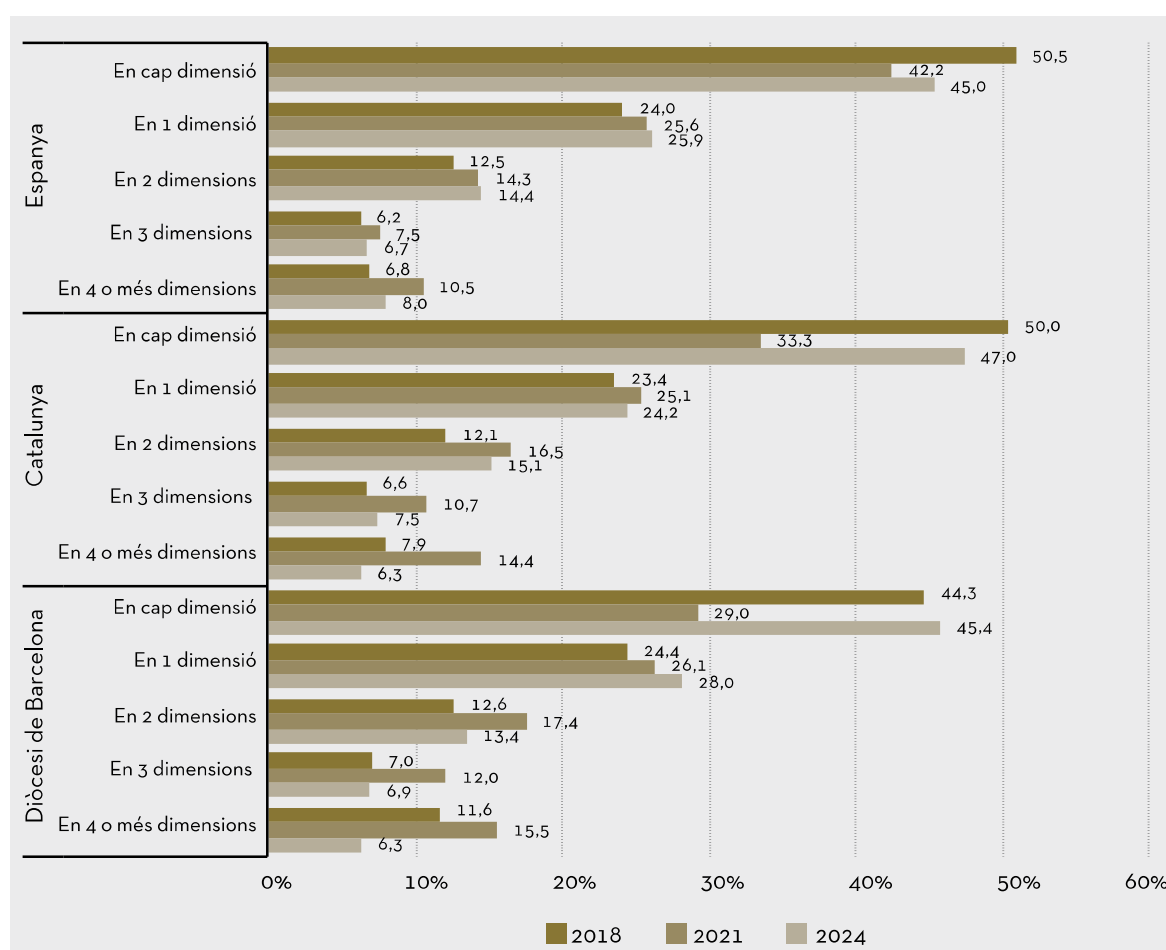
1.2.2. Es redueix notablement el percentatge de persones amb problemes en quatre o més dimensions de la vida quotidiana

Els tres eixos de l'exclusió social analitzats fins ara —econòmic, polític i relacional— s'articulen al voltant de vuit dimensions concretes de la vida quotidiana: ocupació, consum, participació política, educació, habitatge, salut, conflicte i aïllament soci-

al. L'EINSFOESSA permet, d'aquesta manera, analitzar la situació de la població basant-se en la presència de problemes d'exclusió social en aquestes dimensions diferents i examinar els processos d'acumulació de problemàtiques, que comporten un agreujament de les situacions d'exclusió social i donen compte del seu caràcter multidimensional. El Gràfic 7 mostra -tant per a la diòcesi de Barcelona com per al conjunt de Catalunya i d'Espanya- la distribució de la població segons el nombre de dimensions afectades, així com la seva evolució des del 2018.

Com s'assenyalava anteriorment, el 2024 el 45,4% de la població de la diòcesi de Barcelona **es troba en una situació d'integració plena, per la qual cosa no presenta problemàtiques d'exclusió social en cap de les vuit dimensions analitzades. A l'altre extrem trobem que el 6,3% de la població presenta problemàtiques en quatre o més dimensions.**

GRÀFIC 7. Evolució de la distribució percentual de la població de la diòcesi de Catalunya i Espanya segons la presència de problemes d'exclusió social en diverses dimensions (2018-2024)

Font: EINSFOESSA 2018, 2021 i 2024.

Comparada la situació actual amb la del 2018, l'anàlisi evolutiva mostra per a la diòcesi de Barcelona **un marcat descens en el percentatge de població que acumula problemàtiques en quatre o més dimensions, que passa de l'11,6% el 2018 al 6,3% el 2024**. Sens dubte, aquesta dada és un reflex del **retrocés de les situacions de major severitat** al qual s'al·ludia anteriorment. Al marge d'aquesta important millora, la variació més significativa s'observa en l'augment del percentatge de persones afectades per l'exclusió social en una única dimensió, que presenta un creixement gradual des del 2018 i superior als 4 punts percentuals. Es mantenen relativament estables, d'altra banda, els percentatges de persones que acumulen problemàtiques en dues i tres dimensions i també el d'aquelles que no es veuen afectades per cap element exclusogen.

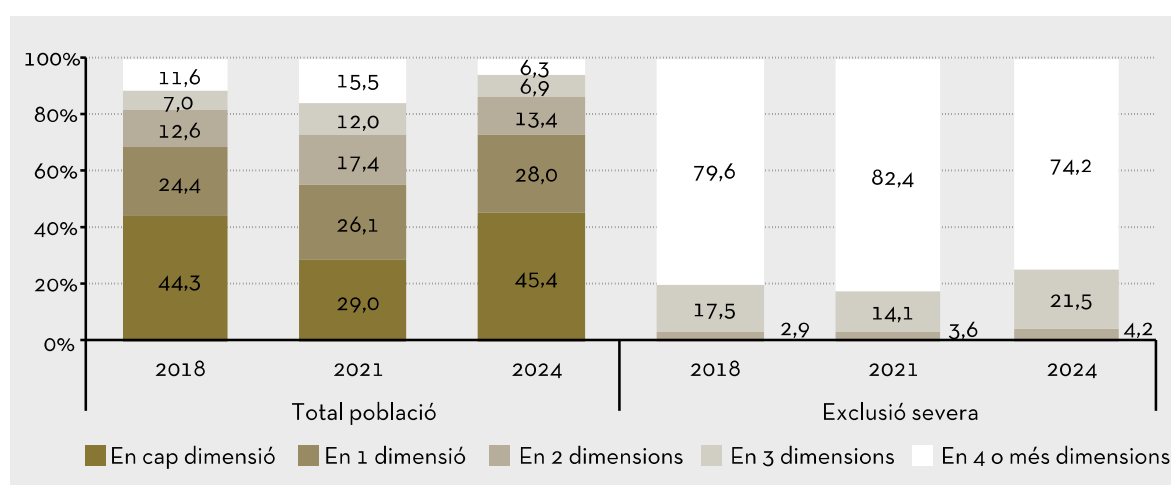
La distribució de la població que presenta la diòcesi de Barcelona en relació amb l'acumulació de problemàtiques en diverses dimensions mostra una marcada semblança a què es dona tant a Catalunya com al conjunt de l'Estat. Entre les diferències més ressenyables destaquen, respecte al context català, el major pes de la població de la diòcesi de Barcelona que presenta afectacions en una única dimensió, del 28% enfront del 24,2% al conjunt de Catalunya, així com la menor proporció de persones amb problemàtiques d'exclusió social en 2 i 3 dimensions afectades. Aquestes representen, en el seu conjunt, el 20,3% de totes les situacions a la diòcesi de Barcelona i el 22,5% de les de Catalunya. Aquestes diferències són, en tot cas, reduïdes. En comparació amb la situació estatal, per altra banda, la diòcesi de Barcelona destaca per presentar una menor proporció de persones que acumulen problemàtiques en 4 o més dimensions que el conjunt de l'Estat (del 6,3% davant del 8%, respectivament) i un percentatge més alt de persones amb afectacions en una dimensió (del 28% enfront del 25,9%).

En termes evolutius, i sempre dins d'un context de grans similituds entre els tres territoris, caldria destacar el lleu augment que es produeix respecte de 2018 en la proporció de persones que no presenten problemàtiques en cap dimensió a la diòcesi de Barcelona, una tendència divergent als descensos no poc significatius registrats tant per a Catalunya com a Espanya (aquestes diferències ja han estat assenyalades en analitzar l'evolució dels nivells d'integració social en aquests tres territoris). També durant aquest període augmenta en major mesura a la diòcesi de Barcelona que a Catalunya i a Espanya la proporció de persones amb problemàtiques en una única dimensió. En qualsevol cas, la diferència més destacable que s'observa entre la diòcesi de Barcelona i els altres dos territoris és la relativa a les situacions de més severitat, ja que el fort descens que es

registra a la diòcesi de Barcelona entre el 2018 i 2024 contrasta amb una reducció molt més limitada a Catalunya i amb un increment en el conjunt de l'Estat.

El Gràfic 8 il·lustra l'evolució dels processos d'exclusió social que afecten les persones més vulnerables a la diòcesi de Barcelona, segons el nombre de dimensions afectades, així com una comparativa amb la situació del conjunt de la població. Des d'aquesta perspectiva, l'exclusió social severa es caracteritza de manera nítida pel seu caràcter multidimensional, ja que, el 2024, gairebé tres quarts parts de les persones en aquesta situació presenten afectacions en quatre o més dimensions, mentre que dues de cada deu ho fan en tres. L'exclusió social severa relacionada amb problemàtiques en dues dimensions només es dona, d'altra banda, en un 4,2% dels casos.

GRÀFIC 8. Evolució de la distribució percentual de la població total i de la població en exclusió severa de la diòcesi de Barcelona, segons la presència de problemes d'exclusió social en diverses dimensions (2018-2024)

Font: EINSFOESSA 2018, 2021 i 2024.

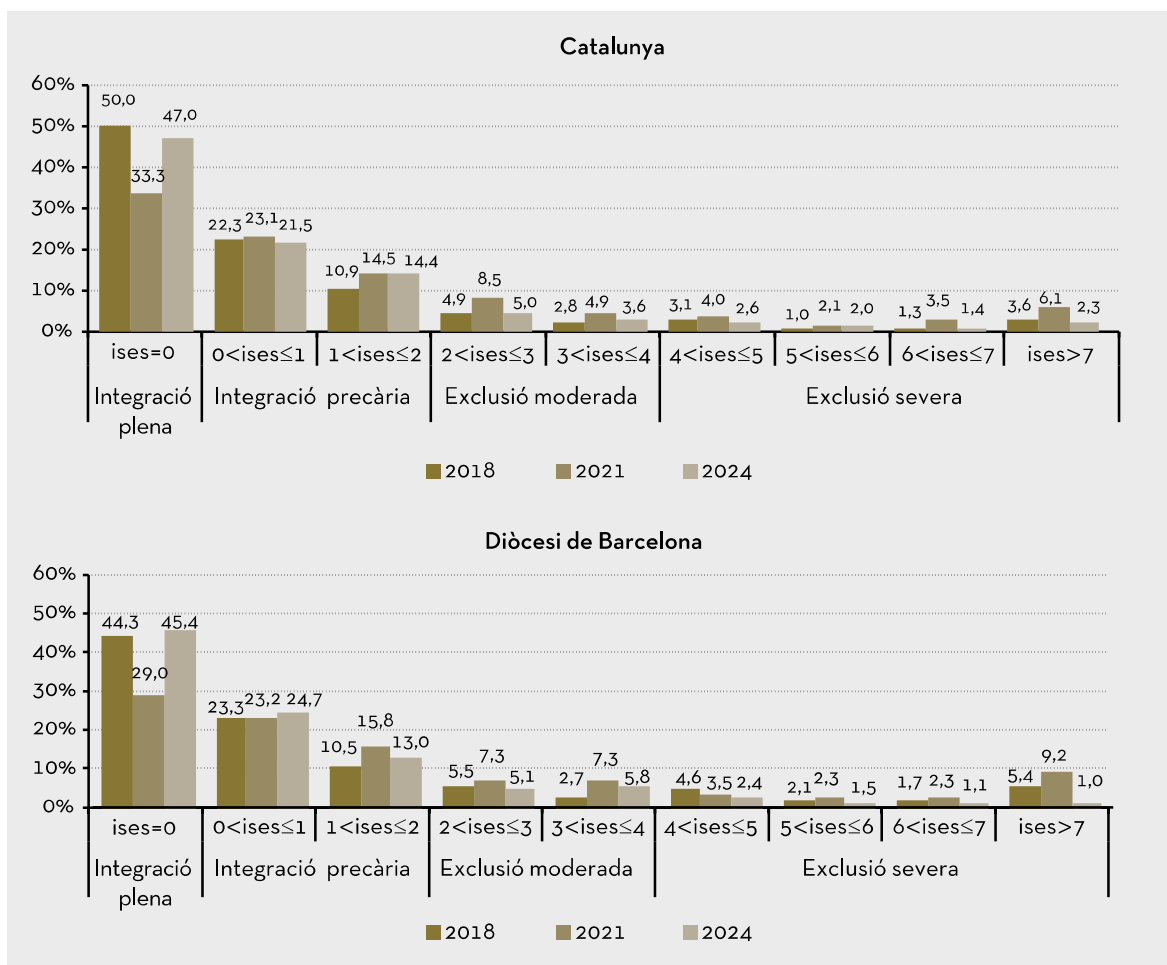
L'acumulació de problemàtiques en diversos àmbits de la vida és molt menys prevalent per al conjunt de la població: el 26,7% presenta problemàtiques d'exclusió social en dues o més dimensions i el 6,3%, com ja s'ha dit, en quatre o més. Amb tot, sí que cal destacar que, dins de l'espai social de l'exclusió, l'acumulació de problemàtiques en almenys dues dimensions de la vida quotidiana es produeix en gairebé la meitat (48,8%) dels casos.

No es pot parlar, en termes evolutius, de grans canvis en aquest aspecte, encara que sí que s'observa en l'espai social de l'exclusió severa un cert desplaçament

de les situacions de major dificultat (problemàtiques en quatre o més dimensions), cap a posicions una mica menys greus (en tres dimensions).

Aquestes tendències es poden observar amb més nitidesa quan s'analitzen els resultats de l'Índex Sintètic d'Exclusió Social (ISES). En el marc dels quatre espais que conformen el continu integració-exclusió —integració plena, integració precària, exclusió moderada i exclusió severa— aquest índex permet identificar nou intervals, la qual cosa possibilita obtenir una millor gradació de les diverses situacions dins de cada espai i, especialment, en l'espai de l'exclusió social severa, on poden distingir-se quatre graus diferents. El Gràfic 9 recull la distribució de la població de la diòcesi de Barcelona, i del conjunt de Catalunya, segons el resultat corresponent a aquest índex, per a 2018, 2021 i 2024.

GRÀFIC 9. Evolució de la distribució percentual de la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya a intervals de l'Índex Sintètic d'Exclusió Social (ISES) (2018-2024)

Font: EINSFOESSA 2018, 2021 i 2024.

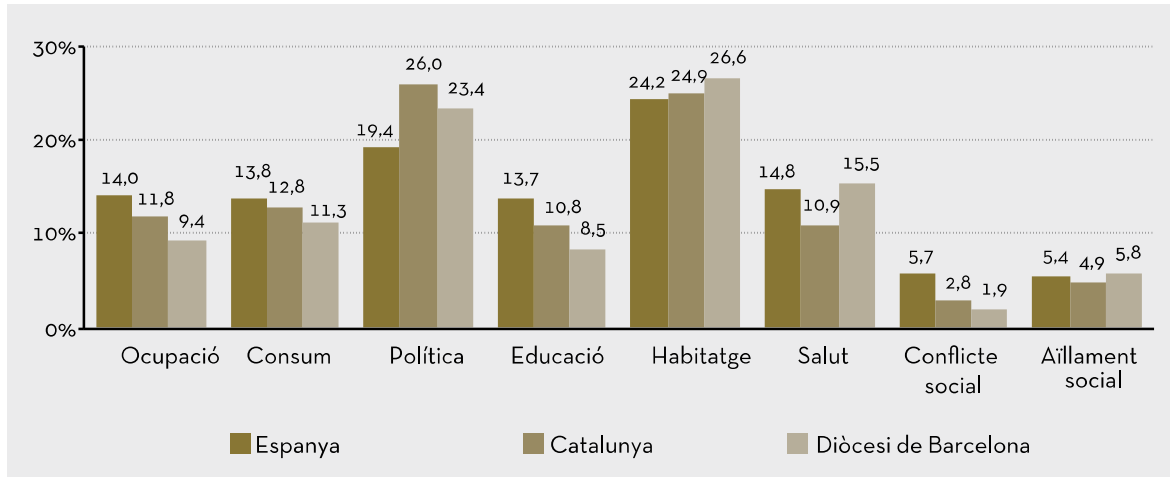
La situació que s'observa per a la diòcesi de Barcelona reproduceix en bona mesura el que s'assenyala al llarg d'aquest informe. Dins d'un context caracteritzat per variacions particularment reduïdes, destaca per la seva major magnitud el descens en la proporció de persones que enfronten situacions de més vulnerabilitat social, amb un ISES superior al 7, que passa d'afectar el 5,4% de la població a la diòcesi de Barcelona el 2018, a l'1% el 2024. Encara que present, aquesta reducció en el context català és molt menys pronunciada i supera ben just el punt percentual. També a la diòcesi de Barcelona s'adverteix un descens generalitzat als intervals emmarcats en l'exclusió social severa, amb un ISES comprès entre el 4 i el 7, que resulta menys uniforme en el conjunt de Catalunya. Des d'una perspectiva global, aquestes dades constaten les millores experimentades a la diòcesi de Barcelona en l'espai de l'exclusió social severa, amb un desplaçament de les situacions menys favorables cap a l'espai de l'exclusió social moderada —que registra un augment de 3,1 punts en la proporció de persones amb un ISES d'entre 3 i 4— i de la integració precària—amb 4 punts d'increment en els intervals 0 a 2.

1.2.3. Descendeix la incidència de l'exclusió social en la dimensió d'habitatge, encara que es manté com la més prevalent i afecta el 26,6% de la població

Un cop examinada l'exclusió social a la diòcesi de Barcelona des de la perspectiva dels eixos i l'acumulació de problemàtiques en diferents dimensions, aquest epígraf aprofundeix en la incidència de l'exclusió social i la seva evolució en cadascuna de les vuit dimensions que conformen la metodologia de l'EINS-FOESSA: ocupació, consum, política, educació, habitatge, salut, conflicte social i aïllament social.

Com es pot observar en el Gràfic 10, les dimensions de la vida quotidiana en què la població de la diòcesi de Barcelona presenta majors situacions de manca són les de l'habitatge (26,6%) i la participació política (23,4%). Així mateix, un 15,5% de la població presenta dificultats en la dimensió de la salut, i un 11,3% ho fa a la del consum. Amb una incidència inferior al 10%, hi ha les dimensions de l'ocupació (9,4%), l'educació (8,5%) i l'aïllament social (5,8%). Destaca, per la seva menor incidència, la problemàtica associada al conflicte social, que afecta l'1,9% de la població a la diòcesi de Barcelona.

GRÀFIC 10. Percentatge de població de la diòcesi de Barcelona, Catalunya i Espanya afectada per problemes d'exclusió en diverses dimensions (2024)

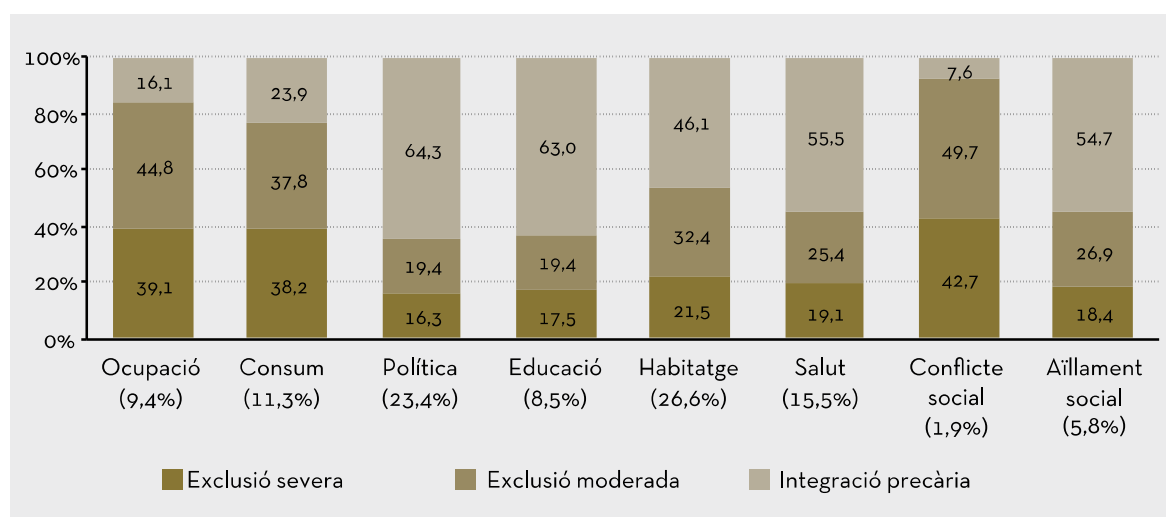
Font: EINSFOESSA 2024.

En termes comparats, la situació de la diòcesi de Barcelona és millor que l'espanyola i la catalana en les dimensions de l'ocupació, el consum, l'educació i el conflicte social. En contrapartida, aquest territori presenta una proporció més gran de persones afectades per l'exclusió social en les dimensions de l'habitatge, la salut i l'aïllament social. L'exclusió social en la dimensió de la participació política a la diòcesi de Barcelona, finalment, mostra un valor superior al d'Espanya, però inferior al de Catalunya. Aprofundint una mica més sobre les diferències territorials, és particularment destacable la diferència observada entre els dos territoris catalans en la dimensió de la salut, on la diòcesi de Barcelona presenta una incidència de l'exclusió social més de 5 punts superior a la del conjunt de Catalunya. De la comparativa amb la mitjana estatal, cal destacar la menor incidència de l'exclusió social a la diòcesi de Barcelona en les dimensions de l'educació (5,2 punts de diferència), l'ocupació (4,6 punts), el conflicte social (3,8 punts) i el consum (2,5 punts de distància).

En tot cas, com es posava de manifest en analitzar la relació entre la incidència de l'exclusió social en els tres eixos analitzats i la posició de la població en la contínua integració-exclusió, els processos d'exclusió social no afecten de manera uniforme la població en conjunt, sinó que mostren alguns patrons concrets. Aquesta mateixa qüestió també es pot analitzar si es té en consideració la distribució de la incidència de l'exclusió social en les diferents dimensions en d'acord amb el nivell d'integració social de les persones. Amb aquest enfocament, i tal i com mostra el Gràfic 11, l'exclusió social en algunes dimensions

revela un caràcter més transversal, perquè afecta en major o menor mesura el conjunt de la població, mentre que en d'altres es concentra entre els sectors més vulnerables de la població.

GRÀFIC 11. Distribució de la població de la diòcesi de Barcelona afectada per cadascuna de les dimensions de l'exclusió segons el nivell d'integració social (2024)

Nota: entre parèntesis hi ha el percentatge del total de la població afectada per problemes d'exclusió social en cadascuna de les dimensions.

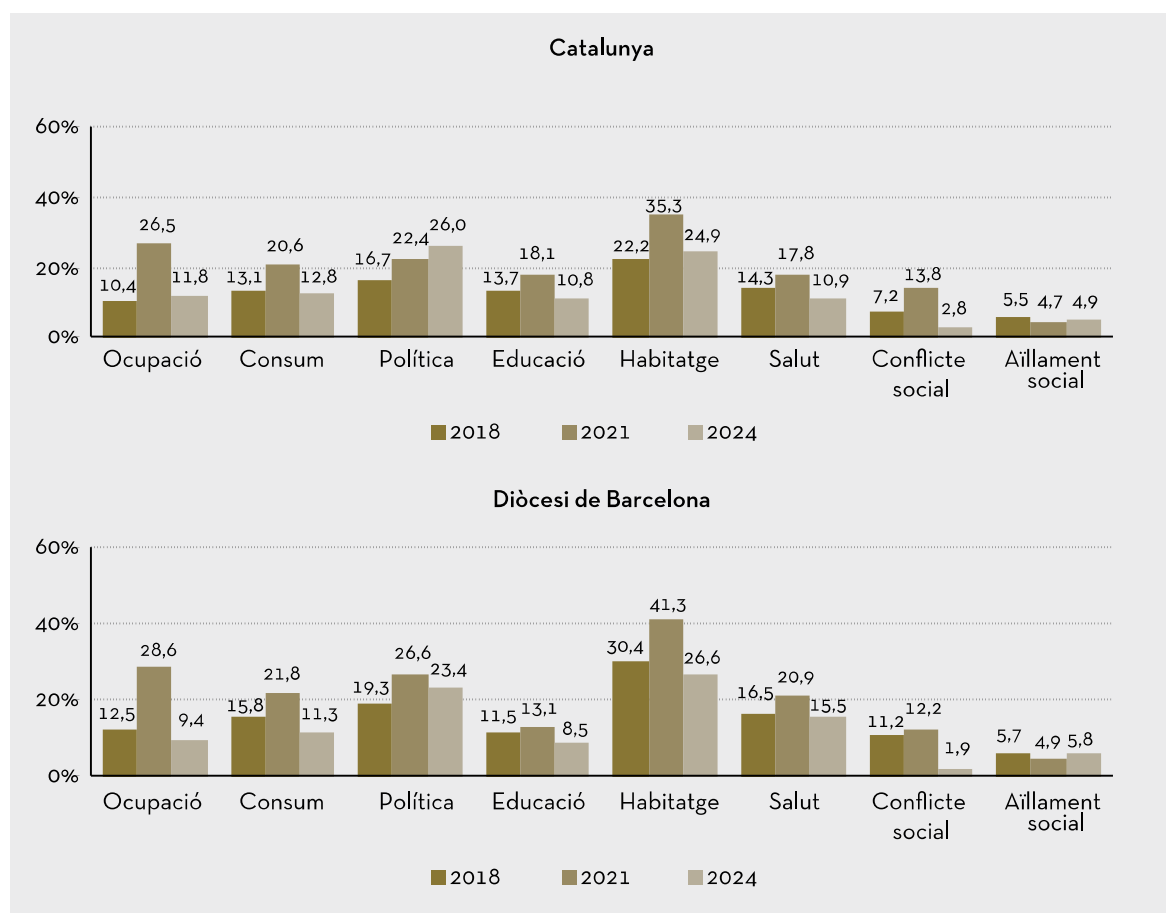
Font: EINSFOESSA 2024.

Des d'aquesta perspectiva, destaquen, pel caràcter particularment excloent, les dimensions de l'ocupació, el consum i, molt especialment, el conflicte social. Així, gairebé la totalitat (92,4%) de persones afectades per situacions de manca relacionades amb el conflicte social són persones que es troben en situació d'exclusió social. Les persones en situació d'exclusió social també conformen un grup àmpliament majoritari entre totes aquelles que enfronten problemàtiques relacionades amb accés a una ocupació en condicions normalitzades o amb la capacitat per fer front a les despeses de la vida quotidiana; suposen, respectivament, el 83,9% i el 76,1% del conjunt de persones afectades per aquestes situacions. D'altra banda, és en la dimensió de l'habitatge on s'observa de manera més evident la transversalitat de l'exclusió, en distribuir-se aquesta més equitativament entre els tres grans grups afectats per processos d'exclusió. L'exclusió social en les dimensions de l'aïllament social, la salut i, en major mesura, l'educació i la participació política, finalment, es concentra majoritàriament entre les persones que es troben integrades.

El Gràfic 12 il·lustra la manera com la incidència de l'exclusió social en les diferents dimensions ha evolucionat durant el període 2018 a 2024, tant per a la diòcesi de Barcelona com per a Catalunya. Pel que fa a la trajectòria global de l'abast de l'exclusió social en les diferents dimensions, les principals diferències entre tots dos són dues. En primer lloc, la dimensió de l'ocupació millora a la diòcesi de Barcelona, en descendir la seva incidència en 3,1 punts percentuals, fins al 9,4%, però empitjora al conjunt de Catalunya, encara que lleument, en 1,4 punts. En segon lloc, i de manera similar, entre 2018 i 2024 es redueix el percentatge de població afectada per l'exclusió social en la dimensió de l'habitatge a la diòcesi de Barcelona (del 30,4% al 26,6%), però augmenta a Catalunya, del 22,2% al 24,9%. Cal destacar que, malgrat haver descendit, l'abast de l'exclusió social en aquesta dimensió una certa divergència en l'evolució de l'exclusió social en la dimensió de la participació política, en la qual contrasta l'augment gradual i sostingut a Catalunya, amb un descens a la diòcesi de Barcelona entre el 2021 i el 2024. Malgrat això, tots dos territoris mantenen un nivell d'exclusió social el 2024 superior al del 2018 en aquesta dimensió.

D'altra banda, destaca en tots dos casos el fort descens de la incidència de l'exclusió social en la dimensió del conflicte social en els sis últims anys, una reducció en qualsevol cas més gran a la diòcesi de Barcelona (-9,3 punts) que en el conjunt del territori català (-4,4 punts). També s'ha reduït durant aquest període, en ambdós territoris, la proporció de població afectada per problemàtiques d'exclusió social en les dimensions del consum, l'educació i la salut, mentre que es mantenen nivells molt similars d'exclusió pel que fa a l'aïllament social.

GRÀFIC 12. Evolució de la presència de problemes d'exclusió social entre la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya, per cadascuna de les dimensions de l'exclusió social (2018-2024)

Font: EINSFOESSA 2018, 2021 i 2024.

Com a aspectes a ressenyar respecte de l'evolució de la situació després de l'impacte de la COVID-19, tots dos territoris mostren una via de recuperació especialment positiva en les dimensions de l'ocupació (amb una reducció de 19,2 punts a la diòcesi de Barcelona i de 14,7 a Catalunya), l'habitatge (-14,7 i -5,10,4) , el consum (-10,5 a la diòcesi de Barcelona i -7,8 punts a Catalunya) i el conflicte social (amb un descens superior als 10 punts en tots dos territoris). Presos aquests en el seu conjunt, es pot dir que tant la població de la diòcesi de Barcelona com la catalana han aconseguit recuperar-se dels efectes socioeconòmics més severos de la crisi sociosanitària.

1.2.4. Els obstacles a la participació política derivats de la condició estrangera, les despeses excessives d'habitatge i l'amuntegament greu són els problemes més freqüents entre la població de la diòcesi de Barcelona

A més de les diferents dimensions a què s'acaba d'al·ludir, l'enquesta permet aprofundir la incidència de les problemàtiques d'exclusió social més concretes que afecten la població i les llars, a través dels 37 indicadors específics que conformen aquestes vuit dimensions clau de la metodologia de l'EINSFOESSA. Quines són les problemàtiques específiques més freqüents entre la població i les llars de la població de la diòcesi de Barcelona? Quines problemàtiques s'han estès i quines han disminuït? Per respondre aquestes qüestions, en les línies següents s'analitza la prevalença i l'evolució de les situacions, problemes o carencies més recurrents entre les persones i les llars de la diòcesi de Barcelona, així com les diferències més notòries que s'observen respecte al conjunt del territori català.

TAULA 4. Percentatge i estimació de persones i llars (en milers) de la diòcesi de Barcelona afectades pels indicadors d'exclusió social (2024)

	Núm.	Indicadors	Persones		Llars	
			%	Núm.	%	Núm.
Ocupació	1	Llar la persona sustentadora principal de la qual està a l'atur des de fa un any o més	2,0	50	1,5	16
	2	Llar la persona sustentadora principal de la qual té una ocupació d'exclusió (venda a domicili, venda ambulant de suport, venda ambulant marginal, treballadores de la llar no qualificades, peons agrícoles eventuais temporers, recollidors de cartró i altres residus, repartiment de propaganda, mendicitat)	1,6	40	1,7	18
	3	Llar la persona sustentadora principal de la qual té una ocupació irregular: sense contracte i sense cobertura a la Seguretat Social	1,9	50	2,0	21
	5	Llar amb almenys una persona aturada de llarga durada, sense títol professional i sense haver rebut formació ocupacional o haver realitzat estudis en el darrer any	2,8	70	1,8	19
	6	Llar amb totes les persones actives aturades	3,9	100	3,4	37
	37	Llar la persona sustentadora principal de la qual està activa, en inestabilitat laboral greu (≥3 contractes o ≥3 empreses o ≥3 mesos en atur)	2,3	60	1,8	19

	Núm.	Indicadors	Persones		Llars	
			%	Núm.	%	Núm.
Consum	4	Llars sense persones ocupades, ni pensionistes, ni amb prestacions periòdiques (del SEPE o rendes mínimes)	3,9	100	5,5	59
	7	Llar en situació de pobresa severa (ingressos inferiors al 40% de la renda familiar mitjana equivalent) (valor ancorat el 2018)	7,4	200	7,7	83
	8	Llar que no compta amb cap equipament domèstic considerat bàsic per més del 95% de la societat el 2018 (aigua corrent, aigua calenta, electricitat, evacuació d'aigües residuals, bany complet, cuina, rentadora, frigorífic)	3,3	90	3,8	41
	36	Llar amb acumulació de deutes (amb retards als pagaments de subministraments, habitatge, pagaments a l'administració o préstecs) que no es podran posar al dia fàcilment	1,5	40	1,3	14
Política	9	Llar amb persones sense dret a triar els seus representants polítics i a ser elegides: llars amb alguna persona de 18 anys i més de nacionalitat extracomunitària (sense conveni de reciprocitat)	18,1	500	13,4	144
	10	Llar amb alguna persona sense capacitat efectiva de ser considerada i d'influir en el procés de presa de decisions col·lectives: no participen a les eleccions per manca d'interès i no són membres de cap entitat ciutadana	6,6	180	7,4	79
Educació	11	Llar amb persones de 3 a 15 anys no escolaritzades	1,3	30	0,7	7
	12	Llar en què totes les persones de 16 a 65 anys (16-62 el 2018) tenen menys de graduat escolar o equivalent	3,8	100	3,3	35
	13	Llar amb alguna persona de més de 65 anys (més de 62 el 2018) amb menys de 5 anys d'escolarització	4,0	110	5,0	54
Habitatge	14	Llar en infrahabitatge (4) : barraca, baixera, barracó, prefabricat o similar	(0,0)*	10	(0,0)*	1
	15	Llar amb deficiències greus en la construcció de l'habitatge	1,7	40	1,5	16
	16	Llar amb situacions d'insalubritat: humitats, brutícia i olors	5,0	130	4,5	48
	17	Llar en amuntegament greu (< 15 m quadrats per persona)	13,5	370	6,4	69
	18	Llar amb tinença de l'habitatge en precari: facilitada gratuïtament per altres persones o institucions, rellogada, ocupada il·legalment o amb avís de desnonament	5,7	150	5,9	63
	19	Llar amb entorn molt degradat	(0,5)*	10	(0,6)*	6

(4) La metodologia de l'enquesta només recull situacions d'aquest tipus d'habitatges que apareixen al cens, cosa que fa pensar que la realitat sigui amb tota seguretat més gran.

	Núm.	Indicadors	Persones		Llars	
			%	Núm.	%	Núm.
Habitatge	20	Llar amb persones de mobilitat reduïda i barreres arquitectòniques	2,4	60	2,5	27
	21	Llar amb despeses excessives de l'habitatge (ingressos - despeses habitatge < llindar pobresa severa del 40%) (valor ancorat el 2018)	15,2	410	11,5	124
Salut	22	Llar amb alguna persona sense cobertura sanitària	(0,1)*	10	(0,1)*	1
	23	Llar en què algú ha passat gana en els darrers 10 anys o n'està passant ara	2,7	70	2,7	29
	24	Llar on totes les persones adultes pateixen discapacitat, malaltia crònica o problemes greus de salut que els generen limitacions per a les activitats de la vida diària	(0,9)*	20	(1,7)*	18
	25	Llar amb alguna persona dependent que necessita ajuda o cura d'una altra persona per fer les activitats de la vida diària i que no en rep	(0,4)*	10	(0,4)*	4
	26	Llar amb algú amb malaltia greu o crònica que no ha rebut assistència mèdica per a aquesta malaltia en un any	8,4	230	5,6	61
	27	Llar que ha deixat de comprar medicines o pròtesis, o seguir tractaments o dietes per problemes econòmics i situació de pobresa moderada sota el llindar del 60% (valor ancorat el 2018)	9,8	260	8,0	86
	28	Llar en què algú ha rebut o rep maltractaments físics o psicològics en els darrers 10 anys	(0,5)*	10	(0,9)*	9
Conflicte social	29	Llar amb relacions molt dolentes, dolentes o més aviat dolentes entre els seus membres	(0,0)*	10	(0,1)*	1
	30	Llar amb persones que tenen o han tingut problemes amb l'alcohol, amb altres drogues o amb el joc en els darrers 10 anys	1,2	30	1,1	11
	31	Llar en què algú ha estat o està a punt de ser mare o pare adolescent en els darrers 10 anys	(0,4)*	10	(0,4)*	4
	32	Llar amb persones que tenen o han tingut problemes amb la justícia (antecedents penals) els últims 10 anys	(0,1)*	10	(0,1)*	1
Aïllament social	33	Llar amb persones sense relacions i que no tenen cap suport per a situacions de malaltia o dificultat	3,4	90	8,3	90
	34	Llar amb males o molt males relacions veïnals al barri	(0,1)*	10	(0,2)*	1
	35	Llar amb persones que han estat en institucions alguna vegada (hospitals i pisos psiquiàtrics, centres de drogodependències, de menors, penitenciaris, per a transeünts o dones)	2,5	60	3,1	33

Nota1: per a l'estimació de la població i les llars afectades s'han pres com a base les xifres arrodonides a la baixa de l'Estadística contínua de població de l'INE. En tots dos casos, les dades fan referència a 1 de gener de 2024 i a la població o llars residents en habitatges familiars. Aquestes estimacions han de ser considerades únicament a títol il·lustratiu.

*Entre parèntesis i amb un asterisc s'han recollit aquells valors que no ofereixen un grau de fiabilitat suficient perquè en analitzar el conjunt de la població no s'ha recollit cap cas relatiu a les situacions que descriuen els indicadors o bé perquè els valors recollits per a l'any 2024 són menors que 1 i suposen una variació considerable respecte a la mitjana.

Fons: EINSFOESSA 2024; INE. Estadística continua de població.

Les problemàtiques d'exclusió social més freqüents a la diòcesi de Barcelona, amb una prevalença superior al 10%, són tres: **els obstacles a la participació política derivats de la condició estrangera, que afecten el 18,1% de la població i el 13,4% de les llars, les despeses excessives d'habitatge (amb una incidència del 15,2% entre la població i de l'11,5% entre les llars) i l'amuntegament greu, que assoleix el 13,5% de la població de la diòcesi de Barcelona**. Quan es quantifiquen aquestes situacions, s'aprecia que 500.000 persones viuen en llars en les quals almenys a una persona li manca el dret a la participació i representació política (5), mentre que 410.000 persones, o 124.000 llars, realitzen un sobre esforç de despesa en habitatge que compromet la cobertura de les seves necessitats bàsiques (6). Aquestes manifesten clarament que, juntament amb les limitacions a la participació política, les situacions de manca més freqüents a la diòcesi de Barcelona es relacionen amb la capacitat de la població per accedir a un habitatge assequible i adequat.

Entre els indicadors d'exclusió social amb una prevalença significativa, però una mica menor, que afecten entre el 5% i el 10% de la població de la diòcesi de Barcelona, hi ha les situacions de manca relacionades amb la salut, tant en termes de dificultat econòmica per adquirir medicaments o seguir tractaments (9,8%), com en el mateix accés a la assistència sanitària, en referència a aquelles situacions en les quals algú amb una malaltia crònica o greu no ha rebut el tractament que necessitava durant aquell any (8,4%). Les situacions de pobresa severa també presenten una alta incidència en aquest context, i afecten el 7,4% de la població i el 7,7% de les llars. En aquest interval trobem, novament, situacions de manca relacionades amb la participació política —el 6,6% de la població resideix en llars

(5) En l'elevada incidència que presenta la diòcesi de Barcelona en aquest indicador conflueixen diversos factors explicatius. En primer lloc, la diòcesi de Barcelona és juntament amb Catalunya, de la qual forma part, Illes Balears i la Comunitat Valenciana el territori amb un nombre més gran de persones de nacionalitat estrangera. Així mateix, dins d'aquesta peculiaritat, Catalunya és la comunitat amb una proporció més gran de persones estrangeres de nacionalitat extracomunitària. A això se li afegeix a més el fet que, juntament amb les Illes Balears, és un dels territoris on les llars mostren més mixtura (el 29% de la població catalana i el 27,2% de les persones de la diòcesi de Barcelona viuen en llars on hi ha almenys una persona estrangera). Per tot això i al marge que la incidència registrada en aquest indicador pugui estar sobreestimada a causa del marge d'error mostral que manegem en aquesta comunitat, resulta, en tot cas, coherent amb la situació de la diòcesi de Barcelona i amb l'abast cada cop més gran que presenten aquestes situacions a la nostra societat.

(6) Aquest indicador recull aquelles llars que, una vegada abonades les despeses d'habitatge, disposen d'uns ingressos inferiors al llindar de pobresa severa ancorat el 2018.

amb alguna persona sense capacitat efectiva de participació política o ciutadana— i amb l'habitatge, concretament pel que fa a les situacions de tinença precària de l'habitatge (5,7%) i d'insalubritat a la llar (5%).

Juntament amb aquest recorregut pels indicadors de més prevalença, també cal assenyalar que dels 37 indicadors que conformen les vuit dimensions de l'exclusió social, una mica menys de la meitat, 17, afecten menys del 2% de la població de la diòcesi de Barcelona i, d'aquests, 10 afecten menys d'un 1%.

Des de la perspectiva tant territorial com temporal la diòcesi de Barcelona presenta les següents característiques.

Les diferències que s'observen entre aquest territori i el conjunt de Catalunya són reduïdes i amb prou feines apreciables en gran part dels 37 indicadors. Les distàncies més significatives, d'entorn als tres punts percentuals, es donen, d'una banda, en l'abast de les problemàtiques relatives a l'acumulació de deutes a la llar i als obstacles a la participació política per la condició estrangera, on la diòcesi de Barcelona ostenta una posició comparativament millor a la de Catalunya (de l'1,5% i 18,1%, respectivament, davant del 4,6% i 21,2%). D'altra banda, la situació resulta significativament més favorable a Catalunya que a la diòcesi de Barcelona en els indicadors pertanyents a la dimensió de la salut, concretament el relatiu a les dificultats econòmiques per a la compra de medicaments o el seguiment de tractaments (amb una prevalença del 5,8% a Catalunya i del 9,8% a la diòcesi de Barcelona), i el relacionat amb la manca d'assistència mèdica per a una persona malalta greu o crònica a casa (del 5,2% i 8,4% respectivament).

Centrant la mirada en l'evolució d'aquestes situacions de mancança, les dades posen en relleu l'assenyalada recuperació que ha experimentat la diòcesi de Barcelona respecte al 2021, i que es manifesta particularment en els àmbits de l'ocupació, l'habitatge i la salut, amb descensos de més de 10 punts percentuals en els indicadors relatius a la inestabilitat laboral greu de la persona sustentadora principal de la llar, les despeses excessives d'habitatge i l'accessibilitat de les llars. També disminueixen notablement durant aquest període les situacions de pobresa severa, les d'acumulació de deutes i les referides a les dificultats econòmiques per a l'accés a medicaments o tractaments mèdics. L'únic deteriorament digne de ressenyar es produeix, d'altra banda, en l'indicador relatiu a la presència a la llar d'una persona amb malaltia greu o crònica que no ha rebut tractament per a aquesta malaltia en un any, que passa d'afectar l'1,2% el 2021 (i també el 2018), el 8,4% de la població el 2024.

TAULA 5. Evolució del percentatge de la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya afectada pels indicadors d'exclusió social (2018-2024)

		Catalunya			Diòcesi de Barcelona		
Núm.	Indicadors	2018	2021	2024	2018	2021	2024
Ocupació	1 Llar la persona sustentadora principal de la qual està a l'atur des de fa un any o més	1,9	4,5	2,3	2,0	6,4	2,0
	2 Llar la persona sustentadora principal de la qual té una ocupació d'exclusió (venda a domicili, venda ambulant de suport, venda ambulant marginal, treballadores de la llar no qualificades, peons agrícoles eventuais temporers, recollidors de cartró i altres residus, repartiment de propaganda, mendicitat)	0,5	3,2	2,3	1,2	1,4	1,6
	3 Llar la persona sustentadora principal de la qual té una ocupació irregular: sense contracte i sense cobertura a la Seguretat Social	1,0	1,4	2,0	2,6	2,5	1,9
	5 Llar amb almenys una persona aturada de llarga durada, sense títol professional i sense haver rebut formació ocupacional o haver realitzat estudis en el darrer any	6,0	7,8	4,3	6,8	7,3	2,8
	6 Llar amb totes les persones actives aturades	3,6	9,5	4,9	5,1	11,0	3,9
	37 Llar la persona sustentadora principal de la qual està activa, en inestabilitat laboral greu (≥ 3 contractes o ≥ 3 empreses o ≥ 3 mesos en atur)	2,8	14,4	3,9	1,9	17,1	2,3
Consum	4 Llars sense persones ocupades, ni pensionistes, ni amb prestacions periòdiques (del SEPE o rendes mínimes)	2,1	8,4	3,0	3,7	7,3	3,9
	7 Llar en situació de pobresa severa (ingressos inferiors al 40% de la renda familiar mitjana equivalent) (valor ancorat el 2018)	6,7	11,5	6,1	8,7	16,6	7,4
	8 Llar que no compta amb cap equipament domèstic considerat bàsic per més del 95% de la societat el 2018 (aigua corrent, aigua calenta, electricitat, evacuació d'aigües residuals, bany complet, cuina, rentadora, frigorífic)	2,7	4,0	4,9	3,1	3,5	3,3

			Catalunya			Diòcesi de Barcelona		
	Núm.	Indicadors	2018	2021	2024	2018	2021	2024
Consum	36	Llar amb acumulació de deutes (amb retards als pagaments de subministraments, habitatge, pagaments a l'administració o préstecs) que no es podran posar al dia fàcilment	6,3	8,2	4,6	6,7	10,1	1,5
Política	9	Llar amb persones sense dret a triar els seus representants polítics i a ser elegides: llars amb alguna persona de 18 anys i més de nacionalitat extracomunitària (sense conveni de reciprocitat)	12,9	16,0	21,2	15,2	18,5	18,1
	10	Llar amb alguna persona sense capacitat efectiva de ser considerada i d'influir en el procés de presa de decisions col·lectives: no participen en les eleccions per manca d'interès i no són membres de cap entitat ciutadana	4,1	7,5	5,7	4,7	9,8	6,6
Educació	11	Llar amb persones de 3 a 15 anys no escolaritzades	0,6	3,2	3,1	0,5	3,2	1,3
	12	Llar en què totes les persones de 16 a 65 anys (16-62 el 2018) tenen menys de graduat escolar o equivalent	6,3	9,8	5,2	4,7	6,6	3,8
	13	Llar amb alguna persona de més de 65 anys (més de 62 el 2018) amb menys de 5 anys d'escolarització	7,1	7,7	3,2	6,7	4,5	4,0
Habitatge	14	Llar en infrahabitatge: barraca, baixera, barracó, prefabricat o similar	0,5	(0,0)*	0,5	0,3	(0,0)*	(0,0)*
	15	Llar amb deficiències greus en la construcció de l'habitatge	2,7	2,5	1,2	3,0	2,7	1,7
	16	Llar amb situacions d'insalubritat: humitats, brutícia i olors	2,4	6,7	3,2	3,8	7,0	5,0
	17	Llar en amuntegament greu (< 15 m quadrats per persona)	10,2	11,6	12,6	17,0	15,0	13,5
	18	Llar amb tinença de l'habitatge en precari: facilitada gratuïtament per altres persones o institucions, rellogada, ocupada il·legalment o amb avís de desnonament	3,9	6,9	6,3	6,5	6,3	5,7
	19	Llar amb entorn molt degradat	1,9	3,4	(0,3)*	1,0	2,0	(0,5)*
	20	Llar amb persones de mobilitat reduïda i barreres arquitectòniques	1,5	4,5	1,9	2,7	12,6	2,4

			Catalunya			Diòcesi de Barcelona		
	Núm.	Indicadors	2018	2021	2024	2018	2021	2024
Habitatge	21	Llar amb despeses excessives de l'habitatge (ingressos - despeses habitatge < llindar pobresa severa del 40%) (valor ancorat el 2018)	12,5	23,6	13,3	17,6	26,6	15,2
	22	Llar amb alguna persona sense cobertura sanitària	1,4	0,6	(0,2)*	1,7	0,8	(0,1)*
Salut	23	Llar en què algú ha passat gana en els darrers 10 anys o n'està passant ara	3,7	3,5	2,2	3,6	4,3	2,7
	24	Llar on totes les persones adultes pateixen discapacitat, malaltia crònica o problemes greus de salut que els generen limitacions per a les activitats de la vida diària	2,2	2,0	(0,7)*	3,7	3,4	(0,9)*
	25	Llar amb alguna persona dependent que necessita ajuda o cura d'una altra persona per fer les activitats de la vida diària i que no en rep	0,8	1,1	(0,1)*	1,7	2,5	(0,4)*
	26	Llar amb algú amb malaltia greu o crònica que no ha rebut assistència mèdica per a aquesta malaltia en un any	3,2	2,9	5,2	1,2	1,2	8,4
	27	Llar que ha deixat de comprar medicines o pròtesis, o seguir tractaments o dietes per problemes econòmics i situació de pobresa moderada sota el llindar del 60% (valor ancorat el 2018)	6,6	16,0	5,8	10,2	17,8	9,8
Conflicte social	28	Llar en què algú ha rebut o rep maltractaments físics o psicològics en els darrers 10 anys	3,3	6,3	(0,8)*	3,8	5,3	(0,5)*
	29	Llar amb relacions molt dolentes, dolentes o més aviat dolentes entre els seus membres	0,5	4,7	(0,7)*	1,0	5,5	(0,0)*
	30	Llar amb persones que tenen o han tingut problemes amb l'alcohol, amb altres drogues o amb el joc en els darrers 10 anys	2,7	3,1	1,7	3,9	1,7	1,2
	31	Llar en què algú ha estat o està a punt de ser mare o pare adolescent en els darrers 10 anys	1,4	2,2	(0,3)*	2,3	1,7	(0,4)*
	32	Llar amb persones que tenen o han tingut problemes amb la justícia (antecedents penals) els últims 10 anys	1,2	2,9	(0,2)*	2,0	1,1	(0,1)*

Catalunya					Diòcesi de Barcelona			
Núm.	Indicadors	2018	2021	2024	2018	2021	2024	
Aïllament social	33	Llar amb persones sense relacions i que no tenen cap suport per a situacions de malaltia o dificultat	4,1	1,3	3,1	2,9	2,3	3,4
	34	Llar amb males o molt males relacions veïnals al barri	0,7	1,3	(0,1)*	1,4	0,5	(0,1)*
	35	Llar amb persones que han estat en institucions alguna vegada (hospitals i pisos psiquiàtrics, centres de drogodependències, de menors, penitenciaris, per a transeünts o dones)	0,7	2,2	1,8	1,4	2,1	2,5

*Entre parèntesis i amb un asterisc s'han recollit aquells valors que no ofereixen un grau de fiabilitat suficient perquè en analitzar el conjunt de la població no s'ha recollit cap cas relatiu a les situacions que descriuen els indicadors o bé perquè els valors recollits per a l'any 2024 són menors que 1 i suposen una variació considerable respecte a la mitjana.
Font: EINSFOESSA 2018, 2021 i 2024

Aquesta deriva és una mica menys positiva quan es comparen les dades actuals amb les relatives al 2018. En aquest cas, les variacions són molt més limitades i només es registren millores superiors als tres punts percentuals en tres indicadors: l'acumulació de deutes a la llar (la incidència de la qual descendeix en 5,2 punts), l'ocupació de llarga durada entre alguna persona de la llar (-4 punts) i les situacions d'amuntegament greu a la llar (-3,5 punts). En tot cas, tampoc no es produeixen deterioraments importants durant aquest període, excepte en el cas de l'accés a l'assistència mèdica de persones amb malaltia crònica o greu a la llar, que afectava el 2018, com ja s'ha dit, a l'1,8% de la població de la diòcesi de Barcelona, i al 8,4% el 2024. Després d'aquest indicador, només destaca, amb un augment de 2,9 punts, el relatiu a les persones que no poden participar políticament pel fet de tenir nacionalitat estrangera. També a Catalunya aquest indicador és el que en major mesura empitjora entre el 2018 i el 2024.

Capítol 2

L'impacte desigual de l'exclusió social a la diòcesi de Barcelona

2.1. Introducció

Al capítol anterior s'han presentat les principals dades que l'EINSFOESSA 2024 posa en relleu respecte dels nivells d'integració social de la població de la diòcesi de Barcelona i del conjunt d'Espanya, així com les variacions més destacades que s'han produït en els darrers sis anys. Això ha permès examinar la manera com la població es distribueix en el continu que va de la integració plena a l'exclusió severa i l'impacte diferencial dels processos d'exclusió social en els diferents eixos i dimensions que conformen aquest fenomen tant a la diòcesi de Barcelona com al conjunt de Catalunya. Finalment, s'ha abordat la prevalença dels 37 indicadors que incorpora la metodologia de l'EINSFOESSA 2024, i la seva evolució entre 2018 i 2024 als dos territoris analitzats, a fi d'il·lustrar les formes concretes i més freqüents en què es manifesten els processos d'exclusió social que s'analitzen en aquest informe.

Amb tot, els processos d'exclusió social que s'analitzen no es distribueixen de manera atzarosa entre el conjunt de la població, sinó que responen a dinàmiques fortament vinculades a la nostra estructura social i a variables sociodemogràfiques i socioeconòmiques concretes. En efecte, l'exclusió social afecta més grups específics de persones i tipologies de la llar. A fi d'aprofundir sobre aquests perfils i sobre els factors sociodemogràfics més rellevants vinculats als processos d'exclusió social a la diòcesi de Barcelona, aquest apartat examina l'abast de les situacions d'exclusió social d'acord amb diverses característiques de la població i les llars a la diòcesi de Barcelona.

L'anàlisi, que es realitza sobre el conjunt de la població, adopta una triple perspectiva segons la unitat d'anàlisi seleccionada: les característiques sociodemogràfiques individuals (persones), les de la persona sustentadora principal de la llar **(7)** (les característiques d'una persona dins d'una llar, que es fan extensibles a tota la llar) i, en tercer lloc, les característiques del conjunt de la llar (llars). Les variables que es tenen en compte en el primer cas són les relatives a l'edat, el sexe, la nacionalitat i, com a novetat en aquesta edició de l'EINSFOESSA 2024, l'origen. Aquesta variable permet identificar amb major precisió els processos d'exclusió social que es donen entre grups poblacionals que, tot i poder comptar amb la nacionalitat espanyola, són d'origen estranger.

A més de les quatre variables esmentades, en el cas de la persona sustentadora de la llar també es té en compte el nivell d'estudis i la situació ocupacional. Les variables considerades, finalment, en el cas de les característiques de les llars, són la presència de situacions de pobresa **(8)**, la font principal d'ingressos, la mida de la llar, la presència de persones menors de 18 anys i la composició de la llar. En aquesta última variable es distingeix entre les llars unipersonals, les parelles amb fills i filles i sense, les llars monoparentals i altres grups familiars, en què s'insereixen totes aquelles agrupacions familiars que no s'ubiquen en les categories anteriors.

La Taula 6 i la Taula 7 que es presenten al final d'aquest capítol recullen la distribució de la població segons la seva ubicació en el continu que va de la integració a l'exclusió i d'acord amb les variables sociodemogràfiques i socioeconòmiques que s'acaben d'assenyalar, tant per a la diòcesi de Barcelona com per al conjunt de Catalunya i per a 2018, 2021 i 2024.

-
- (7)** Una part important de la caracterització de les llars ve donada pel perfil de la persona sustentadora principal. A efectes conceptuals, s'ha considerat com a sustentador/a principal la persona que aporta més ingressos a la llar, independentment que sigui mitjançant la retribució de la seva ocupació o pel fet de ser titular d'una prestació o altre tipus de protecció social.
- (8)** Dins d'aquesta variable, la situació de la població es distribueix segons els ingressos equivalents de cada llar de la manera següent. En la categoria "absència de pobresa" hi ha totes les llars que no estan en risc de pobresa, és a dir, totes aquelles amb uns ingressos superiors al 60% de la mitjana dels ingressos per unitat de consum de totes les llars a nivell estatal. Alhora, en la categoria "pobresa, però no severa" hi ha aquells altres que es troben en risc de pobresa, però no en situació de pobresa severa. En altres paraules, aquí hi ha aquelles llars amb uns ingressos nets entre el 40% i el 60% del llindar mitjà d'ingressos estatal. Finalment, en la categoria "pobresa severa" hi ha la resta de les llars, que són aquelles amb uns ingressos nets inferiors al 40% de la mitjana.

L'anàlisi que es duu a terme en aquest capítol, a partir d'aquestes dades, il·lustra, en primer lloc, quins són els grups poblacionals que en major i menor mesura es veuen afectats per l'exclusió social, és a dir, aquells perfils entre els quals la incidència de l'exclusió social es manifesta de manera més i menys acusada.

Això permet extreure algunes conclusions sobre els factors sociodemogràfics que en major mesura es vinculen a les situacions d'integració i d'exclusió: les característiques o variables més significatives que determinen que una llar o persona es trobi en situació d'exclusió social i, de la mateixa manera, aquells factors que exerceixen un cert paper protector davant dels processos d'exclusió social.

Seguidament, atenent la perspectiva temporal, l'anàlisi identifica els grups poblacionals entre els quals han augmentat més les situacions d'exclusió social durant els darrers sis anys, així com aquells entre els quals s'han reduït més. Finalment, la mirada es trasllada cap al pes de cada perfil o grup poblacional en l'espai de l'exclusió social.

Per això, en tots tres casos, s'ha elaborat una tipologia que recull 45 categories diferents, estructurades al voltant de 15 variables: l'edat, el sexe, l'origen i la nacionalitat de les persones; l'edat, el sexe, el nivell d'estudis, la situació ocupacional, l'origen i la nacionalitat de la persona sustentadora principal de la llar; i pel que fa a les característiques del conjunt de la llar, el nivell de pobresa, el tipus d'ingressos, la composició, la mida i la presència de menors de 18 anys.

Finalment, cal assenyalar que al llarg d'aquest segon capítol i, molt particularment als epígrafs 2.2 i 2.4, es farà al·lusió als conceptes d'incidència i distribució a l'hora d'explicar l'abast i les característiques de les situacions d'exclusió social entre la població de la diòcesi de Barcelona o Catalunya. Per aquest motiu, cal precisar que en parlar d'incidència de l'exclusió social ens estem referint a la prevalença o abast que té l'exclusió social entre la població total o bé en un grup social específic, és a dir, com d'esteses es troben aquestes situacions dins d'aquests grups. Amb tot, en parlar de la distribució de l'exclusió social d'acord amb una determinada variable (edat, sexe, nacionalitat), s'al·ludeix al pes específic de cadascuna de les categories que integren aquesta variable entre les persones que es troben en exclusió social. Això es pot veure de manera més nítida quan diem que, el 2024, la incidència de l'exclusió social entre la població de nacionalitat estrangera de la diòcesi de Barcelona arriba a un 32,1% (és a dir, un terç de totes les persones de nacionalitat estrangera a la diòcesi de Barcelona es troba en situació d'exclusió social), mentre que, de totes les persones en

situació d'exclusió social, són de nacionalitat estrangera el 35% d'acord amb la distribució de l'exclusió social quan es considera el factor de la nacionalitat. Indubtablement, aquest pes específic de les persones amb nacionalitat estrangera en l'espai de l'exclusió social està directament relacionat amb la mateixa mida o pes d'aquest grup en el conjunt de la societat. En aquests (9) casos resulta particularment interessant analitzar les sobrerepresentacions que es donen en l'espai de l'exclusió social respecte de la distribució poblacional.

2.2. Els grups més afectats per l'exclusió social: llars en situació de pobresa o sense ingressos i llars encapçalades per algú que busca feina

Com es pot observar al Gràfic 13, **a la diòcesi de Barcelona són dos els grups socials que afronten més taxes d'exclusió social: les persones en llars que no perceben cap mena d'ingressos i aquelles en llars en situació de pobresa severa. La pràctica totalitat de la població que pertany a aquestes llars es troba en situació d'exclusió social.** Amb taxes d'exclusió social inferiors, però en tot cas molt elevades, hi ha les persones en llars encapçalades per algú que busca feina (76,1%) i aquelles en llars que experimenten situacions de pobresa, però no severa (62,9%).

L'exclusió social és també un fenomen de gran abast entre les llars formades per cinc o més persones, entre aquelles encapçalades per persones sense estudis, entre les llars que encapçalen persones de nacionalitat o origen estranger, entre les llars monoparentals, entre el conjunt de persones de nacionalitat estrangera i entre les llars que tenen dues o més persones menors d'edat. Entre el 30 i el 40% de la població que pertany a aquest tipus de llars es troba en situació d'exclusió social. Les persones en llars encapçalades per alguna persona jubila-

(9) En parlar de sobrerepresentacions o, també, d'infrarepresentacions, ens referim a les discrepàncies significatives que s'observen entre el pes específic que té un determinat grup o perfil en l'espai de l'exclusió social i el seu pes sobre el conjunt de la població. Per exemple, les persones de nacionalitat estrangera es troben considerablement sobrerepresentades en l'espai de l'exclusió a la diòcesi de Barcelona, ja que suposen el 35% de totes les persones excloses (pes específic), quan només representen el 18,4% de totes les persones en aquest territori (pes poblacional). És a dir, la seva presència en l'espai de l'exclusió social és molt superior a la mida sobre el conjunt de la població diocesana. Això indica que l'exclusió social es concentra de manera desproporcionada sobre la població estrangera en aquest territori.

da o per algú amb estudis superiors, així com les que integren llars formades per una parella sense fills són els grups que registren un abast més baix de l'exclusió social en aquest territori, amb taxes inferiors al 8%.

D'acord amb aquestes dades —i al marge d'anàlisis estadístiques més exhaustives que considerin el nombre de categories de cada variable, la distribució de la població segons aquestes categories i l'existència de possibles relacions ocultes amb altres factors no observats— es pot **afirmar que l'exclusió social a la diòcesi de Barcelona es relaciona principalment amb la carència material**. En efecte, el tipus d'ingressos i el nivell de pobresa es configuren com a variables especialment determinants del risc d'exclusió social.

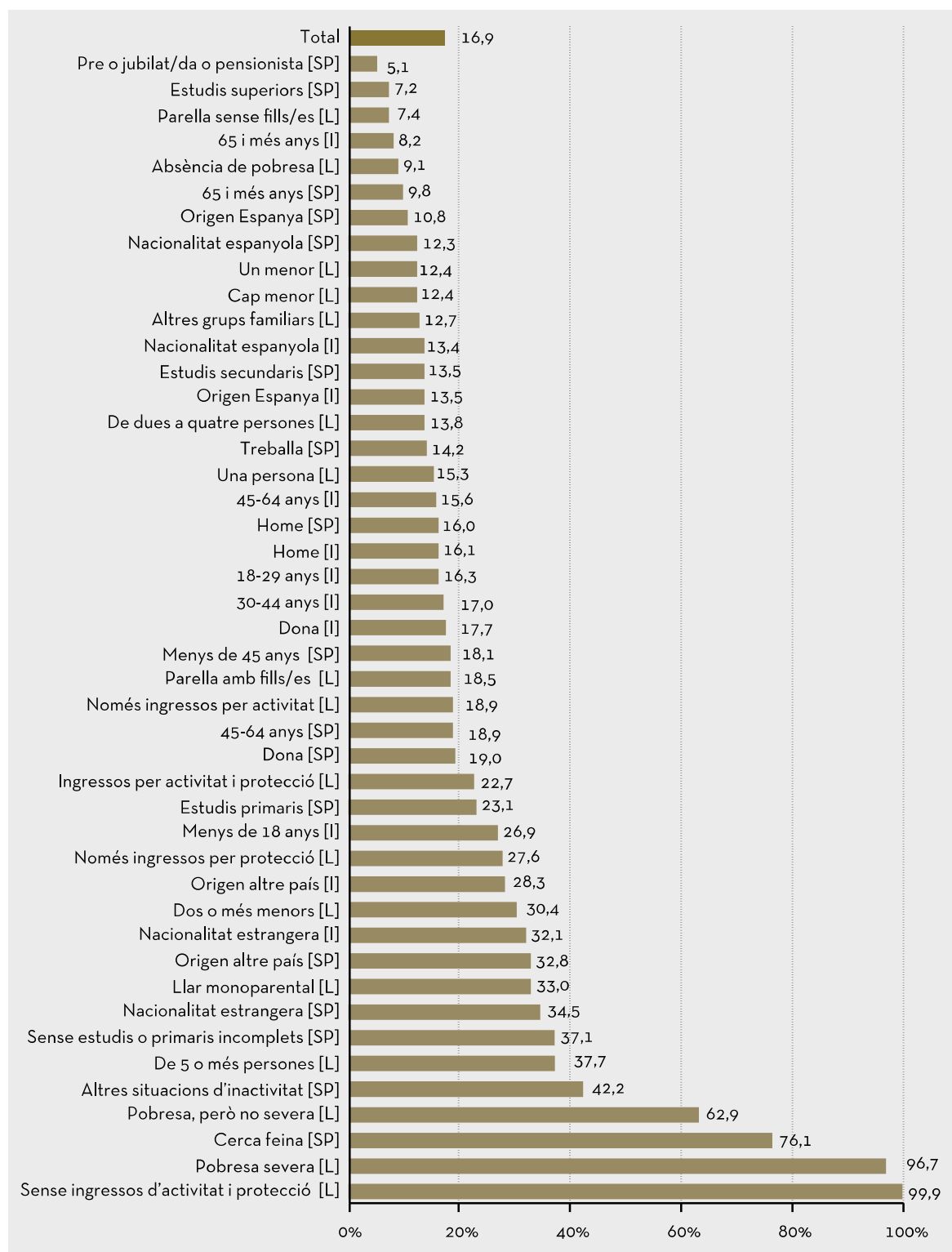
Més enllà de la carència material, l'enquesta també permet distingir altres variables o característiques sociodemogràfiques associades a un impacte diferencial dels processos d'exclusió social. Així, la mida i la composició de la llar modulen en gran mesura les possibilitats de trobar-se en aquesta situació; concretament, la monoparentalitat i la presència d'almenys dos menors d'edat a casa són dos factors que incrementen fortament les taxes d'exclusió social entre la població en aquestes llars.

També el nivell educatiu emergeix com un factor explicatiu important de l'exclusió social, amb un gradient clar basat en el nivell d'estudis de la persona sustentadora principal. D'aquesta manera, les persones en llars encapçalades per algú sense estudis o amb estudis primaris incomplets afronten taxes d'exclusió social cinc vegades superiors a aquelles llars encapçalades per algú amb estudis superiors.

La procedència, bé com a variable individual, bé com a variable associada a la persona sustentadora de la llar, articula un altre clar eix de desigualtat en el fenomen de l'exclusió social: les persones de nacionalitat estrangera afronten taxes d'exclusió social 2,4 vegades superiors a les de nacionalitat espanyola, i les d'origen estranger (que poden o no tenir nacionalitat espanyola) dues vegades superiors.

D'altra banda, trobem que l'edat avançada, especialment en la interrelació amb la situació de persona jubilada o pensionista, es configura com un clar factor de protecció davant l'exclusió social. En efecte, i en línia amb les tendències que s'identifiquen en les diferents edicions de l'EINSFOESSA des de fa més d'una dècada, l'edat té una incidència clara sobre els processos d'integració social,

GRÀFIC 13. Percentatge de població de la diòcesi de Barcelona afectada per l'exclusió social, segons diverses característiques individuals, de la persona sustentadora principal i de la llar (2024)

Nota: característiques individuals (I); característiques de la persona sustentadora principal (SP); i característiques de les llars (L).

Font: EINSFOESSA 2024.

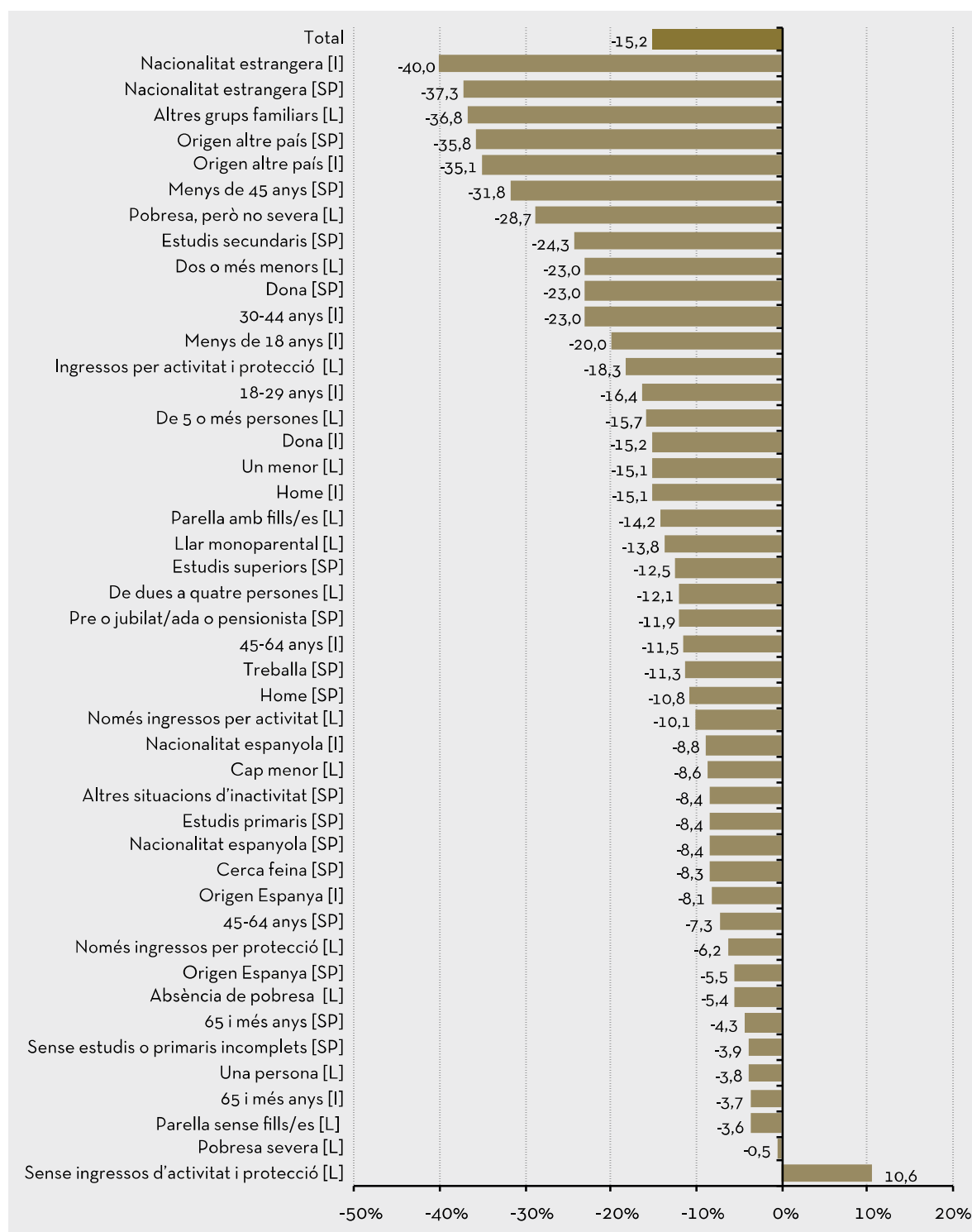
atès que la prevalença de l'exclusió disminueix a mesura que augmenta l'edat de les persones. Aquestes diferències poden observar-se nítidament en el cas de la diòcesi de Barcelona quan considerem que l'exclusió social arriba a més d'una quarta part de les persones menors d'edat (26,9%), però únicament al 8,2% d'aquelles de 65 i més anys. La distància entre aquests dos grups resulta encara més acusada en el context català, a causa del major abast que té l'exclusió social entre les persones menors de 18 anys en aquest territori (32,6%) i, així mateix, de la menor incidència entre les persones de més edat (4,4%), mentre que la situació a nivell estatal en aquesta qüestió s'assembla notablement a la de Barcelona.

Més enllà d'aquesta clara bretxa d'edat, és possible parlar d'una bretxa de gènere en la incidència de l'exclusió social a la diòcesi de Barcelona? Segons les dades que es desprenen de l'EINSFOESSA 2024, les diferències en l'abast de l'exclusió social entre homes (16,1%) i dones (17,7%) són relativament reduïdes —un fet en tot cas esperable, perquè l'enquesta recull sobretot variables vinculades a la llar—, però augmenten quan s'analitza la variable del sexe des de la perspectiva de la persona sustentadora de la llar. En aquest cas, les dades posen de manifest que les persones en llars encapçalades per dones afronten taxes d'exclusió social una mica superiors a la d'aquelles pertanyents a llars encapçalades per homes, del 16% i el 19%, respectivament. Malgrat això, aquestes diferències són, tant per a la diòcesi de Barcelona com per al conjunt de Catalunya, inferiors a les que es donen al conjunt de l'Estat, on es registren taxes d'exclusió del 17,1% en el cas de les persones en llars encapçalades per homes, i del 24,3% quan les encapçala una dona.

2.3. L'exclusió creix entre les llars sense ingressos, però es redueix entre les persones de nacionalitat o d'origen estranger

Un cop analitzada la incidència de l'exclusió social entre els diferents grups poblacionals o perfils, aquest epígraf n'examina l'evolució, per conèixer quins han estat els grups, perfils o tipologies de la llar entre els quals majors creixements o reduccions s'han registrat respecte de 2018 i 2021. En aquest sentit, el Gràfic 14 i el Gràfic 15 recullen, respectivament, les variacions que s'han produït en la incidència de l'exclusió social entre la població de les diòcesis de Barcelona segons les característiques sociodemogràfiques analitzades, durant els darrers sis anys.

GRÀFIC 14. Evolució de la diferència en punts percentuals de la incidència de l'exclusió social en la població de la diòcesi de Barcelona, segons diverses característiques individuals, de la persona sustentadora principal i de la llar (2021-2024)

Nota: característiques individuals (I); característiques de la persona sustentadora principal (SP); i característiques de les llars (L).

Font: EINSFOESSA 2021 i 2024.

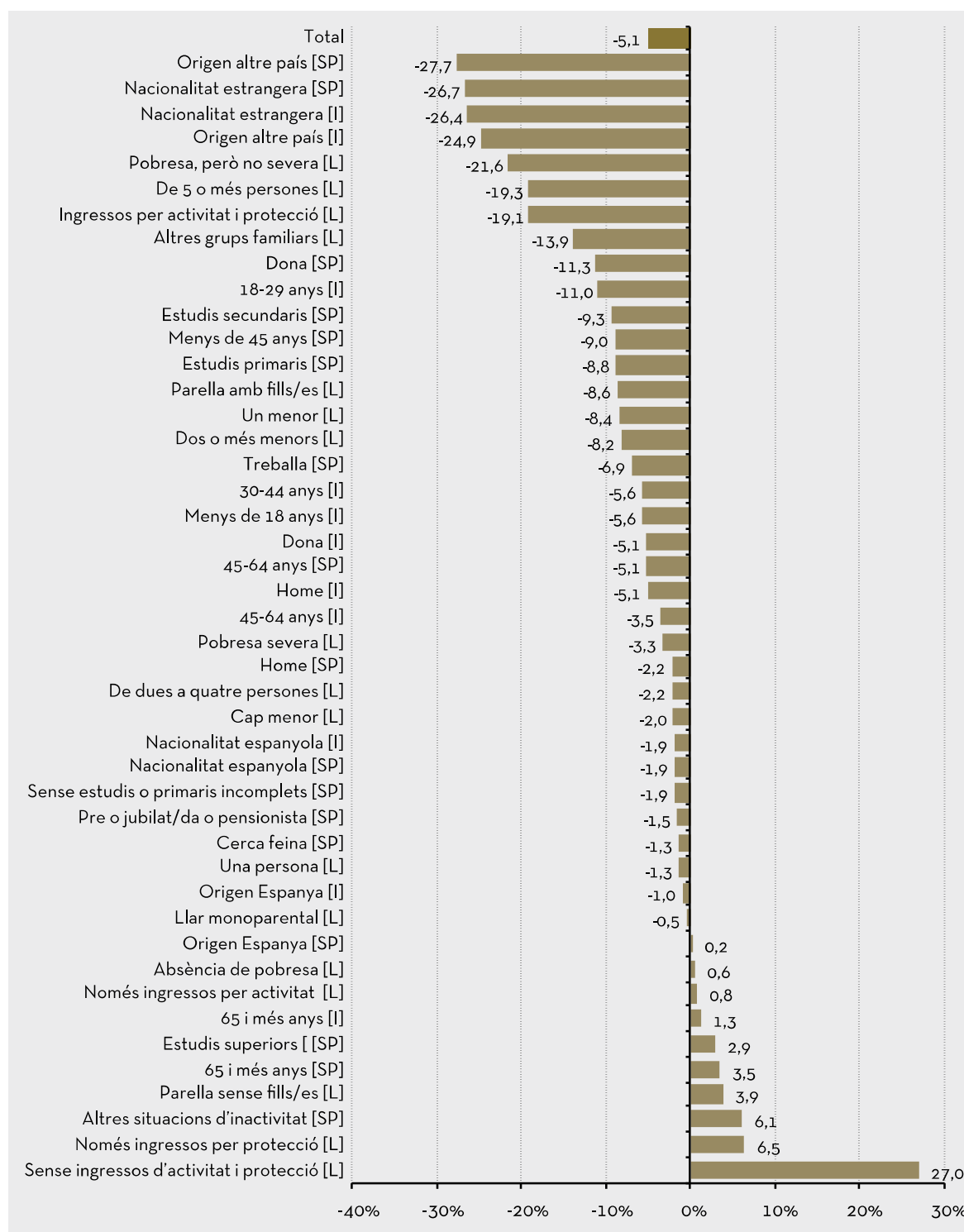
Un cop més, si es té en compte l'evolució de les taxes d'exclusió social entre els diferents grups o perfils poblacionals durant els tres darrers anys, les dades mostren una clara recuperació a la diòcesi de Barcelona, tal com es pot observar al Gràfic 14. Un únic perfil —el de les persones en llars sense cap tipus d'ingressos **(10)**— presenta una evolució negativa respecte de 2021, amb un creixement de 10,6 punts percentuals en les taxes d'exclusió social, davant d'un descens generalitzat i no poc profund entre la resta de categories. Les millores són especialment pronunciades entre alguns dels grups o perfils que suporten més taxes d'exclusió social, com són les persones de nacionalitat o origen estranger i aquelles que resideixen en llars encapçalades per les esmentades, amb descensos en l'abast de l'exclusió social d'entre 35 i 40 punts percentuals.

Com ja s'ha posat en relleu en altres epígrafs, les millores observades a la diòcesi de Barcelona tendeixen a difuminar-se en certa mesura quan l'enfocament evolutiu se situa sobre el període 2018-2024. En aquest cas, el que s'observa és, en primer lloc, un augment molt marcat de l'exclusió social entre les llars sense ingressos de cap tipus, que passa d'afectar el 73% de la població pertanyent a aquestes llars el 2018 a la pràctica totalitat el 2024. També es produeixen increments, encara que molt menys dràstics (entorn dels 6 punts percentuals) entre les persones en llars que només perceben ingressos per protecció i en aquelles encapçalades per una persona que ni treballa, ni busca feina ni està jubilada.

Tot i així, aquestes dades no oculten una tendència positiva generalitzada, amb millores substancials entre un important nombre de perfils o grups poblacionals, i on les més significatives es concentren entre grups fortament afectats per l'exclusió social: persones de nacionalitat o origen estranger, persones en llars en situació de pobresa no severa, aquelles en llars formades per cinc o més persones i les que integren llars que perceben ingressos laborals i de protecció social. Tots aquests grups presenten un descens en la prevalença de l'exclusió social d'entre els 19 i els 28 punts percentuals.

(10) Cal tenir present que estem parlant d'una variació sobre una proporció ínfima de persones (només l'1% de la població de la diòcesi de Barcelona resideix en aquest tipus de llar), de manera que els resultats han de ser presos només a tall il·lustratiu.

GRÀFIC 15. Evolució de la diferència en punts percentuals de la incidència de l'exclusió social en la població de la diòcesi de Barcelona, segons diverses característiques individuals, de la persona sustentadora principal i de la llar (2018-2024)

Nota: característiques individuals (I); característiques de la persona sustentadora principal (SP); i característiques de les llars (L).

Font: EINSFOESSA 2018 i 2024.

2.4. Els grups més nombrosos dins de l'exclusió social: persones que resideixen en llars encapçalades per homes i persones de nacionalitat espanyola

Després d'analitzar la incidència de l'exclusió social entre els diferents perfils o grups poblacionals, aquest darrer epígraf se centra en la distribució dels nivells d'integració social segons els diferents perfils analitzats. És a dir, si als epígrafs precedents l'anàlisi girava al voltant dels nivells d'exclusió social que afronten els diferents grups o perfils, en aquest epígraf el que es pretén és donar compte de la composició de l'espai social de l'exclusió en conjunt, atenent el pes específic de cada perfil o grup dins aquest espai. Atès que aquest pes específic és el resultat tant de les majors o menors taxes d'exclusió de cada grup, com de la seva mida o pes poblacional, aquesta anàlisi també permet identificar quins grups es troben sobrerrepresentats en aquest espai o, per contra, quins mostren una presència minoritària quan es compara amb la seva dimensió demogràfica.

El Gràfic 16 posa de manifest que el grup més nombrós dins l'espai social de l'exclusió a la diòcesi de Barcelona és el de les persones que resideixen en llars encapçalades per **un home: el 67,6% de totes les persones en situació d'exclusió social en aquest territori es troben en aquesta situació**. Com també recull aquest gràfic, les persones en situació d'exclusió social que pertanyen a una llar encapçalada per un home representen l'**11,4% del total de la població de la diòcesi de Barcelona**.

De manera similar, les persones de nacionalitat espanyola suposen un grup majoritari en l'espai de l'exclusió social; concretament, el 65% de totes les persones en exclusió. Tenint en compte que són de nacionalitat espanyola el 81,6% de la població diocesana, el que aquestes dades posen en relleu és que, malgrat la seva presència majoritària, les persones nascudes a Espanya es troben infra-representades a l'espai social de l'exclusió en aquest territori. Això també es pot observar des de la perspectiva oposada, en considerar que, representant únicament el 18,4% de la població de la diòcesi de Barcelona, les persones de nacionalitat estrangera suposen el 35% de totes les persones que es troben en situació d'exclusió social. Tot això constata el caràcter marcadament forà de l'exclusió social en aquest territori.

També **resulten àmpliament majoritàries a l'espai social de l'exclusió les persones que integren llars formades per entre dues i quatre persones (62,3%)**

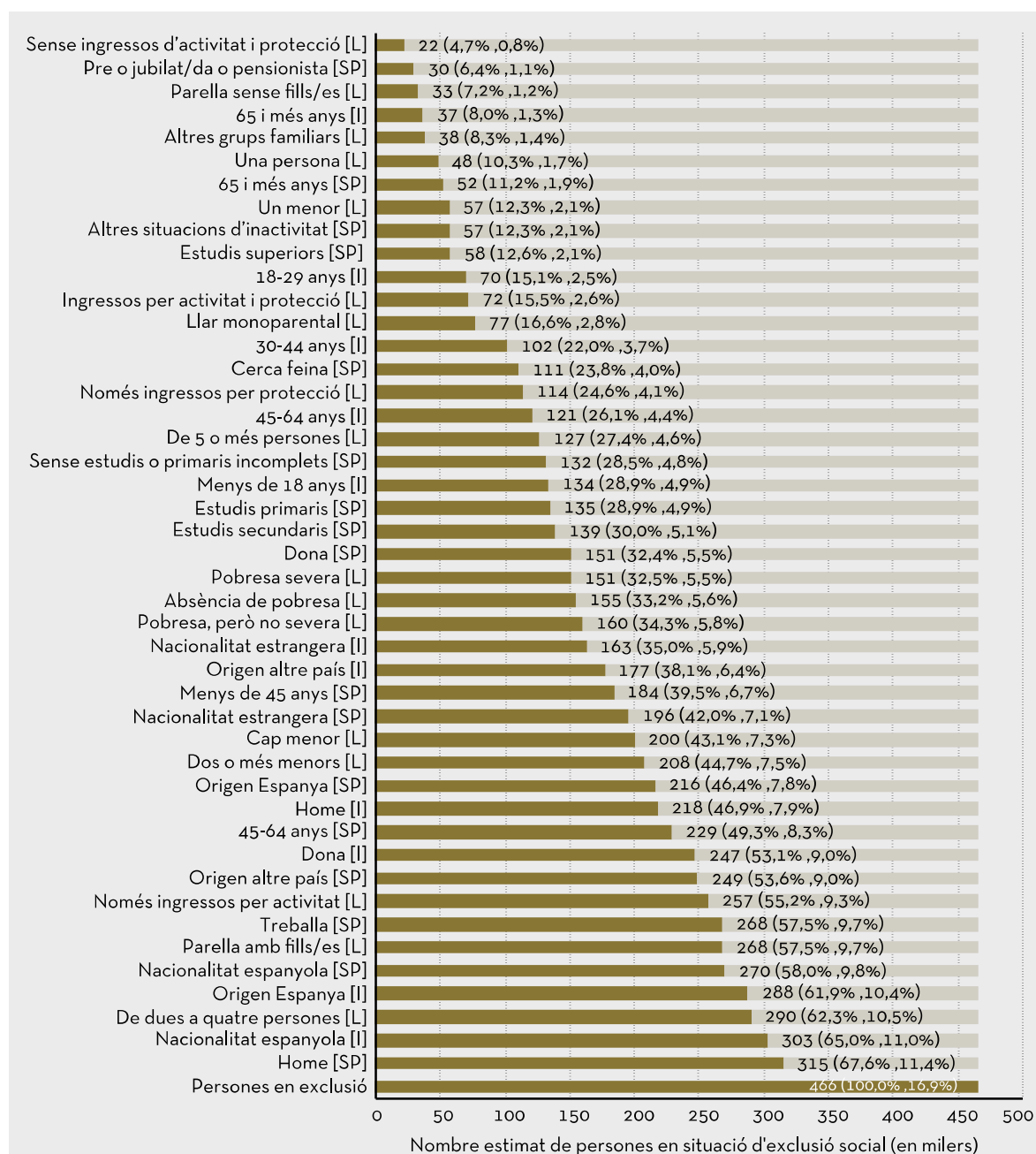
i aquelles en llars conformades per una parella amb fills i filles (57,5%).

Una dada especialment digna de ressenyar, i que apunta a la debilitat de l'ocupació com a factor de protecció social, és que, del total de persones en situació d'exclusió social, més de la meitat són persones en llars encapçalades per algú que treballa (57,5%), mentre que el 55% pertany a llars que només disposen d'ingressos derivats de l'activitat professional. Tenint en compte que el 68,3% de la població de la diòcesi de Barcelona resideix en una llar encapçalada per una persona que treballa i el 64,3% en una llar amb ingressos únicament procedents de l'activitat professional, cal concloure que el fet de comptar amb una feina no redueix excessivament, o almenys no ho fa en la mesura que caldria esperar, les possibilitats de trobar-se en situació d'exclusió social.

Des d'aquesta mateixa perspectiva, finalment cal analitzar quins són els col·lectius menys nombrosos a l'espai social de l'exclusió a la diòcesi de Barcelona i quins destaquen per la seva presència relativament minoritària en comparació de la seva mida poblacional. El Gràfic 16 mostra que només un 4,7% de totes les persones en situació d'exclusió social a la diòcesi de Barcelona resideixen en llars que no disposen de cap mena d'ingressos. El seu reduït pes específic en aquest espai és el resultat, en qualsevol cas, de la seva mida poblacional mínima, atès que només l'1% de la població de la diòcesi de Barcelona resideix en aquest tipus de llars. D'altra banda, ja anteriorment s'ha posat de manifest que l'edat avançada i la jubilació es configuren com a factors de protecció importants davant del risc d'exclusió social. Aquest fet també queda constatat arran de les dades que ens ocupen ja que, representant el 16,4% de la població de la diòcesi de Barcelona, les persones de 65 anys i més suposen el 8% de totes aquelles en situació d'exclusió social. Aquesta infrarepresentació resulta encara més evident quan es compara el pes específic dins l'espai de l'exclusió de la població resident en una llar encapçalada per alguna persona (pre) jubilada o pensionista, del 6,4%, amb la seva mida poblacional, que puja al 21,5%.

La Taula 6 i Taula 7 proporcionen informació detallada per als anys 2018, 2021 i 2024, sobre la incidència de la integració i de l'exclusió social a els diversos grups sociodemogràfics que s'han analitzat en aquest capítol i sobre la distribució de l'exclusió social en considerar cadascuna de les variables específiques que es contemplen.

GRÀFIC 16. Estimació de la població (en milers) de la diòcesi de Barcelona afectada per l'exclusió social segons diverses característiques individuals, de la persona sustentadora principal i de la llar i el pes específic sobre la població en situació d'exclusió social i sobre la població total (2024)

Nota: la primera de les xifres que apareix darrere de cada barra correspon a l'estimació de la població amb diverses característiques afectades per l'exclusió social. Dins del parèntesi apareixen dos percentatges. El primer expressa la proporció que cada grup suposa dins l'espai de l'exclusió. El segon, el pes específic del grup en exclusió sobre el conjunt de la població de Barcelona.

Sigles: (I) característiques individuals; (SP) característiques de la persona sustentadora principal; (L) característiques de les llars.

Fonts: EINSFOESSA 2024; INE. Estadística contínua de població. Població resident en habitatges familiars a 1 de gener de 2024.

TAULA 6. Evolució de la incidència dels nivells d'integració i exclusió social de la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya segons diverses característiques individuals, de la persona sustentadora principal de la llar i de les llars (2018-2024)

Incidència (%)	Catalunya						Diòcesi de Barcelona					
	Integració			Exclusió			Integració			Exclusió		
	2018	2021	2024	2018	2021	2024	2018	2021	2024	2018	2021	2024
Característiques individuals												
Sexe												
Home	83,0	71,9	82,1	17,0	28,1	17,9	78,9	68,9	83,9	21,1	31,1	16,1
Dona	83,4	69,8	83,9	16,6	30,2	16,1	77,2	67,1	82,3	22,8	32,9	17,7
Edat												
Menys de 18 anys	74,7	56,0	67,4	25,3	44,0	32,6	67,5	53,1	73,1	32,5	46,9	26,9
18-29 anys	79,0	65,8	85,0	21,0	34,2	15,0	72,7	67,3	83,7	27,3	32,7	16,3
30-44 anys	82,2	61,8	81,0	17,8	38,2	19,0	77,3	60,0	83,0	22,7	40,0	17,0
45-64 anys	84,2	78,0	86,0	15,8	22,0	14,0	80,9	72,9	84,4	19,1	27,1	15,6
65 i més anys	95,4	90,7	95,6	4,6	9,3	4,4	93,0	88,1	91,8	7,0	11,9	8,2
Naixement												
Espanya	88,0	79,0	88,7	12,0	21,0	11,3	85,5	78,4	86,5	14,5	21,6	13,5
Un altre país	57,2	42,3	65,7	42,8	57,7	34,3	46,9	36,6	71,7	53,1	63,4	28,3
Nacionalitat												
Espanyola	87,8	78,3	88,6	12,2	21,7	11,4	84,6	77,8	86,6	15,4	22,2	13,4
Estrangera	52,4	30,4	59,8	47,6	69,6	40,2	41,5	27,9	67,9	58,5	72,1	32,1
Característiques persona sustentadora principal												
Sexe												
Home	85,7	74,4	83,8	14,3	25,6	16,2	81,8	73,2	84,0	18,2	26,8	16,0
Dona	76,6	64,5	80,5	23,4	35,5	19,5	69,7	58,0	81,0	30,3	42,0	19,0
Edat												
Menys de 45 anys	78,0	55,0	75,6	22,0	45,0	24,4	72,9	50,1	81,9	27,1	49,9	18,1
45-64 anys	82,9	74,9	82,6	17,1	25,1	17,4	76,0	73,8	81,1	24,0	26,2	18,9
65 i més	95,2	89,8	95,1	4,8	10,2	4,9	93,8	85,9	90,2	6,2	14,1	9,8
Nivell d'estudis												
Sense estudis o primaris incomplets	68,4	57,7	66,1	31,6	42,3	33,9	61,1	59,1	62,9	38,9	40,9	37,1
Estudis primaris	80,6	70,7	76,6	19,4	29,3	23,4	68,2	68,5	76,9	31,8	31,5	23,1
Estudis secundaris	85,9	72,0	90,4	14,1	28,0	9,6	77,2	62,2	86,5	22,8	37,8	13,5
Estudis superiors	95,1	82,9	92,5	4,9	17,1	7,5	95,8	80,4	92,8	4,2	19,6	7,2
Situació ocupacional												
Treballa	84,3	76,3	85,5	15,7	23,7	14,5	78,9	74,6	85,8	21,1	25,4	14,2
Cerca feina	19,5	14,5	27,4	80,5	85,5	72,6	22,6	15,6	23,9	77,4	84,4	76,1

Incidència (%)	Catalunya						Diòcesi de Barcelona					
	Integració			Exclusió			Integració			Exclusió		
	2018	2021	2024	2018	2021	2024	2018	2021	2024	2018	2021	2024
Pre o jubilat/da o pensionista	93,4	82,5	95,2	6,6	17,5	4,8	93,4	83,0	94,9	6,6	17,0	5,1
Altres situacions d'inactivitat	77,9	66,2	72,1	22,1	33,8	27,9	63,9	49,3	57,8	36,1	50,7	42,2
Naixement												
Espanya	90,9	83,2	92,3	9,1	16,8	7,7	89,4	83,7	89,2	10,6	16,3	10,8
Un altre país	50,6	41,4	63,5	49,4	58,6	36,5	39,6	31,4	67,2	60,4	68,6	32,8
Nacionalitat												
Espanyola	89,6	79,3	91,2	10,4	20,7	8,8	85,8	79,3	87,7	14,2	20,7	12,3
Estrangera	48,3	32,4	56,6	51,7	67,6	43,4	38,8	28,2	65,5	61,2	71,8	34,5
Característiques de les llars												
Pobresa												
Absència de pobresa	94,6	85,3	92,5	5,4	14,7	7,5	91,5	85,5	90,9	8,5	14,5	9,1
Pobresa, però no severa	17,9	12,4	30,9	82,1	87,6	69,1	15,5	8,4	37,1	84,5	91,6	62,9
Pobresa severa	0,0	1,5	1,2	100,0	98,5	98,8	0,0	2,8	3,3	100,0	97,2	96,7
Tipus d'ingressos												
Només ingressos per activitat	84,0	70,8	85,1	16,0	29,2	14,9	81,9	71,0	81,1	18,1	29,0	18,9
Ingressos per activitat i protecció	81,8	69,6	63,7	18,2	30,4	36,3	58,1	59,0	77,3	41,9	41,0	22,7
Només ingressos per protecció	80,6	61,9	80,2	19,4	38,1	19,8	78,9	66,2	72,4	21,1	33,8	27,6
Sense ingressos d'activitat i de protecció	23,3	7,9	4,4	76,7	92,1	95,6	27,0	10,6	0,0	73,0	89,4	100,0
Composició de la llar												
Persona sola	89,5	79,7	90,4	10,5	20,3	9,6	83,4	80,9	84,7	16,6	19,1	15,3
Parella sense fills/es	92,6	87,7	93,4	7,4	12,3	6,6	96,5	89,0	92,6	3,5	11,0	7,4
Parella amb fills/es	82,8	70,2	79,2	17,2	29,8	20,8	72,9	67,3	81,5	27,1	32,7	18,5
Llar monoparental	64,3	59,0	67,3	35,7	41,0	32,7	66,6	53,2	67,0	33,4	46,8	33,0
Altres grups	75,1	56,1	89,4	24,9	43,9	10,6	73,4	50,5	87,3	26,6	49,5	12,7
Mida llar												
Una persona	89,5	79,7	90,4	10,5	20,3	9,6	83,4	80,9	84,7	16,6	19,1	15,3
De dues a quatre persones	87,3	75,8	87,9	12,7	24,2	12,1	84,1	74,2	86,2	15,9	25,8	13,8

Incidència (%)	Catalunya						Diòcesi de Barcelona					
	Integració			Exclusió			Integració			Exclusió		
	2018	2021	2024	2018	2021	2024	2018	2021	2024	2018	2021	2024
De 5 o més persones	60,3	52,2	59,6	39,7	47,8	40,4	43,0	46,5	62,3	57,0	53,5	37,7
Presència nens/es <18												
Cap menor d'edat	87,4	80,4	92,0	12,6	19,6	8,0	85,6	79,0	87,6	14,4	21,0	12,4
Un menor d'edat	88,1	72,3	87,7	11,9	27,7	12,3	79,2	72,5	87,6	20,8	27,5	12,4
Dos menors d'edat o més	71,8	51,9	63,3	28,2	48,1	36,7	61,4	46,6	69,6	38,6	53,4	30,4
Conjunt de la població	83,2	70,9	83,0	16,8	29,1	17,0	78,1	68,0	83,1	21,9	32,0	16,9

Font: EINSFOESSA 2018, 2021 i 2024

TAULA 7. Evolució de la distribució dels nivells d'integració i exclusió social de la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya segons diverses característiques individuals, de la persona sustentadora principal de la llar i de les llars (2018-2024)

Distribució (%)	Catalunya						Diòcesi de Barcelona					
	Integració			Exclusió			Integració			Exclusió		
	2018	2021	2024	2018	2021	2024	2018	2021	2024	2018	2021	2024
Característiques individuals												
Sexe												
Home	48,2	50,8	49,4	48,8	48,3	52,6	50,4	48,9	49,8	48,0	46,9	46,9
Dona	51,8	49,2	50,6	51,2	51,7	47,4	49,6	51,1	50,2	52,0	53,1	53,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Edat												
Menys de 18 anys	18,5	15,8	16,5	30,9	30,2	38,9	17,2	16,1	15,9	29,6	30,2	28,9
18-29 anys	11,1	13,4	14,5	14,7	16,9	12,5	12,3	14,9	15,6	16,4	15,4	15,1
30-44 anys	23,8	16,9	18,4	25,5	25,5	21,1	26,2	17,7	21,7	27,3	25,0	22,0
45-64 anys	25,6	32,1	28,4	23,8	22,0	22,5	26,0	29,2	28,7	21,8	23,0	26,1
65 i més anys	21,0	21,9	22,2	5,0	5,5	5,0	18,3	22,1	18,1	4,9	6,3	8,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Naixement												
Espanya	89,2	86,8	80,2	60,2	56,3	49,6	88,4	86,6	80,3	53,3	50,8	61,9
Un altre país	10,8	13,2	19,8	39,8	43,7	50,4	11,6	13,4	19,7	46,7	49,2	38,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Nacionalitat												
Espanyola	91,8	93,4	85,9	63,3	63,0	53,8	91,9	91,9	84,9	59,4	55,7	65,0
Estrangera	8,2	6,6	14,1	36,7	37,0	46,2	8,1	8,1	15,1	40,6	44,3	35,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Distribució (%)	Catalunya						Diòcesi de Barcelona					
	Integració			Exclusió			Integració			Exclusió		
	2018	2021	2024	2018	2021	2024	2018	2021	2024	2018	2021	2024
Característiques persona sustentadora principal												
Sexe												
Home	74,5	67,5	75,4	61,6	56,4	70,9	72,3	70,7	72,1	57,2	54,9	67,6
Dona	25,5	32,5	24,6	38,4	43,6	29,1	27,7	29,3	27,9	42,8	45,1	32,4
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Edat												
Menys de 45 anys	40,0	26,8	29,9	56,0	53,3	47,0	41,1	25,8	36,2	54,3	54,7	39,5
45-64 anys	37,8	49,0	45,7	38,5	40,0	46,9	35,8	48,0	42,8	40,2	36,1	49,3
65 i més	22,1	24,2	24,4	5,6	6,7	6,2	23,1	26,2	21,0	5,5	9,1	11,2
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Nivell d'estudis												
Sense estudis o primaris incomplets	18,7	22,0	12,8	42,8	39,3	32,2	14,2	16,5	9,7	32,3	24,4	28,5
Estudis primaris	18,5	17,1	25,7	22,1	17,2	38,5	15,3	20,5	19,3	25,4	20,1	28,9
Estudis secundaris	34,1	29,0	40,6	27,8	27,4	21,0	35,1	29,4	38,4	36,8	38,0	30,0
Estudis superiors	28,7	31,9	20,9	7,3	16,1	8,3	35,4	33,6	32,6	5,5	17,5	12,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Situació ocupacional												
Treballa	68,7	65,3	67,4	63,3	49,3	55,4	69,0	63,6	70,5	65,7	46,0	57,5
Cerca feina	0,9	2,0	2,3	18,9	29,1	30,1	1,5	2,7	1,5	18,8	31,3	23,8
Pre o jubilat/da o pensionista	23,5	26,3	26,0	8,2	13,6	6,4	24,8	29,1	24,5	6,2	12,6	6,4
Altres situacions d'inactivitat	6,8	6,4	4,3	9,6	8,0	8,0	4,6	4,6	3,4	9,3	10,0	12,3
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Naixement												
Espanya	88,4	82,8	75,2	43,8	40,7	30,6	88,4	86,1	77,7	37,2	35,5	46,4
Un altre país	11,6	17,2	24,8	56,2	59,3	69,4	11,6	13,9	22,3	62,8	64,5	53,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Nacionalitat												
Espanyola	91,0	91,8	83,7	52,2	58,4	39,3	91,8	90,8	83,8	54,0	50,2	58,0
Estrangera	9,0	8,2	16,3	47,8	41,6	60,7	8,2	9,2	16,2	46,0	49,8	42,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Característiques de les llars												
Pobresa												
Absència de pobresa	98,5	97,3	95,1	27,2	33,5	29,7	98,1	97,7	94,0	29,9	29,0	33,2
Pobresa, però no severa	1,5	2,5	4,8	34,2	35,2	41,3	1,9	1,6	5,7	33,0	30,3	34,3
Pobresa severa	0,0	0,2	0,1	38,6	31,2	29,1	0,0	0,7	0,3	37,1	40,7	32,5
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Tipus d'ingressos												

Distribució (%)	Catalunya						Diòcesi de Barcelona					
	Integració			Exclusió			Integració			Exclusió		
	2018	2021	2024	2018	2021	2024	2018	2021	2024	2018	2021	2024
Només ingressos per activitat	59,7	47,4	62,9	54,4	39,1	42,3	66,8	42,5	66,9	48,2	30,4	55,2
Ingressos per activitat i protecció	21,2	32,3	15,1	22,7	28,2	32,9	14,5	34,0	14,9	34,0	41,3	15,5
Només ingressos per protecció	19,1	19,9	21,9	22,0	24,5	20,7	18,5	23,0	18,2	16,2	20,5	24,6
Sense ingressos d'activitat i de protecció	0,1	0,3	0,0	1,0	8,2	4,1	0,2	0,5	0,0	1,6	7,8	4,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Composició de la llar												
Persona sola	10,4	7,3	12,5	6,1	4,5	6,4	11,0	9,6	11,6	7,8	4,8	10,3
Parella sense fills/es	20,0	20,4	19,0	7,9	7,0	6,5	24,4	20,1	18,4	3,2	5,3	7,2
Parella amb fills/es	56,3	53,4	51,6	57,7	55,0	65,9	51,0	51,6	51,5	67,5	53,2	57,5
Llar monoparental	6,0	13,0	6,3	16,3	22,0	15,0	8,4	10,2	6,9	15,0	19,0	16,6
Altres grups	7,3	6,0	10,6	11,9	11,5	6,1	5,1	8,5	11,6	6,6	17,8	8,3
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Mida llar												
Una persona	10,4	7,3	12,5	6,1	4,5	6,4	11,0	9,6	11,6	7,8	4,8	10,3
De dues a quatre persones	77,9	76,6	74,3	56,0	59,5	50,0	81,0	73,7	79,2	54,5	54,5	62,3
De 5 o més persones	11,6	16,1	13,2	37,9	36,0	43,6	8,0	16,7	9,2	37,7	40,7	27,4
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Presència nens/es <18												
Cap menor d'edat	53,2	59,5	59,2	38,0	35,3	25,3	57,8	60,6	61,7	34,5	34,2	43,1
Un menor d'edat	22,7	20,1	19,0	15,1	18,8	13,0	22,2	18,5	17,6	20,8	14,9	12,3
Dos menors d'edat o més	24,2	20,4	21,8	46,9	46,0	61,7	20,0	20,9	20,7	44,7	50,9	44,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Font: EINSFOESSA 2018, 2021 i 2024.

Bloc

2

**Elements de risc en la
societat de la diòcesi
de Barcelona:
cap a un model
d'integració
precària**

Contingut

Capítol 3. Un accés cada cop més difícil a l'habitatge, amb dues de cada deu persones afectades per situacions d'exclusió residencial	101
Capítol 4. Un mercat de treball que es recupera però que manté algunes ombres	119
Capítol 5. Disminueix la pobresa i augmenta l'accés a l'IMV	135
Capítol 6. Es manté, però debilitat, el suport a les polítiques socials redistributives	151
Capítol 7. Disminueix l'exclusió en salut, que continua afectant especialment les llars pobres	169

Capítol 3

Un accés cada cop més difícil a l'habitatge, amb dues de cada deu persones afectades per situacions d'exclusió residencial

3.1. Introducció

L'accés a l'habitatge és un problema creixent que preocupa i afecta àmplies capes de la societat catalana. A la darrera edició del Baròmetre d'Opinió Política (2024) **(11)**, un 20% de les persones enquestades assenyalen l'accés a l'habitatge com el principal problema actual de Catalunya, atès que es tracta del problema més esmentat per la ciutadania, a molta distància del segon i tercer. Disposar d'un habitatge digne i adequat és un requisit bàsic per a la integració social. Tot i això, l'accés a un habitatge a preus assequibles s'ha convertit en un greu problema, pel fet d'augmentar el seu preu (sigui en règim de compra o lloguer) a un ritme més gran del que ho han fet les rendes familiars, dins d'un context caracteritzat per l'oferta limitada i l'especulació immobiliària. Des d'una perspectiva més àmplia, les dades de l'enquesta posen de manifest que el 20,8% de les llars i el 26,6% de la població de la diòcesi de Barcelona es troben en situació d'exclusió social en l'àmbit de l'habitatge, prevalences que suposen aproximadament 225.000 llars i 737.000 persones, respectivament.

En aquest tercer capítol, estructurat en cinc parts, s'examinen alguns dels elements que aprofundeixen en la relació que hi ha entre l'exclusió social i l'habitatge. L'apartat que segueix aquesta introducció posa context al problema i analitza les dificultats d'accés a l'habitatge a partir de l'evolució recent que han experimentat els preus de compra o lloguer. El tercer apartat analitza l'abast

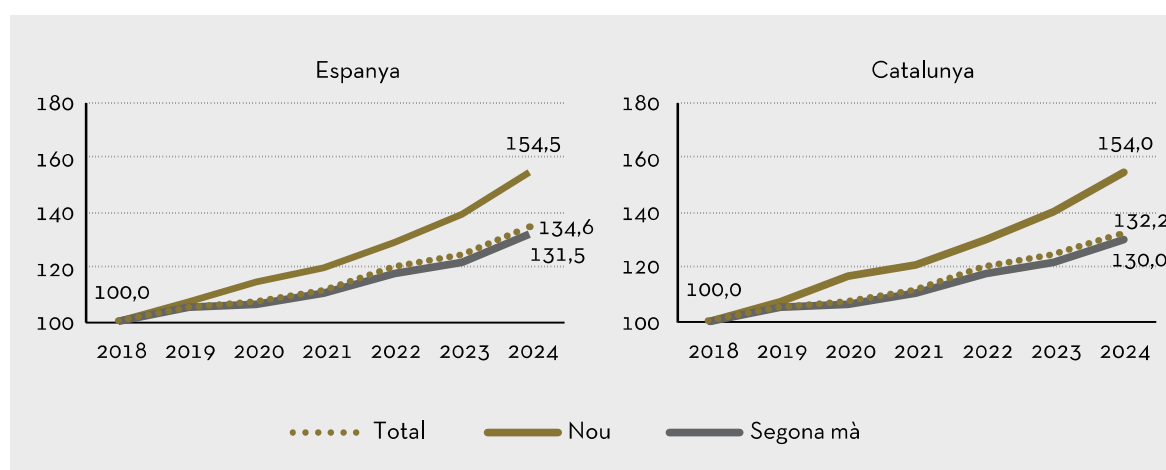
(11) Centre d'Estudis d'Opinió (2024). Baròmetre d'Opinió Política (BOP). 3a onada 2024. Disponible a: <https://ceo.gencat.cat/es/barometre/detall/index.html?id=9528>

i l'evolució de les principals situacions d'exclusió social de les llars i les persones en la dimensió de l'habitatge, tal com es contempla a la metodologia de FOESSA i, en el quart, s'ofereixen les principals característiques sociodemogràfiques de les llars que tenen problemes d'exclusió en aquesta dimensió. Finalment, el cinquè epígraf examina l'abast entre la població de les situacions vinculades a un habitatge insegur o inadequat en els termes definits per la tipologia ETHOS **(12)**, així com la seva extensió específica entre les persones que es troben en exclusió social.

3.2. Creixen les dificultats per accedir a l'habitatge

Un dels principals factors, si no el principal, que explica l'augment de les situacions d'exclusió residencial al nostre país és l'augment del preu de l'habitatge. La crisi econòmica de 2008 inicia una etapa de descens dels preus d'aquest bé de primera necessitat, però a partir de 2014 comença una nova fase de creixement, que continua actualment. En el període recent que va des de 2018 fins a 2024 la taxa de variació de l'Índex de Preus d'Habitatge s'ha incrementat en un 32,2% a Catalunya, i aquest increment és molt més gran en el cas de l'habitatge

GRÀFIC 17. Evolució anual de l'índex de preus de l'habitatge a Catalunya i Espanya. Base 2018 (2018-2024)

Font: INE. Índex de preus d'habitatge. Base 2018

(12) Per a aquesta anàlisi s'ha emprat, com és habitual, l'aproximació que fa la Fundació FOESSA a través de l'Enquesta sobre Integració i Necessitats Socials a les categories 3 i 4 de la tipologia ETHOS (European Typology on Homelessness and Housing Exclusion) desenvolupada per FEANTSA.

nou (54%), davant de l'habitatge de segona mà (30%). Aquest increment contrasta, per exemple, amb l'augment general experimentat per l'IPC a Catalunya (18,7%), així com amb l'increment experimentat per la renda mitjana de les llars, que segons l'ECV hauria estat d'un 28,1%, passant de 32.763 euros el 2018 als 41.959 el 2024.

D'altra banda, les dades administratives que proporciona la Generalitat de Catalunya a partir del preu de venda de l'habitatge registrat ofereixen diverses dades d'interès. D'aquesta manera, encara que l'increment per al període 2018-2024, tant de l'habitatge nou com de l'usat, ha estat molt similar al conjunt de Catalunya i a la província de Barcelona, aquesta darrera registra uns preus entre un 15-16% superiors en tots dos tipus d'habitatge. Encara més, si l'atenció se centra a la ciutat de Barcelona, les dades disponibles mostren que el preu per metre quadrat de l'habitatge nou és un 88% superior al del conjunt de Catalunya i un 75% més elevat en el cas de l'habitatge usat.

TAULA 8. Evolució del preu mitjà (en euros per m² construït) de les compravendes d'habitatge nou i habitatge usat als municipis de més de 100.000 habitants de la diòcesi de Barcelona, la província de Barcelona i Catalunya (2018-2024)

	Habitatge nou				Habitatge usat			
	2018	2021	2024	Evolució 2018-24	2018	2021	2024	Evolució 2018-24
Badalona	2.254,1	2.802,4	3.261,1	44,7%	2.031,9	2.289,8	2.467,4	21,4%
Barcelona	4.415,9	4.368,5	5.039,2	14,1%	3.948,4	4.084,1	4.403,9	11,5%
L'Hospitalet de Llobregat	2.434,8	3.332,0	3.014,3	23,8%	2.189,9	2.552,5	2.633,3	20,3%
Mataró	2.172,1	2.528,9	2.806,1	29,2%	1.781,6	2.139,7	2.252,1	26,4%
Santa Coloma de Gramenet	2.741,8	2.481,2	2.405,4	-12,3%	1.928,7	2.009,0	2.307,4	19,6%
Barcelona (província)	2.433,0	2.777,6	3.098,5	27,4%	2.351,9	2.568,7	2.882,1	22,5%
Catalunya	2.103,6	2.453,0	2.678,9	27,3%	2.067,5	2.226,3	2.516,2	21,7%

Font: Estadística de les compravendes d'habitatge, el preu de venda i les hipoteques sobre habitatge.

Pel que fa a l'evolució dels preus del lloguer, el panorama comprès entre el 2018 i el 2023 no resulta gaire més encoratjador. Segons l'Estadística del Mercat de

Lloguer de la Generalitat a partir del registre de les fiances de lloguer dipositades a l'Incasòl, l'increment de la quota de lloguer tant a la província de Barcelona, com al conjunt de Catalunya va ser d'una mica més d'un 19%. Dins de la diòcesi de Barcelona, el 2023 la ciutat de Barcelona era el municipi amb el lloguer més elevat (1.136,4 euros/mes). A l'extrem contrari, Santa Coloma de Gramenet tenia el 2023 el lloguer mitjà més reduït d'entre els municipis de més de 100.000 habitants de la diòcesi de Barcelona (686,7 euros/ mes). Els increments més grans en el cost mitjà del lloguer entre 2018 i 2023 es van donar a Badalona (23,3%) i la ciutat de Barcelona (22,3%). En sintonia amb aquestes dificultats per obtenir habitatges assequibles de lloguer a la diòcesi de Barcelona, la pràctica totalitat dels municipis que la integren estan declarats zones de mercat residencial tensionades **(13)**.

TAULA 9. Evolució del preu mitjà (en euros mensuals) dels habitatges de lloguer als municipis de més de 100.000 habitants de la diòcesi de Barcelona, la província de Barcelona i Catalunya (2018-2023)

	2018	2021	2023	Evolució 2018-23
Badalona	688,6	730,4	848,9	23,3%
Barcelona	929,6	918,8	1.136,4	22,3%
L'Hospitalet de Llobregat	653,3	688,7	794,9	21,7%
Mataró	628,7	635,8	745,8	18,6%
Santa Coloma de Gramenet	584,0	607,4	686,7	17,6%
Província de Barcelona	768,8	792,0	917,2	19,3%
Catalunya	698,4	724,1	835,2	19,6%

Font: Estadística del Mercat de Lloguer. Generalitat de Catalunya.

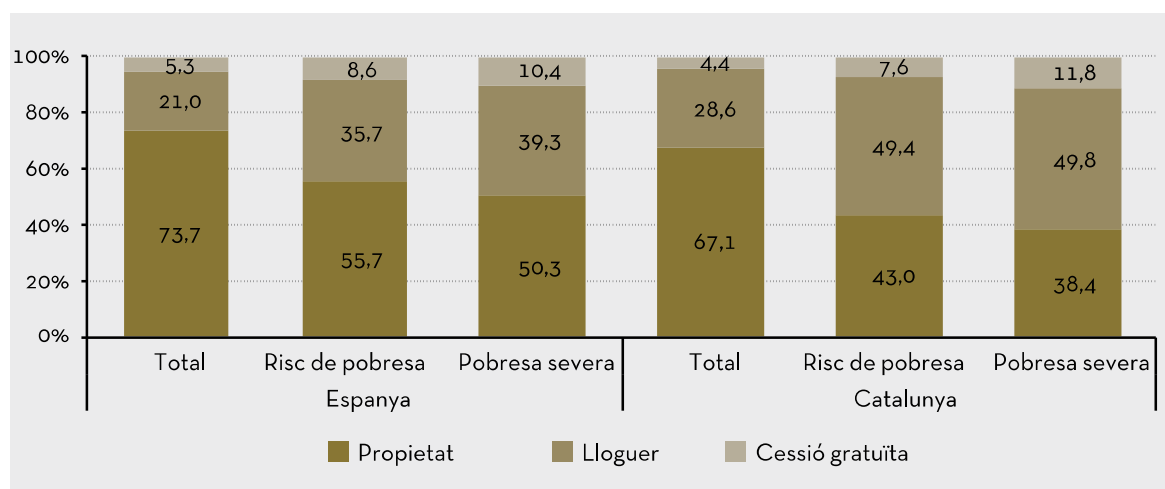
Cal tenir en compte, però, que les dades que recull aquesta estadística no es corresponen amb el preu dels nous lloguers, sinó amb el del conjunt de tots els que estan vigents en un any concret. Segons Idealista, un dels portals immobiliaris que calcula el preu del lloguer a partir de l'oferta disponible a la seva pàgina web, entre el desembre del 2018 i el desembre del 2024 el preu

(13) Poden consultar-se les zones de mercat residencial tensionat a la pàgina següent: <https://www.mivau.gob.es/vivienda/alquila-bien-es-tu-derecho/serpavi/consultar-zonas-de-mercado-residencial-tensionado>

per metre quadrat de l'habitatge de lloguer hauria passat de 14,3 euros a 19,9 euros, incrementant-se per tant en un 39,2%.

El problema de la manca de l'habitatge de lloguer afecta especialment Catalunya, no només pel preu més elevat que suposa accedir a l'habitatge en aquesta comunitat, sinó, també, perquè la modalitat del lloguer resulta molt més freqüent. Segons l'Enquesta de Condicions de Vida de 2024, prop d'un 28,6% de la població catalana viu de lloguer, davant d'un 21% en el conjunt de l'Estat. És més, si l'atenció se centra entre les persones que des del punt de vista monetari es troben en una situació més vulnerable, les dades disponibles per a Catalunya mostren que pràcticament la meitat de les persones que es troben en situació de pobresa severa o de risc de pobresa viuen en règim de lloguer.

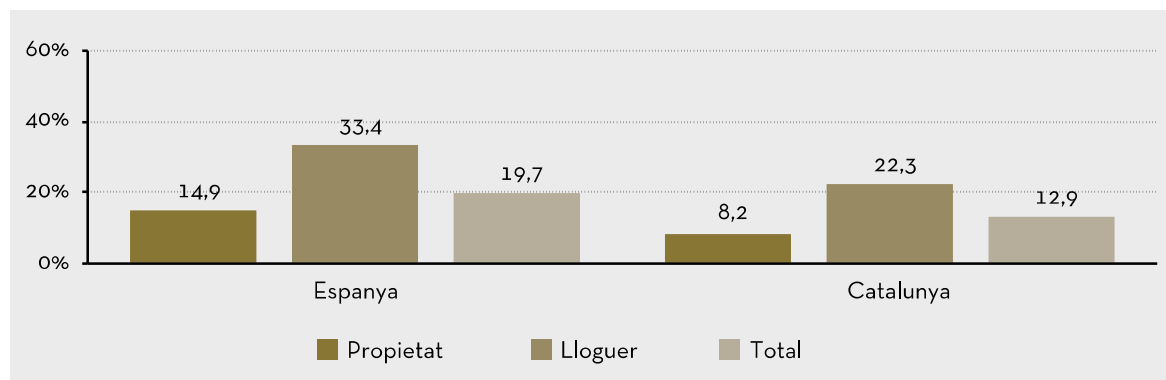
GRÀFIC 18. Distribució de la població total i de la població en risc de pobresa i en pobresa severa de Catalunya i Espanya, segons el règim de tinença de l'habitatge (2024)

Font: INE. Enquesta de condicions de vida.

Aquesta realitat també es pot expressar, en altres termes, ja que mentre que el risc de pobresa afecta únicament un 8,2% de les persones que viuen en règim de propietat, s'eleva fins a un 22,3% si considerem les que es troben en un règim de lloguer, quan l'abast d'aquestes situacions a nivell general se situa a Catalunya, l'any 2024, en un 12,9%.

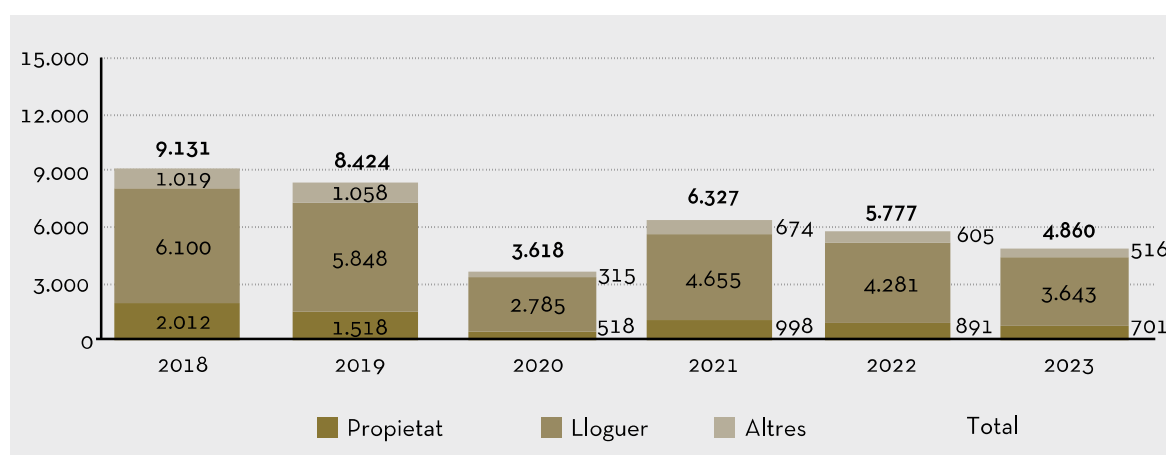
GRÀFIC 19. Percentatge població de Catalunya i Espanya en risc de pobresa segons el règim de tinença de l'habitatge (2024)

Font: INE. Enquesta de condicions de vida.

Els desnonaments són una de les manifestacions més extremes de l'exclusió residencial, ja que, sovint per circumstàncies econòmiques adverses, desposseeixen les persones de casa seva exposant-les a una situació d'enorme vulnerabilitat. Tal com es pot observar tot seguit, després de la relativa paralització dels llançaments d'habitatge durant l'any en què es va declarar l'estat d'alarma per la pandèmia de la COVID-19, aquests van reprendre el camí descendent registrat des del 2018.

GRÀFIC 20. Evolució del nombre de llançaments practicats a la província de Barcelona segons règim de tinença (2018-2023)

Nota: el llançament és l'acte material d'execució forçosa de la sentència o la resolució que dictamina el desnonament o el lliurament de la possessió d'un bé immoble a qui tingui dret a la possessió immediata.

Font: Poder Judicial. Estadística Judicial.

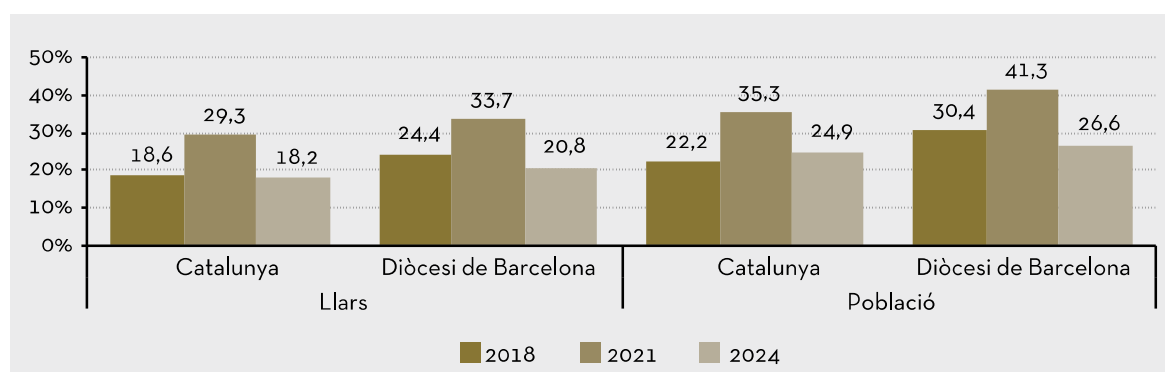
Des d'una altra perspectiva, aquestes dades també posen de manifest la vulnerabilitat més gran de les llars amb un règim de tinença de l'habitatge és el lloguer, ja que el pes específic dels llançaments per impagament de la quota a la

província de Barcelona ha pujat 8,2 punts, passant de suposar el 66,8% el 2018 a representar un 75% el 2023.

3.3. Les situacions d'exclusió en la dimensió de l'habitatge afecten una de cada quatre persones i una de cada cinc llars

A la diòcesi de Barcelona un 20,8% de les llars i un 26,6% de la població estan afectades per algun problema d'exclusió social a la dimensió de l'habitatge. Pel que fa al conjunt de Catalunya, la diòcesi de Barcelona mostra unes taxes al voltant de 2 punts percentuals per sobre d'aquesta xifra i, per tant, lleugerament superiors. El que distingeix la diòcesi del conjunt de Catalunya és l'evolució experimentada els darrers anys per aquestes situacions d'exclusió. D'una banda, tots dos territoris mostren una reducció d'aquestes situacions respecte de 2021, any en què l'exclusió en la dimensió de l'habitatge va arribar a afectar una mica més d'una tercera part de la societat catalana (35,3%) i una mica més d'un 40% de la barcelonina. En una perspectiva temporal més àmplia, però, mentre que al conjunt de Catalunya les dades de 2024 es col·loquen en un nivell similar al de les de 2018, en el cas de la diòcesi de Barcelona s'observa un clar descens respecte a aquest any, si bé cal assenyalar que la diòcesi partia de nivells superiors als del conjunt de Catalunya.

GRÀFIC 21. Evolució del percentatge de població i llars de la diòcesi de Barcelona i Catalunya amb problemes d'exclusió social a la dimensió de l'habitatge (2018-2024)

Font: EINSFOESSA 2018, 2021 i 2024.

Es pot afirmar, per tant, que a la diòcesi de Barcelona s'ha produït una millora social en aquesta dimensió? Les dades evolutives disponibles sobre la prevalen-

ça de cadascun dels vuit indicadors que s'hi integren reflecteixen, en general, una evolució positiva en el període 2021-2024 **(14)**. Els indicadors més destacats en aquest sentit són el de llars amb despeses excessives de l'habitatge (9,4 punts percentuals menys) **(15)** i el de llars amb persones de mobilitat reduïda i barreres arquitectòniques (8,8 punts menys). Només la proporció de llars amb situacions d'insalubritat (humitats, brutícia i olors) puja lleugerament a la diòcesi de Barcelona. Al conjunt de Catalunya, el descens és encara més marcat, amb valors més elevats i cap indicador a l'alça.

TAULA 10. Evolució del percentatge de llars de la diòcesi de Barcelona i Catalunya afectades per diversos problemes d'exclusió social en la dimensió de l'habitatge, per al total de les llars i les llars en exclusió social (2018-2024)

	Total de llars				Llars en exclusió			
	2018	2021	2024	Dif. 2018-24	2018	2021	2024	Dif. 2018-24
Catalunya								
ID14. Llar en infrahabitatge: barraca, baixera, barracó, prefabricat o similar	0,5	(0,0)*	0,3	-0,2	1,6	(0,0)*	(0,0)*	-1,6
ID15. Llar amb deficiències greus en la construcció de l'habitatge	2,4	2,1	1,2	-1,2	7,8	7,1	5,4	-2,4
ID16. Llar amb situacions d'insalubritat: humitats, brutícia i olors	1,9	5,8	2,6	+0,7	12,0	16,0	14,2	+2,2
ID17. Llar en amuntegament greu (< 15 m quadrats per persona)	5,3	6,6	6,1	+0,8	27,2	22,5	28,2	+1,0

(14) Els indicadors que rondan el valor 0 s'han d'interpretar amb cautela, pel fet que presenten un nivell d'error important.

(15) L'important descens registrat a l'indicador 21 es deu, en bona mesura, al valor extraordinàriament alt que van assolir aquestes situacions a la diòcesi de Barcelona, i també al conjunt de Catalunya, durant l'any 2021. De fet, aquell any aquests van ser els territoris amb una prevalença més alta d'aquest problema (20,9% i 19,6%, respectivament), superant en una mica més de cinc punts percentuals la que es va registrar en el conjunt de les llars espanyoles (14,2%). Aquestes xifres ens obliguen, tot i això, a ser cautelosos ja que aquest indicador s'elabora a partir dels casos amb informació sobre els ingressos i, atès que aquesta dada no està disponible per a la totalitat de les llars, aquest indicador específic pot estar subjecte a un nivell d'error important.

	Total de llars				Llars en exclusió			
	2018	2021	2024	Dif. 2018-24	2018	2021	2024	Dif. 2018-24
ID18. Llar amb tinença de l'habitatge en precari: facilitada gratuïtament per altres persones o institucions, rellogada, ocupada il·legalment o amb avís de desnonament	4,1	5,8	5,7	+1,6	25,0	17,4	32,4	+7,4
ID19. Llar amb entorn molt degradat	1,7	3,3	(0,4)*	-1,3	4,8	7,4	3,1	-1,7
ID20. Llar amb persones de mobilitat reduïda i amb barreres arquitectòniques	1,8	4,1	1,9	+0,1	9,6	7,6	7,9	-1,7
ID21. Llar amb despeses excessives de l'habitatge	10,4	19,6	9,7	-0,7	59,9	53,9	43,9	-16,0
Diòcesi de Barcelona								
ID14. Llar en infrahabitatge: barraca, baixera, barracó, prefabricat o similar	0,4	(0,0)*	(0,0)*	-0,4	0,9	(0,0)*	(0,0)*	-0,9
ID15. Llar amb deficiències greus en la construcció de l'habitatge	2,6	2,6	1,5	-1,1	8,3	8,0	6,1	-2,2
ID16. Llar amb situacions d'insalubritat: humitats, brutícia i olors	2,7	6,7	4,5	+1,8	13,7	18,8	22,2	+8,5
ID17. Llar en amuntegament greu (< 15 m quadrats per persona)	9,8	8,2	6,4	-3,4	41,7	24,5	25,0	-16,7
ID18. Llar amb tinença de l'habitatge en precari: facilitada gratuïtament per altres persones o institucions, rellogada, ocupada il·legalment o amb avís de desnonament	6,2	4,7	5,9	-0,3	29,7	15,8	29,1	-0,6
ID19. Llar amb entorn molt degradat	0,7	2,0	(0,6)*	-0,1	2,0	4,5	3,0	+1,0
ID20. Llar amb persones de mobilitat reduïda i amb barreres arquitectòniques	2,8	11,3	2,5	-0,3	9,3	19,8	9,1	-0,2
ID21. Llar amb despeses excessives de l'habitatge	13,9	20,9	11,5	-2,4	58,9	59,8	41,1	-17,8

Nota: entre parèntesis i amb un asterisc s'han recollit aquells valors que no ofereixen un grau de fiabilitat suficient perquè en analitzar el conjunt de la població no s'ha recollit cap cas relatiu a les situacions que descriuen els indicadors o bé perquè els valors recollits per a l'any 2024 tenen una variació considerable respecte de la mitjana dels anys previs.
Font: EINSFOESSA 2018, 2021 i 2024.

Pel que fa a una perspectiva temporal més àmplia, si es comparen els resultats obtinguts el 2024 amb els del 2018 —mitigant, d'aquesta manera, el fort impacte que sobre les llars catalanes va tenir la crisi de la COVID-19—, els canvis més significatius es refereixen al descens en la prevalença de les situacions més esteses, que són les d'amuntegament greu (la incidència d'aquest indicador baixa en 3,4 punts percentuals) i les despeses excessives d'habitatge (amb un descens de 2,4 punts). S'incrementa, d'altra banda, l'abast de les situacions d'insalubritat, en 1,8 punts percentuals.

Des d'un enfocament comparat, el 2024 la diòcesi de Barcelona manté, això a banda, una incidència molt similar —encara que lleugerament superior— de problemes d'exclusió en la dimensió de l'habitatge a la que registren en el conjunt de les llars catalanes. Cal destacar, únicament, l'abast més gran de la proporció de llars amb situacions d'insalubritat (1,9 punts percentuals més), despeses excessives d'habitatge (1,8 punts més) i llars amb persones de mobilitat reduïda i amb barreres arquitectòniques (0,7 punts més).

La incidència de cadascuna de les greus situacions que s'inclouen en aquesta dimensió resulta, lògicament, molt més elevada entre aquelles llars que es troben en una situació d'exclusió social. A la diòcesi de Barcelona —on el 15,2% de les llars es troben en aquesta situació—, els problemes de despeses excessives d'habitatge s'estenen al 41,1% de les llars en exclusió, les relacionades amb la tinença en precari de l'habitatge, l'amuntegament i la insalubritat afecten el 29,1%, el 25% i el 22,2%, respectivament, de tots ells.

3.4. Les situacions d'habitatge insegur o habitatge inadequat afecten dues de cada deu persones a la diòcesi de Barcelona

Més enllà dels problemes prèviament assenyalats, l'EINSFOESSA permet analitzar el percentatge de població que pateix situacions d'exclusió residencial i, més concretament, situacions d'habitatge insegur o inadequat, en els termes definits per la tipologia ETHOS. Tal com es pot observar a continuació, la taula següent resumeix les sis categories operacionals que ETHOS inclou en les situacions d'habitatge insegur o habitatge inadequat, juntament amb la definició de cadascuna que es pot fer a partir de la informació recollida al qüestionari de l'EINSFOESSA.

TAULA 11. Percentatge i estimació en milers de persones i llars afectades per situacions d'habitatge insegur i d'habitatge inadequat a la diòcesi de Barcelona i Catalunya (2024)

		Persones		Llars	
		%	Nombre (milers)	%	Nombre (milers)
Categoria operacional ETHOS	Definició FOESSA				
Catalunya					
Habitatge insegur	8. Viure en un habitatge sense títol legal (viure temporalment amb familiars o amics de manera involuntària, viure en un habitatge sense contracte d'arrendament, etc.)	6,3	500	5,7	170
	9. Notificació legal d'abandó de l'habitatge	4,9	380	3,5	110
	10. Viure sota l'amenaça de violència per part de la família o de la parella	(0,1)*	10	(0,1)*	10
	Total	6,4	500	5,7	170
Habitatge inadequat	11. Viure en una estructura temporal o barraca	0,5	30	0,3	10
	12. Viure en un habitatge no apropiat segons la legislació estatal	3,9	310	4,0	120
	13. Viure en un habitatge massificat	12,6	990	6,1	180
	Total	15,7	1.250	9,7	300
Total		19,9	1.580	14,2	440

			Persones		Llars	
			%	Nombre (milers)	%	Nombre (milers)
Diòcesi de Barcelona						
Habitatge insegur	8. Viure en un habitatge sense títol legal (viure temporalment amb familiars o amics de manera involuntària, viure en un habitatge sense contracte d'arrendament, etc.)	Tinença en precari de l'habitatge (facilitada gratuïtament per altres persones o institucions, rellogada, ocupada sense títol legal)	5,7	150	5,9	60
	9. Notificació legal d'abandó de l'habitatge	La llar ha patit, per problemes econòmics, algun tipus d'amenaça d'expulsió de l'habitatge, immediata o no, durant el darrer any	3,0	80	2,4	20
	10. Viure sota l'amenaça de violència per part de la família o de la parella	Algun membre de la llar ha rebut maltractaments físics o psicològics el darrer any	0,2	10	0,3	10
	Total		5,8	150	6,0	60
Habitatge inadequat	11. Viure en una estructura temporal o barraca	La llar resideix en un infrahabitatge (barraca, baixera, barracó, prefabricat o similar)	(0,0)*	10	(0,0)*	10
	12. Viure en un habitatge no apropiat segons la legislació estatal	La llar es troba en un entorn molt degradat o l'habitatge té deficiències greus en la construcció o bé no disposa de subministraments i equipaments bàsics	4,1	110	3,7	30
	13. Viure en un habitatge massificat	La llar es troba en una situació d'amuntegament greu (< 15m² per persona)	13,5	370	6,4	60
	Total		16,0	440	9,3	100
Total			20,2	560	14,4	150

Nota 1: per a l'estimació de la població i les llars afectades s'han pres com a base les xifres arrodonides a la baixa de l'estadística contínua de població de l'INE.

Nota 2: entre parèntesis i amb un asterisc, s'han recollit aquells valors que no ofereixen un grau de fiabilitat suficient, perquè en analitzar el conjunt de la població no s'ha recollit cap cas relatiu a les situacions que descriuen els indicadors, o bé perquè els valors recollits per a l'any 2024 són menors que 1 i suposen una variació considerable respecte de la mitjana.

Font: EINSFOESSA 2024.

A la diòcesi de Barcelona, unes 60.000 llars i al voltant de 150.000 persones es troben en una situació residencial d'habitatge insegur. La inseguretat en l'habitatge, una de les quatre categories conceptuals de la tipologia europea sobre el sensellarisme i l'exclusió residencial (ETHOS), al·ludeix a aquelles situacions associades a una inestabilitat vital important, causada bé per la incertesa sobre si els seus ocupants poden continuar residint a curt o mitjà termini en aquest habitatge, bé per la mateixa inseguretat o vulnerabilitat de viure en un habitatge on es reben maltractaments.

Dins de les diferents situacions residencials que s'inclouen a l'habitatge insegur, la que afecta més persones és la que al·ludeix a viure en un habitatge sense títol legal o, almenys, en un règim de tinença realment precari. A la diòcesi de Barcelona aquestes situacions afectarien un 5,7% de la població. Dins d'aquestes situacions, hi ha també les relacionades amb el fet d'haver rebut de manera recent algun tipus d'amenaça d'expulsió de l'habitatge i amb el fet d'haver sofert maltractaments físics o psicològics.

Les situacions d'habitatge inadequat es troben més esteses que les d'habitatge insegur. Aquestes situacions es caracteritzen pel fet de no tenir les condicions adequades per viure i estan relacionades amb no tenir unes característiques estructurals adequades, no disposar de subministraments o equipaments bàsics per permetre la higiene i salubritat o no comptar amb una superfície mínima que permeti unes condicions de confortabilitat i privacitat.

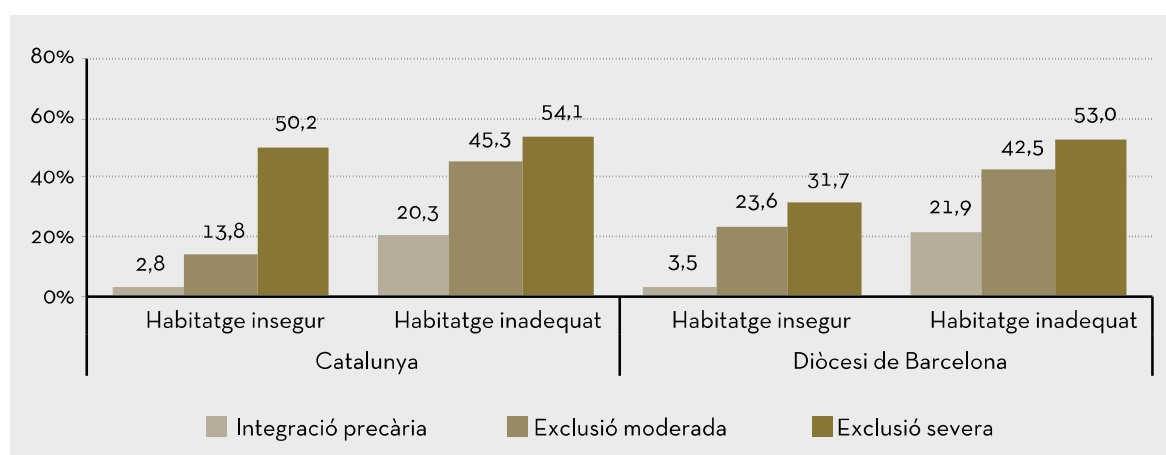
A la diòcesi de Barcelona, un 16% de la població, xifra que suposa al voltant de 440.000 persones, es troba en una situació d'habitatge inadequat. Entre aquestes situacions, les que, amb diferència, es troben més esteses són les vinculades amb l'amuntegament greu, que afronta el 6,4% de les llars i el 13,5% de la població. D'altra banda, disposar d'un habitatge totalment inadequat per viure (pel fet de trobar-se en estat ruïnós o en un entorn altament degradat, o per no tenir subministraments o d'uns equipaments mínims per a la higiene i salubritat) afectaria a la diòcesi de Barcelona el 4,1% de la població.

En termes generals, dues de cada deu persones a la diòcesi de Barcelona estarien afectades per almenys una de les situacions residencials que s'acaben de descriure, cosa que implica que al voltant de 560.000 persones estarien en una situació d'habitatge insegur o habitatge inadequat.

Des d'un punt de vista comparat, la prevalença de les situacions d'habitatge insegur entre la població és similar a la diòcesi de Barcelona i Catalunya, si bé cal ressaltar que l'amenaça de desnonament afecta una part una mica superior de població catalana (1,8 punts percentuals més). Tampoc no hi ha grans diferències pel que fa a l'habitatge inadequat, encara que la diòcesi de Barcelona presenta unes prevalences una mica superiors a les del conjunt de Catalunya.

Les situacions d'habitatge insegur i inadequat afecten especialment les persones en exclusió social i, amb caràcter especial, les que estan en exclusió severa. A la diòcesi de Barcelona, i tal com es pot observar en el gràfic següent, un 23,6% de les persones afectades per exclusió moderada i un 42,5% de les que es troben en exclusió severa presenten problemes vinculats a un habitatge insegur o inadequat. Només un petit percentatge de les persones que travessen una situació d'integració precària resideixen en habitatges insegurs, però més de dues de cada cinc tenen dificultats vinculades a l'habitatge inadequat.

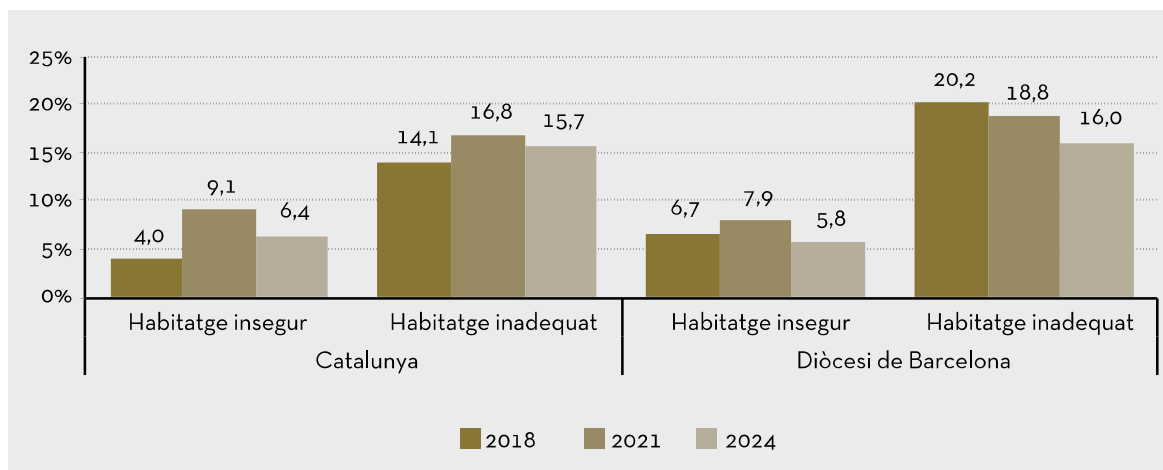
GRÀFIC 22. Percentatge de població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya afectada per situacions d'habitatge insegur i habitatge inadequat, segons el nivell d'integració social (2018-2024)

Font: EINSFOESSA 2024.

En termes evolutius, i posant l'atenció al conjunt de la població, no es pot parlar en el cas de la diòcesi de Barcelona, d'un augment de les situacions d'exclusió residencial descrites. De fet, pel que fa a les situacions d'habitatge inadequat, es podria parlar d'una reducció, ja que aquest indicador baixa progressivament des del 2018. Quant a les situacions d'habitatge insegur, l'evolució descendent és menys marcada. En totes dues situacions l'evolució a la diòcesi de Barcelona és més positiva que al conjunt de Catalunya.

GRÀFIC 23. Evolució del percentatge de la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya afectada per situacions d'habitatge insegur i habitatge inadequat (2018-2024)

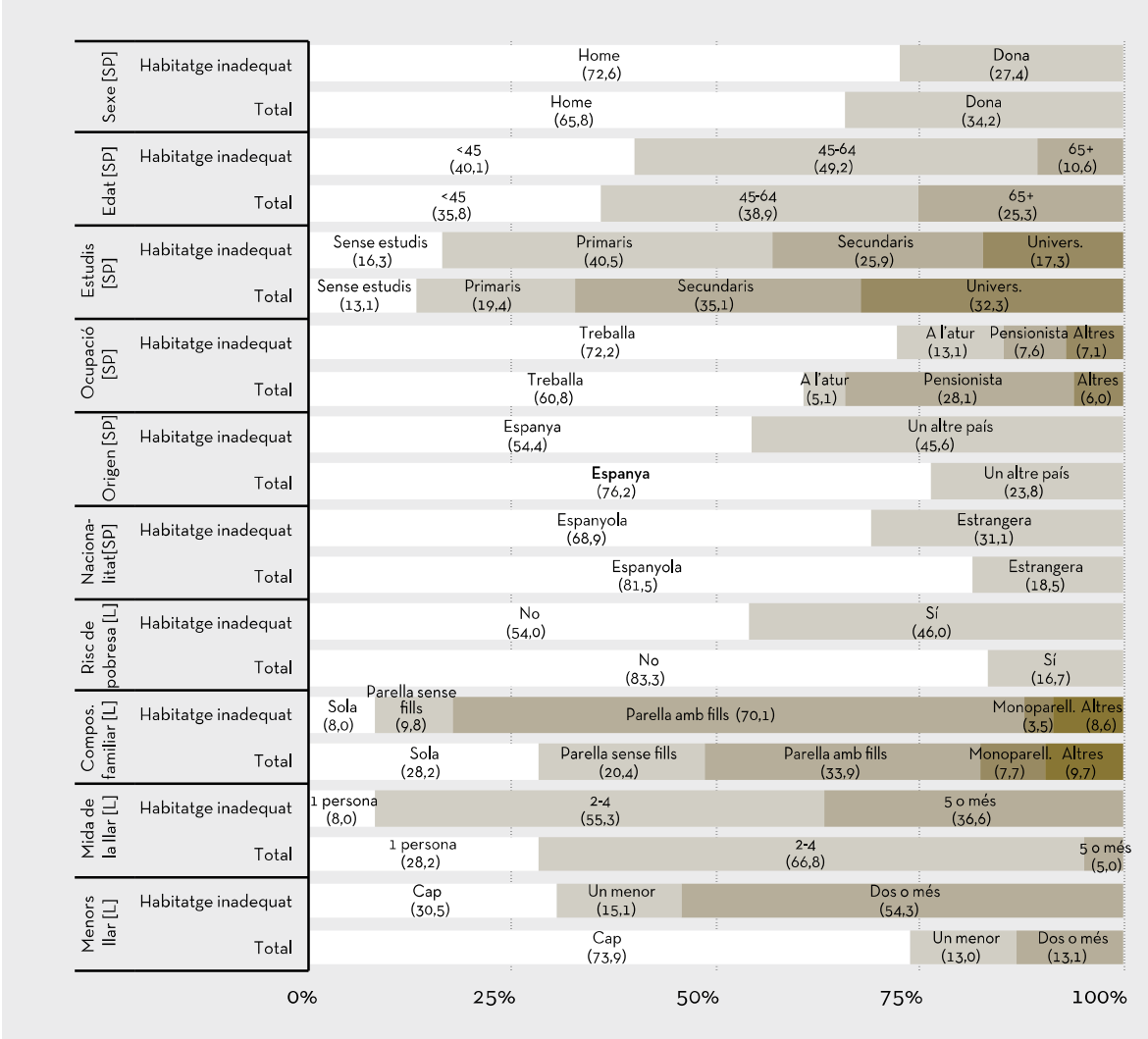
Font: EINSFOESSA 2018, 2021 i 2024.

3.5. Les llars encapçalades per homes, persones amb feina, de nacionalitat espanyola i les formades per parelles amb fills/es, entre les més nombroses dins de les situacions d'habitatge inadequat

A la diòcesi de Barcelona, les llars residents en habitatges inadequats són el 9,3%, fet que suposa que hi ha al voltant de 100.000 llars en què viuen unes 440.000 persones que s'han d'enfrontar de manera quotidiana a situacions de precarietat relativament greus relacionades amb l'habitatge on resideixen.

Des del punt de vista de la composició sociodemogràfica d'aquestes llars, es pot afirmar que el perfil majoritari correspon a aquelles que tenen les característiques següents: estan encapçalades per homes (72,6%), la persona sustentadora principal treballa (72,2%), viu en parella amb fills/es (70,1%) i té nacionalitat espanyola (68,9%). Dins d'aquest perfil, els principals trets diferenciadors pel que fa a les llars en el seu conjunt tenen a veure amb la composició de la llar. En efecte, les llars amb dues o més persones menors d'edat sumen més de la meitat de les llars amb habitatge inadequat (54,3%), quan només suposen el 13,1% del total de llars. Altres perfils sobrerrepresentats en l'àmbit d'habitatge inadequat són, per exemple, aquells on la persona sustentadora principal té estudis primaris (el 40,5%, davant d'un 19,4% del conjunt de les llars) i les llars integrades per cinc o més persones (el 36,6% davant d'un 5%).

GRÀFIC 24. Distribució del total de les llars i de les llars en situació d'habitatge inadequat de la diòcesi de Barcelona segons diverses característiques de la persona sustentadora principal i de la llar (2024)

Nota: les llars s'analitzen segons les característiques de la persona sustentadora principal [SP]; i altres característiques de les llars [L].
Font: EINSFOESSA 2024.

Juntament amb aquestes variables de composició de la llar, també són característiques definidores, en tant que tenen un pes específic més gran entre les llars en habitatge inadequat, la pobresa (present en el 46% de les llars en aquesta situació, però només en el 16,7% del total de llars), el fet que la persona sustentadora principal no tingui estudis o únicament hagi cursat estudis primaris (56,8% davant un 32,5%) i el fet que la persona sustentadora principal hagi nascut en un altre país (45,6% davant d'un 23,8%).

D'altra banda, cal assenyalar que dos grups de persones que freqüentment afronten desavantatges davant d'altres riscos socials, com són les persones grans o les pensionistes, es troben, en aquest cas, infrarepresentats entre les llars amb habitatge inadequat a la diòcesi de Barcelona. Així, les llars encapçalades per persones grans suposen una de cada quatre del total (25,3%), però només el 10,6% de les llars amb habitatge inadequat. El mateix passa amb les llars on la persona sustentadora principal està jubilada o és pensionista. Aquestes dades podrien relacionar-se amb la previsible major prevalença de l'habitatge en propietat a tots dos grups.

Capítol 4

Un mercat de treball que es recupera, però que manté algunes ombres

4.1. Introducció

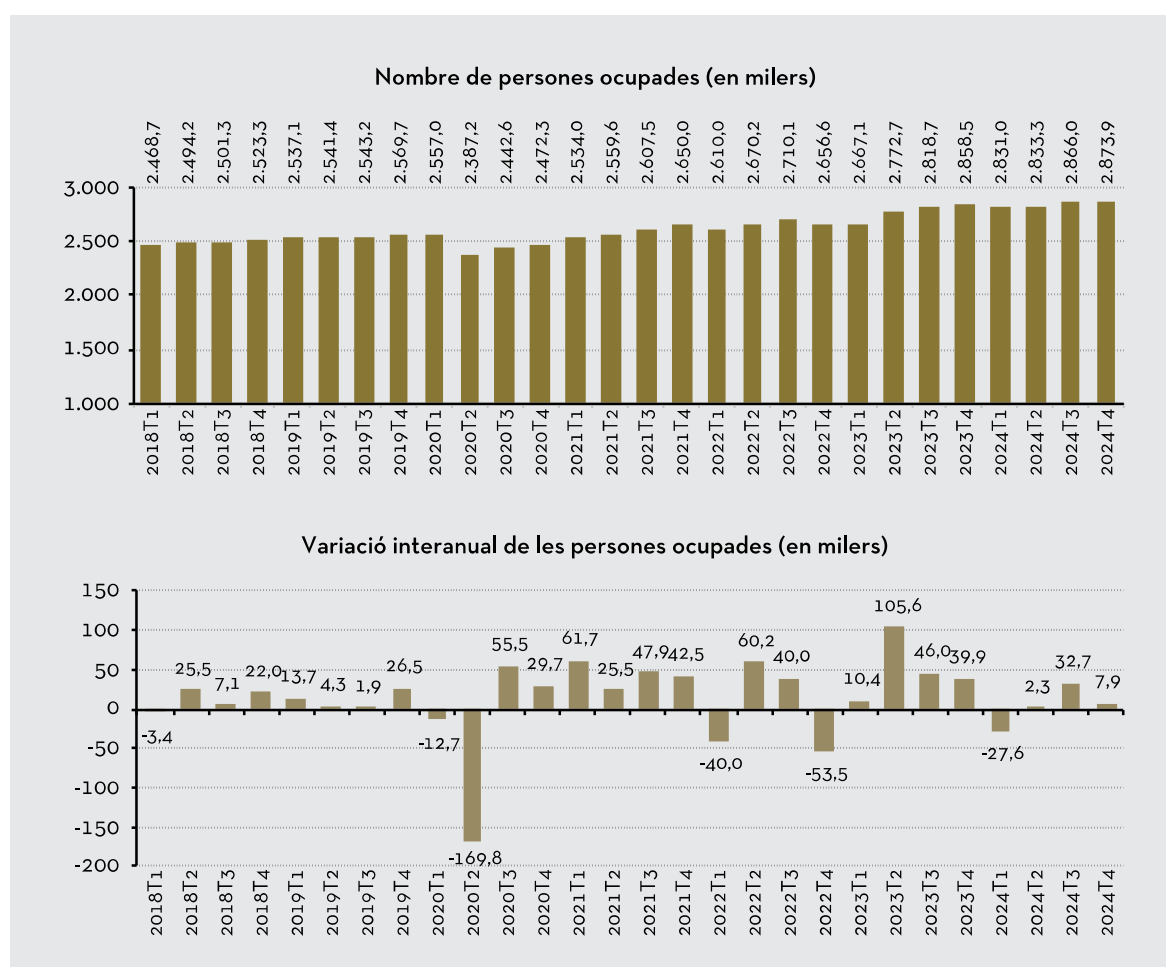
En aquests darrers sis anys, la situació del mercat de treball s'ha vist subjecte a un gran dinamisme. El 2018 partíem d'una situació en què el mercat laboral continuava en fase de recuperació després de la prolongada crisi econòmica que va començar el 2008. L'atur, encara que es mantenia a nivells alts, havia començat a descendir, però persistien problemes estructurals d'ampli abast, com l'alta temporalitat i l'atur juvenil. L'economia espanyola començava a estabilitzar-se, i s'observava un increment en la creació d'ocupació. Aquesta situació es va trancar abruptament l'any 2020, marcat per la pandèmia de la COVID-19. El confinament i les restriccions físiques per controlar la propagació del virus van conduir a una crisi econòmica que va derivar en un augment de l'atur i dels ERTO, però que es va acompanyar també de mesures importants de suport governamental per protegir l'ocupació i les persones afectades. A partir del 2022 i superada la pandèmia, es va anar produint una millora general del mercat de treball, amb un augment de l'ocupació i una reducció de la temporalitat, cosa que, sens dubte, ha estat una de les claus de la millora recent en les dinàmiques de la inclusió.

Aquest capítol està estructurat en tres parts diferenciades. L'apartat que segueix aquesta introducció analitza l'evolució durant els darrers cinc anys dels principals indicadors del mercat de treball en termes d'ocupació, atur i nivell salarial. L'últim epígraf se centra en la relació que existeix entre l'ocupació i l'exclusió social a la diòcesi de Barcelona, així com en els principals problemes que el conjunt de les llars i la població d'aquest territori experimenten en relació amb la dimensió de l'ocupació.

4.2. L'ocupació es recupera però el creixement salarial és insuficient

L'evolució recent que ha experimentat l'economia en els darrers anys s'ha traslladat a l'àmbit de l'ocupació de manera que, sobretot, des del 2023, s'ha generat un volum d'ocupació molt apreciable, amb una conseqüent reducció de la taxa d'atur. Malgrat les típiques variacions estacionals que s'observen en el darrer i primer trimestre de cada any, durant el període que va des de 2018 fins a 2024 s'observa un mercat de treball molt dinàmic, amb augments significatius del nombre de persones ocupades, de manera que no només s'han recuperat els nivells d'ocupació previs a la pandèmia per la COVID-19, sinó que s'han superat.

GRFIC 25. Evolució i variació del nombre de persones ocupades a la província de Barcelona segons trimestre (2018-2024)

Font: INE.

Tal com es pot observar a la Taula 12, entre els anys 2018 i 2024 el nombre de persones ocupades s'ha incrementat a la província de Barcelona un 14,2%, passant de 2.496.900 a 2.851.000 persones ocupades. Des d'una perspectiva comparada, la província de Barcelona mostra una taxa de creixement de l'ocupació lleugerament superior a la del conjunt de Catalunya (13,8%) i Espanya (12%).

A la província de Barcelona, bona part d'aquest augment de l'ocupació s'ha concentrat al sector serveis, que ha augmentat un 18,6% i, en menor mesura, a la construcció (12,1%). En canvi, l'ocupació a la indústria ha retrocedit un 2,1% i al sector primari, un 15%. Això ha suposat un augment del pes específic del sector serveis sobre el conjunt de l'economia productiva, que ha passat de representar un 75% el 2018 a un 77,9% el 2024.

TAULA 12. Evolució del nombre de persones ocupades (en milers) a la província de Barcelona, Catalunya i Espanya segons sector econòmic (2018-2024)

	Nombre de persones ocupades (en milers)				Distribució per sector		
	2018	2021	2024	Evolució (2018-24)	2018	2021	2024
Espanya							
Sector primari	812,6	818,0	752,1	-7,4%	4,2%	4,1%	3,5%
Indústria	2.708,3	2.710,6	2.886,8	+6,6%	14,0%	13,7%	13,3%
Construcció	1.221,8	1.315,2	1.463,8	+19,8%	6,3%	6,6%	6,8%
Serveis	14.585,1	14.989,7	16.551,1	+13,5%	75,5%	75,6%	76,4%
Total	19.327,7	19.833,5	21.653,9	+12,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Catalunya							
Sector primari	58,0	56,4	45,2	-22,1%	1,7%	1,6%	1,2%
Indústria	626,6	587,2	636,8	+1,6%	18,6%	16,8%	16,6%
Construcció	212,5	223,9	236,5	+11,3%	6,3%	6,4%	6,2%
Serveis	2.465,1	2.622,6	2.908,6	+18,0%	73,3%	75,1%	76,0%
Total	3.362,2	3.490,1	3.827,1	+13,8%	100,0%	100,0%	100,0%
Barcelona							
Sector primari	12,1	11,6	10,3	-15,0%	0,5%	0,4%	0,4%
Indústria	465,6	428,4	455,6	-2,1%	18,6%	16,6%	16,0%
Construcció	147,4	159,2	165,2	+12,1%	5,9%	6,2%	5,8%
Serveis	1.871,8	1.988,5	2.219,9	+18,6%	75,0%	76,8%	77,9%
Total	2.496,9	2.587,8	2.851,0	+14,2%	100,0%	100,0%	100,0%

Font: INE. Enquesta de població activa

Entre el 2018 i el 2024, el mercat de treball a la província de Barcelona ha vist créixer el seu volum de persones ocupades en una mica més de 354.000 persones i resulta de gran interès destacar que la major part d'aquest augment s'ha degut a la població nascuda a l'estranger, que ha experimentat un creixement del 75,6% en aquest període. A la província de Barcelona, les persones d'origen estranger representen actualment un 29,5% de totes les persones ocupades —enfront del 22,5% del conjunt d'Espanya— quan el 2018 suposaven només el 19,2%. Juntament amb aquest grup, també les persones de menys de 30 anys han augmentat de manera important en el mateix període, passant de 383.000 a 491.000 persones ocupades. El pes específic important que han adquirit migrants i persones joves dins del mercat laboral, tot i ser una dada positiva, ha de ser, però, presa amb especial cautela, en concentrar-se la creació d'ocupació en el sector serveis, sovint de baixa remuneració i estabilitat.

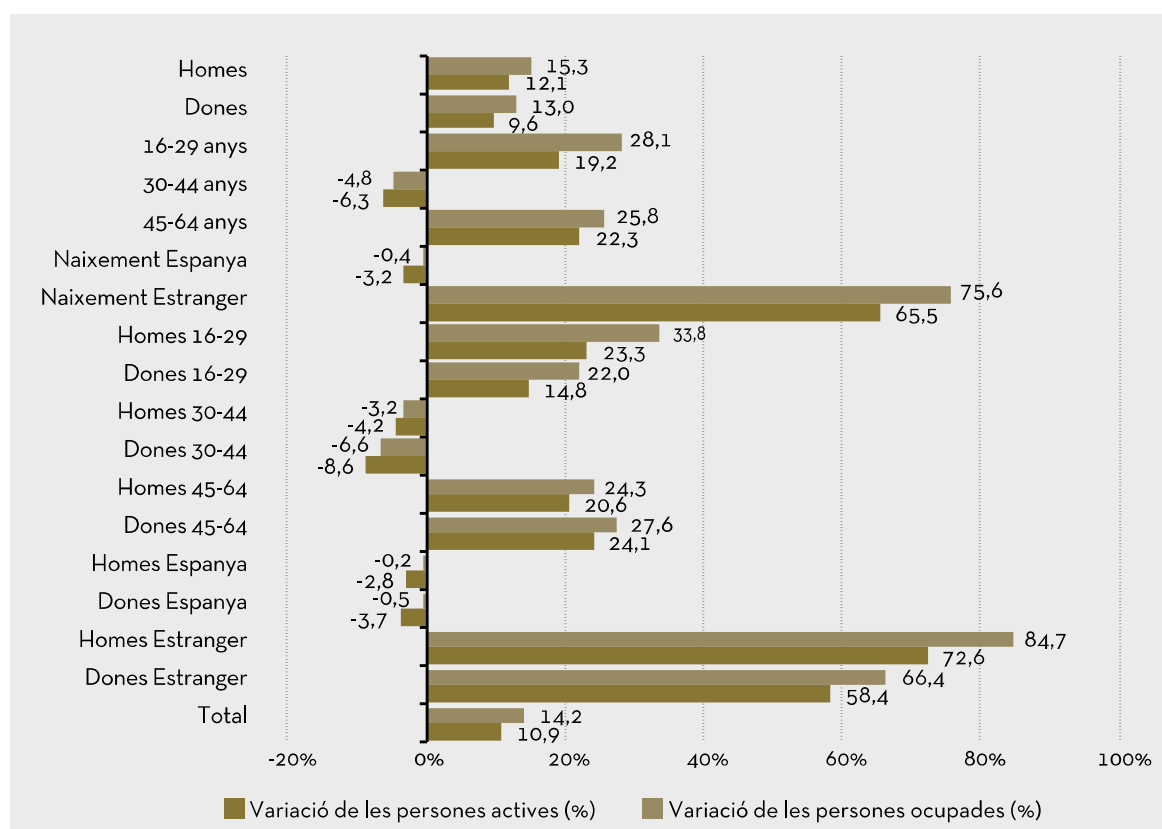
TAULA 13. Evolució del nombre de persones ocupades a la província de Barcelona i Catalunya segons sexe, edat i lloc de naixement (2018-2024)

	Catalunya				Barcelona			
	2018	2021	2024	Evolució (2018-24) %	2018	2021	2024	Evolució (2018-24) %
Homes	1.781,9	1.856,9	2.045,0	+14,8	1.309,1	1.359,7	1.509,3	+15,3
Dones	1.580,3	1.633,2	1.782,1	+12,8	1.187,8	1.228,1	1.341,8	+13,0
16-29 anys	512,4	529,4	662,9	+29,4	383,4	397,9	491,1	+28,1
30-44 anys	1.370,4	1.305,3	1.306,5	-4,7	1.029,1	974,4	979,3	-4,8
45-64 anys	1.445,3	1.605,8	1.793,6	+24,1	1.060,1	1.177,7	1.333,7	+25,8
Naixement								
Espanya	2.712,4	2.685,9	2.717,6	+0,2	2.018,5	1.977,4	2.011,0	-0,4
Naixement								
Estranger	649,7	804,2	1.109,5	+70,8	478,4	610,4	840,0	+75,6
Homes 16-29	264,3	275,6	356,9	+35,0	197,2	203,4	264,0	+33,8
Dones 16-29	248,1	253,8	306,0	+23,3	186,1	194,5	227,1	+22,0
Homes 30-44	722,7	691,0	703,9	-2,6	535,9	508,9	518,5	-3,2
Dones 30-44	647,7	614,2	602,6	-7,0	493,2	465,5	460,8	-6,6
Homes 45-64	773,2	859,8	945,0	+22,2	561,1	623,8	697,2	+24,3
Dones 45-64	672,0	746,0	848,5	+26,3	499,0	554,0	636,5	+27,6
Homes España	1.445,4	1.414,4	1.455,2	+0,7	1.069,9	1.031,0	1.067,4	-0,2
Dones España	1.267,1	1.271,5	1.262,4	-0,4	948,6	946,4	943,6	-0,5
Homes Estranger	336,6	442,5	589,8	+75,2	239,2	328,7	441,9	+84,7
Dones Estranger	313,2	361,7	519,6	+65,9	239,2	281,7	398,2	+66,4
Total	3.362,2	3.490,1	3.827,1	+13,8	2.496,9	2.587,8	2.851,0	+14,2

Font: INE. Enquesta de població activa

És important explicar que el notable augment observat en el nombre de persones ocupades nascudes a l'estranger s'ha degut, en bona mesura, al fet que aquest ha estat el grup social que més ha augmentat en termes de població activa. Entre el 2018 i el 2024 les persones migrants en edat activa disposades a treballar han augmentat un 65,5% a la província de Barcelona. Per contra, les persones nascudes dins de l'Estat s'han reduït en un 3,2% en termes de població activa, cosa que en bona mesura es podria explicar a causa del saldo negatiu existent en el relleu generacional de la població autòctona.

GRÀFIC 26. Taxa de variació entre el 2018 i el 2024 del nombre de persones actives i ocupades a la província de Barcelona, segons sexe, edat i lloc de naixement

Font: INE. Enquesta de Població Activa.

La recuperació econòmica, juntament amb l'important creixement en l'ocupació que s'ha donat no ha comportat, tanmateix, un creixement apreciable dels salaris en termes reals. Segons l'Enquesta de Població Activa, entre 2018 i 2023 el salari mitjà brut mensual va augmentar un 18% a Catalunya, gairebé un punt percentual més que el creixement registrat en el conjunt d'Espanya (16,9%). Aquest creixement, però, ha de ser matisat, ja que en considerar la inflació

d'aquest període —amb un creixement moderat de l'IPC el 2018 i 2020, però elevat a partir del 2021— **el creixement en euros constants (16) hauria estat molt moderat a Catalunya (2,2%) i pràcticament inexistent al conjunt d'Espanya (0,7%).**

L'evolució dels salaris posa també de manifest que es manté, d'altra banda, en nivells molt semblants, la diferència salarial entre Catalunya i el conjunt de l'Estat, amb un salari mitjà brut que se situa aproximadament entre un 6% i 8% per sobre de la mitjana estatal.

TAULA 14. Evolució del salari mitjà brut mensual de l'ocupació principal de les persones assalariades a Catalunya i Espanya (2018-2023)

	Espanya		Catalunya	
	€ corrents/ mes	€ corrents/mes Base 2023	€ corrents/ mes	€ corrents/mes Base 2023
2018	1.944	2.258	2.068	2.388
2019	1.982	2.286	2.144	2.453
2020	2.039	2.358	2.158	2.480
2021	2.076	2.330	2.175	2.429
2022	2.119	2.193	2.262	2.338
2023	2.273	2.273	2.439	2.439
2018-23 (%)	+16,9%	+0,7%	+18,0%	+2,2%

Nota: per calcular la renda mediana equivalent en euros constants s'ha utilitzat la variació de les mitjanes anuals de l'IPC.

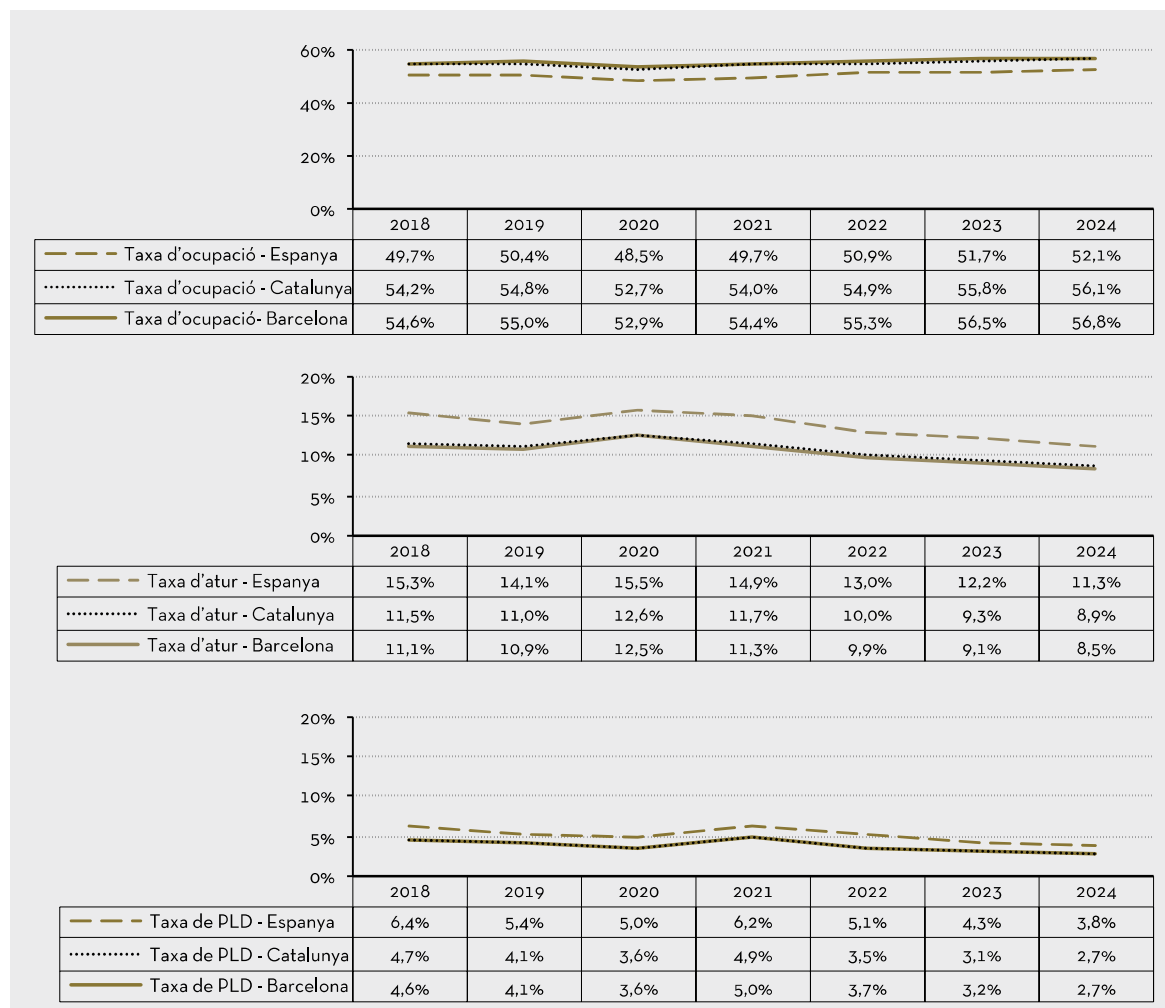
Fonts: INE. Enquesta de Població Activa; índex de preus de consum per comunitats autònomes.

Com és lògic, l'evolució experimentada per l'ocupació un cop superada la crisi pandèmica ha tingut el reflex en la tendència que ha seguit la taxa d'atur. Actualment, tant el conjunt d'Espanya com Catalunya i la província de Barcelona registren unes taxes d'atur —11,3%, 8,9% i 8,5%, respectivament—, inferiors a les de l'any 2018, però encara superiors a les que existien abans de la crisi econòmica del 2008 (17).

(16) Els euros constants són una mesura que proporciona el valor efectiu d'un bé o servei en un moment determinat sense tenir en compte l'increment (o decrement) de preus a causa de qualsevol procés d'inflació (o deflació). Els euros corrents, en canvi, inclouen l'efecte de la inflació. Per exemple, si en un determinat període el salari mitjà ha augmentat un 8% —posem que de 1.000 euros ha passat a 1.080— la inflació en aquest període ha estat del 5%, diríem que el salari mitjà ha experimentat un creixement del 8% en termes d'euros corrents —es tracta del creixement percentual entre 1.000 i 1.080—, però un augment del 2,86% en termes d'euros constants —o, el que és el mateix, el creixement percentual existent entre 1050 i 1080—.

(17) El 2007, per exemple, la taxa d'atur a Catalunya era del 6,5% segons l'EPA, mentre que la d'Espanya se situava en un 8,2%.

GRÀFIC 27. Evolució de la taxa d'ocupació, atur i atur de llarga durada a la província de Barcelona, Catalunya i Espanya (2018-2024)

PLD: fa referència a l'atur de llarga durada.

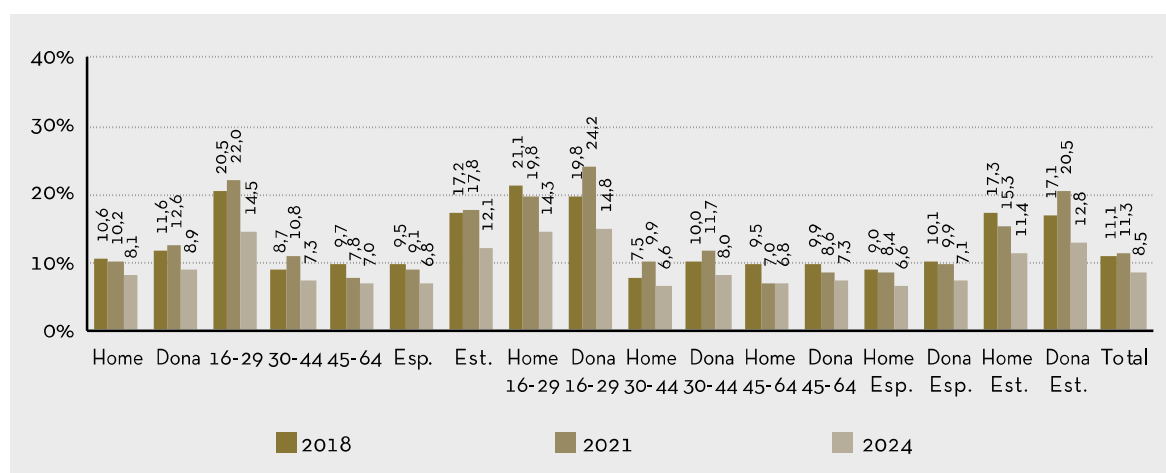
Font: INE. Enquesta de Població Activa.

Juntament amb la taxa general d'atur, també ha disminuït de manera notable la taxa d'atur de llarga durada **(18)**, que l'any 2024 se situa a la província de Barcelona i al conjunt de Catalunya un 2,7% i a Espanya, un 3,8%. Entre el 2018 i el 2024, aquesta taxa s'ha reduït al voltant de 2 punts percentuals a la província de Barcelona i Catalunya i 2,6 punts percentuals a Espanya. Tot i aquesta reducció, aquesta dada significa que, a la província de Barcelona, el 2,7% de totes les persones en edat activa i disposades a treballar porten almenys un any a l'atur i que de totes les persones que estan a l'atur, al voltant d'un 32% es troben en aquesta situació.

(18) La taxa d'atur de llarga durada expressa, sobre el total de la població activa, el nombre de persones que porten 12 mesos com a mínim buscant feina i no han treballat en aquest període.

La reducció que ha experimentat la taxa d'atur a la província de Barcelona, passant de l'11,1% a un 8,5% entre el 2018 i el 2024, no ha afectat de la mateixa manera els diferents grups socials. Les reduccions més grans d'aquest període s'han donat entre els homes menors de 30 anys (-6,8 punts percentuals), el conjunt de persones menors de 30 anys (-5,9), els homes d'origen estranger (-5,8) i la població d'origen estranger en general (-5,1). La reducció de la taxa d'atur de les persones nascudes a l'estranger no ha d'amagar, però, que aquestes mantenen unes taxes d'atur notablement més grans que les de les persones nascudes dins de l'Estat. El 2024, la taxa de desocupació de persones d'origen estranger a la província de Barcelona és del 12,1%, davant del 6,8% de les persones nascudes dins de l'Estat. Passa el mateix amb les persones joves, que, tot i ser un dels grups sociodemogràfics on més s'ha reduït la taxa d'atur, continuen mantenint una taxa (14,5%) molt superior a la del conjunt de les persones actives (8,5%).

GRÀFIC 28. Evolució de la taxa d'atur a la província de Barcelona, segons sexe, edat i lloc de naixement (2018-2024)

*Esp.: espanyols; Est.: estrangers.

Font: INE. Enquesta de Població Activa.

També s'han produït alguns canvis que han de ser interpretats de manera positiva, tant pel que fa a la parcialitat de l'ocupació com, sobretot, a la temporalitat. A la província de Barcelona, la taxa de parcialitat, per exemple, s'ha mantingut relativament estable entre el 2018 i el 2024, al voltant d'un 14%. Tot i això, la parcialitat no desitjada ha disminuït en dos punts percentuals. En aquest sentit, es pot afirmar que no només s'ha reduït el nombre de persones que treballen de manera parcial involuntàriament (en no haver pogut trobar una feina a temps complet), sinó també que el seu pes relatiu és actualment una mica menor entre les persones que treballen a temps parcial.

TAULA 15. Evolució de la taxa de parcialitat i de la parcialitat no desitjada de la població ocupada i de la taxa de temporalitat i de la taxa de contractes fixos discontinus de la població assalariada a la província de Barcelona i Catalunya (2018-2024)

(%)	Catalunya				Barcelona			
	Taxa de parcialitat	Taxa de parcialitat no desitjada	Taxa de temporalitat	Taxa CFD*	Taxa de parcialitat	Taxa de parcialitat no desitjada	Taxa de temporalitat	Taxa CFD*
2018	14,1	6,8	21,9	1,3	14,0	6,9	21,3	0,6
2019	14,6	6,1	21,6	1,4	14,6	6,2	21,2	0,8
2020	13,9	5,8	19,6	1,2	13,7	5,8	19,1	0,7
2021	13,0	5,9	20,7	1,5	13,2	6,1	20,4	0,9
2022	12,6	5,4	17,6	1,8	12,4	5,2	16,9	1,2
2023	12,4	4,5	14,1	2,5	12,5	4,3	13,6	1,7
2024	13,8	4,8	12,2	2,9	14,2	4,9	11,6	2,1
Dif. 2021-24	+0,7	-1,1	-8,5	+1,4	+1,1	-1,2	-8,8	+1,1
Dif. 2018-24	-0,3	-2,0	-9,7	+1,6	+0,2	-2,0	-9,6	+1,5

* Es tracta de persones ocupades amb contractes fixos discontinus.

Font: INE. Enquesta de Població Activa.

Finalment, és important destacar que s'ha produït un descens molt acusat de la taxa de temporalitat –fenomen, juntament amb la desocupació, estretament vinculat als grups socioeconòmics més vulnerables–, en molt bona mesura, impulsat per la reforma laboral de 2021 **(19)** que, entre d'altres canvis, introduïa restriccions en l'ús dels contractes temporals. Com a conseqüència, entre el 2021 i el 2024 la taxa de temporalitat ha disminuït a la província de Barcelona en 8,8 punts percentuals, cosa que ha suposat una mitigació de la incertesa laboral per a un nombre important de persones treballadores. Si bé és cert que, amb la reforma laboral esmentada han augmentat algunes modalitats de contractació que malgrat considerar-se indefinides tenen un alt component de temporalitat (com, per exemple, el cas dels contractes fixos discontinus), no es pot obviar que la temporalitat s'ha reduït de manera notable, fent augmentar així la seguretat i estabilitat de molts treballadors i treballadores.

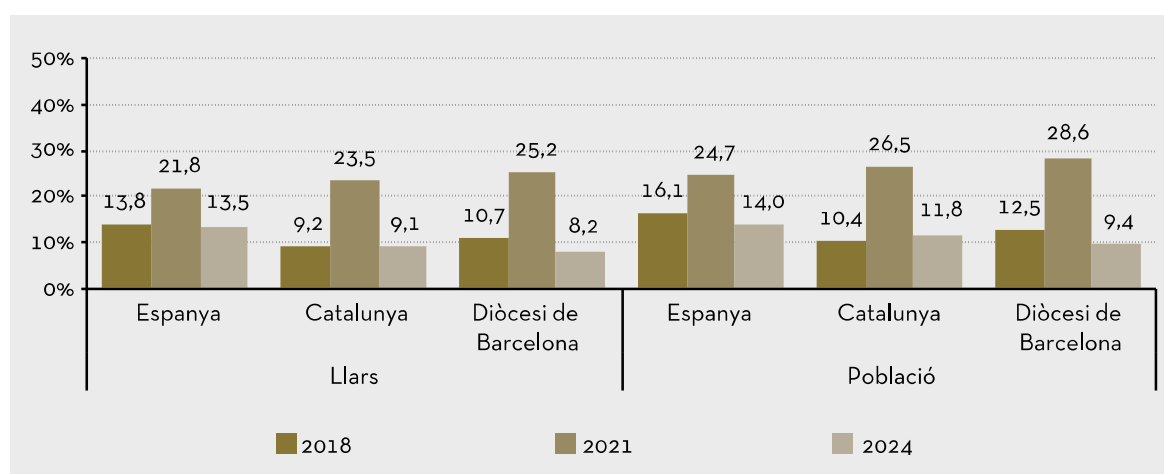
(19) Es tracta de la reforma laboral aprovada el 28 de desembre del 2021 mitjançant el Reial decret llei 32/2021 de mesures urgents per a la reforma laboral, la garantia de l'estabilitat en l'ocupació i la transformació del mercat de treball.

4.3. Les dificultats de la població en situació d'exclusió en l'àmbit de l'ocupació

Els indicadors recollits per a l'any 2024 relatius a la dimensió de l'ocupació reflecteixen, com ja s'ha esmentat diverses vegades al llarg d'aquest informe, una evolució positiva respecte de la darrera edició de l'EINSFOESSA, deguda al creixement recent experimentat per l'economia i el mercat de treball i el període especialment crític en què es va dur a terme l'enquesta del 2021.

El 2024, les situacions d'exclusió social en l'àmbit de l'ocupació afecten el 8,2% de les llars i el 9,4% de la població a la diòcesi de Barcelona. La comparativa millor situació respecte de Catalunya i, sobretot, del conjunt d'Espanya que presenten els indicadors de l'ocupació analitzats a l'epígraf anterior també es pot traslladar aquí, ja que la diòcesi de Barcelona presenta una incidència menor que els territoris esmentats dels problemes d'exclusió vinculats a aquesta dimensió. La prevalença de les llars amb problemes d'exclusió social en la dimensió de l'ocupació és 0,9 i 2,3 punts percentuals menor, respectivament, que la que es dona entre les llars i la població catalana en conjunt.

GRÀFIC 29. Evolució del percentatge de la població i de les llars de la diòcesi de Barcelona, Catalunya i Espanya amb problemes d'exclusió social a la dimensió de l'ocupació (2018-2024)

Font: EINSFOESSA 2018, 2021 i 2024.

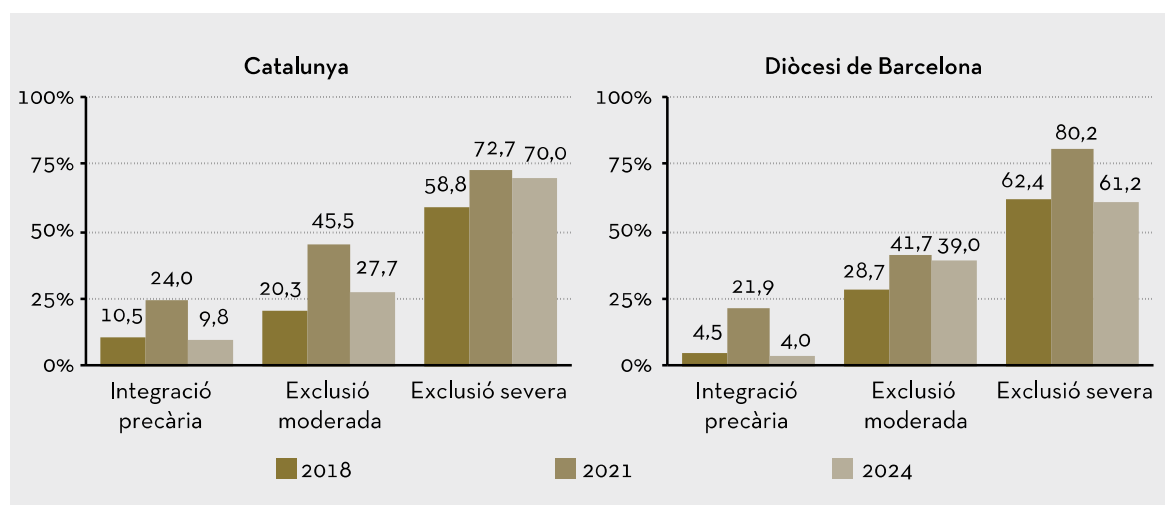
Amb tot, potser el tret més important que cal destacar és la reducció molt notable que s'ha produït en l'abast de les situacions d'exclusió social associades a la dimensió de l'ocupació des del 2021, que situa els valors de la província de Barcelona, de Catalunya i d'Espanya en nivells similars als que es donaven l'any

2018, quan la recuperació després de la crisi econòmica del 2008 ja era més que evident. A la diòcesi de Barcelona, concretament, l'exclusió social en aquesta dimensió ha baixat els sis últims anys per al conjunt de la població en 3,1 punts percentuals.

Si bé és cert que aquests tres anys la reducció dels problemes d'exclusió en l'ocupació ha estat clara, cal assenyalar també que, almenys en el cas de la diòcesi de Barcelona, aquesta millora no s'ha traslladat de la mateixa manera a tota la població. Si es consideren els diferents nivells d'exclusió social es pot comprovar com en el període comprès entre els anys 2021 i 2024 la reducció dels problemes d'exclusió vinculats a l'ocupació s'ha produït de manera important tant entre les persones en situació d'integració precària, com entre les que es troben en exclusió severa i, en menor mesura, entre les que es troben en exclusió.

Cal precisar, però, que malgrat que el percentatge de la població en exclusió severa s'ha reduït a la diòcesi de Barcelona —passant d'un 13,8% a un 6% entre el 2018 i el 2024— i que, per tant, el nombre de persones amb aquest nivell d'exclusió ha disminuït notablement, no es pot passar per alt el fet que, tot i la millora global dels indicadors de l'ocupació, la incidència aquests problemes continua sent molt elevada entre les persones en situació d'exclusió severa.

GRÀFIC 30. Evolució del percentatge de la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya amb problemes d'exclusió social en la dimensió de l'ocupació segons nivell d'integració social (2018-2024)

Font: EINSFOESSA 2018, 2021 i 2024.

La Taula 16 recull els indicadors relatius a l'exclusió en la dimensió de l'ocupació, tant per a la diòcesi de Barcelona com per a tot Catalunya, des de l'any 2018, diferenciant entre el conjunt de les llars i les que es troben en situació d'exclusió. Des d'una perspectiva evolutiva, la principal dada que cal destacar és la reducció respecte del 2021 de la majoria d'aquests indicadors per al conjunt de les llars de tots dos territoris. Els indicadors que més s'han reduït a la diòcesi de Barcelona han estat els relacionats amb les llars on la persona sustentadora principal pateix inestabilitat laboral greu (-13,7 punts percentuals), les llars amb totes les persones actives aturades (-5,5) i les llars on la persona sustentadora principal està en atur de llarga durada (-4).

Aquesta tendència, però, és menys favorable si es compara la situació del 2024 amb què existia el 2018, molt especialment, entre les llars en situació d'exclusió social. Dels sis indicadors inclosos en aquesta dimensió, les llars en situació d'exclusió social a la diòcesi de Barcelona registren un augment en dos d'ells. El que experimenta el major increment és el referent a les llars on la persona sustentadora principal té una feina d'exclusió, que ascendeix a 4,1 punts en el període examinat, de manera que, el 2024, afecta al 9,4% de llars en exclusió. La proporció de llars on la persona sustentadora principal té una feina irregular, d'altra banda, puja de manera clara, encara que amb menys força (+1,4 punts percentuals). Entre els indicadors que milloren, cal destacar el descens de 14 punts en la proporció de llars amb almenys una persona aturada de llarga durada, sense títol professional i que no ha rebut formació en el darrer any. Finalment, els indicadors referits a les llars en exclusió al conjunt de Catalunya comparteixen un empitjorament similar al de la diòcesi de Barcelona, però amb menys intensitat.

TAULA 16. Evolució del percentatge de llars de la diòcesi de Barcelona i Catalunya afectades per diversos problemes d'exclusió social en la dimensió de l'ocupació, per al total de les llars i llars en exclusió social (2018-2024)

	Total de llars				Llars en exclusió			
	2018	2021	2024	Dif. 2018-24	2018	2021	2024	Dif. 2018-24
Catalunya								
IDo1. Llar amb la persona SP a l'atur des de fa un any o més	2,0	4,0	1,9	-0,1	14,1	15,8	12,4	-1,7
IDo2. Llar on la persona SP té una ocupació d'exclusió	0,6	2,5	1,9	+1,3	3,1	5,0	7,9	+4,8

	Total de llars				Llars en exclusió			
	2018	2021	2024	Dif. 2018-24	2018	2021	2024	Dif. 2018-24
ID03. Llar on la persona SP té una ocupació irregular: sense contracte i sense cobertura a la Seguretat Social	1,0	1,5	1,6	+0,6	4,7	5,0	9,6	+4,9
ID05. Llar amb almenys una persona aturada de llarga durada, sense títol professional i sense haver rebut formació ocupacional o haver realitzat estudis en el darrer any	4,4	6,1	3,0	-1,4	25,5	23,2	19,1	-6,4
ID06. Llar amb totes les persones actives aturades	3,8	8,2	4,0	+0,2	24,6	31,9	27,6	+3,0
ID37. Llar amb la persona SP activa, en inestabilitat laboral greu (≥3 contractes o ≥3 empreses o ≥3 mesos en atur)	3,1	13,1	2,8	-0,3	12,5	26,0	15,6	+3,1
Diòcesi de Barcelona								
ID01. Llar amb la persona SP a l'atur des de fa un any o més	2,2	5,6	1,5	-0,7	12,0	19,3	6,1	-5,9
ID02. Llar on la persona SP té una ocupació d'exclusió	1,5	1,2	1,7	+0,2	5,3	2,7	9,4	+4,1
ID03. Llar on la persona SP té una ocupació irregular: sense contracte i sense cobertura a la Seguretat Social	2,3	2,3	2,0	-0,3	9,2	6,9	10,6	+1,4
ID05. Llar amb almenys una persona aturada de llarga durada, sense títol professional i sense haver rebut formació ocupacional o haver realitzat estudis en el darrer any	5,0	5,4	1,8	-3,2	25,9	20,4	11,9	-14,0
ID06. Llar amb totes les persones actives aturades	5,0	9,0	3,4	-1,6	24,9	32,1	21,8	-3,1
ID37. Llar amb la persona SP activa, en inestabilitat laboral greu (≥3 contractes o ≥3 empreses o ≥3 mesos en atur)	2,1	15,5	1,8	-0,3	8,8	31,9	9,9	+1,1

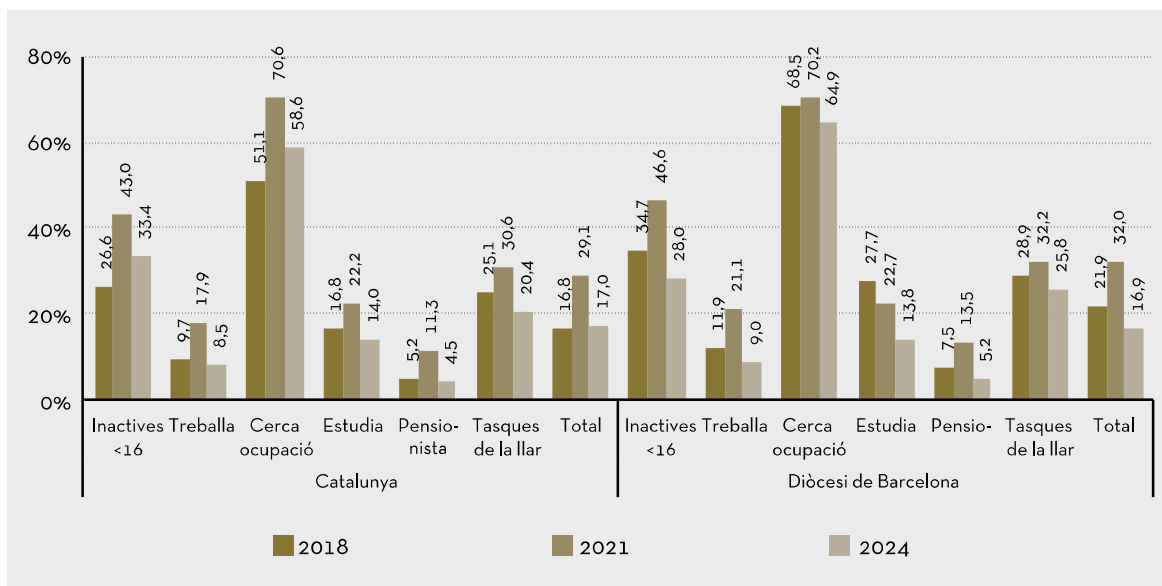
SP: fa referència a la persona sustentadora principal de la llar.

Font: EINSFOESSA 2018, 2021 i 2024.

D'altra banda, també es pot destacar que la situació que presenten les llars de la diòcesi de Barcelona el 2024 resulta comparativament millor que la que s'observa per a les llars del conjunt de Catalunya. Les diferències són petites, però la prevalença de bona part dels problemes d'exclusió en la dimensió de l'ocupació són menors a la diòcesi de Barcelona, fet que resulta coherent amb la millor situació que presenten els indicadors sobre l'ocupació i les condicions que s'han analitzat a l'epígraf previ.

La millora relativa respecte de l'any 2021 dels indicadors d'exclusió vinculats a l'ocupació ha suposat una reducció molt apreciable dels nivells d'exclusió social entre els diferents grups en què la població es pot distribuir en relació amb l'ocupació. Amb tot, quan es considera el període més ampli que va des del 2018 al 2024, són destacables alguns fets. En primer lloc, la persistència d'alts nivells d'exclusió social en grups específics de persones actives, com ara les persones aturades, i de persones inactives, com les persones menors de 16 anys. Si a la diòcesi de Barcelona, la situació de les persones que busquen feina és paradigmàtica en aquest sentit, al conjunt de Catalunya cal ressaltar que la taxa d'exclusió en l'ocupació d'aquest grup se situa el 2024 per sobre de la del 2018, cosa que no fa sinó posar de manifest l'especial vulnerabilitat que presenten les persones aturades. D'altra banda, cal destacar també perquè això implica qüestionar fins a quin punt comptar amb una ocupació és un antídoto infal·libre davant l'exclusió social, la relativament important prevalença dels problemes d'exclusió social entre les persones ocupades. A la diòcesi de Barcelona, el 9% de totes elles es troba en una situació d'exclusió social, mentre que a Catalunya aquest indicador és del 8,5%.

GRÀFIC 31. Evolució de la proporció de persones en situació d'exclusió social de la diòcesi de Barcelona i Catalunya segons la relació amb l'activitat de la població (2018-2024)

Font: EINSFOESSA 2018, 2021 i 2024.

Capítol 5

Disminueix la pobresa i augmenta l'accés a Ingrés Mínim Vital

5.1. Introducció

Les dades més recents sobre els ingressos de les persones i les llars recollides a l'Enquesta de Condicions de Vida de 2024 reflecteixen, com a resultat de l'evolució positiva que ha experimentat el conjunt de l'economia i l'ocupació després de la crisi de la pandèmia, una disminució gradual de les taxes de pobresa que el 2021 van arribar a assolir nivells similars als del període més crític de l'anterior crisi de 2008. El fet que aquesta tendència hagi vingut acompanyada d'una lleugera disminució de la desigualtat basada en els ingressos ha de ser interpretat també positivament, malgrat que Espanya continua situant-se encara per sobre dels nivells de desigualtat i de risc de pobresa que resulten per al conjunt de la UE-27. I és que, malgrat el creixement de l'economia i de l'ocupació que s'observen a Espanya, encara cal parlar d'àmplies capes de la població —entre les quals cal destacar tant les persones migrants, com les llars on hi ha persones menors d'edat— que no tenen els recursos econòmics suficients per cobrir les necessitats bàsiques.

Aquest capítol analitza, d'una banda, l'evolució recent que han experimentat les taxes de risc de pobresa i pobresa severa a Catalunya i la diòcesi de Barcelona, així com dels nivells de privació material i de desigualtat que es registren des de l'any 2018 fins al 2024 **(20)**. Després d'aquesta contextualització, els dos últims epígrafs se centren en la cobertura de les rendes mínimes en aquest

(20) Cal aclarir que l'anàlisi que es realitza al primer epígraf d'aquest apartat es fa utilitzant les dades de l'Enquesta de Condicions de Vida de l'INE i que en aquesta operació tots els resultats relatius als ingressos de les llars corresponen a l'any anterior a l'entrevista. Per tant, l'evolució que s'hi presenta correspon en termes estrictes al període 2017-2023.

territori, reprenent així la situació que descrivia l'informe anterior pel que fa al molt reduït accés a l'Ingrés Mínim Vital que s'observava al conjunt de l'Estat i, especialment, a Catalunya, on, tanmateix, la Renda Garantida de Ciutadania sí que hauria mantingut uns nivells de cobertura en aquesta comunitat autònoma relativament elevats.

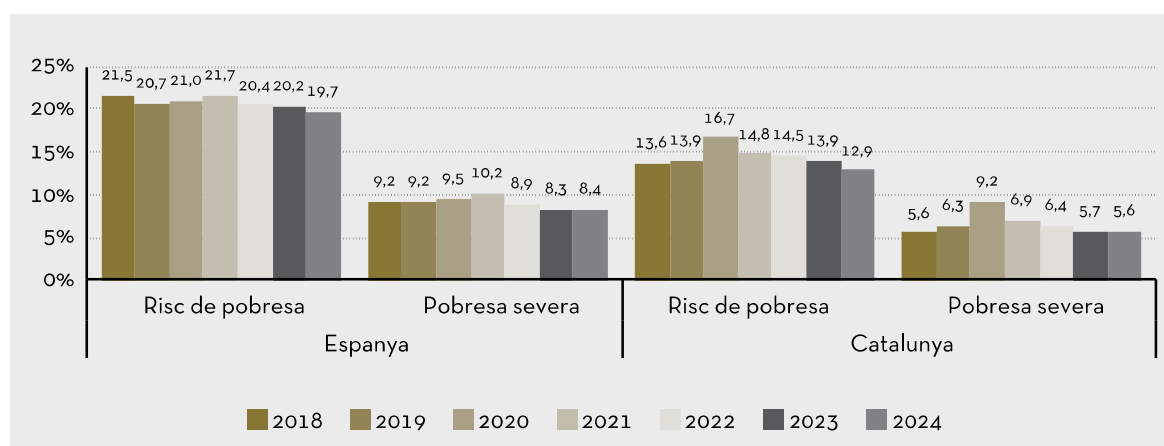
5.2. Es redueixen la pobresa i la desigualtat, però persisteixen les situacions de carència material i social severa

Tant a Catalunya com al conjunt de l'Estat les taxes de risc de pobresa i de pobresa severa s'han reduït lleugerament però gradualment des de la irrupció de la pandèmia per la COVID-19, assolint, en el cas de Catalunya, uns nivells molt similars als que es registraven l'any 2018.

A partir de les dades que proporciona l'Enquesta de Condicions de Vida de l'INE i prenent en consideració els llindars fixats a escala estatal, el 2024 la taxa de risc de pobresa a Catalunya se situa en un 12,9% de la població, i la taxa de pobresa severa, en un 5,6%, fet que implica l'existència d'aproximadament 1.022.000 i 448.000 persones, respectivament, afectades per aquestes situacions.

Des d'una perspectiva comparada, Catalunya presenta actualment i al llarg del període analitzat unes taxes de pobresa menors que les que es donen al conjunt d'Espanya, cosa que, en bona mesura, cal atribuir al nivell més gran de renda de

GRÁFICO 32. Evolució de la taxa de risc de pobresa i de pobresa severa de la població de Catalunya i Espanya (2018-2024)

Font: INE. Enquesta de condicions de vida.

les llars en aquesta comunitat autònoma. De fet, si es consideressin els llindars autonòmics, les taxes de risc de pobresa i pobresa severa arribarien el 2024 al 17,4% i 7,5%, respectivament, de la població catalana, de manera que encara se situarien per sota de les taxes estatals.

D'altra banda, des d'una perspectiva evolutiva, les dades del 2024 posen de manifest que Catalunya presenta avui uns nivells de risc de pobresa i pobresa severa molt allunyats dels obtinguts el 2020 (són 3,8 i 3,5 punts percentuals menors), semblants als registrats el 2018 i molt similars als del període precrisi de 2008. El 2008, abans de fer-se visibles els efectes d'aquesta crisi en el benestar de les llars, la taxa de risc de pobresa a Catalunya era del 12,3%, i la de pobresa severa, del 5,9%.

Juntament amb el descens de les taxes de pobresa, les dades que proporciona l'Enquesta de Condicions de Vida també mostren que durant aquest període i, molt particularment, a partir del 2021, s'ha produït a Catalunya un important augment de la renda de les llars (almenys, en termes nominals) i una disminució de la desigualtat basada en els ingressos (vegeu Taula 17).

Pel que fa a l'evolució de la renda mediana equivalent a Catalunya, cal, en efecte, afirmar que ha experimentat un creixement del 21,2% entre el 2018 i el 2024. No obstant això, aquest creixement s'hauria vist ocultat per la inflació registrada en el mateix període, de manera que la renda mitjana a penes hauria augmentat en un 3,1%. Aquesta situació contrasta amb l'observada en àmbit estatal, amb un creixement real de la renda mitjana del 10,6%, però sobre la base d'uns nivells de renda molt més reduïts. D'altra banda, les dades que proporciona l'Enquesta de Condicions de Vida posen de manifest que els nivells tradicionalment més alts de renda a Catalunya, davant dels del conjunt de l'Estat, s'han anat reduint gradualment: mentre que el 2018 la renda mitjana de Catalunya era un 23,8% més gran, el 2024 aquesta proporció s'ha reduït a un 14,9%.

L'evolució, d'altra banda, dels principals indicadors que s'empren per mesurar la desigualtat basada en els ingressos posa de manifest, fonamentalment a partir del 2021, un notable descens de la desigualtat tant a Catalunya com al conjunt de l'Estat. Entre 2021 i 2024, la relació S80/S20 **(21)** s'ha reduït a Catalunya a

(21) Aquest indicador de desigualtat expressa el quocient entre els ingressos totals percebuts pel 20% de persones amb uns ingressos equivalents més alts i els percebuts pel 20% amb els ingressos equivalents més baixos.

0,8 punts, i l'índex de Gini **(22)**, a gairebé dos punts. Aquesta reducció s'ha degut fonamentalment al major augment relatiu experimentat per les llars amb rendes més baixes a partir del 2021, de manera que el 2024 presenta, a partir d'aquests dos indicadors, els nivells de desigualtat més baixos, tant a Catalunya com a Espanya, de tot el període analitzat.

TAULA 17. Evolució de la renda mediana equivalent, de la relació S80/ S20 i de l'índex de Gini a Catalunya i Espanya (2018-2024)

	Renda mitjana equivalent		Renda mitjana equivalent (euros constants/any), base 2024		Relació S80/S20 (%)		Índex de Gini (%)	
	Espanya	Catalunya	Espanya	Catalunya	Espanya	Catalunya	Espanya	Catalunya
2018	14.785	18.302	17.462	21.516	6,0	5,2	33,2	30,3
2019	15.015	17.790	17.438	20.544	5,9	5,6	33,0	31,2
2020	16.043	18.943	18.502	21.680	5,8	6,2	32,1	31,7
2021	15.892	18.828	18.383	21.636	6,2	5,5	33,0	30,9
2022	16.814	19.734	18.864	22.038	5,6	5,2	32,0	30,0
2023	18.316	20.940	18.957	21.652	5,5	5,0	31,5	29,9
2024	19.307	22.185	19.307	22.185	5,4	4,7	31,2	29,0
2018-20*	+8,5%	+3,5%	+6,0%	+0,8%	-0,2	+1,0	-1,1	+ 1,4
2021-24*	+21,5%	+17,8%	+5,0%	+2,5%	-0,8	-0,8	-1,8	-1,9
2018-24*	+30,6%	+21,2%	+10,6%	+3,1%	-0,6	-0,5	-2,0	-1,3

*L'evolució s'expressa en el cas de la renda en termes de variació percentual, mentre que en el cas dels indicadors de desigualtat s'ha calculat com a diferència en termes de punts percentuals.

Nota: per calcular la renda mediana equivalent en euros constants s'ha utilitzat la variació de les mitjanes anuals de l'IPC de cada comunitat autònoma corresponents a l'any previ a la realització de l'enquesta.

Fonts: INE. Enquesta de condicions de vida; Índex de Preus de Consum per comunitats autònomes.

Tot i la disminució que han experimentat les situacions de pobresa i el nivell de desigualtat, continuen persistent, tant a Espanya com a Catalunya, uns nivells relativament alts i estables de privació, que afectarien no només els àmbits materials, sinó també els relacionals de la vida quotidiana de les persones. El 2024,

(22) L'índex de Gini és un indicador que mesura la desigualtat social a partir dels ingressos disponibles per part de la població d'una regió en un període de temps determinat. El valor de l'índex de Gini és un nombre comprès entre 0 i 100, on el 0 expressa una igualtat perfecta (tots els individus tenen els mateixos ingressos) i el 100 la desigualtat absoluta (una persona té tots els ingressos i les altres, cap).

les situacions de carència material i social severa **(23)** afecten, en tots dos territoris, una mica més d'un 8% de la població.

En el cas de Catalunya, les situacions de privació que afecten un nombre més gran de persones es relacionen amb la incapacitat de les llars per fer front a despeses imprevistes (el 35,2% de la població), la impossibilitat, pel fet de no poder permetre-s'ho, d'anar de vacances almenys una setmana a l'any (30,4%) o no poder substituir amb mobles nous els vells o fets malbé (28,2%). Així mateix, de totes les situacions analitzades, la que presenta una evolució més desfavorable, tant a Catalunya com a Espanya, és la relativa a no permetre's mantenir l'habitatge amb una temperatura adequada. Aquest indicador passa del 8,8% el 2018 a un 17,6% el 2024.

TAULA 18. Evolució de la taxa de carència material i social severa i de la prevalença dels seus indicadors a la població Catalunya i Espanya (2018-2023)

	Espanya				Catalunya			
	2018	2021	2024	Dif. 2018-24	2018	2021	2024	Dif. 2018-24
No es pot permetre anar de vacances almenys una setmana a l'any	34,1	32,7	33,4	-0,8	27,2	27,8	30,4	+3,2
No es pot permetre un àpat de carn, pollastre o peix almenys cada dos dies	3,6	4,7	6,1	+2,5	3,9	3,9	6,2	+2,3
No es pot permetre mantenir l'habitatge a una temperatura adequada	9,1	14,3	17,6	+8,4	8,8	15,9	17,6	+8,8
No té capacitat per afrontar despeses imprevistes	35,9	33,4	35,8	-0,1	28,3	32,9	35,2	+6,9
Ha tingut endarreriments en el pagament de despeses relacionades amb l'habitatge principal o en compres a terminis en els darrers 12 mesos	9,4	14,4	14,2	+4,9	8,7	14,2	17,0	+8,2
No es pot permetre disposar d'un automòbil	5,1	4,9	5,3	+0,2	6,3	4,9	6,8	+0,5

(23) La carència material i social severa es construeix amb 13 components, dels quals set es defineixen a nivell de llar i sis són personals, diferents per a cada membre de la llar. Una persona està en situació de carència material i social severa si pateix almenys set de les 13 limitacions que formen la llista.

	Espanya				Catalunya			
	2018	2021	2024	Dif. 2018-24	2018	2021	2024	Dif. 2018-24
No pot substituir mobles fets malbé o vells	32,3	27,5	27,7	-4,7	24,9	27,2	28,2	+3,3
No es pot permetre substituir roba feta malbé per una altra de nova	8,9	8,7	8,0	-0,9	6,8	8,3	8,3	+1,5
No es pot permetre tenir dos parells de sabates en bones condicions	2,7	2,4	2,5	-0,2	2,8	2,4	2,8	+0,0
No es pot permetre reunir-se amb amics/família per menjar o prendre alguna cosa almenys una vegada al mes	10,1	8,6	8,8	-1,3	7,5	7,9	8,1	+0,6
No es pot permetre participar regularment en activitats de lleure	13,9	12,5	13,2	-0,7	11,9	11,9	13,5	+1,6
No es pot permetre gastar una petita quantitat de diners en si mateix	14,3	15,1	15,0	+0,6	10,9	14,1	15,4	+4,5
No es pot permetre connexió a internet	5,6	2,7	1,6	-4,0	4,8	1,8	1,2	-3,6
Taxa de carència material i social severa	8,7	8,3	8,3	-0,4	6,7	9,0	8,6	+1,9

Fonts: INE. Enquesta de Condicions de Vida.

5.3. Augmenta l'accés a l'IMV, encara que la cobertura se situa en nivells inferiors als del conjunt de l'Estat

L'últim informe corresponent a l'edició de l'EINSFOESSA 2021 va posar de manifest, entre d'altres, els problemes d'eficàcia (pel reduït nombre de llars beneficiàries) que a finals d'aquell any tenia l'Ingrés Mínim Vital, sens dubte, una de les mesures més importants i noves aprovades en aquell moment, en tractar-se de la primera renda mínima d'àmbit estatal.

Quatre anys després de la seva posada en marxa, el juny del 2020, el panorama que s'observava el 2021 s'ha aclarit en algun dels aspectes més problemàtics –com el de la seva gestió (24) i articulació amb la resta de les prestacions de

(24) Des de finals del 2024, la Generalitat de Catalunya ha assumit la gestió de l'Ingrés Mínim Vital.

garantia d'ingressos—, s'han introduït algunes novetats en el disseny com, per exemple, la incorporació del complement d'ajuda per a la infància (CAPI) **(25)** i la seva cobertura s'ha ampliat.

Com a contextualització, convé distingir tres tipus de trajectòries territorials a l'hora d'articular l'IMV i les rendes mínimes autonòmiques **(26)**:

- a) Les comunitats amb una renda mínima autonòmica desenvolupada en què l'IMV tendeix a ser “absorbit” per la prestació autonòmica.
- b) Les comunitats amb renda mínima significativa, però una mica menys desenvolupada que les primeres, que segueixen un camí similar a aquestes, però amb un paper molt més rellevant de l'IMV.
- c) Les comunitats amb rendes mínimes més limitades, en què l'IMV substitueix una renda mínima que tendeix a desaparèixer (una variant d'aquest cas és el de les comunitats on l'IMV assoleix nivells de cobertura molt superiors als que va arribar a tenir la RMA).

Catalunya se situaria en el segon d'aquests grups, mentre que, per exemple, el País Basc i Navarra serien les úniques comunitats ubicades al primer.

Des d'una lògica similar, altres estudis **(27)** han identificat almenys tres lògiques territorials diferents:

- La primera inclou les comunitats autònomes en què es produeix una reducció del nombre de perceptors de les rendes mínimes autonòmiques, que són substituïdes per la nova prestació estatal. Seria el cas d'Astúries, Cantàbria, La Rioja, Castella i Lleó i Aragó.

(25) El complement d'ajuda per a la infància (CAPI) és una prestació econòmica addicional inclosa dins de l'Ingres Mínim Vital (IMV), el propòsit principal del qual és proporcionar un suport econòmic a les famílies amb menors a càrrec seu que es trobin en situació de vulnerabilitat econòmica, a fi de reduir la pobresa infantil.

(26) Aguilar, M. i Arriba, A. (2024). “L'IMV i les rendes mínimes, quatre anys després”, *Llei d'Engel*, 19 de març de 2024. Disponible a: <https://lleienengel.cat/imv-i-rendes-minimes/>

(27) Sanzo, L. (2024). “IMV, Rendes Mínimes Autonòmiques i lluita contra la pobresa”, *Llei d'Engel*, 4 de desembre de 2024. Disponible a: <https://lleienengel.cat/imv-rendes-minimes-auto-nomiques-i-lluita-contr-la-pobresa/>

- La segona dinàmica destacable —observable a Catalunya, Comunitat Valenciana, Canàries i Euskadi— caracteritza aquelles comunitats autònomes en què es manté la línia ascendent de la població titular de les rendes mínimes autonòmiques, en un context en què l'IMV no només introdueix nous titulars de prestacions de garantia d'ingressos, sinó que s'obre amb freqüència.
- La tercera lògica fa referència a aquelles comunitats on l'IMV suposa introduir, *de facto*, noves formes de protecció social i no una mera transferència de prestacions. Aquestes formes noves es refereixen, en aquest sentit, a la part de l'IMV que no es deriva del traspàs net de persones de les rendes mínimes autonòmiques cap a l'IMV i que no s'associa tampoc a l'accés combinat a tots dos tipus de prestació. Es tractaria dels casos de Castella-la Manxa, Andalusia, Múrcia, Ceuta, Melilla i, amb algunes excepcions, Galícia, Balears i la Comunitat Foral de Navarra.

Finalment, l'informe 'Tercera Opinió de l'AIReF sobre l'Ingrés Mínim Vital', publicat també el 2024 **(28)**, diferencia al fil d'aquesta qüestió dos grans grups de comunitats autònomes: d'una banda, les que mantenen un nombre significatiu de beneficiaris de les rendes mínimes des de l'aparició de l'IMV —juntament amb Catalunya, Euskadi, Comunitat Valenciana, Canàries, Principat d'Astúries, Comunitat Foral de Navarra, Galícia, Illes Balears i Cantàbria—; i, de l'altra, les que han disminuït de manera significativa els beneficiaris de les rendes mínimes des de l'aparició de l'IMV —Comunitat de Madrid, Andalusia, Castella-la Manxa, Castella i Lleó, Regió de Múrcia, Extremadura, Ceuta, Melilla, La Rioja i Aragó.

Un cop caracteritzat el panorama autonòmic de les rendes mínimes i el lloc que Catalunya hi ocupa, s'aprofundirà en l'anàlisi d'aquestes prestacions en aquesta comunitat autònoma. Com s'apuntava anteriorment, des del 2021 fins al 2024 el desplegament de l'IMV ha augmentat considerablement tant al conjunt de l'Estat, com, particularment, a Catalunya i a la província de Barcelona, territoris aquests darrers que partien d'una cobertura especialment limitada. Entre el maig del 2021 i el novembre del 2024, la cobertura de llars ha augmentat en 2 punts al conjunt d'Espanya, 1,6 a Catalunya i en 1,2 a la província de Barcelona. En el moment actual, la cobertura de l'IMV de la província de Barcelona (1,7%

(28) AIReF (2024), 3a Opinió Ingrés Mínim Vital, Opinió 2/24, Madrid. Disponible a: https://www.airef.es/wp-content/uploads/2024/07/IMV/20240724_IMV_Opinion3_01Estu-dio.pdf

de les llars) és substancialment menor que la que resulta per al conjunt de Catalunya (2,1%) i, sobretot, per al conjunt d'Espanya (3,4%), la qual cosa podria explicar-se parcialment per les menors taxes de pobresa severa a Catalunya (del 5,6%, davant d'un 8,4% a Espanya), però, també, per la major taxa de *non take-up* de l'IMV a Catalunya **(29)**.

TAULA 19. Evolució del nombre i la cobertura de llars i persones beneficiàries de l'Ingrés Mínim Vital a la província de Barcelona, Catalunya i Espanya (2021-2024)

		Espanya		Catalunya		Barcelona	
		Nombre	Cobertura %	Nombre	Cobertura %	Nombre	Cobertura %
Maig 2021	Llars	260.206	1,4	16.203	0,5	10.938	0,5
	Persones beneficiàries	682.808	1,5	46.410	0,6	30.456	0,5
Novembre 2024	Llars	665.508	3,4	64.943	2,1	39.603	1,7
	Persones beneficiàries	2.021.729	4,2	212.004	2,7	124.696	2,1
Acumulat* (2020-2024)	Llars	933.496	4,8	88.574	2,8	54.534	2,4
	Persones beneficiàries	2.774.812	5,7	281.849	3,6	166.903	2,9

*Dades acumulades des del juny del 2020 fins al novembre del 2024.

Font: Secretaria d'Estat de Seguretat Social i Pensions.

A més de la menor cobertura de l'IMV que s'observa a la província de Barcelona, tant en termes de llars titulars com de persones beneficiàries **(30)** pel que fa al conjunt d'Espanya, aquest territori presenta també una distribució específica pel que fa a les diferents modalitats que pot presentar l'IMV. De les tres existents, la menys freqüent és la corresponent a l'IMV sense CAPI, que rep el 28,4% de les llars i la quantia mitjana mensual de la qual són gairebé 510 euros.

(29) L'informe més recent de l'AIREF, publicat el juliol del 2024, estima que la taxa de no accés a l'IMV a Catalunya va ser el 2023 del 67%, davant la mitjana estatal del 56%. En aquest informe les taxes de *non take-up* que es proporcionen no constitueixen estimacions probabilístiques, sinó que són el resultat de dividir les llars sol·licitants de la prestació (obtingudes a partir de les dades proporcionades per l'INSS) entre els potencials beneficiaris obtinguts a partir de les microdades subministrades per l'Agència Estatal d'Administració Tributària. Disponible a: https://www.airef.es/wp-content/uploads/2024/07/IMV/20240724_IMV_Opinion3_01Estudio.pdf

(30) S'anomena titular la persona que sol·licita la prestació en nom de la unitat de convivència i n'assumeix la representació davant l'administració. Les persones beneficiàries són el conjunt de persones que integren el nucli de convivència receptor de la prestació.

Es tractaria de l'IMV bàsic i es refereix a la prestació la quantia de la qual es calcula com la diferència entre el llindar de renda garantida i els ingressos de la llar **(31)** (31). D'altra banda, el 29,2% rebria l'IMV amb el CAPI (gairebé 806 euros mensuals de mitjana), variant de la prestació en què es rep tant l'IMV bàsic com el complement; mentre que el 42,4% restant (142,5 euros) rebria únicament el CAPI, ja que es tracta de llars els ingressos de les quals superen el llindar de renda garantida, però no els llindars específics del CAPI.

TAULA 20. Nombre de llars beneficiàries de l'Ingrés Mínim Vital a la província de Barcelona, Catalunya i Espanya per tipus de prestació (novembre de 2024)

	Espanya			Cataluña			Catalunya		
	Nombre	Distribució (%)	Quantia mitjana mensual (€)	Nombre	Distribució (%)	Quantia mitjana mensual (€)	Nombre	Distribució (%)	Quantia mitjana mensual (€)
IMV (amb CAPI o sense)	417.483	62,7	--	36.489	56,2	--	22.825	57,6	--
--IMV sense CAPI	199.211	29,9	509,5	17.122	26,4	510,4	11.264	28,4	509,6
--IMV amb CAPI	218.272	32,8	820,0	19.367	29,8	810,2	11.561	29,2	805,8
Només CAPI	248.025	37,3	130,4	28.454	43,8	147,3	16.778	42,4	142,5
Total	665.508	100,0	470,1	64.943	100,0	440,7	39.603	100,0	440,6

CAPI: Complement d'ajuda per a la infància.

Font: Secretaria d'Estat de Seguretat Social i Pensions. Ministeri d'Inclusió, Seguretat Social i Migracions.

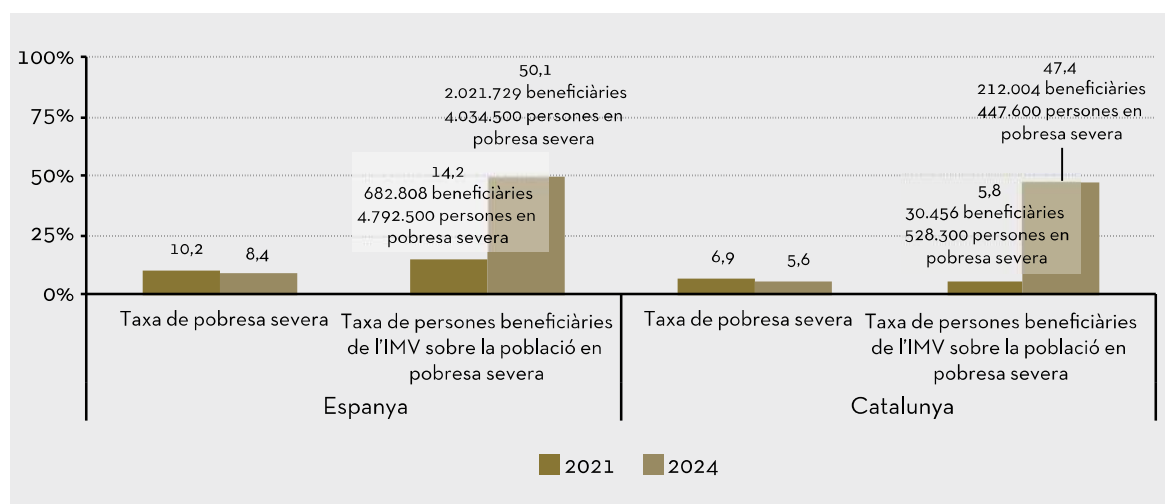
Tal com es pot observar a la Taula 20, a més d'una cobertura menor, la situació de l'IMV a la província de Barcelona es caracteritzaria per un pes relatiu més alt de la percepció d'aquesta prestació en la modalitat de només CAPI (el 42,4%, davant d'un 37,3% a Espanya) i, consegüentment, per una quantia mitjana de la prestació una mica més reduïda (440,6 euros davant de 470,1 euros en el conjunt d'Espanya).

Des d'una perspectiva més àmplia, en considerar, d'una banda, el nombre de persones beneficiàries d'aquesta prestació que ofereix la Secretaria d'Estat de la Seguretat Social i Pensions i, de l'altra, el total de persones en situació de

(31) Les llars que perceben aquesta prestació són aquelles que tenen ingressos per sota del llindar de renda garantida i on no hi ha menors d'edat.

pobresa severa de 2024 que es pot extreure de l'ECV, el resultat seria que actualment s'estarien beneficiant de l'IMV, en alguna de les seves modalitats, un 47,4% de les persones en situació de pobresa severa a Catalunya i un 50,1% a Espanya. Des d'una perspectiva evolutiva, la cobertura de l'IMV hauria millorat considerablement en aquests tres darrers anys, malgrat tot, també caldria dir que el seu marge de millora quant al nivell de cobertura continua sent gran, ja que, dins aquest exercici estimatiu, el que també es posaria de manifest és que gairebé la meitat de la població en situació de pobresa severa no rep l'Ingrés Mínim Vital.

GRÀFIC 33. Evolució del percentatge de persones en situació de pobresa severa i del de persones beneficiàries de l'Ingrés Mínim Vital sobre la població en pobresa severa de Catalunya i Espanya (2021-2024)

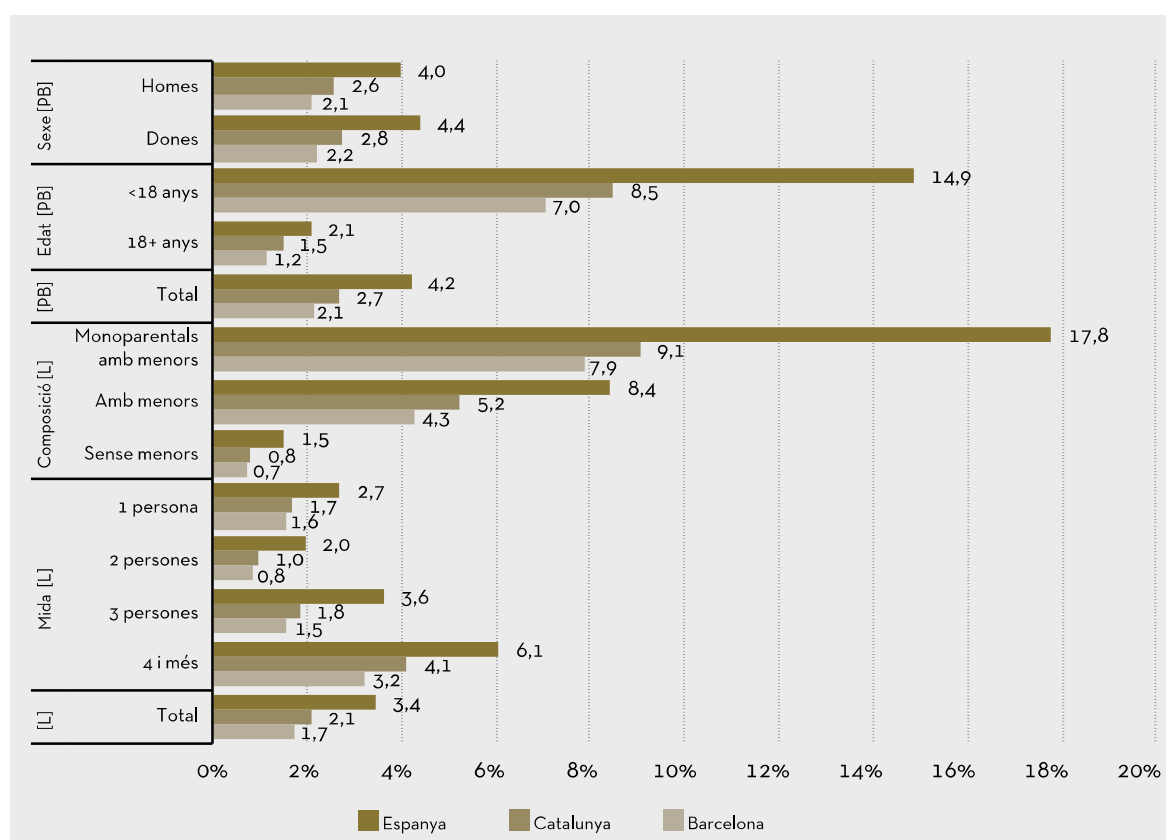

Fons: dades de les nòmines de maig del 2021 i novembre del 2024 de l'IMV proporcionades per la Secretaria d'Estat de la Seguretat Social i Pensions del Ministeri d'Inclusió, Seguretat Social i Migracions; INE. Enquesta de Condicions de Vida 2021 i 2024; Estadística contínua de població. Població en habitatges familiars. 1 de gener.

Pel que fa a la cobertura de la prestació entre diversos grups sociodemogràfics i llars, les dades de l'IMV per al novembre del 2024 posen de manifest que tant a Catalunya com al conjunt d'Espanya –i, en bona mesura, com a conseqüència de l'entrada en vigor del CAPI–, la cobertura de l'IMV és relativament elevada entre les persones menors de 18 anys. Només rebran el CAPI, o l'IMV amb el CAPI, un 8,5% de les persones menors d'edat a Catalunya i el 14,9% a Espanya. Des d'un altre punt de vista, però incidint en la mateixa idea, també es pot dir que reben l'IMV el 5,2% de les llars catalanes amb persones menors d'edat i un 8,4% del conjunt de llars espanyoles amb la mateixa composició.

Al marge de més cobertura de l'IMV entre la infància i l'adolescència —que és, d'altra banda, on es concentren àmplies capes de pobresa **(32)**—, també es pot parlar d'una cobertura de l'IMV relativament àmplia en el cas de les llars monoparentals amb persones menors d'edat. En aquest cas, a partir de les dades de la Secretaria d'Estat de Seguretat Social, es podria estimar que rebrien la prestació el 17,8% d'aquestes llars a Espanya, davant d'un 9,1% de les llars monoparentals a Catalunya. La disparitat d'aquestes taxes fa pensar que en aquesta comunitat hi podria haver una proporció àmplia d'aquestes llars que no estaria accedint a l'IMV o, almenys, al complement específic per a la infància.

GRÀFIC 34. Cobertura de l'Ingrés Mínim Vital entre la població i les llars de la província de Barcelona, Catalunya i Espanya, segons diverses característiques de les persones i de les llars

Nota: PB fa referència a valors calculats entre el nombre de persones beneficiàries i L entre el nombre de llars titulars. Fonts: Secretaria d'Estat de Seguretat Social i Pensions del Ministeri d'Inclusió, Seguretat Social i Migracions. Dades de la nòmina de novembre de 2024;

(32) El 2023, per exemple, mentre les taxes de risc de pobresa i pobresa severa tenen una prevalença mitjana entre la població del 13,9 i 5,7%, respectivament, entre les nenes, nens i adolescents de Catalunya s'eleva fins a un 22,1% i 9,3%, respectivament.

Com passa en altres comunitats autònomes, a Catalunya l'IMV és una prestació compatible amb els programes de rendes mínimes autonòmics —en aquest cas, la Renda Garantida de Ciutadania—, amb els quals coexisteix des que es va posar en marxa la prestació estatal, el 2020. Resulta, amb tot, important explicar que, des del seu disseny original, la Renda Garantida de Ciutadania (d'ara endavant RGC) consta de dos complements, que es comptabilitzen per separat: un, orientat a afavorir la inserció laboral (anomenat complement per a persones activables), i un altre concebut fonamentalment per completar pensions de jubilació de baixa quantia laboral (anomenat complement per a persones no activables). El novembre de 2024, la primera modalitat registrava 44.690 i la segona, 54.961, fet que en conjunt implica que la RGC beneficiava a finals d'aquest any 145.636 persones o, el que és el mateix, un 1,82% de la població.

La taula següent mostra per a la província de Barcelona i el conjunt de Catalunya el nombre de titulars i persones beneficiàries de la modalitat de la Renda Garantida de Ciutadania, adreçada a persones activables. Tal com recull, l'evolució recent de la cobertura de la RGC s'ha caracteritzat per un augment molt

TAULA 21. Evolució del nombre i la cobertura de persones beneficiàries de la província de Barcelona i de Catalunya de la Renda Garantida de Ciutadania (2018-2024)

	Nombre				Cobertura (%)**			
	Barcelona		Catalunya		Barcelona		Catalunya	
	Titulars	Persones beneficiàries	Titulars	Persones beneficiàries	Titulars	Persones beneficiàries	Titulars	Persones beneficiàries
2018	19.778	48.580	28.572	71.110	0,89	0,87	0,95	0,94
2019	22.498	52.456	32.166	75.835	1,01	0,93	1,06	0,99
2020	30.382	69.401	44.020	101.820	1,36	1,22	1,45	1,32
2021	39.232	87.107	54.746	123.152	1,79	1,53	1,83	1,59
2022	39.425	84.797	54.047	117.506	1,77	1,49	1,78	1,51
2023	37.227	78.202	51.385	108.832	1,64	1,35	1,66	1,38
2018-21*	+98,4%	+79,3%	+91,6%	+73,2%	+0,89	+0,65	+0,88	+0,65
2021-23*	-5,1%	-10,2%	-6,1%	-11,6%	-0,14	-0,18	-0,17	-0,21

*L'evolució s'expressa en el cas del nombre de titulars o persones beneficiàries en termes de variació percentual, mentre que, en el cas de les cobertures, s'expressa com a diferència en termes de punts percentuals.

** La cobertura està calculada sobre el total de la població en el cas de les persones beneficiàries i sobre el total de les llars en el cas de les persones titulars.

Nota: les dades de la taula fan referència a les persones titulars o beneficiàries de la RGC o del complement de pensions, prestacions i altres ajuts per a persones activables. El nombre de persones beneficiàries inclou les titulars i fa referència al total de persones destinatàries.

Font: Departament de Drets Socials i Inclusió. Generalitat de Catalunya. Dades disponibles el desembre de cada any.

notable en el període 2018-2021, que ha arribat el 2021 a una cobertura del 2,22% de la població, i per un descens gradual a partir de llavors, que és quan entra en vigor l'IMV. De totes les llars que reben la RGC a Catalunya, un 72% són llars ubicades a la província de Barcelona, percentatge idèntic al del pes específic de la població de la província de Barcelona sobre el total de la població de Catalunya.

Si bé hauria estat interessant analitzar el nombre de titulars de la RGC que compatibilitzen aquesta prestació amb l'IMV —lamentablement fins i tot aquestes dades no es publiquen—, la informació que proporciona l'últim estudi de l'AIREF abans esmentat sobre l'Ingrés Mínim Vital, amb dades de rendes mínimes facilitades per totes les comunitats autònomes, dades fiscals (AEAT) i dades de l'IMV (Tresoreria General de la Seguretat Social), posen de manifest que Catalunya no només es troba en el grup de comunitats autònomes que, malgrat l'aparició de l'IMV, manté un nombre significatiu de persones beneficiàries, sinó, també, que és l'única comunitat autònoma, segons aquest informe, en què el total de llars beneficiaris de la RGC superaria el de les llars beneficiàries de l'IMV en tot el període analitzat que, en aquest cas, és fins a finals de 2023.

5.4. Persisteixen dificultats importants per accedir a l'IMV per part de les llars més vulnerables

Tal com s'ha esmentat anteriorment, malgrat l'augment de la cobertura de l'IMV registrat a Catalunya, encara hi continua havent una proporció relativament elevada de llars que malgrat complir els requisits, no accedeixen a aquesta prestació. Si bé és cert que, una part de la taxa de *non take-up* que l'últim informe de l'AIREF sobre l'IMV proporciona per a Catalunya (67%) es pot deure a llars que perceben la Renda Garantida de Ciutadania **(33)**(33), continuaria existint entre aquelles llars més necessitades un ampli nombre que no la reben.

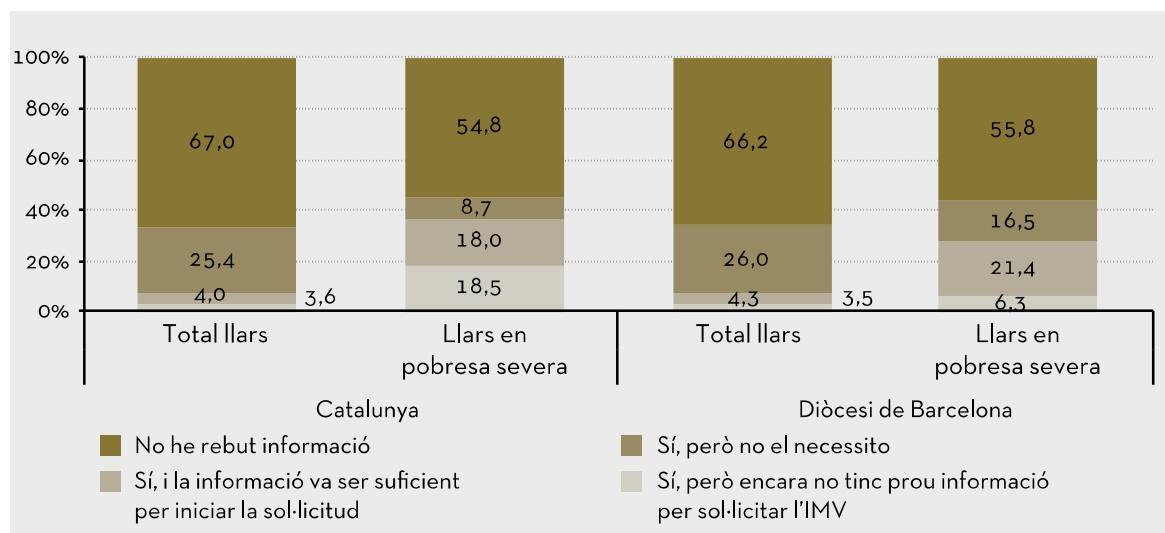
Entre els principals problemes existents a l'accés a l'IMV, els resultats que proporciona l'EINSFOESSA 2024 permeten identificar la manca d'informació com

(33) En el cas del conjunt d'Espanya, on la taxa de *non take-up* és del 56%, l'estudi considera que cinc punts percentuals d'aquesta taxa es correspondrien amb llars que perceben rendes mínimes el 2023, essent, en tot cas, aquesta proporció més elevada en aquelles comunitats autònomes on el transvasament de beneficiaris a l'IMV hauria estat més limitat.

un dels principals. En efecte, malgrat haver transcorregut quatre anys des de la seva implantació, resulta especialment preocupant l'elevada proporció de llars en situació de pobresa severa que manifesten no haver rebut cap informació sobre aquesta ajuda. Aquestes llars representen el 55,8% de les llars en situació de pobresa severa a la diòcesi de Barcelona.

Pel que fa al coneixement de la prestació, les diferències entre la diòcesi de Barcelona i el conjunt de Catalunya es concentren, fonamentalment, en les llars en pobresa severa. Així, la proporció de llars que han rebut la informació, però diuen no necessitar-la, és molt més elevada a la diòcesi de Barcelona que a Catalunya (16,5% enfront del 8,7%). En canvi, les llars en pobresa severa que han rebut informació, però la consideren insuficient per sol·licitar l'ajuda, tenen un pes menor a la diòcesi de Barcelona que a Catalunya (6,3% enfront del 18,5%).

GRÀFIC 35. Distribució del total de llars i llars en situació de pobresa severa de la diòcesi de Barcelona i Catalunya, segons informació rebuda sobre l'Ingrés Mínim Vital (2024)

Font: EINSFOESSA 2024.

Des d'una perspectiva evolutiva, els resultats del 2024 posen de manifest que s'hauria produït una certa millora en el nivell d'informació sobre l'IMV que manegen les llars en situació de pobresa severa de la diòcesi de Barcelona. Mentre que, el 2021, el 65,4% de les llars manifestaven que no disposaven d'informació sobre l'IMV, aquesta proporció —que, malgrat tot, continua sent elevada— baixa al 55,8% el 2024.

Quines són les principals dificultats que troben les llars en situació de pobresa severa respecte de l'IMV? Tal com pot comprovar-se en la taula següent, de totes les llars en situació de pobresa severa que no reben actualment aquesta ajuda, l'absència d'informació total (59%) o parcial (4,8%) s'erigeix com l'obstacle fonamental en l'accés a aquesta prestació. Aquesta dada coincideix amb els resultats de la investigació qualitativa amb grups focals integrats per les entitats inscrites al registre de mediadors socials, duta a terme per l' AIREF (34), que posa en relleu com “una de les principals causes del *non take-up* és la manca d'informació comprensible, fiable i homogènia per a les llars i per als qui els brinden acompanyament en el procés de sol·licitud de la prestació”.

TAULA 22. Distribució de les llars en situació de pobresa severa de la diòcesi de Barcelona, Catalunya i Espanya que no reben l'IMV, segons l'estat actual de la sol·licitud de l'Ingrés Mínim Vital (2024)

(%)	Espanya	Catalunya	Diòcesi de Barcelona
No ha rebut informació i no l'ha sol·licitada	59,4	60,6	59,0
Ha rebut informació, però percep que no necessita la prestació i no l'ha sol·licitada	7,1	9,6	17,5
L'ha sol·licitat, encara que no la rep (denegació)	15,6	11,5	15,5
Ha intentat sol·licitar-la, però no ho ha aconseguit	6,0	3,1	3,2
Ha rebut una mica d'informació, però no sap com fer-ho	4,0	10,4	4,8
No ho ha intentat perquè no es considera que sigui una prestació adequada per a aquesta llar	0,8	3,1	0,0
No ho ha intentat perquè considera que no compleix els requisits	6,6	1,7	0,0
No ho ha intentat perquè considera que no el compensa	0,5	0,0	0,0
Total	100,0	100,0	100,0

Font: EINSFOESSA 2024.

(34) AIREF (2024), 3a Opinió Ingres Mínim Vital, Opinió 2/24, Madrid. Disponible a https://www.airef.es/wp-content/uploads/2024/07/IMV/20240724_IMV_Opinion3_01Estudio.pdf

Capítol 6

Es manté, però debilitat, el suport a les polítiques socials redistributives

6.1. Introducció

En aquest capítol s'analitzen diverses qüestions relacionades amb l'accés als serveis socials i amb la percepció ciutadana sobre la responsabilitat que atribueix a les administracions públiques pel que fa a la garantia dels drets socials, així com sobre alguns plantejaments relacionats amb les prestacions que conformen l'estat de benestar. Amb aquest objectiu, el capítol està organitzat en sis epígrafs, incloent-hi la present introducció.

El segon apartat té un caràcter més descriptiu i recull els nivells d'accés de la població resident a la diòcesi de Barcelona i al conjunt de Catalunya durant l'últim any als serveis socials, tant públics com d'iniciativa social. Els epígrafs següents se centren bàsicament en la percepció social de la població respecte del tipus d'entitat a què recorrerien en cas de necessitat econòmica i respecte del disseny del sistema de protecció social: s'analitza així, en primer lloc, el tipus d'entitat al qual les persones enquestades acudirien en cas de necessitat; després, la disposició de la població a l'increment de la despesa en serveis socials i, per tant, a l'increment dels impostos; en tercer lloc, s'analitza el grau d'universalitat o de focalització que les persones enquestades consideren que ha de tenir la garantia de l'accés a determinats drets socials i, finalment, el grau d'acord de la població amb determinats missatges relacionats amb el disseny i l'impacte de les prestacions socials.

En tots els casos, s'analitza en primer lloc la situació a la diòcesi de Barcelona el 2018 i es compara amb l'existent el 2024; després, s'analitzen les dades referents a l'evolució d'aquests indicadors, i, finalment, les percepcions que tenen,

pel que fa a les qüestions considerades, les persones en situació d'exclusió social i les que estan en una situació d'integració.

6.2. Les llars de la diòcesi de Barcelona que acudeixen només als serveis socials públics ho fan en una proporció notablement més gran que les del conjunt de Catalunya i Espanya

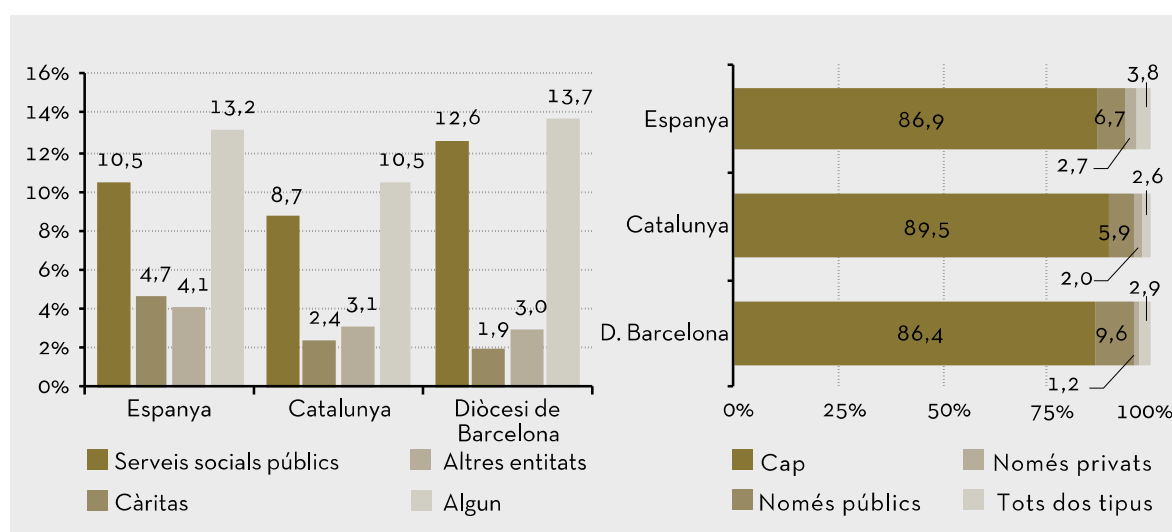
L'accés als serveis socials és reconegut a Catalunya com a dret universal, accessible per a totes les persones amb necessitats relacionades amb la dependència, la discapacitat, la malaltia mental, la violència masclista, la desprotecció o l'exclusió social. A més, els serveis socials catalans —tant els de titularitat pública com els impulsats per la iniciativa social— cobreixen altres necessitats de les persones i les famílies, com les relacionades amb la subsistència, amb l'oci i el lleure, o amb l'accés a l'allotjament. L'accés a aquests serveis és universal —és a dir, no està condicionat pel nivell de renda—, sempre que es compleixin els requisits administratius i de necessitat establerts per a cada prestació o servei.

Malgrat el seu caràcter universal, no es pot dir que l'accés als serveis socials sigui majoritari a la diòcesi de Barcelona. D'acord amb les dades de l'EINSFOESSA per a 2024, el 13,7% de la població diocesana viu en llars que han acudit en el darrer any a algun servei social a la recerca d'ajuda. Concretament, el 12,6% viu en llars que han acudit als serveis socials públics; l'1,9%, en llars que han accedit als serveis de Càritas i el 3%, en llars que han acudit als serveis d'altres entitats. Des d'aquesta perspectiva, el 86,4% de la població de la diòcesi de Barcelona viu en llars que no han hagut d'acudir a aquests centres, el 9,6% només ha accedit a serveis privats i el 2,9% s'han acostat a tots dos tipus de serveis. Si es té en compte únicament les persones que han acudit als serveis socials, el 70,6% només ha acudit a serveis socials públics; el 8,8% només a privats, i el 21,3%, a tots dos.

En termes comparatius, el percentatge de persones a les llars que han accedit a algun d'aquests serveis és, a la diòcesi de Barcelona —13,7%, com s'ha dit—, més alt que el registrat al conjunt de Catalunya (10,5%) i de l'Estat (13,2%). A la diòcesi de Barcelona, l'accés als serveis socials públics supera en 2,1 punts el registrat a Catalunya i és similar al registrat a Espanya, mentre que l'accés a Càritas és lleugerament inferior. La població resident en llars que han acudit a altres serveis d'iniciativa social és semblant als tres territoris. Si es té en compte

únicament la població resident en llars que ha acudit a algun servei social, emergeixen importants diferències en la proporció dels qui viuen en llars que recorren exclusivament a un tipus concret de serveis socials: la diòcesi de Barcelona és el territori on major proporció de persones viuen en llars que acudeixen només a serveis públics (70,6% enfront del 56,2% en el conjunt de Catalunya i 51,1% en el conjunt de l'Estat) i on menor proporció de persones que viuen en llars que acudeixen només a serveis privats (8,8%, enfront del 19% i 20,6% respectivament).

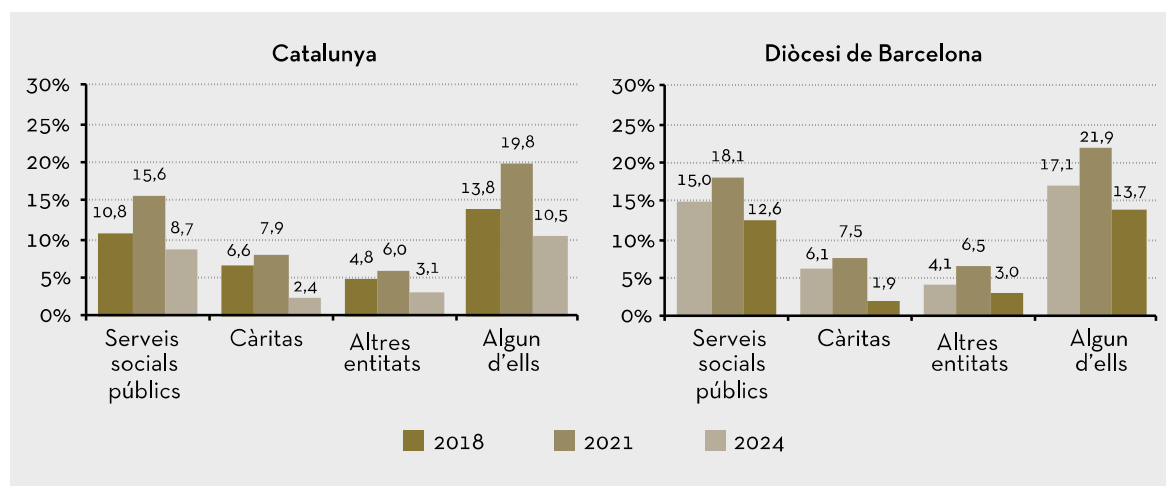
GRÀFIC 36. Percentatge de la població de la diòcesi de Barcelona, Catalunya i Espanya en llars que han acudit en el darrer any a diferents serveis a la recerca d'ajuda (2024)

Font: EINSFOESSA 2013, 2018, 2021 i 2024.

En termes evolutius, les dades del 2024 posen en relleu un descens notori en la proporció de persones residents a les llars que acudeixen als serveis socials, al marge de la seva titularitat. Aquesta caiguda no només es produeix respecte de 2021, en ple auge de la demanda per les noves necessitats sorgides en el context de la crisi sociosanitària, sinó també respecte de 2018. A la diòcesi de Barcelona, la proporció de persones que resideixen en llars que acudeixen a algun servei social minva en 3,5 punts en aquest període, mentre que l'afluència als serveis socials públics, Càritas i altres entitats decreix en 2,4, 4,2 i 1,1 punts, respectivament. Aquestes xifres són similars a les del conjunt de Catalunya.

GRÀFIC 37. Evolució del percentatge de la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya en llars que han acudit en el darrer any a diferents serveis a la recerca d'ajuda (2018-2024)

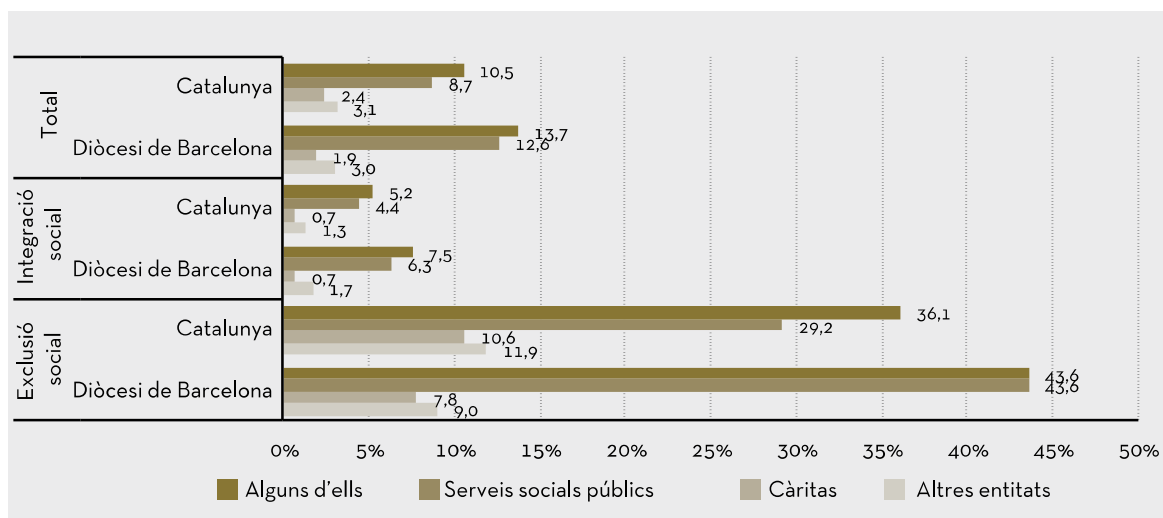

Font: EINSFOESSA 2018, 2021 i 2024

Si les dades s'analitzen tenint en compte el comportament de les persones en situació d'integració i el de les persones en situació d'exclusió social s'observen diversos elements d'interès. D'una banda, a la diòcesi de Barcelona apareix amb claredat un accés més gran de persones residents en llars en situació d'exclusió social als serveis socials: el 43,6% han accedit en algun d'aquests serveis el 2024, davant del 7,5% de les persones en llars en situació d'integració. La necessitat d'accedir a aquests serveis, o la disposició a fer-ho, és, per tant, gairebé sis vegades més gran entre les persones residents en llars en situació d'exclusió que entre les que es troben en situació d'integració. D'altra banda, es comprova que l'accés a serveis de titularitat privada és una mica superior entre les llars en exclusió que entre aquelles en integració.

Des d'una perspectiva comparativa, les persones que viuen en llars en situació d'exclusió social accedeixen als serveis socials més a la diòcesi de Barcelona que al conjunt de Catalunya —43,6% enfront del 36,1%. Passa el mateix en el cas de les persones en situació d'integració, però aquí la diferència entre tots dos territoris és menor (7,5% a la diòcesi de Barcelona i 5,2% a Catalunya). Si es considera la titularitat dels serveis, les llars en exclusió acudeixen als serveis socials públics majoritàriament, fins al punt que, en el cas de la diòcesi de Barcelona, la pràctica totalitat de les llars que recorren als serveis socials visiten els serveis socials públics (encara que puguin acudir també a serveis privats). Una altra dada d'interès és que les llars en exclusió recorren als serveis privats més que els situats en l'àmbit de la integració.

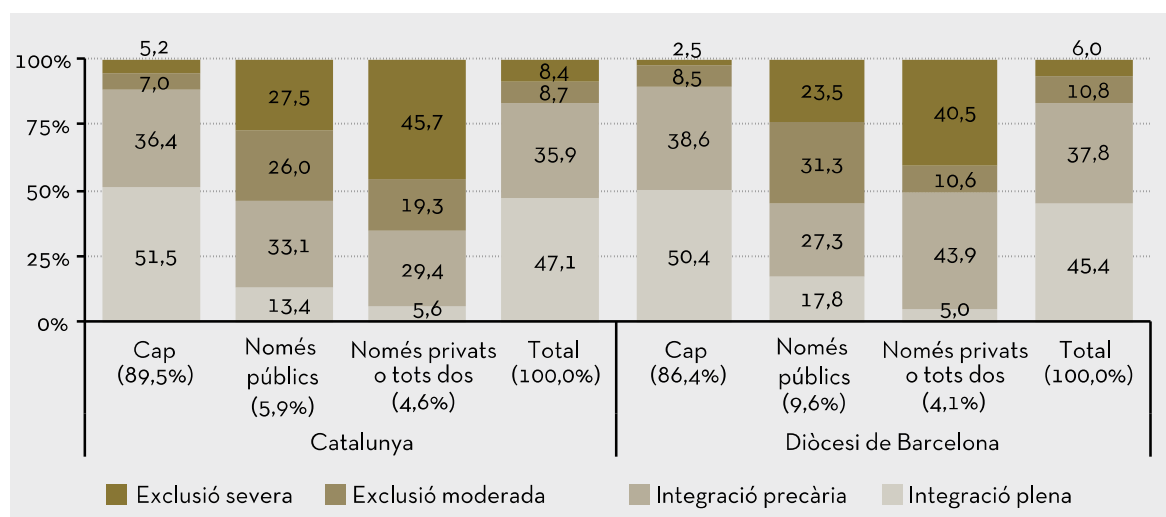
GRÀFIC 38. Percentatge de la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya a les llars que han anat en el darrer any a diferents serveis a la recerca d'ajuda, segons nivell d'integració social (2024)

Font: EINSFOESSA 2024.

La mateixa impressió s'obté quan les dades s'analitzen des d'una altra perspectiva. El gràfic següent recull la distribució, segons la ubicació en l'escala que va de l'exclusió a la integració, de tres col·lectius concrets: els qui no accedeixen als serveis socials, bé siguin públics o privats; els qui accedeixen únicament als serveis públics, i els qui accedeixen únicament als privats o a tots dos. En el cas de la diòcesi de Barcelona, la presència de persones en situació d'integració plena entre els qui accedeixen únicament a serveis públics és molt inferior al seu pes poblacional (17,8% davant del 45,4%), mentre que passa el contrari en el cas de les persones en situació d'exclusió severa (23,5% davant del 6%). La situació és molt semblant a la del conjunt de Catalunya, llevat pel que fa als qui accedeixen només a serveis privats o a tots dos.

GRÀFIC 39. Distribució de la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya segons si en el darrer any ha acudit a diferents serveis a la recerca d'ajuda per nivell d'integració social (2018-2024)

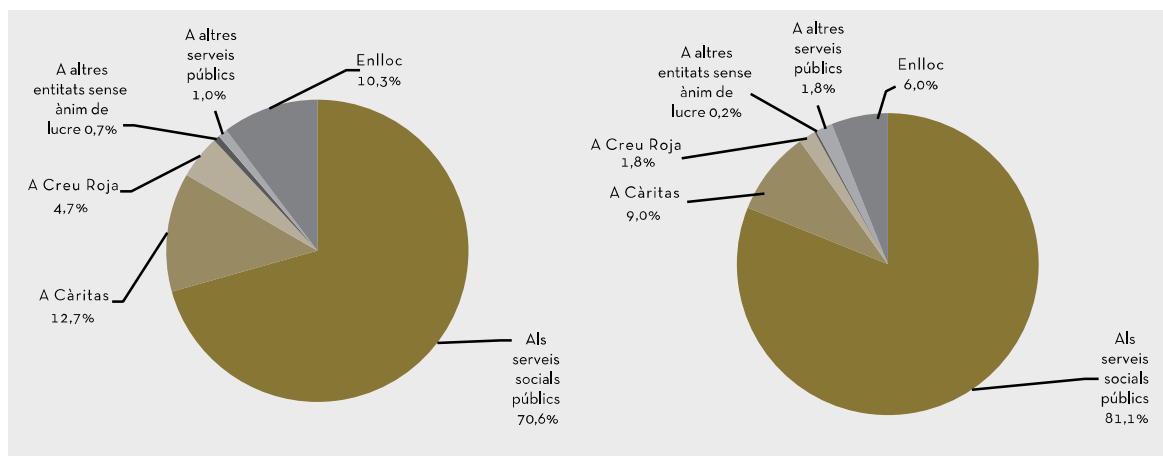
Nota: entre parèntesis hi ha el pes específic que representa la població de cada llar segons l'accés a diferents serveis.
Font: EINSFOESSA 2024.

6.3. El 81,1% de la població de la diòcesi de Barcelona acudiria en primer lloc als serveis socials públics en cas de necessitat econòmica

Més enllà dels serveis efectivament utilitzats, el qüestionari de l'EINSFOESSA també pregunta sobre el tipus d'entitat a què accedirien les persones enquestades en cas de necessitat econòmica. Les opcions de resposta ofertes són sis: els serveis socials públics, Càritas, Creu Roja, altres entitats privades sense ànim de lucre (entitats de repartiment d'aliments...), altres serveis públics (ocupació...) i cap lloc.

Les dades del gràfic següent posen clarament de manifest que, en cas de necessitat econòmica, la població de la diòcesi de Barcelona acudiria, preferentment i, en primer lloc, als serveis socials públics (81,1%). L'11% acudiria a alguna entitat sense ànim de lucre —en la major part dels casos a Càritas— i el 6% no acudiria enlloc.

GRÀFIC 40. Distribució de la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya per servei o entitat preferent a què acudirien en cas de necessitat econòmica (2018-2024)

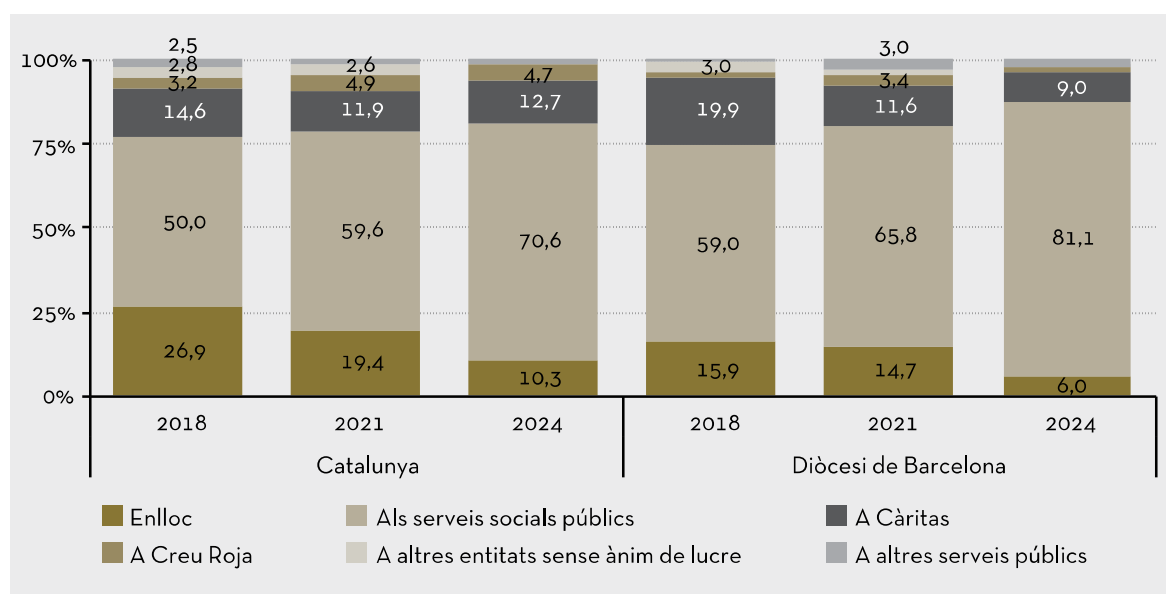
Font: EINSFOESSA 2018, 2021 i 2024.

Resulten molt significatives les diferències que, en aquest sentit, es produeixen entre la diòcesi de Barcelona i el conjunt de Catalunya. D'una banda, la proporció de persones que, en cas de necessitat econòmica, acudirien en primer lloc als serveis socials públics és molt més gran a la diòcesi de Barcelona que al conjunt de Catalunya (81,1% davant 70,6%). Per contra, la proporció dels que accedirien en primer lloc a les entitats sense ànim de lucre és molt més baixa en el cas de la diòcesi de Barcelona (11% davant del 18,1%), així com el percentatge dels que no demanarien ajuda a cap de les xarxes assenyalades (6% a la diòcesi de Barcelona i 10,3% a Catalunya). Tot això podria posar de manifest que la població resident a la diòcesi de Barcelona ha interioritzat més que la del conjunt de Catalunya la responsabilitat pública en matèria de cobertura de les necessitats econòmiques, assignant prioritàriament aquesta responsabilitat als serveis socials públics.

Com ha evolucionat la disposició a sol·licitar ajuda en cas de necessitat econòmica? En el cas de la diòcesi de Barcelona, la disposició a sol·licitar ajuda econòmica als serveis socials públics —que ja era alta el 2018— ha crescut de forma gradual i contínua, passant del 59% al 81,1% de la població en aquest període. Al contrari, la proporció de persones que assenyalen que no acudirien enlloc en cas de necessitar ajuda —que ja era baixa el 2018— ha passat del 15,9% al 6% i la disposició a acudir en **primer lloc a les entitats del tercer sector ha passat del 24,6% a l'11%**. L'evolució ha estat similar al conjunt de Catalunya, on el percentatge de persones que assenyalen que acudirien als serveis socials públics

en cas de necessitar ajuda ha passat en aquest període del 50% al 70,6%. En el cas català, però, la disposició a recórrer en primer lloc a les entitats del tercer sector en general, i de Càritas en particular, gairebé no ha variat, mentre que a la diòcesi de Barcelona s'ha reduït a la meitat.

GRÀFIC 41. Percentatge de la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya per servei o entitat preferent a què acudirien en cas de necessitat econòmica, segons nivell d'integració social (2024)

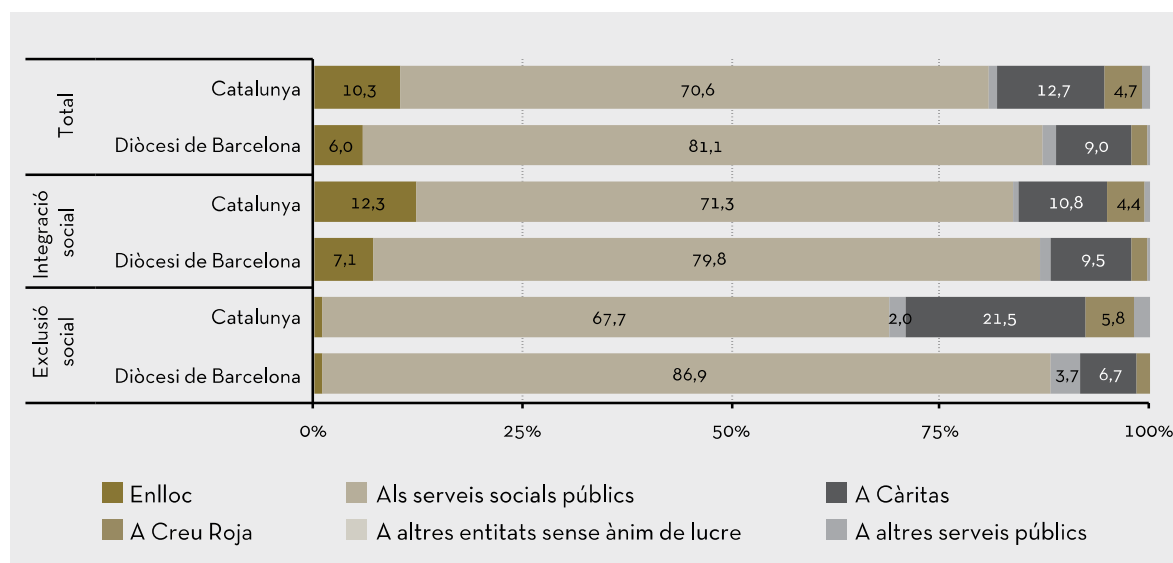
Nota: el gràfic només mostra valors superiors al 2%.

Font: EINSFOESSA 2021 i 2024.

Finalment, el gràfic següent recull les diferències que es produeixen – tant a la diòcesi de Barcelona com al conjunt de Catalunya– pel que fa a la disposició per demanar ajuda econòmica en cas de necessitat si es té en compte la presència de situacions d'exclusió. D'una banda, a la diòcesi de Barcelona s'observa que la població en situació d'exclusió social acudiria als serveis socials públics en més proporció que la població en situació d'inclusió (86,9% enfront del 79,8%). Lògicament, les persones en situació d'exclusió social accedirien en major mesura que les persones en situació d'integració social a les entitats sense ànim de lucre. En comparar les dades de la diòcesi de Barcelona amb les del conjunt de Catalunya, un dels resultats que criden més l'atenció és la preferència més gran pels serveis socials públics, fonamentalment, entre les persones en situació d'exclusió social. En efecte, mentre un 86,9% de la població en exclusió social de la diòcesi de Barcelona acudiria en primer lloc als serveis socials públics, a Catalunya ho faria el 67,7%. Encara que la bretxa

observada és menor, aquesta tendència es repeteix també entre la població en situació d'integració social.

GRÀFIC 42. Distribució de la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya per servei o entitat preferent a què acudirien en cas de necessitat econòmica, segons nivell d'integració social (2024)

Nota: Encara que es recullen tots els valors de resposta, només es representen gràficament aquells amb un valor superior al 2%.

Font: EINSFOESSA 2024.

6.4. Al voltant del 60% de la població de la diòcesi de Barcelona, a favor de majors inversions i millores als serveis socials pagant més impostos

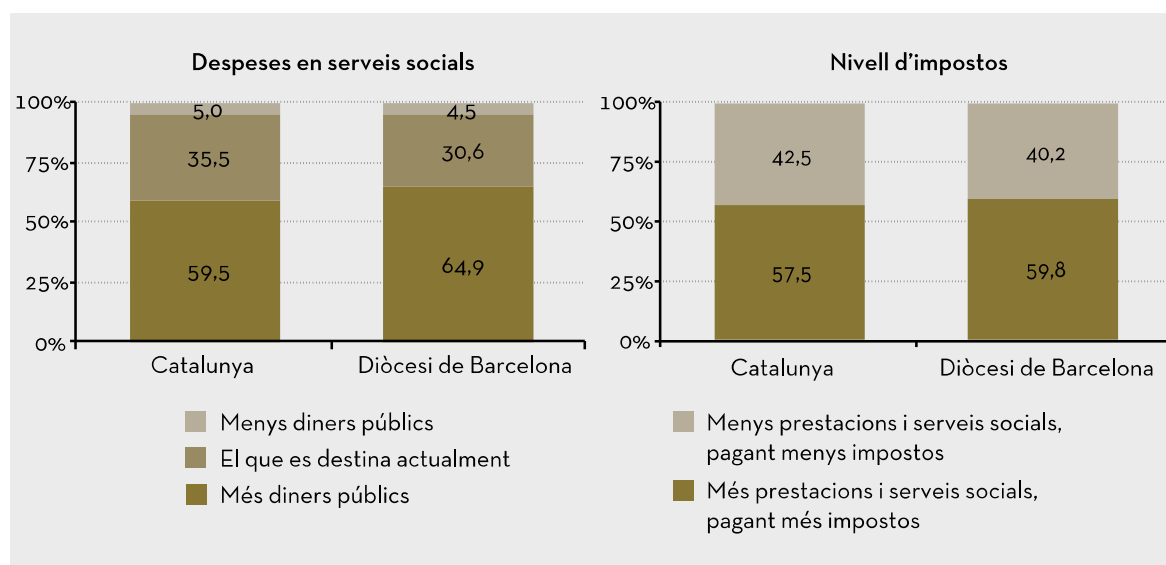
Com s'ha vist, la població de la diòcesi de Barcelona atribueix a les administracions públiques la cobertura de les situacions de necessitat econòmica. Aquesta idea es correspon, com es veurà tot seguit, amb la disposició a destinar una despesa més gran a finançar els serveis socials i a incrementar la pressió fiscal per poder fer sostenible aquest finançament. En efecte, com s'observa en el gràfic següent, gairebé dos terços de la població de la diòcesi de Barcelona (64,9%) creuen que les administracions públiques haurien de destinar més diners als serveis socials **(35)**, el 30,6% creu que s'ha de mantenir el nivell de despesa so-

(35) El qüestionari indica de manera específica que els serveis socials inclouen, entre d'altres, serveis o prestacions econòmiques per a persones sense llar, persones dependents, menors d'edat en situació de desprotecció, etc.

cial actual i amb prou feines el 4,5% defensa una reducció de la despesa en aquesta matèria. En sentit semblant, el 59,8% de la població és partidària de tenir més serveis i prestacions, pagant més impostos, mentre que el 40,2% prefereix tenir menys serveis i prestacions, pagant menys impostos.

La distribució d'aquestes opcions polítiques entre la població de la diòcesi de Barcelona és semblant a la que s'ha descrit per al conjunt de la població catalana. Tot i això, la postura favorable a l'increment de la despesa pública en serveis socials és uns 5 punts inferior a Catalunya; i per la seva banda, la predisposició a pagar més impostos arriba al 59,8%, només 2,3 punts per sota de la registrada a la diòcesi de Barcelona.

GRÀFIC 43. Distribució de la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya segons l'opinió sobre diverses mesures relacionades amb la despesa i el finançament dels serveis socials (2024)

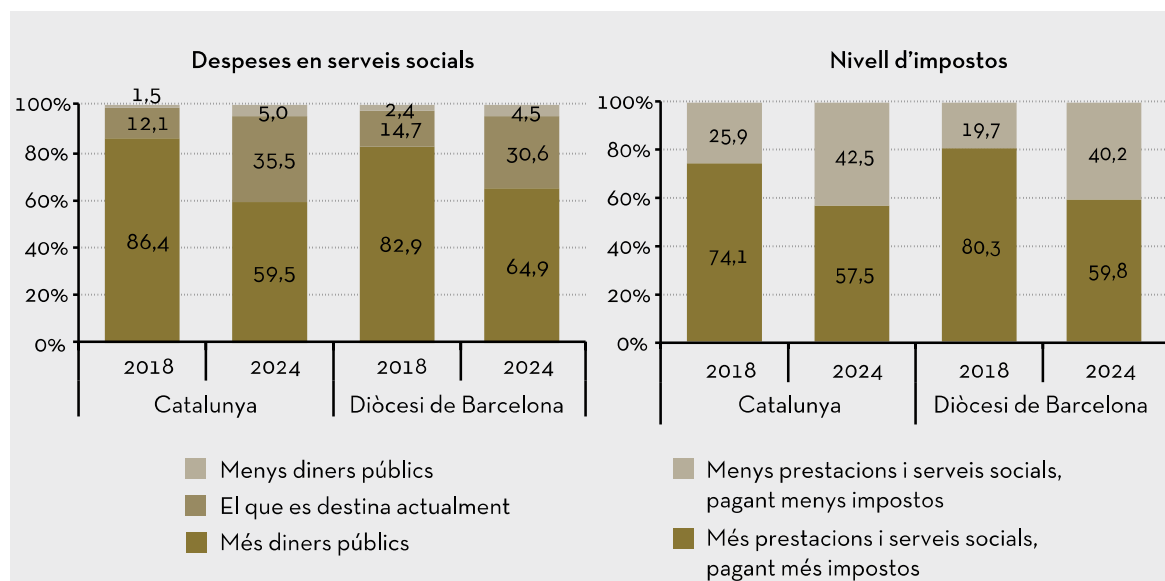

Font: EINSFOESSA 2024.

Les diferències entre la diòcesi de Barcelona i el conjunt de Catalunya són també petites quan la percepció ciutadana sobre aquestes qüestions s'aborda des d'un enfocament evolutiu. En tots dos territoris, el reforç de l'estat de benestar ha perdut suport social entre el 2018 i el 2024. A la diòcesi de Barcelona, les opinions favorables a l'increment de la despesa en serveis socials perden 18 punts (enfront de 26,8 punts al conjunt de Catalunya), mentre que les adhesions a la millora dels serveis socials per via d'increment impositiu descendeixen 20,6 punts (16,7 a Catalunya). Cal, per tant, concloure que en aquests darrers anys s'ha produït una clara reculada del suport social a les

polítiques redistributives, més acusat al conjunt de Catalunya que a la diòcesi de Barcelona.

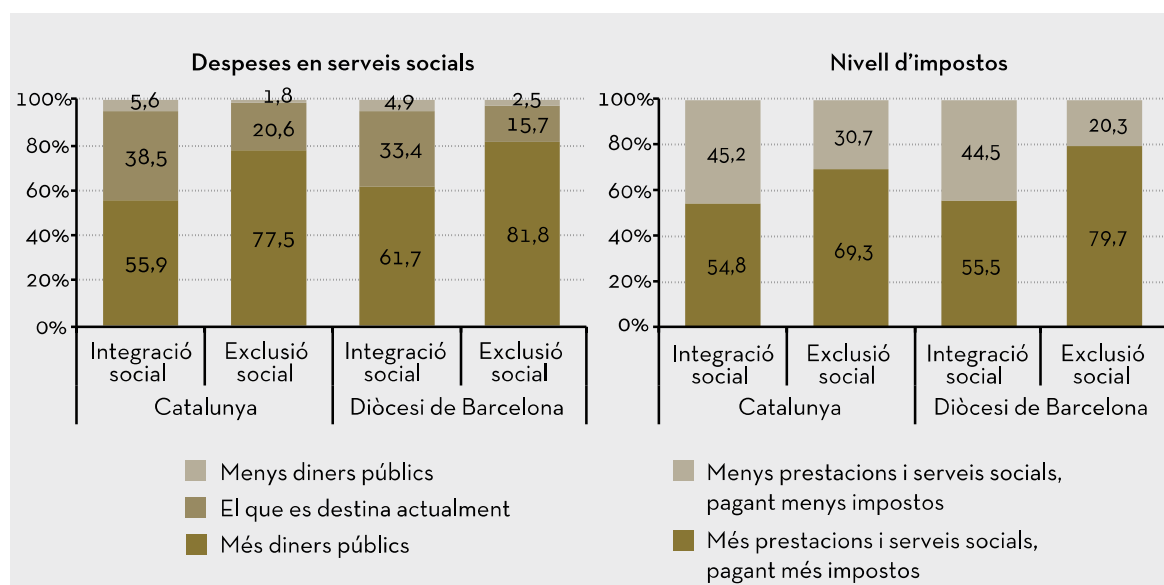
GRÀFIC 44. Evolució de la distribució de la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya segons l'opinió sobre diverses mesures relacionades amb la despesa i el finançament dels serveis socials (2018-2024)

Font: EINSFOESSA 2018 i 2024.

Les diverses opcions sobre l'orientació que haurien de prendre les polítiques socials registren nivells de suport diversos segons la ubicació de les persones consultades a l'escala que va de l'exclusió social a la integració. Com es podia suposar, l'augment de la despesa provoca adhesions al voltant de 20 punts superiors entre les persones en exclusió social (81,8% enfront de 61,7% a la diòcesi de Barcelona i 77,5% enfront de 55,9% al conjunt de Catalunya). En canvi, aquesta bretxa demoscòpica és menor, entorn de 10 punts, pel que fa a la millora dels serveis socials associada a una pujada d'impostos (el 64,1% de la població en exclusió de la diòcesi de Barcelona dona suport a aquesta mesura, davant del 55,5% de la població en integració, percentatges gairebé idèntics als obtinguts al conjunt de Catalunya).

GRÀFIC 45. Evolució de la distribució de la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya segons l'opinió sobre diverses mesures relacionades amb la despesa i el finançament dels serveis socials, per nivell d'integració social (2024)

Font: EINSFOESSA 2024.

6.5. La preferència per la universalitat de les polítiques socials continua sent majoritària, però perd suport social

L'enquesta també interroga sobre el grau d'universalitat o focalització que han de tenir les diferents polítiques socials que es desenvolupen en el marc de l'estat de benestar. Com en edicions anteriors, es va preguntar específicament a les persones enquestades si l'accés als programes i prestacions del sistema de protecció social s'hauria de garantir a tota la població, únicament a aquells casos en situació de necessitat o, alternativament, si les administracions públiques haurien de garantir l'accés a tals prestacions.

Com s'observa al gràfic següent, les preguntes realitzades se centren en els serveis socials, els serveis d'atenció a la dependència, els ingressos mínims, l'habitatge adequat, l'ocupació, els serveis i les prestacions per a la criança i l'atenció terapèutica per a la malaltia mental. Les idees principals que cal extreure de les respostes a l'enquesta són tres.

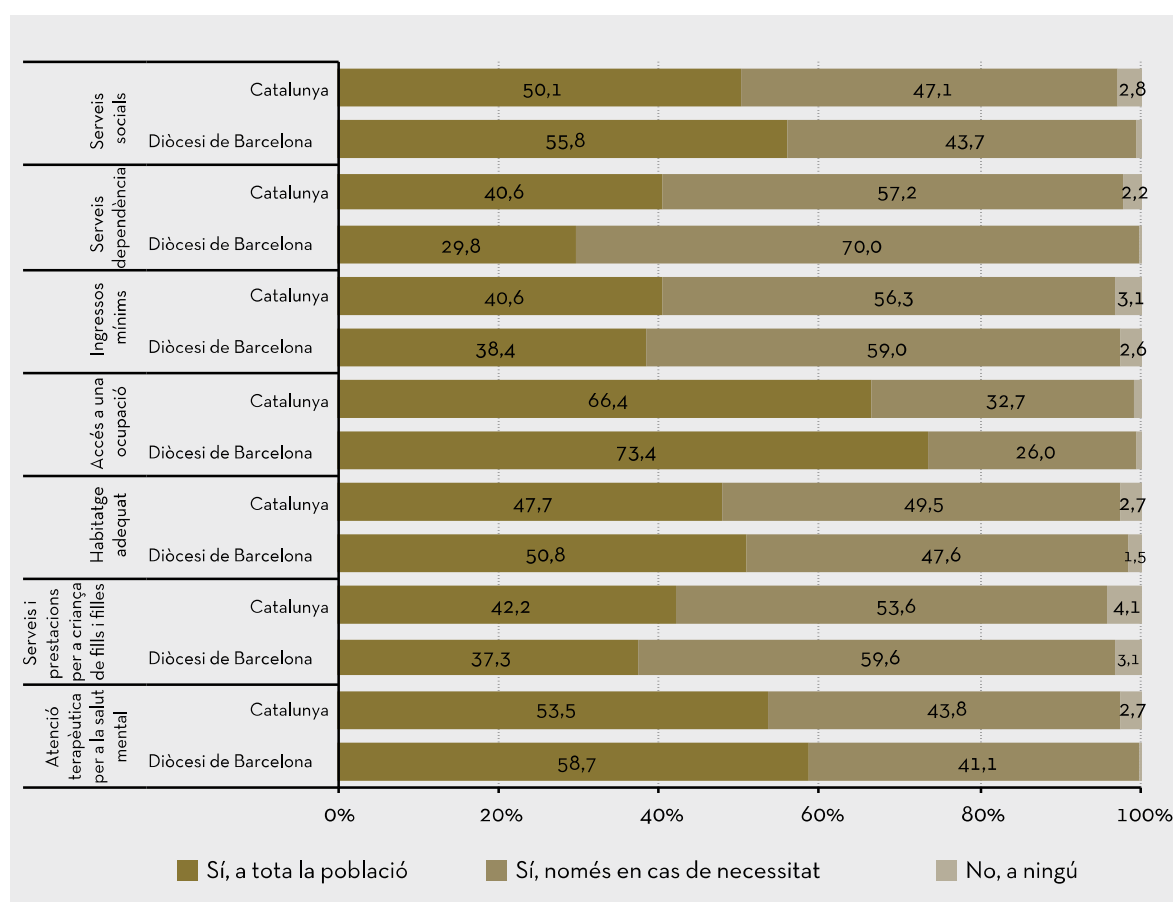
D'una banda, a la diòcesi de Barcelona la preferència per la universalitat és majoritària en quatre de les set qüestions plantejades. Les adhesions a aquestes

idees ronden un exigü 55%, excepte en el cas del suport universal per a l'accés a una ocupació, amb què estan d'acord gairebé tres de cada quatre persones (73,4%).

En segon lloc, existeix un gradient depenent del dret o prestació considerada. El dret que en major mesura es considera que ha de ser garantit al conjunt de la població, a la diòcesi de Barcelona, és l'accés a una feina, seguit de lluny, per l'accés a l'atenció terapèutica per a la salut mental, als serveis socials i a l'habitatge adequat.

Quan es compara el nivell de suport a l'enfocament universal de les polítiques socials a la diòcesi de Barcelona i al conjunt de Catalunya, emergeixen algunes diferències d'interès. Quatre de les polítiques plantejades suscitaven més suport

GRÀFIC 46. Distribució de la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya segons la percepció sobre l'abast del deure de l'Administració pública de garantir diversos drets socials (2024)

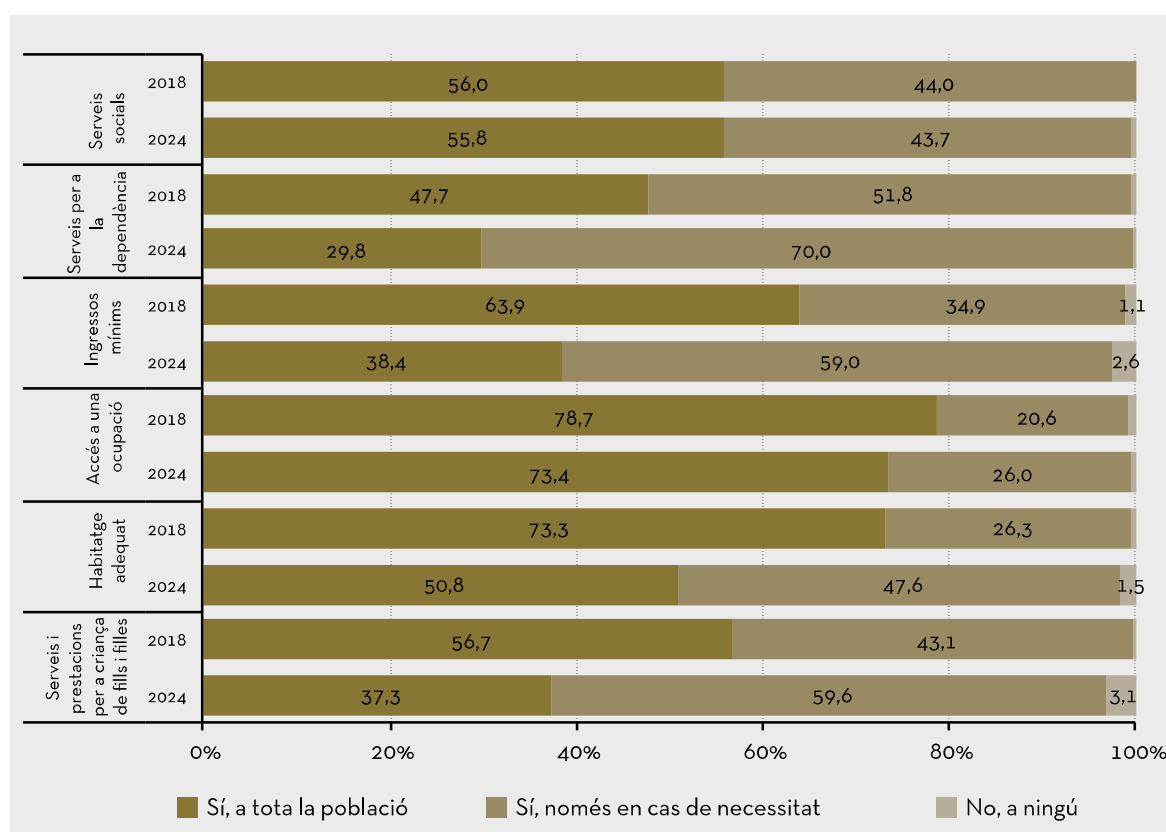

Font: EINSFOESSA 2024.

a la diòcesi de Barcelona, però el contrari passa amb l'accés als serveis per afrontar la dependència, els serveis i les prestacions per a la criança, l'ocupació i les rendes mínimes. La diferència entre les opinions recollides als dos territoris oscil·la entre els 2,2 i els 10,8 punts.

L'anàlisi diacrònica de les postures davant de la universalitat o focalització de les polítiques socials mostra un descens destacable del discurs favorable a la universalització a la diòcesi de Barcelona. En efecte, entre el 2018 i el 2024 aquest enfocament ha perdut acceptació social en sis dels àmbits plantejats a l'enquesta, i l'opinió sobre els serveis socials ha estat estable. Aquest canvi en l'opinió pública ronda els 20 punts percentuals en tres de les polítiques sobre les quals s'ha preguntat. Així, el 2024 ha deixat de considerar-se preferible la universalitat en l'accés als ingressos mínims, així com als serveis i les prestacions de suport a la criança.

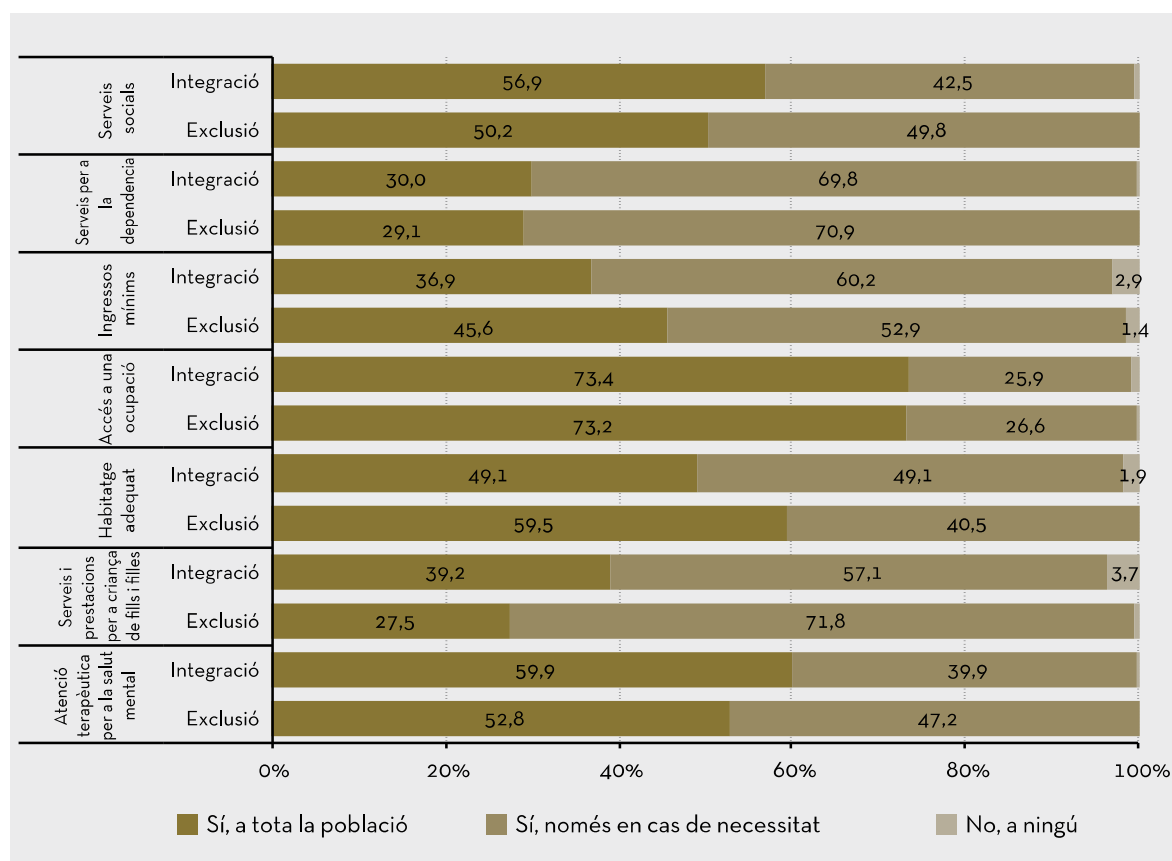
GRÀFIC 47. Evolució de la distribució de la població de la diòcesi de Barcelona segons la percepció sobre l'abast del deure de l'Administració pública de garantir diversos drets socials (2018-2024)

Font: EINSFOESSA 2018 i 2024.

Cal assenyalar, finalment, que l'opció pels plantejaments universalistes pot ser considerada transversal a la diòcesi de Barcelona, en la mesura que gaudeix d'un grau de suport similar entre les persones en situació d'exclusió social i les que estan en situació d'integració. Dit això, i a diferència del que caldria esperar, a la diòcesi de Barcelona són pocs els àmbits en què persones en exclusió defensen la universalitat en major mesura que les que es troben en integració.

GRÀFIC 48. Distribució de la població de la diòcesi de Barcelona segons la percepció sobre l'abast del deure de l'Administració pública de garantir diversos drets socials, per nivell d'integració social (2024)

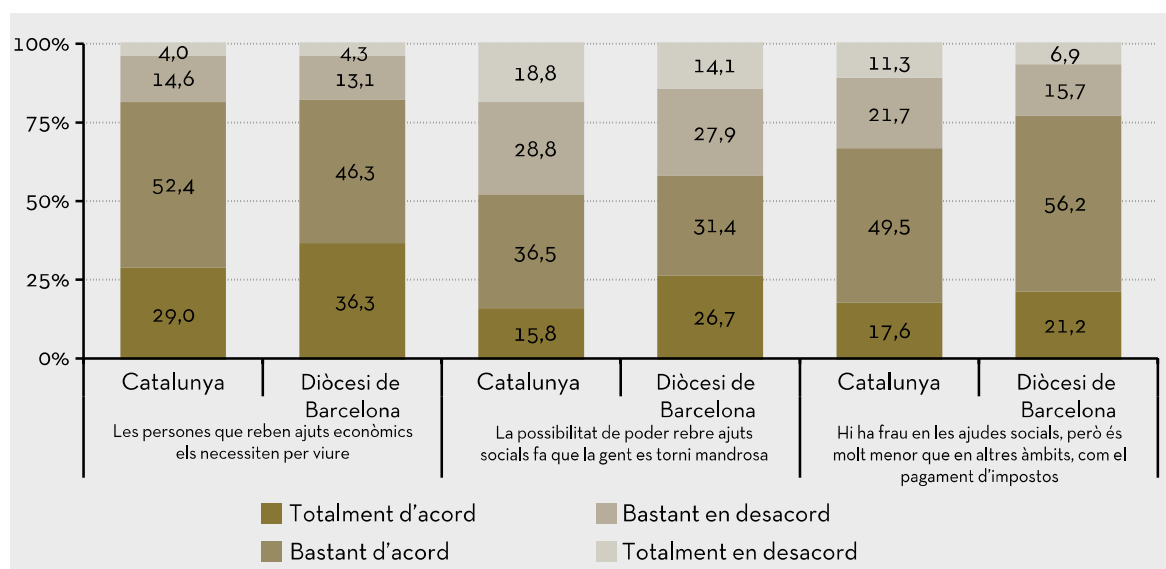
Font: EINSFOESSA 2024.

6.6. Es manté el rebuig als arguments que culpabilitzen de la seva situació les persones que perceben prestacions econòmiques

Juntament amb els plantejaments relacionats amb el grau d'universalitat dels drets socials o la disposició a l'increment de la despesa en matèria de serveis socials, també resulta de gran interès examinar la percepció de la ciutadania sobre alguns plantejaments normatius relacionats amb les prestacions socials que conformen l'estat de benestar. Per això, a l'enquesta se sol·licitava a les persones entrevistades que indiquessin el seu grau d'acord amb tres afirmacions concretes, ja utilitzades en estudis previs sobre la percepció ciutadana en relació amb les polítiques socials. Les afirmacions són les següents: les persones que reben ajuts socials els necessiten per viure; la possibilitat de rebre ajuts socials fa que la gent es torni mandrosa; hi ha frau en les ajudes socials, però és molt menor que en altres àmbits, com el pagament d'impostos.

Les dades del gràfic següent permeten extreure les conclusions següents: a la diòcesi de Barcelona, el 82,7% de la població està totalment o bastant d'acord amb la idea que les persones que reben ajudes socials les necessiten per viure; el 58,1%, amb la idea que la possibilitat de rebre ajudes socials fa que la gent es

GRÀFIC 49. Evolució de la distribució de la població de la diòcesi de Barcelona segons la percepció sobre l'abast del deure de l'Administració pública de garantir diversos drets socials (2018-2024)

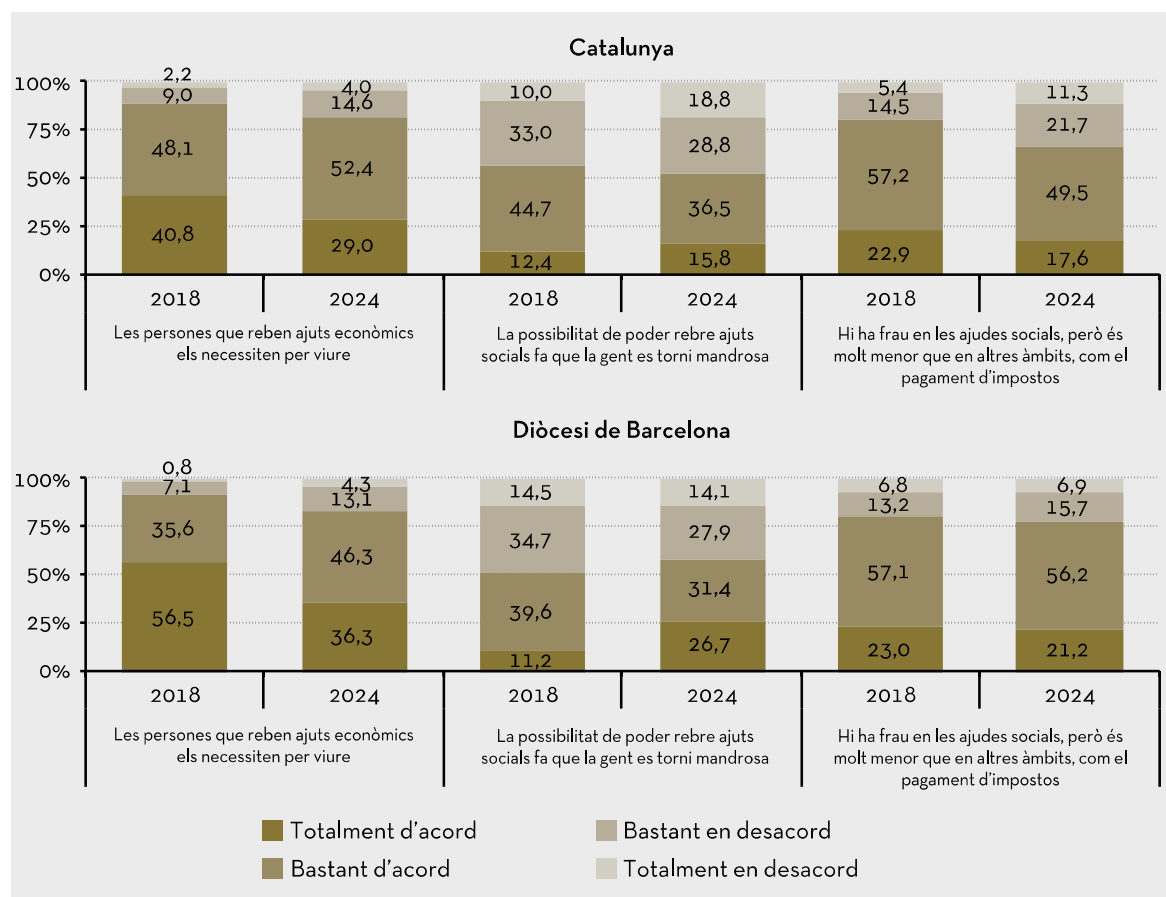

Font: EINSFOESSA 2024.

torni mandrosa, i el 77,4%, amb la idea que si bé hi ha frau en les ajudes socials, és molt menor que en altres àmbits. El grau de suport a la primera afirmació és molt similar al registrat al conjunt de Catalunya, amb diferències de tot just 1,3, 5,7 i 10,3 punts, respectivament.

Des de la perspectiva evolutiva, s'observa un augment dels missatges que culpabilitzen les persones usuàries dels serveis i prestacions socials, si bé els canvis registrats entre el 2018 i el 2024 són de petita magnitud. L'afirmació que la possibilitat de cobrar ajuts afavoreix la mandra és la que varia majoritàriament (+9,4 punts): la defensa el 50,8% de la població el 2018 i el 58,1% el 2024. La percepció que dels que cobren ajuts econòmics els necessiten veritablement i que hi ha frau en els ajuts socials, per la seva banda, es redueixen en un 9,4% i un 2,6%, respectivament. Pel que fa al conjunt de Catalunya, el nivell d'acord amb les tres afirmacions cau entre 4,7 i 13 punts.

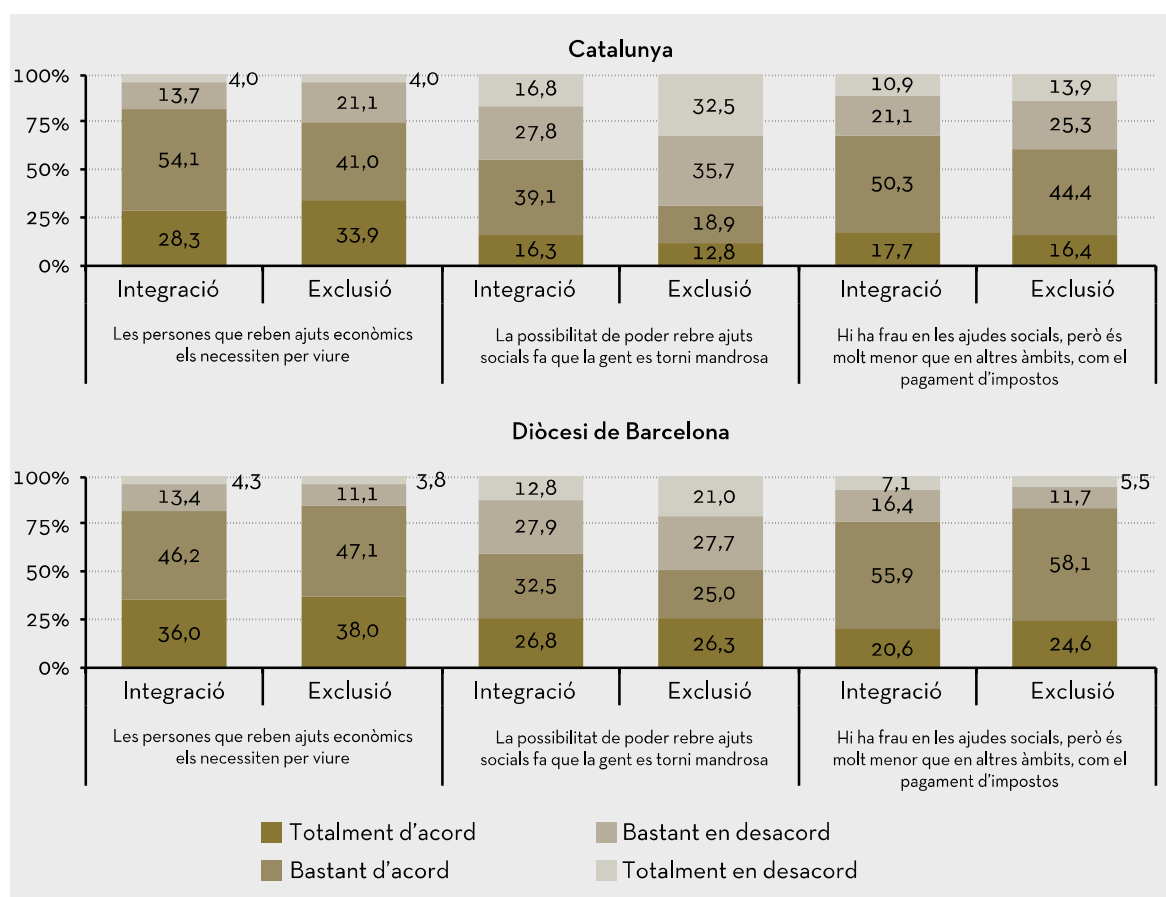
GRÀFIC 50. Distribució de la població de la diòcesi de Barcelona segons la percepció sobre l'abast del deure de l'Administració pública de garantir diversos drets socials, per nivell d'integració social (2024)

Font: EINSFOESSA 2018 i 2024.

Com passava en altres aspectes —com el grau d'universalitat atribuït a la garantia d'accedir a determinats drets—, la valoració d'aquestes afirmacions no és gaire diferent a la diòcesi de Barcelona entre les persones en situació d'integració social i les que estan en una situació d'exclusió. Les persones en exclusió creuen, en una proporció major que no pas les persones en integració, en la necessitat dels qui es beneficien de prestacions socials (+3,8 punts). En les altres dues afirmacions, l'acord és lleugerament superior entre els qui es troben integrats socialment. Les diferències entre aquests dos grups són una mica més marcadades quan s'analitza la població catalana en conjunt. Des d'aquesta perspectiva, per exemple, el 31,8% de la població en exclusió considera que el cobrament d'ajudes pot provocar mandra en les persones beneficiàries, cosa que creuen el 55,4% de les persones en integració.

GRÀFIC 51. Distribució de la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya segons el grau d'acord amb diverses afirmacions sobre els ajuts socials, per nivell d'integració social (2018-2024)

Capítol 7

Disminueix l'exclusió en salut, que continua afectant especialment les llars en situació de pobresa

7.1. Introducció

El concepte de «desigualtat en salut» es refereix a les diferents oportunitats i recursos relacionats amb la salut que tenen les persones d'acord amb el seu gènere, l'ètnia, la posició socioeconòmica o el territori on viuen, i que es tradueixen en una pitjor salut dels grups menys afavorits. Es refereix a diferències en matèria de salut que són innecessàries, evitables i injustes, per la qual cosa és un concepte amb una dimensió ètica important (35). Els *Determinants Socials de la Salut* (DSS) abasten, segons la definició de l'Organització Mundial de la Salut (OMS) (36), “les circumstàncies en què les persones neixen, creixen, viuen, treballen i envelleixen” i es classifiquen en “determinants estructurals” –context socioeconòmic i polític, posició socioeconòmica, classe social, gènere i ètnia– i “determinants intermedis”, incloent-hi els condicionants materials, conductuals (estil de vida i hàbits de salut), biològics i psicosocials que influeixen en la salut-malaltia contínua. Els treballs realitzats, emprant aquest marc conceptual, han posat en evidència l'existència d'un gradient social en salut, de manera que els grups socioeconòmics menys afavorits i les àrees amb més privació material presenten uns indicadors de salut que denoten una situació pitjor. D'altra banda, en la mesura en què les desigualtats socials en salut resulten d'una distribu-

(35) Borrell, C. et al. (2008). “Les desigualtats socials en salut a l'Estat espanyol”. *Atenció Primària*, 40 (2): 59-60. Disponible a: <https://www.elsevier.es/es-revista-atencion-primaria-27-articulo-las-desigualdades-sociales-salud-el-13116147>

(36) Solar O. y A. Irwin (2010). *A conceptual framework for action on the social determinants of health*. Social Determinants of Health Discussion Paper 2 (Policy and Practice). Disponible en: https://www.afro.who.int/sites/default/files/2017-06/SDH_conceptual_framework_for_action.pdf

ció injusta dels Determinants Socials de la Salut (DSS), estudiar les diferències en salut entre grups socials resulta rellevant per monitoritzar el grau d'equitat en una societat.

A Espanya, la investigació sobre els DSS —en particular, els treballs comissionats per la Direcció General de Salut Pública per reduir les desigualtats en salut— van donar el seu fruit amb la Llei General de Salut Pública 33/2011, la qual va recollir entre els seus principis rectors el d'equitat, i en la publicació de l'*Estratègia Nacional d'Equitat en Salut*, que contemplava accions, plans i programes per reduir les desigualtats socials en salut. Aquests avenços van resultar molt oportuns, tenint en compte el marcat empitjorament del context socioeconòmic que es va produir com a conseqüència de la crisi del 2008 i l'impacte que podria tenir en la salut de la ciutadania espanyola.

Un informe publicat pel Ministeri de Sanitat el 2018 ⁽³⁷⁾assenyalava, entre les seves conclusions, que les mesures extrasanitàries de protecció social que es van adoptar en aquell moment (com la prolongació dels subsidis per desocupació) havien aconseguit absorbir en certa mesura l'impacte de la crisi sobre la salut, limitant-ho —si més no a curt termini— sobretot als indicadors de salut mental i a determinats grups socials més desafavorits, els quals van patir un empitjorament més marcat pel que fa a indicadors globals de salut. Tot i això, tot just començava la recuperació dels indicadors socials després de la crisi econòmica, queva esclatar la pandèmia de la COVID-19, amb profundes conseqüències en termes de mortalitat i d'accés de la població a recursos sanitaris i a les xarxes naturals de cura. Un cop més, es va constatar una menor capacitat dels grups més desafavorits per evitar el contagi i les conseqüències negatives sobre la salut.

En efecte, l'informe sobre Exclusió i Desenvolupament Social a la diòcesi de Barcelona publicat el 2022 evidenciava l'important efecte de la pandèmia en els indicadors de salut mental de la població diocesana —encara que menor que en el conjunt de Catalunya i Espanya—, i directament vinculat a l'anterior, un increment notable de les llars afectades per problemes d'exclusió, no únicament en la dimensió de la salut, sinó en pràcticament totes les dimensions analitzades. També es posava de manifest una incidència diferencial de la pandèmia en les

⁽³⁷⁾ Ministeri de Sanitat, Consum i Benestar Social (2018). Crisi econòmica i salut a Espanya. Disponible a: https://www.sanidad.gob.es/estadEstudios/estadisticas/docs/CRISIS_ECONOMICA_Y_SALUD.pdf

persones amb discapacitat i dependència, a causa de més dificultats per accedir tant a serveis i productes sanitaris com a les xarxes informals de suport i cura **(38)**.

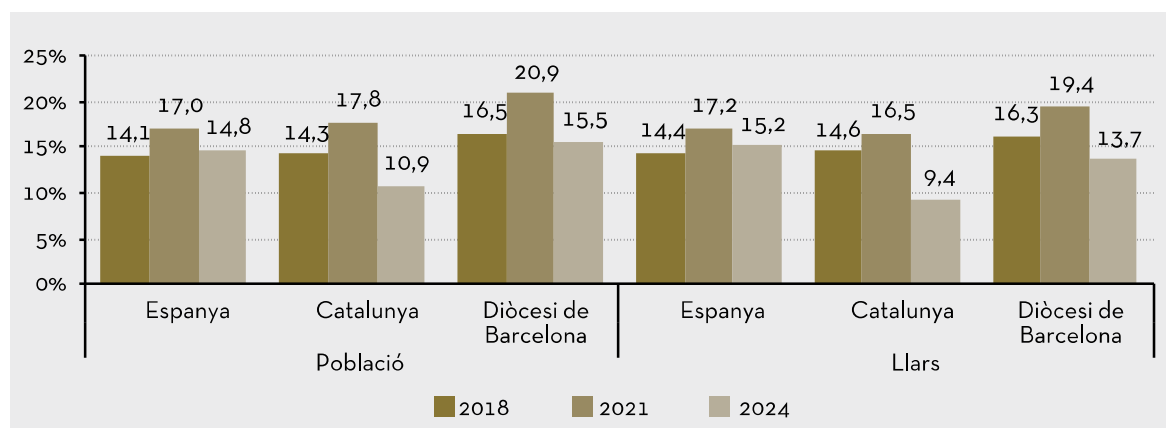
Aquest capítol setè aprofundeix en la relació entre l'exclusió social i la salut, posant l'accent en l'evolució posterior a la pandèmia de la COVID-19. Després d'aquesta introducció, s'analitzen les taxes globals d'exclusió en la dimensió de la salut, a partir de la metodologia de FOESSA, la seva evolució en els darrers anys i el tipus de problema que representa per a les llars de la diòcesi de Barcelona. El tercer apartat analitza la composició de les llars que tenen dificultats en l'àmbit de la salut, mirant d'identificar les característiques diferenciadores de les llars amb problemes en aquest àmbit. El quart apartat analitza les dades que recull l'EINSFOESSA sobre l'estat de salut física i mental de la població de la diòcesi de Barcelona i les desigualtats en salut de la població segons el seu nivell d'integració, per aprofundir, en el cinquè apartat, en la relació particularment complexa i bidireccional que hi ha entre la malaltia mental i l'exclusió. El sisè i darrer apartat recull les dades que aporta l'EINSFOESSA sobre la cobertura sanitària i les dificultats d'accés a determinats productes i tractaments sanitaris per part de la població, comparant la situació a la diòcesi de Barcelona i al conjunt de Catalunya.

7.2. Disminueix el nombre de llars amb problemes d'exclusió en la dimensió de la salut

A la diòcesi de Barcelona, el 15,5% de la població i el 13,7% de les llars estan afectades per algun problema d'exclusió social en la dimensió de la salut, cosa que suposa al voltant de 429.000 persones i 148.000 llars. Les taxes que resulten per al conjunt de l'Estat, amb un 14,8% i 15,2% de la població i les llars, respectivament, situen la diòcesi de Barcelona en uns nivells d'exclusió respecte de la salut semblants a la mitjana d'Espanya. Com al conjunt d'Espanya, les dades mostren una petita millora que, en el cas de la diòcesi de Barcelona, aconsegueix situar les taxes d'exclusió en salut de 2024 per sota de les de 2018. L'evolució ha estat igualment favorable al conjunt de Catalunya, que manté, al llarg de tot el període 2018-2024, un nivell d'exclusió en salut una mica inferior al de la diòcesi de Barcelona, i amplia, a més, lleugerament aquesta diferència el 2024.

(38) Fundació FOESSA (2022), *Resultats de l'Enquesta sobre Integració i Necessitats Socials 2021*, Madrid, Fundació FOESSA. Disponible a: https://www.foessa.es/main-files/uploads/sites/16/2022/03/Informes-Territoriales-2022_Diocesis-Barcelona.pdf

GRÀFIC 52. Evolució del percentatge de població i llars de la diòcesi de Barcelona, Catalunya i Espanya amb problemes d'exclusió social en la dimensió de la salut (2018-2024)

Fonts:

Una anàlisi detallada de l'evolució comparativa dels diferents indicadors que conformen aquesta dimensió permet obtenir algunes conclusions més interessants. En primer lloc, la millora en aquesta dimensió de la salut a la diòcesi de Barcelona ve determinada per la baixada en quatre dels sis indicadors considerats en aquest àmbit. El que baixa més és la proporció de llars on totes les persones adultes presenten discapacitat, malaltia crònica o problemes greus de salut (-4,3 punts). Això no obstant, cal assenyalar també l'increment de 4,4 punts en la proporció de llars on hi ha persones amb malalties greus o cròniques que no han pogut rebre assistència mèdica durant el darrer any.

Pel que fa al conjunt de Catalunya, la baixada, encara que més lleu, s'ha produït en cinc dels set indicadors **(39)**, sent el que més baixa, com passa a la diòcesi de Barcelona, el de la proporció de llars amb persones adultes amb discapacitat, malaltia crònica o problemes greus de salut (-2,5 punts percentuals). La disminució de gairebé tots els indicadors de l'àmbit de la salut, unida a la seva millor posició de partida, explicaria per què Catalunya manté i amplia el seu avantatge en matèria de salut sobre la diòcesi de Barcelona. No obstant, aquí també cal consignar una dada negativa: l'increment de 6 punts en la proporció de llars sense cobertura sanitària.

(39) La manca d'accés a l'atenció mèdica a persones amb malalties cròniques o problemes greus de salut presenta un valor de +0,1, però, en ser tan baix, està subjecte a un marge d'error alt i s'ha de desconsiderar en l'anàlisi.

TAULA 23. Evolució del percentatge de llars de la diòcesi de Barcelona i Catalunya afectades per diversos problemes d'exclusió social en la dimensió de la salut, per al total de les llars (2018-2024)

	Total de llars			
	2018	2021	2024	Dif. 2018-24
Catalunya				
ID22. Llar amb alguna persona sense cobertura sanitària	0,9	0,5	0,2	-0,7
ID23. Llar en què algú ha passat gana en els darrers 10 anys o n'està passant ara	3,0	3,0	2,2	-0,9
ID24. Llar on tots els adults pateixen discapacitat, malaltia crònica o problemes greus de salut que els generen limitacions per a les activitats de la vida diària	4,0	3,3	(1,5)*	-2,5
ID25. Llar amb alguna persona dependent que necessita ajuda o cura d'una altra persona (per fer les activitats de la vida diària) i que no en rep	1,1	0,7	0,2	-0,9
ID26. Llar amb algú malalt greu o crònic que no ha rebut assistència mèdica per a aquesta malaltia en un any	3,4	2,8	3,5	+0,1
ID27. Llar que ha deixat de comprar medicines o pròtesis, o seguir tractaments o dietes per problemes econòmics i situació de pobresa moderada (sota el llindar del 60%) ancorada 2018	5,6	13,3	4,6	-1,0
Algun indicador	14,6	16,5	9,4	-5,2
Diòcesi de Barcelona				
ID22. Llar amb alguna persona sense cobertura sanitària	1,7	0,6	0,1	-1,6
ID23. Llar en què algú ha passat gana en els darrers 10 anys o n'està passant ara	2,6	3,1	2,7	+0,1
ID24. Llar on tots els adults pateixen discapacitat, malaltia crònica o problemes greus de salut que els generen limitacions per a les activitats de la vida diària	6,0	5,8	(1,7)*	-4,3
ID25. Llar amb alguna persona dependent que necessita ajuda o cura d'una altra persona (per fer les activitats de la vida diària) i que no en rep	2,1	1,7	(0,4)*	-1,7
ID26. Llar amb algú malalt greu o crònic que no ha rebut assistència mèdica per a aquesta malaltia en un any	1,3	1,8	5,6	+4,4
ID27. Llar que ha deixat de comprar medicines o pròtesis, o seguir tractaments o dietes per problemes econòmics i situació de pobresa moderada (sota el llindar del 60%) ancorada 2018	7,5	13,0	8,0	+0,5
Algun indicador	16,3	19,4	13,7	-2,6

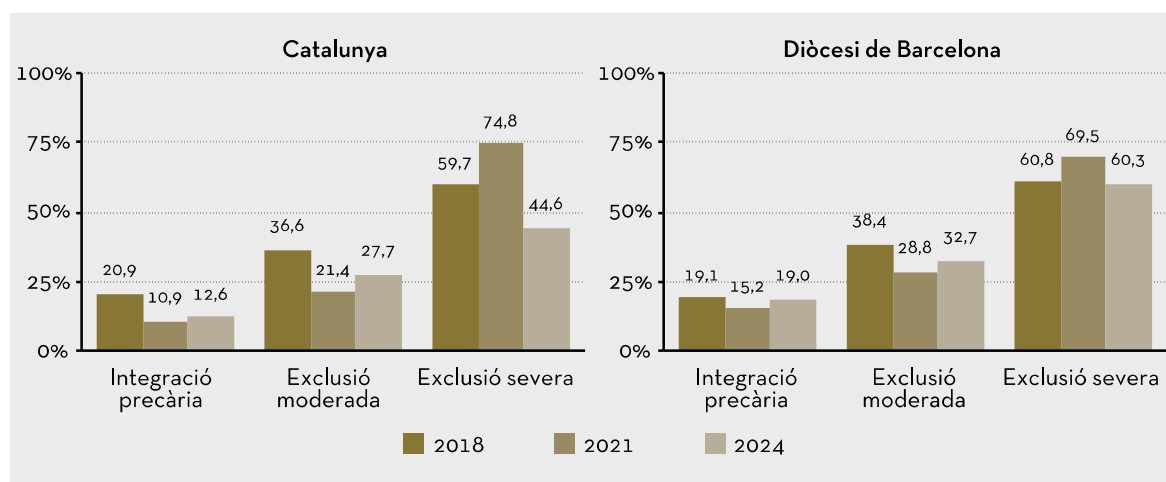
Nota: entre parèntesis i amb un asterisc s'han recollit aquells valors que no ofereixen un grau de fiabilitat suficient perquè en analitzar el conjunt de la població no s'ha recollit cap cas relatiu a les situacions que descriuen els indicadors, bé perquè els valors recollits per a l'any 2024 són menors que 1 i suposen una variació considerable respecte de la mitjana dels anys previs o bé perquè en aquest darrer any s'ha recollit una incidència excessivament alta (més de 9 punts percentuals) en comparació amb la mitjana de les registrades en anys previs.

Font: EINSFOESSA 2018, 2021 i 2024.

La manca d'accés a l'atenció mèdica per part de persones amb malalties cròniques o problemes de salut greus afecta el 5,6% de les llars de la diòcesi de Barcelona el 2024. Es tracta d'un indicador que segueix una trajectòria ascendent des del 2018 tant en aquest territori com en el conjunt de l'Estat —a Catalunya, s'ha mantingut— i que no només no ha disminuït després de la fi de la pandèmia, sinó que ha continuat creixent. Això suggereix que podria obeeir a factors estructurals de l'atenció sanitària que la crisi sanitària no ha fet sinó mantenir o aguditzar.

Finalment, cal examinar com han evolucionat les llars amb dificultats d'exclusió social en la dimensió de la salut distingint les llars segons s'ubiquin a l'escala integració-exclusió. Els resultats d'aquesta anàlisi són ambivalents. A la diòcesi de Barcelona pràcticament tots els valors del 2024 són inferiors als del 2018, per la qual cosa cal inferir una reducció general dels problemes assenyalats. No obstant això, si el focus se centra en l'evolució més recent, es comprova que entre el 2021 i el 2024 les dificultats s'han incrementat per a les llars en integració precària i exclusió moderada, mentre que els ubicats en l'exclusió severa han vist millorar la seva posició. La magnitud d'aquests canvis —siguin positius o negatius— és més gran a les llars del conjunt de Catalunya que entre les de la diòcesi de Barcelona. La tendència sembla antiintuïtiva, ja que allò esperable era que els indicadors d'exclusió social en la salut milloressin des del final de l'emergència sanitària, cosa que, com queda palesa, no s'ha produït en tots els grups socials.

GRÀFIC 53. Evolució del percentatge de les llars de la diòcesi de Barcelona i Catalunya amb problemes d'exclusió social en la dimensió de la salut, segons nivell d'integració social (2018-2024)

Font: EINSFOESSA 2018, 2021 i 2024.

7.3. Les llars en situació de pobresa, així com les encapçalades per persones grans o pensionistes, sobrerepresentades entre les llars amb problemes d'exclusió en la dimensió de la salut

A la diòcesi de Barcelona les llars que presenten algun problema d'exclusió social en la dimensió de la salut són, com s'ha esmentat anteriorment, el 13,7%, fet que suposa que hi ha al voltant de 148.000 llars en què viuen 429.000 persones que tenen dificultats per accedir a una alimentació suficient, als serveis i productes sanitaris que necessiten o a l'atenció mèdica adequada per a problemes de salut crònics o greus.

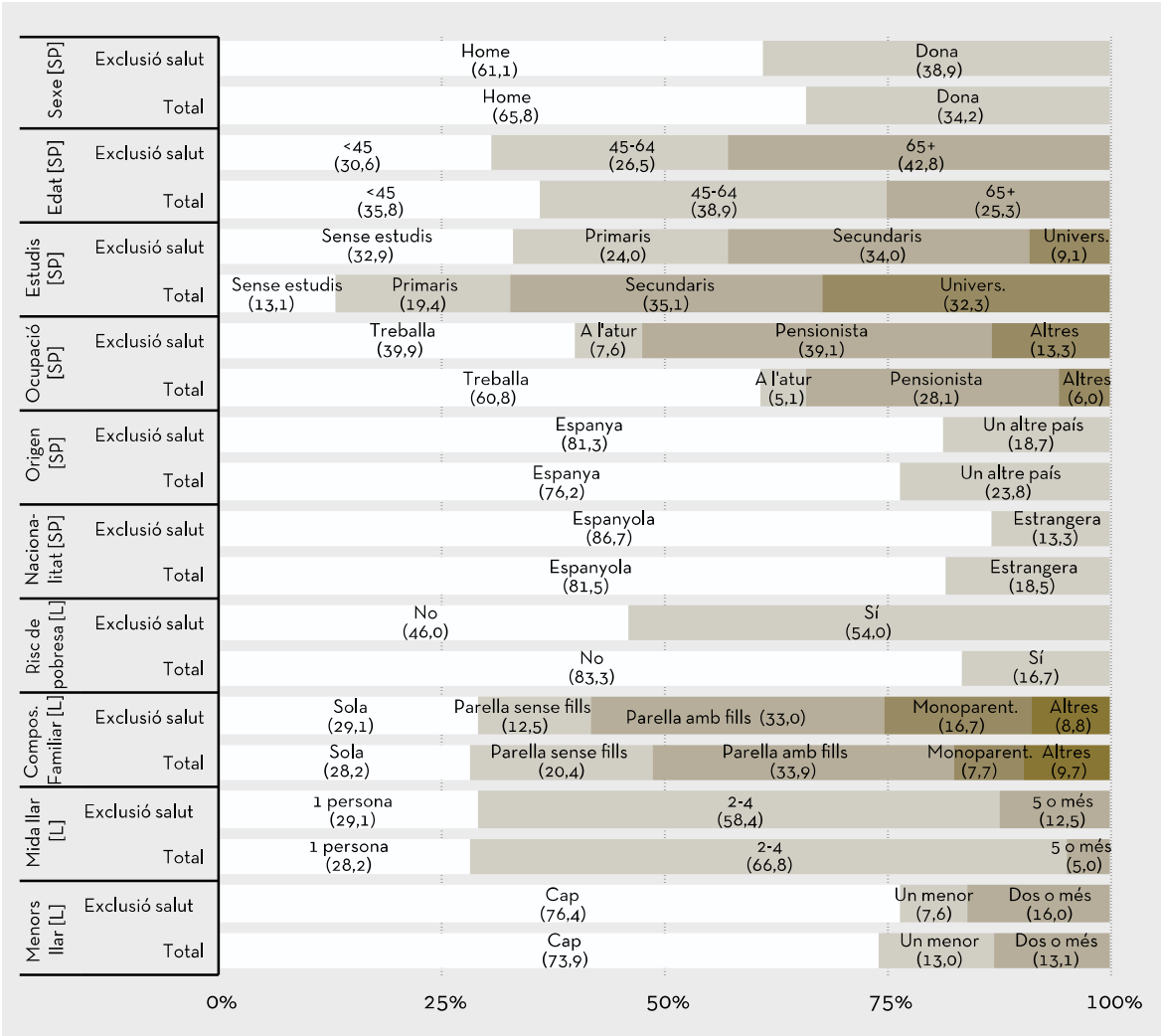
El gràfic següent ofereix informació sobre algunes característiques sociodemogràfiques de les llars amb problemes socials en l'àmbit de la salut, alhora que assenjala quins trets de la persona sustentadora principal semblen estar associats amb el major o menor risc de problemes en aquest àmbit.

Les llars encapçalades per persones de nacionalitat espanyola (86,7%), persones d'origen espanyol (81,3%) o sense menors d'edat a càrrec (76,4%) són majoritàries entre les llars amb problemes d'exclusió en el terreny de la salut a la diòcesi de Barcelona. Igualment tenen un pes important, des d'aquesta perspectiva, les llars encapçalades per homes (61,1%).

La composició sociodemogràfica d'aquestes llars difereix en diversos aspectes de la del conjunt de les llars de la diòcesi de Barcelona. El 54% de les llars en situació de pobresa o pobresa severa presenten dificultats socials vinculades a l'exclusió en salut, quan el seu pes relatiu dins el conjunt de la diòcesi de Barcelona suposa només el 16,7%. Les llars on la persona sustentadora principal no té estudis o únicament ha cursat estudis primaris també estan sobrerepresentades en l'exclusió en salut, ja que sumen el 32,9% de les llars en aquestes circumstàncies, però el 13,1% del total de les llars de la diòcesi de Barcelona. Les persones grans i aquelles jubilades o pensionistes també tenen més presència entre les llars en exclusió en salut que entre la població de la diòcesi de Barcelona (42,8% davant del 25,3% i 39,1% davant del 28,1%, respectivament).

Així doncs, la pobresa i l'edat avançada **(40)** es configuren amb factors exclusògens de primer ordre en l'àmbit de la salut, juntament amb el baix nivell educatiu. A la diòcesi de Barcelona, en canvi, el sexe de la persona principal no té un paper rellevant a l'hora de discriminar les llars amb més o menys proporció en l'esfera de l'exclusió en salut.

GRÀFIC 54. Distribució del total de les llars i de les llars amb problemes d'exclusió social de la diòcesi de Barcelona en la dimensió de la salut segons diverses característiques de la persona sustentadora principal i de la llar (2024)

Nota: les llars s'analitzen segons les característiques de la persona sustentadora principal [SP]; i altres característiques de les llars [L].
Font: EINSFOESSA 2024.

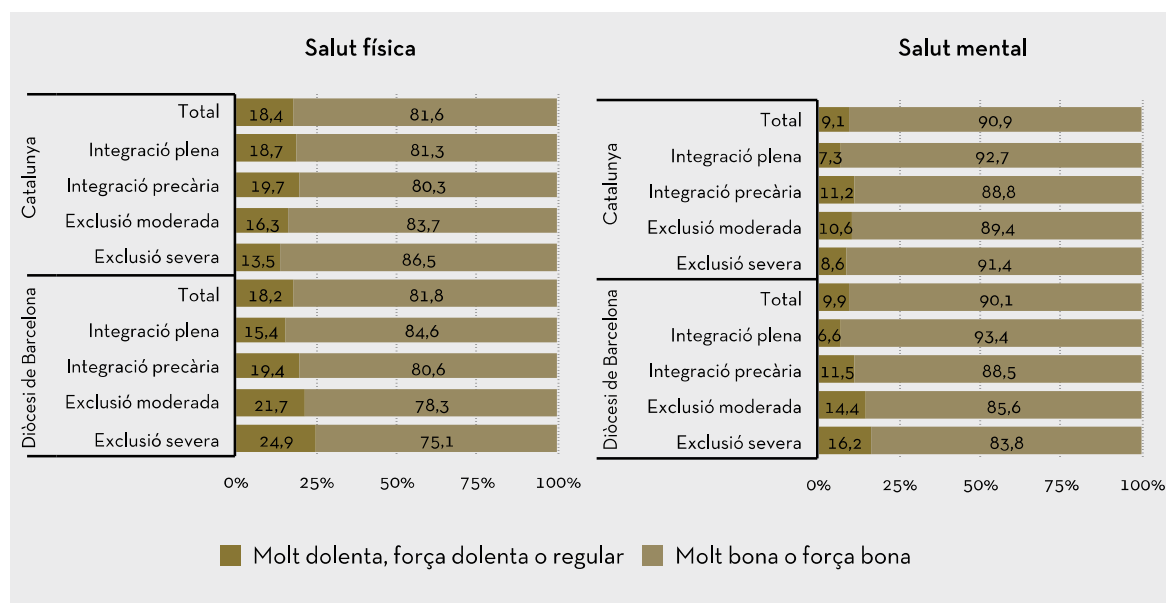
(40) Cal pensar que el gruix de la població pensionista està constituït, principalment, per població major de 65 anys.

7.4. L'exclusió social es relaciona amb tenir una pitjor salut física i mental

El gràfic següent mostra l'autovaloració de la salut física i mental de la població de la diòcesi de Barcelona i del conjunt de Catalunya segons el nivell d'integració-exclusió social l'any 2024. Amb certes excepcions, s'observa que, en general, les persones que viuen a les llars en exclusió social manifesten un pitjor estat de salut que les que resideixen en llars en integració social. L'autovaloració de la salut tendeix a ressentir-se'n, a més, no entre les persones en situació d'exclusió severa, sinó també entre les que presenten exclusió moderada o es troben en situació d'integració precària.

En termes de salut física, al voltant del 18% de la població de la diòcesi de Barcelona i del conjunt de Catalunya declara que la seva salut és regular, força dolenta o molt dolenta, mentre que al voltant del 81% considera que és força bona o molt bona. A la diòcesi de Barcelona, hi ha un gradient en l'autopercepció de la salut quan s'examina des de la perspectiva de la integració-exclusió: les persones que qualifiquen la seva salut en termes negatius són el 15,4% de les situades en integració plena, el 19,4% de les que es troben en integració precària (ja per sobre de la mitjana del 18,2%), el 21,7% d'aquelles en exclusió moderada i el 24,9% de les que s'enfronten a l'exclusió severa. Dit en altres paraules, les persones en exclusió severa que perceben negativament la pròpia salut superen en 9,5 punts les persones en integració plena que pensen que la seva salut és dolenta. Les dades per al conjunt de Catalunya no segueixen un patró tan clar com el descrit per a la diòcesi de Barcelona. En aquest cas, la diferència en l'autopercepció negativa entre les persones en integració plena i les ubicades a l'exclusió severa és menor, de 5,2 punts.

GRÀFIC 55. Autovaloració de la salut física i mental de la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya segons el nivell d'integració social (2024)

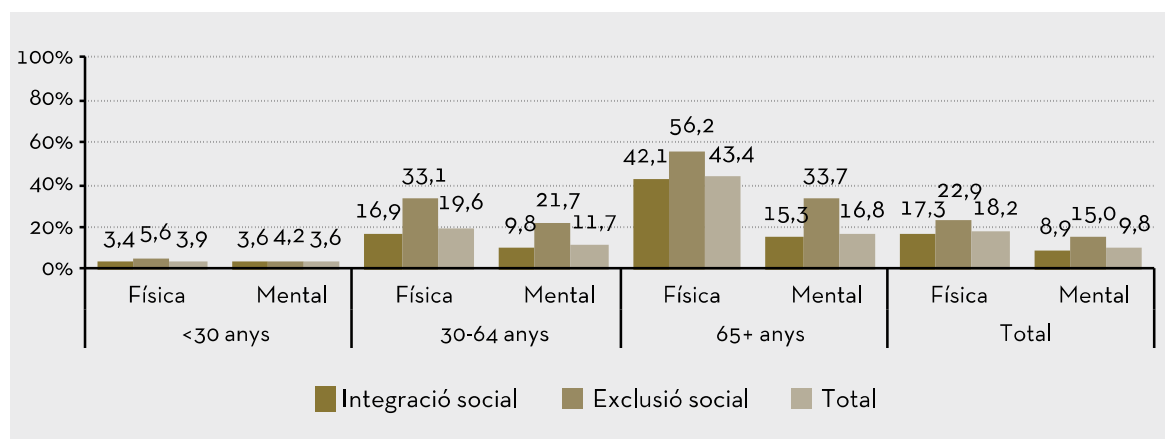

Font: EINSFOESSA 2024.

L'autovaloració negativa de la salut mental registra una prevalença inferior que la de la salut física, però una tendència similar, en el sentit que les persones amb alts nivells d'integració social tendeixen a valorar més positivament el seu estat de salut mental, mentre que les que afronten situacions d'exclusió tenen una percepció més negativa. En aquest cas, gairebé el 10% de la població de la diòcesi de Barcelona declara tenir dificultats de salut mental, davant de prop del 9% de la població del conjunt de Catalunya. Com passava amb la salut física, hi ha un gradient a la diòcesi de Barcelona que no apareix a Catalunya. La diferència entre la proporció de persones en integració plena que experimenten una salut negativa i la de persones en exclusió severa que diuen que tenen una salut regular, dolenta o molt dolenta és de 9,6 i 1,4 punts en els respectius territoris.

En quina mesura l'edat influeix en l'autopercepció de la salut quan es creua amb el nivell d'integració-exclusió? El Gràfic 56 pretén respondre aquesta pregunta. Pel que fa exclusivament a l'edat, i com cal suposar, l'autopercepció negativa de la salut, sigui física o mental, augmenta amb l'edat. Entre la població més jove, aquest indicador és molt minoritari, inferior en tot cas al 6%. Entre la població de 30 a 64 anys, el 19,6% declara tenir mala salut física, davant de l'11,7% que diu el mateix respecte a la salut mental.

GRÀFIC 56. Percentatge de la població de la diòcesi de Barcelona que valora la seva salut física i mental com a regular, força dolenta o molt dolenta, segons grup d'edat i nivell d'integració social (2024)

Font: EINSFOESSA 2024.

Com és lògic, els problemes de salut autopercebuts assoleixen els seus valors més elevats entre la població més gran de 65 anys, amb un 43,4% de persones que manifesten dificultats físiques i un 16,8% que diuen tenir problemes psíquics.

Si a l'anàlisi anterior se li afegeix la variable integració-exclusió, s'obtenen els següents resultats. En la població juvenil, no es detecten variacions significatives segons el nivell d'integració. En el grup d'edat que va dels 30 als 64 anys, apareix ja una bretxa. La mala salut física ateny una de cada tres persones en exclusió i la mala salut mental, una de cada cinc. A l'espai de la integració, en canvi, les prevalences corresponents són del 6,9% i el 9,8%, respectivament. La bretxa s'eixampla entre la població més gran de 65 anys, on la prevalença diferencial de problemes de salut és de 14,1 punts en el cas de la salut física i de 18,4 punts en el terreny de la salut mental.

7.5. Al voltant d'una de cada tres persones que reconeix tenir una malaltia mental es troba en situació d'exclusió social

Segons es desprèn de l'EINSFOESSA 2024, el 6,7% de la població de la diòcesi de Barcelona refereix haver estat diagnosticada amb algun trastorn de salut mental que es manté actualment i un 2,8% addicional assenyalava que, si bé en

algun moment de la seva vida va tenir un diagnòstic d'aquest tipus, el problema es va resoldre **(41)**. Aquests resultats posen de manifest que un 9,5% de la població de la diòcesi de Barcelona ha estat diagnosticada en algun moment de la seva vida amb algun tipus de trastorn de l'estat de l'ànim o malaltia mental **(42)**. Aquestes xifres resulten una mica superiors a les observades en el conjunt de Catalunya, on el 6,1% de la població declara tenir o haver tingut una malaltia mental diagnosticada (un 3,8% actualment i un 2,3% en el passat).

Com que no es tracta d'una enquesta de salut, l'EINSFOESSA no està dissenyada específicament per mesurar la prevalença de la malaltia mental amb precisió. En concret, de fet, pregunta per malalties diagnosticades i, d'altra banda, sempre hi ha el marge que la persona que respon no vulgui revelar aquest diagnòstic. Tot i així, amb les dades existents podem analitzar la relació que hi ha entre la malaltia mental i l'exclusió social amb solidesa. Aquesta relació és, en qualsevol cas, complexa i bidireccional, i es retroalimenta, ja que la privació material, emocional i relacional que condueixen a l'exclusió poden crear patiment psíquic i perjudicar la salut mental, alhora que la malaltia mental pot també conduir a l'exclusió, per mitjà de la incomprensió, l'aïllament i l'estigmatització.

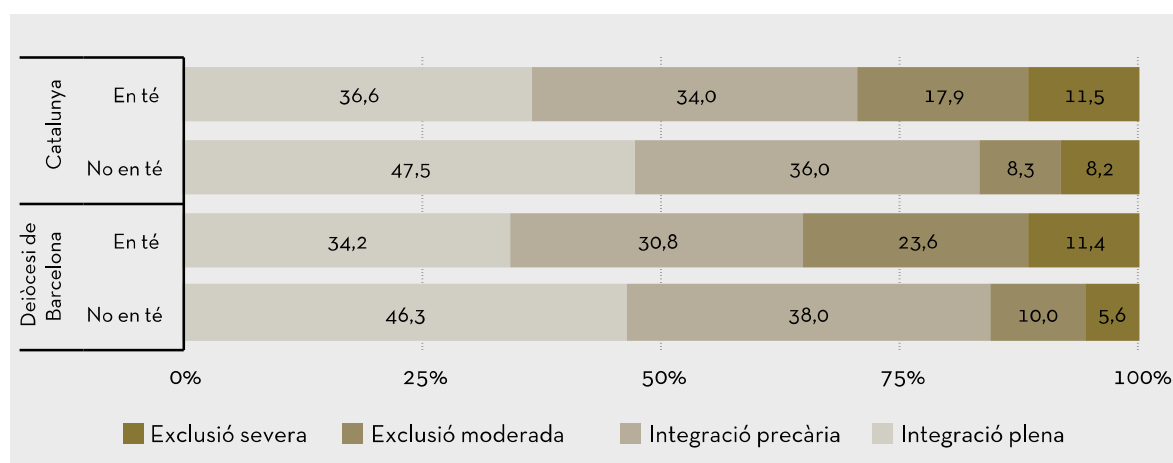
Si es comparen els percentatges de població amb malaltia mental diagnosticada i sense segons el nivell d'integració a partir de les dades d'EINSFOESSA 2024, s'aprecia amb nitidesa que la població que declara tenir alguna malaltia mental és més prevalent en l'àmbit de l'exclusió —i particularment, en l'exclusió moderada. A més, cal assenyalar que la malaltia mental apareix associada a l'exclusió en un grau més alt a la diòcesi de Barcelona que no pas en el conjunt de Catalunya. En efecte, a la diòcesi de Barcelona el 35% de la població que afirma tenir un diagnòstic d'afectació de la salut mental es troba en exclusió social, quan la població ubicada a l'espai de l'exclusió suposa només el 16,9% del total de llars;

(41) Es tracta de persones que han respost que tenen diagnosticada alguna malaltia greu o problema de salut crònic, deficiència o discapacitat i que, en especificar quina, han detallat que és una malaltia mental (pregunta C24), o bé que refereixen que en algun moment de la seva vida han estat diagnosticades d'un trastorn de salut mental i que aquest es manté actualment (preguntes C26a i C26b).

(42) Segons es desprèn de l'Informe Anual del Sistema Nacional de Salut 2023, elaborat a partir de la Base de Dades Clíniques d'Atenció Primària (BDCAP) del Ministeri de Sanitat, la prevalença bruta de trastorns mentals i del comportament és a Espanya del 34,3%, percentatge allunyat del que ofereix l'EINSFOES. Disponible a: https://www.sanitat.gob.es/estadEstudios/estadisticas/sisInfSanSNS/tablasEstadisticas/InfAnualSNS2023/INFORME_ANUAL_2023.pdf

aquest panorama es repeteix entre la població catalana, encara que amb proporcions més baixes (29,4% i 17%, respectivament).

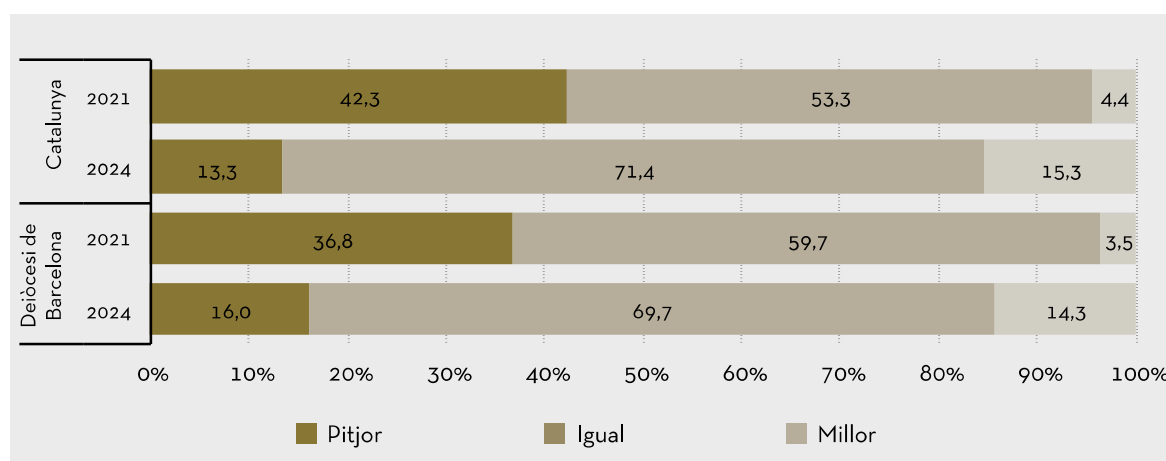
GRÀFIC 57. Distribució de la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya en funció de l'existència d'un diagnòstic de trastorn de salut mental que actualment es manté, segons nivell d'integració social (2024)

Font: EINSFOESSA 2024.

Continuant amb la salut mental, l'EINSFOESSA també recull informació sobre com ha evolucionat l'estat d'ànim de la població de la diòcesi de Barcelona i el conjunt de Catalunya en el darrer any. L'efecte devastador que va tenir la crisi sociosanitària en l'estat d'ànim de la població catalana en el seu conjunt i de la població de la diòcesi de Barcelona en particular, reflectit a l'enquesta de 2021, s'ha superat en bona mesura en la darrera enquesta. En efecte, si el 2021 un 36,8% de la població de la diòcesi de Barcelona i un 42,3% de la catalana afirmava que el seu estat d'ànim havia empitjorat en els darrers mesos, el 2024 aquestes proporcions s'han reduït al 16% i al 13,3%, respectivament.

GRÀFIC 58. Evolució de la distribució de la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya segons la percepció de l'evolució del seu estat d'ànim en el darrer any (1) (2021-2024)

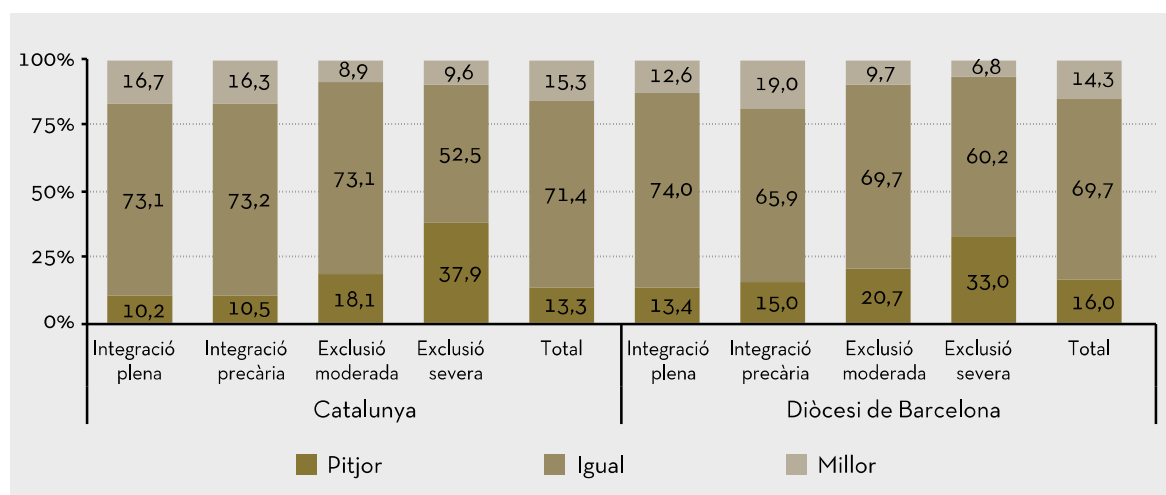

(1) El 2021 la pregunta estava plantejada de tal manera que el que es desitjava era conèixer com havia variat l'estat d'ànim respecte a abans del confinament de març, és a dir, respecte a un any abans, ja que el treball de camp de l'EINS-FOESSA es va realitzar entre els mesos de març i maig de 2021. El 2024, es pregunta per l'evolució de l'estat de l'ànim respecte a un any enrere.

Font: EINSFOESSA 2021 i 2024.

Les dades mostren així mateix que hi ha un gradient pel qual l'avaluació de l'estat d'ànim empitjora a mesura que s'examinen els diferents espais del continu integració-exclusió. Així, el 13,4% dels que s'ubiquen en la integració plena diuen que la seva salut mental ha empitjorat, xifra que augmenta al 15% d'aquells que estan en integració precària, el 20,7% d'aquells que se situen en l'exclusió

GRÀFIC 59. Distribució de la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya segons la percepció de l'evolució del seu estat d'ànim en el darrer any per nivell d'integració social (2024)

Font: EINSFOESSA 2024.

moderada i el 33% dels qui travessen circumstàncies d'exclusió severa. Les dades mostren una tendència similar al conjunt de Catalunya, tot i que amb més diferències entre els qui se situen als extrems de l'escala d'integració-exclusió.

Com a contrapunt positiu, les dades mostren també que un 6,8% de les persones en situació d'exclusió social residents a la diòcesi de Barcelona consideren que el seu estat d'ànim ha millorat en el darrer any, una proporció una mica inferior a la del conjunt de Catalunya.

7.6. La cobertura sanitària és quasi universal, però no així la cobertura de les necessitats sanitàries

La cobertura sanitària és un aspecte central en l'anàlisi de les desigualtats en salut, segons reconeix l'Organització Mundial de la Salut, que considera els recursos dels sistemes de salut com un determinant social de la salut. Aquesta qüestió adquireix especial rellevància actualment causa de diverses circumstàncies, incloent-hi les demores creixents en l'accés a l'atenció sanitària en la majoria de les comunitats autònomes, provocades per l'acumulació de pacients en llistes d'espera durant la crisi sociosanitària. El descontentament de la població amb aquesta situació i amb els serveis públics de salut ha afavorit a més l'expansió d'assegurances privades que, ja que no són igualment accessibles per a tota la població, pot donar lloc a un increment de les desigualtats socials en salut.

Els resultats procedents de l'EINSFOESSA 2024 suggereixen que la cobertura sanitària a Espanya continua sent pràcticament universal. Tot i així, un 0,5% de les persones entrevistades declaren no tenir cobertura sanitària, xifra que baixa al 0,1% en el cas del conjunt de Catalunya i la diòcesi de Barcelona. La immensa majoria de la població opta únicament per la sanitat pública, si bé a la diòcesi de Barcelona la proporció de persones que accedeixen exclusivament a la sanitat pública (87,2%) és una mica inferior a la de Catalunya (90,9%) i Espanya (90,6%). L'habitual entre els qui compten amb sanitat privada és que la combinin amb la sanitat pública. Entre el 2018 i el 2024, Espanya ha vist augmentar lleugerament l'accés mixt (+3 punts percentuals), Catalunya ha experimentat un notable descens (-6,7) i la diòcesi de Barcelona, un petit descens (-1,5).

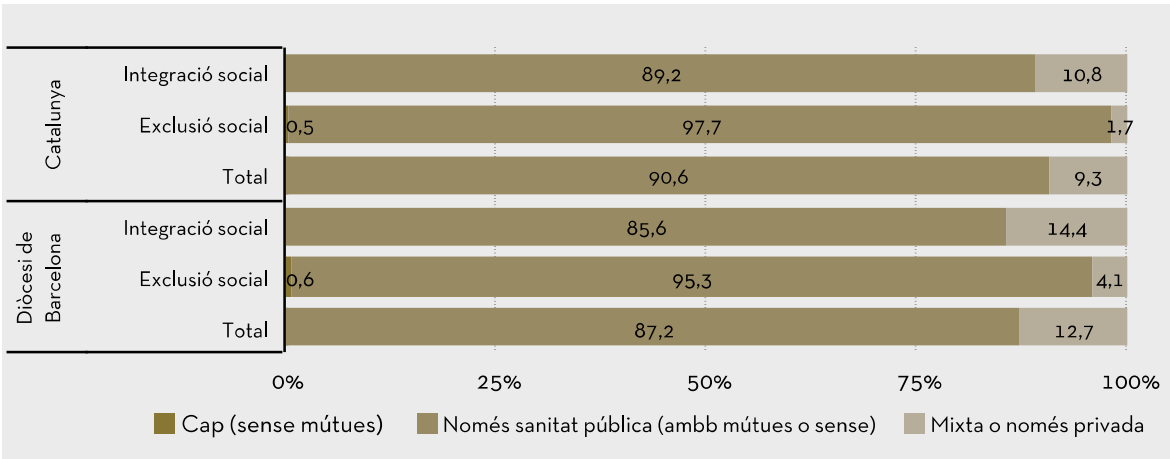
TAULA 24. Evolució de la distribució de la població la diòcesi de Barcelona, Catalunya i Espanya segons el tipus de cobertura sanitària que posseeix (2018-2024)

(%)	Espanya			Catalunya			Diòcesi de Barcelona		
	2018	2021	2024	2018	2021	2024	2018	2021	2024
Cap	0,5	0,6	0,5	0,7	0,3	0,1	1,7	0,4	0,1
Només sanitat pública	90,9	88,9	88,3	84,7	88,1	90,6	85,3	83,2	87,2
Sanitat pública i assegurança privada	6,6	9,4	9,6	14,2	11,4	7,5	12,5	16,0	11,0
Només opcions privades	2,0	1,1	1,6	0,3	0,2	1,8	0,4	0,5	1,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Font: EINSFOESSA 2018, 2021 i 2024.

La manca de cobertura sanitària és un problema una mica més freqüent entre la població que es troba en exclusió social. Un 0,6% de la població en aquestes circumstàncies resident a la diòcesi de Barcelona no té cap tipus de cobertura sanitària, valor similar al registrat al conjunt de Catalunya (0,5%), xifres que, en tots dos casos, es corresponen segurament amb població de nacionalitat extra-comunitària o en situació administrativa irregular. Es pot dir, però, que la cobertura sanitària és quasi universal fins i tot per a les persones en exclusió.

GRÀFIC 60. Distribució de la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya segons el tipus de cobertura sanitària que té per nivell d'integració social (2024)

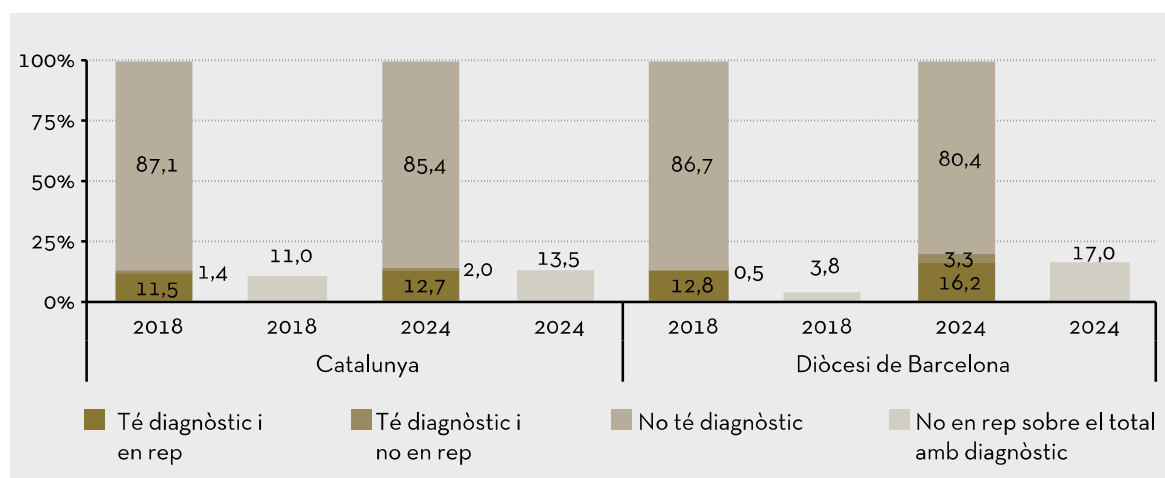
Font: EINSFOESSA 2024.

Ara bé, seria erroni fer equivalent la cobertura sanitària quasi universal amb la cobertura universal de les necessitats relacionades amb la salut. La diferència entre tots dos factors pot constituir un element significatiu en l'anàlisi de les

desigualtats en salut. Algunes dades procedents de l'EINSFOESSA 2024 poden ajudar a dotar aquesta afirmació de contingut.

D'una banda, el 17% de la població de la diòcesi de Barcelona i el 13,5% de la del conjunt de Catalunya que té diagnosticada alguna malaltia greu o problema de salut crònic, deficiència o discapacitat no rep l'assistència específica que requeriria. Tot i que no és una xifra elevada i representen una part petita de la població total (entorn del 0,5% i el 2%, respectivament), l'evolució de l'indicador entre el 2018 i el 2024 no resulta encoratjadora a la diòcesi de Barcelona, on ha passat d'afectar un 3,8% un 17% de les persones amb necessitats d'atenció.

GRÀFIC 61. Evolució de la distribució de la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya en funció del diagnòstic d'alguna malaltia greu o problema de salut crònic, deficiència o discapacitat i percepció d'assistència mèdica per a aquest problema de salut (2018-2024)

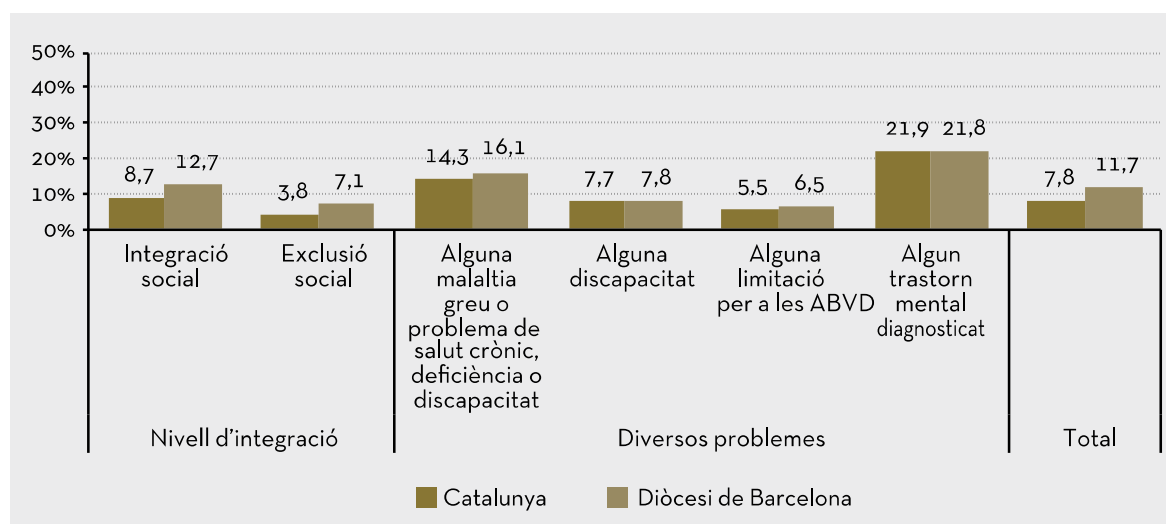

Font: EINSFOESSA 2018-2024.

També sorgeix com a amenaça a la universalitat de la sanitat pública el fet que l'11,7% de la població resident a la diòcesi de Barcelona (un 7,8% al conjunt de Catalunya) afirma haver buscat atenció mèdica al sector privat a causa de les extenses llistes d'espera o a dificultats a la sanitat pública. Si es posa el focus de l'anàlisi en els que tenen alguna malaltia greu, problema de salut crònic o discapacitat, la població de la diòcesi recorre a la xarxa privada amb més freqüència que el conjunt de la població catalana (16,1% a la diòcesi i 14,3% a Catalunya). L'examen d'altres motivacions d'ús d'una o altra xarxa mostra prevalences molt similars per a tots dos territoris. D'altra banda, cal assenyalar que un 7,1% de la població en exclusió a la diòcesi de Barcelona ha acudit a la xarxa privada

davant de deficiències de la xarxa pública, una taxa 3,3 punts superior a la del conjunt de Catalunya i 5,6 punts superior a la registrada a la diòcesi de Barcelona entre la població en integració social. Com hem dit, les dificultats d'accés a la sanitat pública, juntament amb les desigualtats en l'accés als recursos sanitaris privats, poden augmentar les desigualtats en salut en el futur.

GRÀFIC 62. Percentatge de la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya que a causa de les extenses llistes d'espera o dificultats a la sanitat pública ha buscat atenció mèdica al sector privat, segons nivell d'integració social i diversos problemes (2024)

Font: EINSFOESSA 2024.

Finalment, la informació recollida a l'EINSFOESSA 2024 posa de manifest que una proporció considerable de la població de la diòcesi de Barcelona i de Catalunya en conjunt té dificultats per cobrir algunes de les seves necessitats sanitàries. Els tractaments d'odontologia són els que més necessitats no cobertes presenten: el 2024, un 10,1% de la població de la diòcesi de Barcelona i un 9,5% de la població catalana declaren necessitat de tractaments odontològics la satisfacció dels quals no es pot permetre. A la diòcesi de Barcelona, el següent tipus de producte o servei que té necessitats més grans no cobertes són les pròtesis dentals (un 8,3% de la població en necessitaria una, però no s'ho pot permetre), les ulleres i audiòfons (8,3%) i els tractaments psicològics (amb un 3,5%). A Catalunya, les necessitats no cobertes són molt similars, llevat de si es parla de pròtesis dentals (5,8%) i ulleres i audiòfons (5,1%), que registren prevalències una mica inferiors.

TAULA 25. Evolució del percentatge de la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya que declara tenir algun tipus de necessitat i no es pot permetre satisfer-lo (2018-2024)

%	Catalunya			Diòcesi de Barcelona		
	2018	2021	2024	2018	2021	2024
Ulleres, audiòfons	10,5	17,4	5,1	15,0	18,2	8,3
Pròtesi dental	20,9	16,2	5,8	17,1	11,9	8,3
Ajuts tècnics	3,0	4,9	0,7	3,9	2,1	0,3
Rehabilitació	1,9	6,3	1,5	3,2	2,2	1,9
Necessitats alimentàries especials	3,2	3,8	0,5	7,2	1,0	0,5
Tractament especialitzat de podologia	4,4	7,5	1,8	8,4	4,6	2,7
Tractament especialitzat de psicologia	6,8	10,9	2,6	10,2	7,3	3,5
Tractament especialitzat d'odontologia	21,3	23,3	9,5	23,9	19,3	10,1
Pagaments de despeses produïdes per hospitalitzacions	1,5	4,0	0,5	2,4	1,2	0,1

Font: EINSFOESSA 2018, 2021 i 2024.

Des d'una perspectiva evolutiva, les necessitats no cobertes de productes i tractaments sanitaris han experimentat un descens notable, tant a la diòcesi de Barcelona com al conjunt de Catalunya. Aquestes caigudes, de -6,1 i -5 punts percentuals de mitjana, es produeixen de forma ininterrompuda en el cas de la diòcesi i després d'un increment mitjà de 2,3 punts entre el 2018 i el 2021 en el cas de Catalunya. A més, a tots dos territoris són coherents amb la millora d'indicadors d'exclusió a l'àrea de la salut. A la diòcesi de Barcelona, els serveis i productes que més han vist reduir-se les necessitats no cobertes han estat els tractaments d'odontologia (-13,7 punts percentuals), les pròtesis dentals (-8,8), així com les ulleres, els audiòfons i els tractaments de psicologia (-6,7). Al conjunt de Catalunya, els serveis i productes la necessitat insatisfeta dels quals ha caigut en major mesura han estat les pròtesis dentals (-15 punts percentuals) i els tractaments d'odontologia (-11,8), seguits a molta distància per les ulleres i audiòfons (-5,3).

Metodologia

A. UNIVERS, MOSTRA I MARGE D'ERROR

1. Procediment d'aplicació dels qüestionaris

L'EINSFOESSA és una enquesta adreçada a les llars d'Espanya on es recull informació de totes les persones que hi resideixen. Per tant, hi ha dos nivells principals d'anàlisi, el de les llars i el de la població. L'univers de l'estudi el componen el conjunt de totes les llars i el conjunt de totes les persones residents en llars a la diòcesi de Barcelona i Espanya.

Per a Espanya, la mostra teòrica es va fixar en 12.483 qüestionaris. Per a la diòcesi de Barcelona, la mostra teòrica total es va fixar en 600 qüestionaris: 400 qüestionaris en llars amb indicis d'exclusió i 200 sense indicis.

TAULA 1. Nombre de llars, mostra teòrica per estrat, nombre de rutes i llars amb indicis d'exclusió

N Estrat	Comunitat	Estrat	Llars	Mostra	Rutes	Llars amb indicis
81	Catalunya	Diòcesi de Barcelona	1.094.657	600	50	400
	Espanya		19.316.426	12.483	1.042	8.322

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE 2023 i de l'EINSFOESSA 2024.

La mostra està dissenyada per aconseguir un error màxim admissible per a les llars amb algun indicati d'exclusió. Per tant, cal un nombre mínim de llars amb aquestes característiques. Per això, quan es comença un contacte amb una llar primer

es realitza el qüestionari de filtre. La llar es classifica com a potencialment exclosa si respon afirmativament a alguna pregunta del qüestionari. A cada secció hi ha unes quotes màximes per a cada tipus de llar. Un cop realitzat el qüestionari filtre, si hi ha quota lliure a la categoria on ha estat classificat es realitza el qüestionari principal.

De manera inicial es va establir que a cada secció es farien un mínim de 18 qüestionaris filtre que serviran per al posterior exercici de ponderació de llars amb indicis d'exclusió.

Un cop seleccionada la unitat primària de mostreig, la secció censal, la selecció de les llars es realitza mitjançant rutes aleatòries dins de la secció, definida per la guia de carrers de l'INE. En la selecció de les llars només se segueixen com a norma les quotes de categories de llar explicades anteriorment. Quan s'arriba a una llar se li fa el qüestionari filtre, i si pertany a una quota lliure (sigui de llars en risc d'exclusió o el contrari) es fa el qüestionari complet.

Només s'han realitzat entrevistes en habitatges que són "llars", en què resideixen persones particulars, i queden exclosos aquells habitatges que es destinen íntegrament a activitats comercials o professionals, o bé que siguin residències col·lectives (residències de gent gran, casernes, habitatges d'acollida...).

1.1. Definició del punt d'arrencada i la ruta seguida

Com s'ha esmentat, el punt d'arrencada del punt mostral seleccionat és una adreça específica seleccionada a l'atzar entre les incloses en aquesta secció censal. Aquesta serà la primera adreça a contactar llevat que aquesta adreça no estigui al costat dret del carrer, en aquest cas cal creuar al costat dret. Només en el cas que al costat dret del carrer no hi hagi edificis o quedi fora de la secció censal, es pot començar a la banda esquerra. Si el punt d'arrencada està en una ubicació on no hi ha habitatges, per exemple, en un centre comercial, se segueix la ruta aleatòria i es comença al primer habitatge que es trobi.

Des del punt d'arrencada es fan les entrevistes a la banda dreta, anant cap al final del carrer.

L'entrevistador no pot sortir dels límits de la secció censal. Es dona per tancada una ruta una vegada hagi fet 3 voltes a la llista de carrers que té, cas en què es valorarà l'ampliació o substitució de ruta.

1.2. Selecció dels habitatges

Des del punt d'arrencada, i d'un habitatge a un altre, se seleccionen:

- En zones de blocs d'habitatges: l'habitatge que ocupa el 5è lloc començant des de la planta més alta de l'edifici
- En zones de cases unifamiliars molt seguides: l'habitatge que ocupa el 3r lloc
- A zones de cases disperses o disseminades: no se salta cap habitatge

Com a excepció, quan s'assigna un resultat que descarta la llar (per exemple, “no és habitatge; destinat a altres fins”, “habitatge buit/desocupat”, “refús”, “barrera idiomàtica”...) o, si després de fer el qüestionari filtre, la llar queda fora de quota, es truca a la següent porta.

Per garantir que la mostra és representativa de tota la població, cada habitatge es visita almenys cinc vegades, en diferents hores del dia i en diferents dies de la setmana (una en cap de setmana), abans de ser descartada.

- Entre setmana al matí fins a les 15.00 h
- Entre setmana a la tarda a partir de les 15.00 h
- Cap de setmana

La instrucció donada als entrevistadors és realitzar, com a mínim, la meitat dels primers contactes amb la llar a la tarda, a partir de les 15.00 h els dies laborables o a qualsevol hora el cap de setmana. Els horaris proposats són orientatius, actuant sempre segons la informació de què es disposa respecte de la llar (horaris de sortida, ritmes de vida...) per optimitzar els resultats.

Del total dels cinc contactes a cada llar abans de descartar-se, se'n fan com a màxim 2 en horari de matí i mínim 2 en horari de tarda (des de les 15.00 hores). Com a mínim ha d'haver transcorregut una hora entre visita i visita a la mateixa llar.

1.3. Selecció de l'individu/a per a l'entrevista

L'entrevista s'ha de fer a una persona gran (18 anys o més) i que conegui la realitat de les dades de la llar i de les persones que la formen. Generalment serà la persona sustentadora principal o la parella.

En cas d'habitatges amb diverses llars, s'intenta entrevistar sempre el que atén l'entrevistador la primera vegada, per evitar el biaix d'entrevistar sempre el titular del lloguer en aquests casos.

1.4. Resultats de contacte

Els entrevistadors han registrat cada visita o recontacte realitzat als habitatges seleccionats. Aquesta informació l'ha posat a disposició l'empresa contractista del treball de camp a l'equip coordinador de la Fundació FOESSA, i s'ha fet servir, juntament amb la supervisió habitual, per verificar que s'ha seguit la metodologia de selecció de manera correcta.

Es va demanar als entrevistadors que anotessin cada contacte en el moment en què va tenir lloc (o en el seu defecte el més a prop possible). Aquest punt era necessari per tenir en compte en quins moments o dies es visitava cada llar sense èxit i planificar els contactes següents en el moment més adequat.

A continuació es mostra una llista amb els possibles resultats de contacte, la definició detallada i les condicions.

TAULA 2. Possibles resultats de contactes, la seva definició i condicions

Descripció	Definició	Condicions
Contactes que mantenen la llar en procés. És possible afegir contactes nous.		
Ajornament amb cita per a entrevista	S'ha establert un contacte, però no s'ha iniciat l'entrevista.	Revisita: cal introduir un dia i una hora
Ajornament sense cita (contacte no disponible)	S'ha establert un contacte amb la llar però no està disponible; per tant, es reprograma la revisió	Revisita: cal introduir un dia i una hora

Ningú a la llar	Ajornament sense cita, no hi va haver contacte presencial. No s'ha establert contacte amb ningú en aquesta adreça i per tant no s'ha pogut establir una cita	Revisita: cal introduir un dia i una hora
Contactes que descarten la llar. No és possible introduir cap visita més		
No és habitatge; està destinat a altres fins	La direcció facilitada no correspon a un habitatge	
Habitatge Buit / Desocupat	L'habitatge és buit. No hi viu ningú	
Àrea inaccessible	Durant tot el període de camp no és possible accedir a l'habitatge per incidències climàtiques, d'impossibilitat d'accés físic o similar	L'entrevistador s'ha de posar en contacte amb el coordinador per confirmar les circumstàncies
Refús de llar seleccionat	Refusa respondre totalment. No hi ha cap opció de reprendre el contacte	
Refús - temor a COVID	Refusa respondre totalment per raó de COVID. No hi ha cap opció de reprendre el contacte	
Individu seleccionat il·localitzable durant període de camp	Absència perllongada. S'ha establert contacte però l'individu que ha de respondre no estarà disponible en cap moment durant tot el període de camp	
Barrera idiomàtica	És impossible fer l'entrevista ni amb suport	

Font: Elaboració pròpia a partir de l'EINSFOESSA 2024.

1.5. Ampliació i substitució de seccions

Durant el treball de camp s'han ampliat o substituït algunes seccions pels motius següents:

1. Perillositat extrema. Atès que per a aquesta enquesta tenen especial interès les llars més vulnerables, només se substitueix una secció per aquest motiu en casos veritablement extrems.

2. Municipis amb poca població. En alguns casos els municipis són petits, per la qual cosa cal completar la ruta amb altres municipis.
3. Població que no es troba. De vegades, encara que a les estadístiques oficials apareix suficient població és impossible trobar-la. Es fa tots els esforços per trobar-la, encara que de vegades pot estar molt escampada per altres habitatges buits, com passa en zones eminentment turístiques i residencials amb alts percentatges de persones estrangeres o en disseminats. Se substitueixen després de verificar que efectivament és impossible trobar la mostra a la secció.

2. Treball de camp

2.1. Fase pilot

Abans de començar el treball de camp es va realitzar una fase pilot en què es van completar 20 entrevistes a Madrid i València (10 a cada ciutat). Va tenir com a objectius principals:

- Provar tots els elements i protocols de la metodologia, com ara instruccions per a entrevistadors, procediments de contacte (rutes aleatòries) i administració de l'enquesta.
- Testar la programació del qüestionari CAPI, flux, possibles incidències en la comprensió de les preguntes; i durada de l'entrevista.
- Testar la producció del fitxer/data obtingut.
- Demanar els comentaris i suggeriments dels entrevistadors.

Quant a metodologia, es va seguir un mètode aleatori idèntic a la fase principal, partint d'una direcció concreta a cada secció censal triada (1 secció a cada ciutat).

Es va comptar amb un entrevistador experimentat a cada ciutat per dur a terme les entrevistes.

Tots van rebre un *briefing* complet en línia per part de l'equip de l'empresa de camp i la Fundació FOESSA el 23 de gener del 2024, començant aquell mateix dia aquest treball i finalitzant-lo el 28 de gener.

El 29 de gener, després de finalitzar el treball de camp d'aquesta fase, es va fer una sessió de *debriefing* per recollir la informació de primera mà de l'equip, i poder fer les correccions oportunes sobre el qüestionari.

2.2. Fase de camp principal

El procés de realització de les enquestes ha transcorregut entre el 8 de febrer i el 14 de juliol del 2024. La informació que es refereix a les activitats econòmiques, així com la de pensions i prestacions econòmiques, fa referència al que s'ha esdevingut durant l'any 2023.

L'enquesta ha estat realitzada de manera presencial, mitjançant una entrevista personal, i les respostes s'han recollit en un qüestionari estructurat i precodificat en el 99% de les variables. L'enquesta ha estat administrada per entrevistadors prèviament formats per a la realització de la tasca, que han treballat en 50 rutes, repartides en 26 municipis de la diòcesi de Barcelona i en un total de 1.042 rutes repartides en 524 municipis d'Espanya.

Després del procés de supervisió i depuració final, la mostra definitiva de llars de la diòcesi de Barcelona està conformada per 602 enquestes, que han aportat informació sobre 1.519 persones, fet que torna uns marges d'error del $\pm 2,5\%$ per a la informació de la població i del $\pm 4,0\%$ per a la informació de les llars. La mostra d'Espanya està conformada per 12.289 llars i 30.935 persones i registra marges d'error del $\pm 0,6\%$ i del $\pm 0,9\%$, respectivament. En tots dos casos, el marge d'error és òptim i la informació és estadísticament representativa del conjunt de l'univers.

TAULA 3. Mostra realitzada a la diòcesi de Barcelona i Espanya en finalitzar el treball de camp abans del procés de supervisió i depuració final

	Qüestionaris filtre realitzats			Qüestionaris principals realitzats		
	Total	Sense indicis d'exclusió	Amb indicis d'exclusió	Total	Sense indicis d'exclusió	Amb indicis d'exclusió
Diòcesi Barcelona	951	409	542	603	207	396
Total Espanya	20.089	9.143	10.946	12.567	4.314	8.253

Font: Elaboració pròpia de l'EINSFOESSA 2024.

TAULA 4. Univers, mostra final i marge d'error diòcesi de Barcelona i Espanya

	Diòcesi de Barcelona	Espanya
Univers població	2.766.875	48.262.420
Univers llars	1.082.777	19.316.426
Mostra població	1.519	30.935
Mostra llars	602	12.289
Marge d'error població	$\pm 2,5\%$	$\pm 0,6\%$
Marge d'error llars	$\pm 4,0\%$	$\pm 0,9\%$

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i de l'EINSFOESSA 2024 (43).

Finalment, s'han calculat els intervals de confiança (al 95% de probabilitats) per als nivells d'exclusió i exclusió severa per comunitats autònomes i territoris específics. A la taula següent apareix l'efecte de disseny i la mostra efectiva per a la diòcesi de Barcelona.

TAULA 5. Intervals de confiança (95% de probabilitats) per a la diòcesi de Barcelona

	Error max.	Efecte disseny mostral	Mostra definitiva	Mostra efectiva
Diòcesi de Barcelona	0,04596607	1,15082579	602	523,1

Font: Elaboració pròpia de l'EINSFOESSA 2024.

Per trobar l'error estimat per a aquesta mostra n'hi ha prou de multiplicar per l'efecte de disseny l'error resultant en calcular-lo d'una manera normal, o bé utilitzar com a mida mostral la mida efectiva en lloc de la real, en calcular errors mostrals o intervals de confiança.

La mostra efectiva és la mida mostral que ens donaria si amb l'error que hem calculat tinguéssim un mostreig aleatori simple. Està relacionat amb l'efecte del disseny mostral, que és l'error realment obtingut entre l'error teòric amb un mostreig aleatori simple. Per tant, la mostra efectiva és la mostra real dividida per l'efecte del disseny. Dit d'una altra manera, s'ha tingut en compte que la mostra no és pro-

(43) Les dades de població han estat extretes de l'Estadística Continua de Població que publica l'INE i fan referència a la població en habitatges familiars l'1 de gener del 2024. La dada de llars prové de la mateixa font i fa referència a les llars de persones residents en habitatges familiars.

porcional ni a la selecció de les seccions, ni tampoc a l'hora de seleccionar les llars per a la realització dels qüestionaris filtres, i hi ha una lleu desproporció de llars vulnerables i no vulnerables.

D'acord amb aquests intervals de confiança, totes les estimacions de persones i llars es donen en milers i es mostren arrodonides a la baixa i han de ser considerades únicament a títol il·lustratiu i interpretades amb les cauteles degudes.

Per estimar la població i les llars afectades s'han pres com a base les xifres arrodonides a la baixa de l'Estadística Contínua de Població de l'INE. En tots dos casos, les dades fan referència a 1 de gener de 2024 i a la població o llars residents en habitatges familiars.

En alguns casos, les dades mostrades entre parèntesis i amb un asterisc s'han recollit aquells valors que no ofereixen un grau de fiabilitat suficient perquè en analitzar el conjunt de la població no s'ha recollit cap cas relatiu a les situacions que descriuen els indicadors o bé perquè els valors recollits per a l'any 2024 són menors que 1 i suposen una variació considerable.

3. Seguiment i supervisió del treball de camp

3.1. Seguiment del treball de camp

Durant el treball de camp s'ha recollit i analitzat setmanalment la següent informació:

Quadre de comandament i seguiment:

- Seguiment del treball de camp per província/unitat mostral, amb diferents indicadors a la capçalera
- Evolució de la producció setmanal
- Entrevistes completes per entrevistador/dia
- Mostra completa per ruta i diferents indicadors a la capçalera

Tabulació bàsica de les entrevistes completes, incloent-hi el càlcul d'indicadors

Fitxer d'entrevistes completes en format SPSS

Aquesta informació setmanal ha permès fer un seguiment de la qualitat del treball de camp, així com detectar possibles desviacions als indicadors, per poder realitzar les correccions oportunes.

3.2. Protocol de supervisió

Aquest estudi ha tingut un protocol específic de supervisió, pel qual s'han supervisat:

- Entrevistes aleatòries determinades pel *programari* de supervisió de l'empresa de camp (mínim 10%), incloent-hi tots els entrevistadors (mínim del 5% d'entrevistes per entrevistador), més:
- Tots els casos en què l'entrevista no ha tingut registre de GPS.
- Totes les entrevistes amb una durada inferior a 20 minuts.
- Totes les entrevistes amb hora de començament més tard de les 21.00 h.
- Les que tinguin telèfon duplicat amb aquest o altres estudis realitzats per l'empresa de camp.
- Les dirigides des de l'equip tècnic o l'equip de coordinació per sospita de no-realització o dubtes en el protocol seguit.
- Les d'entrevistadors específics assenyalats pel client.

3.3. Qüestionari de supervisió

L'equip de supervisors ha fet servir un qüestionari específic per a aquest estudi. No obstant això, la conversa amb l'entrevistat s'ha pogut adaptar segons el seu perfil, passant d'un qüestionari estandarditzat a una conversa pròpiament dita, mitjançant la qual s'ha intentat obtenir la informació necessària per conformar el bon exercici de l'entrevistador i la informació de la informació recollida.

Així doncs, s'ha indagat sobre el contingut del qüestionari al qual ha respost la llar, per assegurar-se que s'han cobert totes les seccions, o bé sobre qüestions específiques en què hi pogués haver dubtes sobre l'exercici de l'entrevistador.

D'aquesta manera, es va fer una supervisió directa amb la persona que va contestar l'entrevista o amb una altra persona de la llar present durant aquesta (indirecta).

Es va confirmar data, adreça, durada i metodologia de l'entrevista (si es va utilitzar tauleta i si l'entrevistat va ser informat de la política de confidencialitat i protecció de dades).

Es van confirmar en espontani les variables indicades per l'equip tècnic de l'estudi, com ara la grandària de la llar i la situació laboral dels seus components.

3.4. Protocol d'anul·lació

Es van considerar entrevistes vàlides totes les que complien els requisits establerts pel protocol establert i anul·lades les que van presentar canvis no esmenables seguint el protocol (no coincideix la informació que figura amb les respostes donades per la persona a qui es realitza el qüestionari de supervisió).

Com a exemple, una vegada realitzada la supervisió, es van anul·lar entrevistes en els casos següents:

- Menys de 10 minuts registrats i la persona confirma que el temps ha estat aquest.
- Entrevistes en què els temps/horaris de realització són il·lògics i la persona entrevistada no confirma el que reflecteixen les dades.
- Nombre de membres de la llar (persones que viuen al mateix domicili i comparteixen despeses d'habitatge i alimentació) no coincideix amb el registrat a l'entrevista per als més grans de 16 anys. En cas que l'entrevistat confirmi que va comentar a l'entrevistador el nombre de membres de la llar, es contrastarà la informació amb l'entrevistador.
- Entrevistat no resideix al domicili registrat.
- Telèfons repetits.
- Metodologia errònia.

Durant tot el treball de camp, s'han realitzat un total de 12.572 entrevistes completes. S'han anul·lat 283 entrevistes perquè no complien els criteris de qualitat requerits per a aquest estudi, del total de 3.090 que han passat per l'equip de supervisió. La xifra final d'entrevistes completes vàlides és de 12.289.

Pel que fa als qüestionaris filtre, se n'han realitzat 7.523 d'addicionals (un total de 20.095 qüestionaris, filtre + completes), dels quals se n'han anul·lat 122.

D'aquesta manera, el gruix de qüestionaris, filtre i principals, que són vàlids, és 19.690.

Cal ressenyar que, per a entrevistadors amb alt percentatge d'entrevistes amb dubtes raonables de bona execució, es va anul·lar tota la seva feina a l'estudi, independentment que alguna fos realitzada de forma correcta.

4. Ajustaments posteriors de la mostra obtinguda

Un cop rebut el fitxer de dades es fan diverses ponderacions per corregir la desproporcionalitat de la mostra i per ajustar la mostra obtinguda a les dades poblacionals, en passos successius. Primer, sobre el fitxer complet amb tots els formularis filtre:

1. Es calcula una ponderació per a cada secció amb l'invers de la probabilitat de selecció amb què es va seleccionar la secció, que era el nombre de llars pobres estimat a la secció.
2. Es realitza una estimació de la probabilitat de selecció de l'individu a la secció. Aquesta probabilitat depèn de l'anterior, però multiplicat pel nombre d'entrevistes de filtres completades (com més entrevistes de filtre completades, més probabilitat d'inclusió a la mostra). Per tant, l'estimació queda com a: nombre de llars pobres estimat*nombre de filtres/nombre de llars total. El coeficient de ponderació provisional (pes1) serà l'invers d'aquesta probabilitat.
3. Es calcula la suma de pes1 per estrats (províncies, illes i mostres específiques), i se'n calcula la suma per a cada estrat. Es calcula la seva suma a nivell provincial, i es calcula un coeficient provincial com la població dividit per la suma de pes1 per a cada estrat (coef_prov), definint-se $\text{pes2} = \text{pes1} * \text{coef_prov}$.

Utilitzant la ponderació calculada es calcula la proporció entre vulnerables i no vulnerables en tots els filtres a cada secció. A continuació, es realitza la ponderació al fitxer de qüestionaris complets.

1. S'aplica la ponderació obtinguda anteriorment pes2.

2. S'aplica una ponderació als qüestionaris de vulnerables i no vulnerables perquè la proporció al fitxer de qüestionaris complets sigui la mateixa que la del fitxer de qüestionaris de filtres, calculada abans, a cada secció.
3. Es realitza un calibratge del fitxer partint de la ponderació anterior, per ajustar les dades obtingudes a cada comunitat autònoma per lloc de naixement, tipus de llar, i pertinença a l'ètnia gitana.

5. Detalls del calibratge realitzat

El calibratge es realitza amb el procediment rake de SPSS. El seu objectiu és ajustar determinades variables de la mostra a les dades de fonts externes, i es realitza mitjançant un procés recursiu que va ajustant la mostra a cadascun dels marginals de les diferents variables utilitzades, fins que la mostra ponderada queda ajustada a totes les variables utilitzades.

El calibratge d'aquest fitxer és més complex del que és habitual ja que s'ha de fer a nivell de llar, no d'individu. Cada llar ha de tenir un pes, que ha de ser el mateix per a tots els individus. Per tant, no es poden utilitzar variables mesurades a nivell individual sinó de la llar. Això condiona l'elecció de les variables i la manera de calcular-les, que ara es detalla.

Lloc de naixement

Atès que es combinarà amb diverses variables més, i que s'ha de fer en l'àmbit de llar, és preferible fer servir només dues categories. Estudiant la mostra obtinguda, s'entén que a la mostra estan sobrerrepresentats els nascuts a Amèrica i Àfrica, i infrarepresentats els europeus; els asiàtics es troben en un terme mitjà. Per tant, les dues categories per classificar els individus escollides són: nascuts a Europa i la resta.

Per classificar la llar es fa servir el lloc de naixement predominant a la llar: és a dir, quin és el lloc de naixement de la majoria dels seus membres. Si hi ha empat, és a dir, hi ha un nombre igual de totes dues categories, s'assigna a la categoria europeus. Donat el gran increment que hi ha hagut en els darrers anys del nombre de persones nascudes a l'estranger era important prendre com a referència unes dades molt recents. Per a l'any 2024 hi ha una estimació de l'INE del nombre de

persones nascudes a l'estranger, però no de la seva distribució per continents. L'últim any de què es disposa de la distribució per continents és el 2023. S'han utilitzat les dades del 2023 de distribució per continents corregint-les per les dades totals d'estrangers que existeixen per al 2024.

Tipus de llar

Per a la classificació de tipus de llar s'ha combinat la seva mida i l'edat de les persones que la componen, i n'han resultat les categories següents:

- Persona sola, edat menor de 65 anys.
- Persona sola, edat més gran de 65 anys.
- Dues persones, les dues més grans de 65 anys.
- Dues persones, una de més de 65 anys.
- Dues persones, cap de més de 65 anys.
- Tres persones.
- Quatre persones.
- Cinc persones o més.

Les dades de referència són del Cens de 2021.

Pertinença a ètnia gitana

Els resultats mostrals de la variable de pertinença a ètnia gitana han estat molt inestables en les diferents enquestes FOESSA (taula 2). Això pot ser degut al fet que estan força agrupades en determinades seccions, juntament al petit percentatge que representa, tots dos factors en dificulten el mesurament amb precisió. A diferència de les altres variables, no hi ha xifres oficials de pertinença a ètnia gitana. Per augmentar l'estabilitat dels resultats, el que s'ha fet és incloure en el calibratge aquesta variable, ajustant la variable de pertinença de les llars a l'ètnia gitana a la mitjana del percentatge de llars pertanyents a l'ètnia gitana que s'han obtingut en el conjunt de les enquestes FOESSA, tenint en compte la mida de cada mostra. Aquest ajustament ha estat realitzat per a aquesta comunitat autònoma, igual que en les altres variables.

TAULA 6. Percentatge de llars pertanyents a ètnia gitana en enquestes FOESSA

	Total (%)
2024	2,3
2021	1,7
2017	0,7
2013	2,1
2009	1,2
2007	1,7
Mitja ponderada	1,6

B. EL MESURAMENT DE L'EXCLUSIÓ SOCIAL I LA POBRESA

1. El mesurament de l'exclusió social

S'entén en aquest treball l'exclusió social com un fenomen de caràcter estructural que té a veure amb les característiques i les transformacions en tres esferes que afecten la capacitat d'integració de la societat: al mercat de treball, a les formes de convivència i a l'espai polític, especialment de les polítiques socials.

El seu caràcter multidimensional ens indica les dificultats o barreres que aquests processos generen en les persones i en les llars en tres grans eixos: la participació en la vida econòmica (bé sigui en la producció de la riquesa, bé en l'accés a la seva distribució), un eix polític relacionat amb els drets de ciutadania, tant a la participació política com a les relacions socials o de drets socials, i un eix relatiu a les relacions socials on es generen problemes d'aïllament social o relacions interpersonals perverses, de caràcter conflictiu o violent. El seu caràcter processual (l'exclusió com a procés) ens indica una dinàmica d'allunyament progressiu respecte d'un determinat model d'integració social en què es poden distingir diversos estadis

segons la intensitat (des de la precarietat o la vulnerabilitat fins a l'exclusió social més extrema), que s'expressa en l'acumulació de carències o barreres, així com en la limitació d'oportunitats en els diferents àmbits (Laparra et al., 2007) **(44)**.

La proposta plantejada, prenent com a base aquesta concepció teòrica, inclou un sistema de 37 indicadors que serveixen de base per al càlcul de l'Índex Sintètic d'Exclusió Social (ISES). Aquests indicadors són de caràcter binari vinculats a tres eixos fonamentals. En l'eix econòmic s'aborden qüestions relatives a la participació del producte social, fonamentalment plasmades en indicadors per mesurar la relació amb la feina i la seva qualitat, així com en qüestions vinculades als ingressos i la privació. Dins l'eix polític s'ubiquen qüestions vinculades amb els drets polítics (centrats en la participació política) i els drets socials (centrats en l'educació, l'habitatge i la salut). El tercer i darrer eix és el vinculat a les relacions socials, que s'acosta al conflicte social (centrat en conflictes familiars, conductes asocials i conductes delictives) i a l'aïllament social (centrat en la manca de suports familiars, la presència de conflictes veïnals i la institucionalització). Es cobreixen així les principals qüestions desenvolupades en la literatura internacional en relació amb les reflexions teòriques sobre l'exclusió social. El sistema proposat té en compte indicadors “restrictius” en la seva definició, pensats per detectar situacions que suposin per si soles dificultats greus en la vida de les persones.

Fruit de les revisions metodològiques realitzades en les edicions anteriors i de l'homogeneïtzació en el sistema d'agregació dels indicadors, els resultats presenten lleugeres variacions respecte dels que s'havien aportat les edicions anteriors. Més enllà de la precisió de la dada, s'ha valorat que l'important era retre compte de la tendència i garantir que la comparació es feia de la millor manera possible.

Els 37 indicadors d'exclusió prescindeixen, per a l'agregació, dels valors perduts. Cadascun identifica els casos *detectats que presenten cadascun dels 37 problemes* per no perdre gaires casos en el sistema d'agregació de l'ISES. Tanmateix, s'ha aportat també una estimació del volum de llars afectades per cada problema en el conjunt de la societat, cosa que implica considerar els valors perduts com a tals i fer aquestes estimacions sobre el total de casos vàlids en cada indicador.

(44) Laparra, Miguel, Anna Obradors, Begoña Pérez, Manuel Pérez Yruela, Victor Renes, Sebastià Sarasa, Joan Subirats, i Manuel Trujillo. 2007. «Una propuesta de consenso sobre el concepto de exclusión Implicaciones metodológicas». Revista Española del Tercer Sector 5.

2. El càlcul de l'ISES i dels nivells d'exclusió social(45)

L'objectiu que es persegueix amb la generació d'un índex de l'exclusió social és sintetitzar les diferents situacions d'exclusió de les llars en diverses dimensions. El sistema d'indicadors de FOESSA i el mètode de càlcul de l'ISES han evolucionat sensiblement a través de les diferents edicions de l'EINSFOESSA. A continuació es presenten les principals modificacions que s'han implementat.

A la sèrie anterior EINSFOESSA 2007, 2009, 2013 i 2018, el sistema estava format per 35 indicadors distribuïts en 8 dimensions de la següent manera:

- D'ocupació de l'1 al 6
- De consum del 7 al 8
- De participació política del 9 al 10
- D'educació de l'11 al 13
- D'habitatge del 14 al 21
- De salut del 22 al 27
- De conflicte social del 28 al 32
- D'aïllament social del 33 al 35

A l'hora de donar un pes específic a cadascun dels indicadors, es va optar per utilitzar l'invers de les freqüències ($1/f(x)$) com a punt de partida. S'entenia així que, com més estricte és el llindar en un indicador, menor és la freqüència d'aquest i, per tant, més gran la gravetat del problema o mancança recollida. L'Índex Sintètic d'Exclusió Social (ISES) es construïa amb aquestes dades de manera que la puntuació mínima per a un individu era 0 i la mitjana per al conjunt de la societat era igual a 1, depenent de la puntuació màxima de l'acumulació d'indicadors en el pitjor dels casos. El mínim és sempre 0, la mitjana és tendent a 1 i el màxim depèn de la distribució.

A partir de l'edició del 2021, s'ha decidit fer una revisió del sistema d'indicadors de FOESSA, prenent com a base la mateixa concepció teòrica. Canvis, tots ells, que s'han aplicat a una nova sèrie a partir del 2018, de manera que es puguin continuar analitzant els canvis sense biaixos metodològics.

(45) Fernández Maíllo, Guillermo. 2019. VIII Informe Foessa sobre exclusión y desarrollo social en España. Madrid: Fundació FOESSA. Laparra, Miguel i Begoña Pérez Eransus. 2010. «El primer impacto de la crisis en la cohesión social en España». Lorenzo, Francisco. 2014. VII Informe sobre exclusión y desarrollo social en España. Madrid: Fundació FOESSA.

S'han introduït una sèrie de canvis en alguns enunciats per donar compte millor de la seva concreció actual, a més, s'han inclòs dos nous indicadors al sistema que ja suma 37 indicadors. D'una banda s'introdueix l'indicador 36 “Acumulació de deutes: llar amb endarreriments en els pagaments de subministres” en la dimensió d'exclusió del consum, en l'eix econòmic. I, d'altra banda, s'introdueix l'indicador 37 “Llar amb sustentador principal actiu en inestabilitat laboral greu en un any (3 o més contractes, 3 o més empreses, 3 o més mesos aturat)” en l'eix econòmic, en la dimensió exclusió de l'ocupació.

D'altra banda, la nova sèrie que s'inicia el 2021 però que s'aplica per a les edicions des del 2018, la ponderació de cada indicador es comença a calcular sobre la base de l'Anàlisi de Correspondències Múltiples (ACM) **(46)**.

Els resultats d'introduir aquest nou mètode de ponderació basat en l'ACM reflecteixen una imatge general força similar en el conjunt, i suposen un lleuger empitjorament del diagnòstic general sobre la incidència de l'exclusió social a Espanya, millorant a més la sensibilitat per a la comparació entre els diferents grups socials, tal com s'ha demostrat en anteriors anàlisis. (Laparra, Zugasti Mutilva, i García Lautre, 2021) **(47)**.

L'avantatge principal és comptar amb un nou sistema, més rigorós i amb un suport estadístic més robust, que legitima les anàlisis anteriors, corregint algunes de les disfuncionalitats que apareixien amb el sistema anterior.

2.1. L'ACM com a tècnica per a l'obtenció d'un indicador d'exclusió

L' **Anàlisi de Correspondències Múltiples (ACM)** sorgeix com una extensió de l'**Anàlisi de Correspondències Simples (ACS)**, permetent l'anàlisi de més de dues variables categòriques (qualitatives) simultàniament. L'ACM (també l'ACS) pertany a la família de **tècniques factorials** i està íntimament relacionada amb

(46) FOESSA (2022). Metodologia de l'Enquesta EINSFOESSA i qüestionaris (pàgines 631-679) en Evolución de la cohesión social y consecuencias de la COVID-19 en España. Col·lecció Estudis 50.

(47) Laparra, Miguel, Nerea Zugasti Mutilva, i Ignacio García Lautre. 2021. «The multidimensional conception of social exclusion and the aggregation dilemma: a solution proposal based on multiple correspondence analysis». Social Indicators Research 158(2):637-66.

l'Anàlisi de Components Principals (ACP) que persegueix els mateixos objectius, però per a variables de tipus quantitatiu.

El fonament de les tècniques factorials és obtenir un espai de dimensió reduïda (format pels factors o eixos factorials) on poder representar la informació que conté una taula de dades de grans dimensions l'anàlisi directa de les quals és impossible. Simplificant els termes, l'objectiu d'una tècnica factorial consisteix a generar “mapes” en què es representa la informació original (molt complexa) tenint en compte que sempre hi haurà certa pèrdua d'informació. Aquests mapes, que mostren les relacions i diferències més clares i rellevants en les dades, serveixen per estudiar la possible existència de patrons de comportament.

2.1.1. Els factors o eixos factorials en ACM

Els factors d'ACM són variables artificials, **combinació lineal de les modalitats de les variables qualitatives analitzades que permetran obtenir una puntuació factorial per a cada individu i també una puntuació factorial per a cada modalitat analitzada.**

En ACM, cada factor és una combinació lineal de totes les categories de les variables qualitatives analitzades. El que distingeix cada factor és que el pes, o importància, de cada modalitat en un factor és diferent.

El pes o la importància de cada modalitat en un factor ve determinat per la contribució que té una modalitat a la inèrcia total d'una taula (a la informació que conté la taula). Es pot dir que, en ACM, una modalitat tendirà a tenir més pes o importància en la formació d'un factor com més diferent sigui el seu comportament respecte de la resta de modalitats. Les modalitats amb més pes tendeixen a ser modalitats de resposta elegides amb freqüències baixes que diferencien bé els individus (no han estat escollides a l'atzar).

Els factors s'obtenen de forma seqüencial, és a dir, el primer factor és el que recull la màxima informació de la taula de dades (inèrcia total o variància total). El segon factor és el que recull màxima informació restant i, a més, és ortogonal (perpendicular) al primer. I així successivament. Evidentment, com més gran és l'ordre del factor, menys informació recull i, per tant, menys interès té la seva anàlisi.

En ACM (també en ACP), la selecció dels dos primers factors és crucial ja que són els dos factors que més informació recullen. Amb els dos primers factors s'obtenen representacions d'individus i modalitats (anomenats mapes o plànols factorials). Els factors de rang superior se solen deixar per a anàlisis més específiques sobretot en aquelles anàlisis en què els dos primers factors no captin prou informació (inèrcia) de les dades.

2.1.2. Coordenades factorials en ACM

Un cop obtingut un factor, **cada individu tindrà una puntuació (coordenada) factorial** que ve donada per les respostes que ha donat a les diferents modalitats ponderades pel pes de cada modalitat. Si un individu té un perfil de respostes que coincideix amb les modalitats que tenen més pes en un factor tindrà una puntuació (coordenada) allunyada de zero (en sentit positiu o negatiu). La representació en mapes factorials de les coordenades de les modalitats en els dos primers factors proporciona, per tant, una eina molt poderosa per entendre el comportament de dades, és a dir, per esbrinar quines modalitats estan més associades entre si o quines es comporten de manera més oposada entre si. Sense ànim de ser exhaustiu, hi ha tres pautes bàsiques per a la interpretació de la posició de les modalitats en el pla factorial principal (factor 1 i 2):

- S'interpreten les modalitats que apareixen allunyades de l'origen de coordenades ja que són les modalitats “diferenciadores” entre individus i que contribueixen més a la formació dels eixos.
- Dues modalitats de diferents variables que apareixen properes al pla principal es diu que estan associades positivament, és a dir, que han estat seleccionades per individus amb perfils similars (en molts casos, pels mateixos individus).
- Dues modalitats de diferents variables que apareixen en posicions oposades al pla principal es diu que estan associades negativament, és a dir, que han estat seleccionades per individus amb perfils oposats (en molts casos, per individus diferents que en aquestes modalitats han respost de forma contrària).

2.1.3. L'ACM dels indicadors d'exclusió de l'Enquesta FOESSA (2024)

El punt de partida de l'anàlisi d'exclusió el 2024 és una taula d'una dimensió realment elevada, de l'ordre de 31.000 individus (llars ponderades) i un total de 37 va-

riables (indicadors d'exclusió). Cada indicador d'exclusió té dues modalitats (SÍ/NO), per la qual cosa en total s'analitzen 74 modalitats de resposta.

El resultat de l'ACM final ve donat per 29 indicadors d'exclusió (58 modalitats) ja que 8 indicadors (16 modalitats) presenten una freqüència de respostes “sí” extremadament baixa (inferior al 2%). La presència de modalitats de freqüència “rara” pot distorsionar l'ACM, per la qual cosa la pràctica habitual sol no tenir-los en compte en la formació dels factors (no formaran la combinació lineal que genera el factor). Tot i això, és possible obtenir les coordenades factorials d'aquestes 16 modalitats i incloure-les en l'anàlisi de l'estructura de les dades.

Les modalitats diferenciadores (amb coordenades elevades en valor absolut) són respostes “no” als indicadors d'exclusió, mentre que les modalitats amb respostes “sí” (escollides per unes freqüències molt més altes) seran més properes a zero i menys determinants en l'anàlisi.

L'anàlisi de les coordenades de les modalitats en el pla factorial principal (factors 1 i 2) permet observar quines modalitats són més diferenciadores, quines s'associen entre si de manera positiva o de forma negativa (relacions oposades). En aquest pla, també és possible obtenir les coordenades d'altres modalitats (denominades suplementàries) d'altres variables qualitatives que enriqueiran la interpretació del pla i l'anàlisi de les dades. No és l'objectiu d'aquest text interpretar detalladament aquest plànol, que es deixa per a un informe posterior.

2.1.4. Obtenció d'un índex d'exclusió a partir del primer factor de l'ACM

El primer factor de l'ACM és una variable quantitativa les puntuacions de la qual (coordenades) reflecteixen clarament un major grau d'exclusió de les llars analitzades. A aquesta conclusió, s'hi arriba fàcilment, ja que les modalitats amb més coordenada negativa en el factor 1 (són modalitats de resposta “sí”) que indiquen la presència d'algun factor d'exclusió mentre que les modalitats de resposta “no” a penes tenen coordenada (lleugerament positiva). La major o menor coordenada d'una modalitat “sí” en el primer factor dependrà de com en sigui, de diferenciadora, aquesta modalitat en relació amb les respostes donades pel conjunt de llars. Cal recordar que els factors són variables artificials que s'han construït maximitzant la variabilitat (inèrcia) que contenen les dades.

2.1.5. Classificació de llars i persones amb diferents intensitats d'exclusió social

A partir d'aquí, es planteja la qüestió de classificar les llars i les persones amb diferents intensitats d'exclusió social. Aquelles llars que no tenen cap indicador afectat i l'ISES del qual és igual a 0 es consideren en situació d'integració plena. Partint de l'esmentada premissa que les qüestions detectades pels indicadors són ja de per si de gravetat, es considera que aquelles llars amb algun indicador, i que tinguin un ISES al voltant de la mitjana ($0 < \text{ISES} < 2$), es troben en situacions en què hi ha algun problema, però que són estadísticament normals i no es desvien, per tant, gaire del model. Es cataloguen, aleshores, com a llars en situacions d'integració precària. De manera similar a les anàlisis de pobresa monetària, aquí, les llars més allunyades de la mitjana ($\text{ISES} > 2$), amb el doble de problemes, es catalogaven en situacions d'exclusió social. S'ubiquen a l'exclusió moderada aquelles que tenen un ISES més gran que el doble de la mitjana de la societat ($2 > \text{ISES} < 4$) i a la severa aquelles l'ISES dels quals duplica la corresponent a les llars en situacions d'exclusió social moderada ($\text{ISES} > 4$). De la mateixa manera que els llindars de pobresa monetària, la classificació en aquests quatre grups no deixa de ser arbitrària. Això hauria de portar a considerar-la amb compte, utilitzant l'ISES (sense intervals) com a informació rellevant en la comparació entre individus i grups i com a visualització dels espais i les distàncies socials en el conjunt de la societat.

2.2. Actualització de les tres darreres edicions a la nova sèrie de l'EINSFOESSA

En aquesta edició, les matrius de dades dels anys 2018 i 2021 han estat adaptades a la nova sèrie de l'EINSFOESSA 2024 basada en el sistema d'Anàlisi de Correspondències Múltiples i, per tant, són les que es poden manejar de manera comparativa.

Les tres edicions de l'EINSFOESSA han estat construïdes amb el mateix mètode basat en l'Anàlisi de Correspondències Múltiples per al càlcul dels pesos dels indicadors d'exclusió social de FOESSA que va ser iniciat a l'edició 2021, ancorant els pesos l'any 2018.

Aquesta modificació dels pesos de l'ACM proporciona continuïtat analítica a la sèrie de les tres edicions i consolida la sensibilitat dels indicadors per registrar els canvis socials i l'estabilitat del sistema per adaptar-se a les dinàmiques de l'exclusió social.

En conseqüència, cal precisar que les edicions de 2018 i 2021 de la nova sèrie han tingut un ajustament mínim en el mètode de càlcul de l'indicador 35 i, per tant, la freqüència dels intervals de l'ISES ha patit una variació molt lleu. Això provoca que les dades de l'ISES siguin molt semblants, però no iguals a les publicades el 2022. El canvi aplicat a les matrius de dades dels anys 2018, 2021 i 2024 ha consistit que en l'indicador 35 (Llar amb persones que han estat en institucions: hospitals i pisos penitenciaris, per a transeünts o dones) s'ha ampliat la referència temporal en les 3 enquestes (2018, 2021 i 2024), identificant els casos que han estat atesos “alguna vegada a la vida” en aquests centres”, augmentant així la capacitat de detecció.

A més de la modificació de l'indicador 35, aplicat també a la nova sèrie per al 2018 i el 2021, de manera que es puguin continuar analitzant els canvis sense biaixos metodològics, també s'han introduït alguns canvis menors en altres indicadors per motius diversos, però només per al 2024:

- Indicador 9 (Llar amb adults sense dret de vot): s'actualitza la llista de països amb acord de reciprocitat i s'hi incorpora el Regne Unit, que desapareix dels països de la UE. També s'hi incorpora Corea aquest any.
- Indicador 13 (Llar amb alguna persona de més de 69 anys amb menys de 5 anys d'escolarització): el 2024 s'aplica el criteri per a totes les persones de 69 anys endavant, que és tenir almenys 5 anys d'escolarització. No es modifiquen les bases del 2021 i 2018.
- Indicador 16 (Llar amb situacions d'insalubritat: humitats, brutícia i olors): s'incorporen les plagues.
- Indicador 20 (Llar amb persones de mobilitat reduïda i amb barreres arquitectòniques): s'introdueix una nova malaltia incapacitant (trastorns en el neurodesenvolupament) per als menors de 18 anys. A més, es consideren no només les barreres arquitectòniques a l'habitatge, sinó també si existeixen a l'edifici (cosa que podria estar implícita anteriorment).
- Indicador 26 (Llar amb algú malalt greu o crònic que no ha rebut assistència mèdica per a aquesta malaltia en un any): s'introdueix una nova malaltia greu: trastorns en el neurodesenvolupament.

3. El mesurament de la pobresa

El mesurament de la pobresa es fa seguint un enfocament metodològic estàndard als instituts d'estadística de la Unió Europea, basant-se per tant en la línia de la pobresa relativa, calculant sobre la base de la variable monetària dels ingressos, i tenint en compte les unitats de consum de la llar i les escales d'equivalència.

Per al càlcul concret de la pobresa a les llars s'ha processat la informació de la manera que s'exposa a continuació.

Primer a la base de dades d'individus s'hi afegeixen els ingressos recollits a les variables que indiquen els ingressos per activitat econòmica (E64_1 fins a E64_n). A més, s'han retirat els individus on hi havia la resposta de “no ho sap, no contesta” (NS/ NC).

En segon lloc i en la mateixa base de dades, s'han afegit les variables on els individus han cobrat alguna prestació (E68_1 fins a E_68_n). Igual que en les variables anteriors, s'han retirat els individus que han contestat “NS/NC” en alguna d'elles.

Seguidament, a la base de dades de les llars, s'hi han sumat les variables que recullen altres tipus d'ingressos. Són les 9 variables següents:

- E69A. Rendes del capital mobiliari (estalvi, accions, plans de pensiones, etc.)
- E69B. Rendes del capital immobiliari (lloguer de pisos, terres, etc.)
- E69C. Cobrament d'assegurances, indemnitzacions, etc.
- E69D. Altres transferències ocasionals (herències, premis, etc.)
- E69E. Pagues extraordinàries (només si no estan incloses en els ingressos per treball)
- E69F. Devolució d'IRPF Renda 2022
- E69G. Pensió alimentària i/o compensatòria procedent de l'excònjuge (efectiva)
- E69H. Ajuts de familiars o amistats (de forma regular)
- E69I. Altres ingressos (indemnització per acomiadament, etc.)

S'han retirat les llars on en les 7 variables primeres apareixen a la mateixa llar almenys dues respostes amb NS/NC. També s'han retirat les llars en què apareix almenys 1 NS/NC en alguna de les dues últimes.

A la suma total dels tres blocs es retiren les llars on l'enquestador ha considerat que les dades econòmiques no són fiables (U5E).

Així, doncs, la suma total menys les llars retirades, bé per les NS/NC, bé per no ser fiables per a l'enquestador, és la quantitat que s'utilitza per definir la pobresa moderada (60% de la mitjana equivalent) i la pobresa severa (30% de la mitjana equivalent). En tots dos casos s'utilitza l'escala d'Oxford modificada (1 per al primer adult, 0,5 per a les persones següents de 14 anys i més, i 0,3 per a cadascun dels menors de 14 anys).

En aquesta edició s'ha considerat oportú utilitzar el llindar de pobresa estable en euros constants ancorat al 2018 per fer més evidents els canvis reals en les condicions de vida. Les freqüències relatives d'aquests indicadors i la seva afecció a l'ISES han estat recalculades per als anys 2018, 2021 i 2024.

En definitiva, els llindars utilitzats per calcular les taxes de pobresa tant relativa com severa han estat ancorats en el 2018. Això significa que el llindar utilitzat per calcular la taxa de pobresa severa (40% de la mitjana d'ingressos) i la taxa de pobresa relativa (60% de la mitjana) calculades, tant per al 2021 com per al 2024, s'han ancorat en els valors de l'any 2018, respectivament 5.658,9 € i 8.488,4 € per unitat de consum.

Aquesta modificació dels llindars ha afectat el càlcul de tres indicadors:

- Indicador 7: Pobresa severa 40% mitjana (5658,9) ancorada en el 2018
- Indicador 21: Despeses de l'habitatge excessives. Amb F87 40% mitjana 2018 (5658,9)
- Indicador 27: Llar que ha deixat de comprar medicines, seguir tractament o dietes per problemes econòmics, mitjana ancorada en el 2018 (8488,4)

Glossari

Mancança material i social severa

La mancaça material i social severa fa referència a la situació d'aquelles persones que viuen en condicions de manca d'accés a determinats recursos. Aquest indicador es calcula de manera separada per a cada membre de la llar i a partir de 13 ítems o components: set d'ells es defineixen en l'àmbit de la llar, per la qual cosa són comuns al conjunt de les persones d'una mateixa llar, i els sis restants es defineixen en l'àmbit personal, i són diferents per a cada persona (quan aquesta té 16 anys o més; per a les persones menors els valors d'aquests sis elements s'imputen a partir dels valors recollits per als membres de la seva llar de 16 anys o més).

Concretament, es considera que una persona es troba en situació de mancaça material i social severa quan es veu afectada per almenys set dels tretze elements de privació o mancaça que conformen l'indicador.

D'aquesta manera, les limitacions o mancaça definides en l'àmbit de la llar fan referència a: poder marxar de vacances almenys una setmana a l'any; consumir carn, pollastre o peix almenys cada dos dies; poder mantenir l'habitatge a una temperatura adequada; tenir capacitat per afrontar despeses imprevistes; haver tingut endarreriments en el pagament de les despeses relacionades amb l'habitatge principal o en compres a terminis en els darrers 12 mesos; poder tenir un automòbil; i substituir mobles fets malbé o vells. Així mateix, els elements definits en l'àmbit personal són: substituir roba feta malbé per una altra de nova; tenir dos parells de sabates en bones condicions; poder reunir-se amb amistats o família per menjar o prendre alguna cosa almenys una vegada al mes; participar regularment en activitats de lleure; gastar una petita quantitat de diners en un/a mateix/a; i disposar de connexió a internet.

La manca material i social severa substitueix l'indicador de “privació material severa” utilitzat a l'EINSFOESSA 2021, i que estava format per 9 elements de privació. A més de les addicions, cal assenyalar que desapareixen de la llista de carències la disponibilitat de telèfon, televisor o rentadora.

DEGURBA (Degree of Urbanisation)

Es tracta de la classificació la metodologia i dades de les quals es poden consultar a [https:// ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/local-administrative-units](https://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/local-administrative-units). Promoguda per Eurostat, aquesta classificació s'aplica a totes les unitats administratives locals de la UE a partir de criteris de mida i densitat de població, diferenciant tres tipus de municipis: ciutats i àrees densament poblades; ciutats i suburbis de densitat intermèdia; i zones rurals escassament poblades.

Ocupació d'exclusió

S'inclouen situacions en què no hi ha cobertura de la Seguretat Social i també determinades ocupacions freqüentment considerades com a “marginals” en l'estructura ocupacional (venedors a domicili, venda ambulant de suport i marginal, treballadores de la llar no qualificades, peons agrícoles eventuais (temporers), recollida de cartró i altres residus, repartiment de propaganda i mendicitat).

Índex de Gini

L'índex de Gini mesura la desigualtat de la distribució de l'ingrés entre les persones d'una regió en un període determinat. Els seus valors oscil·len entre 0 i 100, on 0 correspondria a una economia amb equitat perfecta (totes les persones tenen el mateix ingrés) i on la desigualtat s'incrementa a mesura que s'aproxima a 100.

Inestabilitat laboral greu

Indicador que recull les persones sustentadores principals que han tingut tres contractes o més, en tres o més empreses, o tres mesos o més de desocupació durant l'any anterior.

Persona sustentadora principal

A efectes conceptuals, s'ha considerat com a persona sustentadora principal aquella major de 16 anys que aporta la principal font d'ingressos a la llar, independentment que sigui mitjançant la retribució de la seva feina o perquè és titular d'una prestació o un altre tipus de protecció social. Si la persona que més aporta per sufragar les despeses comunes de la llar no hi pertany, es considera sustentadora aquella persona membre de la llar que rep les aportacions econòmiques destinades a sufragar les despeses de la llar. En cap cas, la persona sustentadora principal no pot ser servei domèstic, convidada o hoste.

Relació S80/S20

Aquest indicador de desigualtat expressa el quocient entre els ingressos totals percebuts pel 20% de persones amb uns ingressos equivalents més alts i els percebuts pel 20% amb els ingressos equivalents més baixos.

Renda mediana equivalent

La renda mediana equivalent és el valor que, ordenant la renda de les unitats de consum de menor a major, deixa la renda obtinguda pel 50% per sota d'aquest valor, i l'altre 50% per sobre. La renda mediana ofereix una representació més bona del nivell de vida que la renda mitjana, ja que la distribució de la renda tendeix a ser asimètrica, amb uns valors molt elevats en els grups de rendes altes, cosa que resulta en l'obtenció valors mitjans elevats.

Risc de pobresa

La taxa de risc de pobresa, també anomenada de baixos ingressos o de pobresa relativa, expressa la proporció de persones que viuen en llars amb uns ingressos anuals nets inferiors al 60% de la mitjana per persona equivalent. La conversió dels ingressos nets d'una llar en ingressos per persona equivalent es fa utilitzant l'escala de l'OCDE corregida, que pondera la primera persona adulta de la llar amb un 1, la resta de persones adultes amb 0,5 i les menors de 14 anys amb 0,3.

Aquest és un indicador relatiu de pobresa i, per tant, es considera que una persona és pobra quan es troba en una situació de desavantatge econòmic respecte de la resta de persones del seu entorn.

Pobresa severa

Aquesta taxa expressa el percentatge de persones que viuen en llars amb uns ingressos anuals nets inferiors al 40% de la mitjana per persona equivalent.

Taxa d'activitat

La taxa d'activitat expressa el percentatge que representa la població activa més gran de 16 anys (persones ocupades o en recerca activa d'ocupació) sobre el total de la població de 16 anys i més. L'indicador pren com a partida les dades de l'Enquesta de Població Activa (EPA).

Taxa d'ocupació

La taxa d'ocupació reflecteix el percentatge de persones que es troben ocupades respecte del total de persones en edat laboral. Per persones ocupades s'entén totes aquelles persones de 16 anys o més que durant la setmana de referència per a la realització de l'Enquesta de Població Activa (EPA) comptaven amb una feina per compte aliè o exercien una activitat per compte propi (on s'ubiquen les persones empresàries, les que treballen de manera independent, les que pertanyen a cooperatives en què treballen i les persones treballadores familiars no remunerades).

Taxa de *non take-up*

La taxa de *non take-up* fa referència al percentatge de persones que, tot i comptar amb el dret a percebre una prestació, servei públic o programa social, no la sol·liciten o no l'utilitzen, respecte del total de persones amb dret a aquesta prestació, servei o programa. Entre els motius principals per a aquesta manca d'ús o sol·licitud hi ha les dificultats d'accés a la informació, les barreres administratives o l'estigma. El concepte de *non take-up* al·ludeix, per tant, a una infrautilització de

prestacions, serveis públics o programes socials per part de persones que compleixen els requisits d'elegibilitat, un fenomen que limita el potencial i l'efectivitat dels recursos esmentats.

Taxa d'atur

La taxa d'atur (o atur) expressa el percentatge de persones que es troben en situació de desocupació respecte del total de la població activa (persones ocupades o en recerca activa d'ocupació). Per aturades s'entén aquelles persones de 16 anys i més que durant la setmana de referència per a la realització de l'Enquesta de Població Activa (EPA) han estat sense feina, disponibles per treballar i buscant activament ocupació. L'EPA també considera aturades les persones que ja han trobat una feina però que encara no s'hi han incorporat.

Taxa d'atur de llarga durada

La taxa d'atur (o atur) de llarga durada expressa el percentatge de persones que porten com a mínim 12 mesos buscant feina i no han treballat en aquest període respecte del total de la població activa (persones ocupades o en recerca activa d'ocupació).

Tipologia ETHOS (*European Typology on Homelessness and Housing Exclusion*)

Tipologia europea desenvolupada per FEANTSA que identifica tretze perfils diferents de situacions de sensellarisme i exclusió residencial agrupats en quatre tipus generals:

- Sense sostre: persones que viuen a l'espai públic. Persones que pernocten en un alberg passant la resta del dia a l'espai públic.
- Sense llar: persones que resideixen en recursos públics/privats on són acollides i/o acompanyades.
- Habitatge insegur: persones que viuen sense títol legal habilitant, amb perill de violència de gènere, o amb la notificació de desallotjament de l'habitatge.

- Habitatge inadequat: persones que viuen en estructures temporals o barraques, en llocs no adequats segons la normativa d'habitabilitat de cada territori o de forma massificada (amuntegament).

Llindar de pobresa estatal i llindar autonòmic

Les taxes de risc de pobresa que procedeixen de l'Enquesta de Condicions de Vida (ECD) han estat calculades de dues maneres: a partir del llindar estatal i a partir del llindar de cada comunitat autònoma. El llindar estatal és el que s'obté considerant la mitjana de la distribució dels ingressos equivalents de tota la mostra, mentre que per al càlcul dels diferents llindars autonòmics únicament es considera la distribució dels ingressos a cada comunitat autònoma.

La taula següent resumeix amb les dades de l'ECV de 2024 (que en tot cas fan referència a 2023) les taxes de risc de pobresa i de pobresa severa de les diferents comunitats autònomes segons els dos llindars.

Les diferències que es poden observar han de ser enteses en el sentit que en el llindar estatal es poden establir comparacions entre comunitats autònomes, mentre que, a la columna referida als llindars autonòmics, cadascun d'aquests ha de ser interpretat només d'acord amb la realitat de la pròpia comunitat autònoma, atès que, com s'ha dit anteriorment, aquesta població només ha estat calculada sobre la base dels ingressos de la població que viu en aquesta comunitat autònoma.

%	Taxa de risc de pobresa		Taxa de pobresa severa	
	Llindar estatal	Llindar autonòmic	Llindar estatal	Llindar autonòmic
Andalusia	29,2	20,1	12,8	8,6
Aragó	15,1	17,6	6,0	7,6
Astúries	15,6	18,5	6,1	6,8
Illes Balears	11,3	14,5	5,4	6,8
Canàries	24,6	19,4	10,1	8,8
Cantàbria	17,3	18,2	6,8	7,1
Castella i Lleó	18,5	19,3	8,4	8,4
Castella - la Manxa	27,4	18,6	8,6	6,2
Catalunya	12,9	17,4	5,6	7,5
Comunitat Valenciana	24,8	20,3	11,4	10,3
Extremadura	27,5	18,1	9,3	6,9
Galícia	14,2	14,8	5,9	6,2
Madrid	14,3	19,4	5,6	8,2
Múrcia	26,0	19,9	11,8	9,6
Navarra	14,2	18,7	7,9	11,0
País Basc	9,4	18,4	4,6	7,4
La Rioja	19,4	18,9	6,5	6,5
Ceuta	34,6	26,0	15,6	9,5
Melilla	41,4	20,8	20,8	9,3
Espanya	19,7	--	8,4	--

Font: elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de Condicions de Vida del 2024 d'INE.

